

Управління культури і туризму
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР

знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік

УДК 94(477, 83)(059.3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / Ред. упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2007. – 208 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чиї життєві шляхи пролягли через Волинь.

Книга відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2008 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань, збірників, довідників та бібліографічних посібників.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук
Е. С. Ксендзук

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

ISBN 978-966-2115-23-9

© Волинська державна обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олени Пчілки, 2007
© Волинський краєзнавчий музей, 2007
© ПВД «Твердиня», 2007

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2008 РІК

8 січня	60 років від дня народження І. І. Ариванюка (1948) – українського майстра декоративного мистецтва, заслуженого майстра народної творчості України
9 січня	110 років від дня народження О. М. Цинкаловського (1898–1983) – історика, археолога, краєзнавця, дослідника Волині
9 січня	65 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора
10 січня	65 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943–2000) – українського художника
13 січня	90 років від дня народження П. К. Сміяна (1918) – українського історика, доктора історичних наук, професора
14 січня	85 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923–1991) – волинського краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею
22 січня	90 років від часу проголошення Центральною Радою IV Універсалу (1918)
2 лютого	64 роки від дня визволення м. Луцька від німецько-фашистських загарбників (1944)
11 лютого	70 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938–2005) – українського хорового диригента, композитора, народного артиста України
11 лютого	65 років від дня народження Є. Й. Ромащук (1943) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
13 лютого	115 років від дня народження П. К. Волинського (1893–1982) – українського літературознавця, педагога, професора
15 лютого	60 років від дня народження Р. В. П'ятачука (1948) – керівника оркестру Волинського народного хору, заслуженого працівника культури України
20 лютого	70 років від дня народження І. Г. Пашука (1938) – журналіста, літературознавця, поета, краєзнавця і педагога
23 лютого	55 років від дня народження В. С. Штинько (1953) – української поетеси, журналістки
25 лютого	137 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки

- 1 березня** 150 років від дня народження П. А. Тутковського (1858-1930) – українського географа та геолога, академіка АН України
- 9 березня** 194 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814-1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 10 березня** 147 років від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814-1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 12 березня** 120 років від дня народження К. Х. Граната (1888-1977) – українського письменника
- 13 березня** 65 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника
- 18 березня** 75 років від дня народження А. М. Григоровського (1933-2000) – волинського краєзнавця, засновника та директора Уховецького народного краєзнавчого музею
- 21 березня** 120 років від дня народження І. П. Косач (1888-1980) – сестри Лесі Українки
- 21 березня** 100 років від дня смерті В. Б. Антоновича (1834-1908) – українського історика, археолога, етнографа та археографа
- 1 квітня** 85 років від дня народження М. Д. Хижка (1923-1986) – українського гумориста і сатирика
- 1 квітня** 75 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України
- 3 квітня** 55 років від дня народження В. Л. Лисяка (1953) – начальника управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації
- 5 квітня** 60 років від дня народження Т. П. Ткач (1948) – керівника капели бандуристів Волинського державного училища культури і мистецтв, заслуженого працівника культури України
- 20 квітня** 60 років від дня народження С. О. Волошиної (1948) – волинської вишивальниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 29 квітня** 90 років від часу проголошення Української Держави (1918)
- 6 травня** 70 років від дня народження С. А. Скоклюка (1938) – українського журналіста, поета, прозаїка
- 8 травня** 65 років від дня народження Г. Я. Микити (1943) – волинської ткалі, майстра гобеленів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

9 травня	160 років від дня народження О. І. Левицького (1848-1922) – українського історика, письменника, дослідника Волині
10 травня	65 років від дня народження Г. Г. Стельмащук (1943) – доктора мистецтвознавства, професора, члена Національної спілки художників України
28 травня	35 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею (1973)
Травень	65 років від часу створення Колківської республіки (1943)
3 червня	215 років від дня народження А. Мальчевського (1793-1826) – польського поета
9 червня	50 років від дня народження З. З. Рубан (1958) – української художниці
10 червня	60 років від дня народження Л. В. Завгородньої (1948-2007) – української актриси, заслуженої артистки України
12 червня	75 років від дня народження І. К. Пуца (1933) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України
16 червня	65 років від дня народження Л. Г. Ковальчук (1943) – громадської діячки, заслуженого вчителя України
18 червня	60 років від дня народження Б. С. Берези (1948) – директора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка
28 червня	День Конституції України
29 червня	159 років від дня народження Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
8 липня	70 років від дня народження Л. С. Танюка (1938) – українського режисера, театрознавця, перекладача, політичного і громадського діяча
10 липня	85 років від дня народження О. В. Байдукова (1923-2005) – народного художника України
18 липня	120 років від дня народження В. В. Міяковського (1888-1972) – українського історика і літературознавця
21 липня	64 роки від дня визволення Волинської області від німецько-фашистських загарбників (1944)
23 липня	65 років від дня народження І. В. Кічія (1943-2005) – українського історика, кандидата історичних наук, професора
27 липня	75 років від дня народження Є. Л. Грушки (1933-2001) – українського письменника, журналіста

- 27 липня** 60 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці
- 1 серпня** 95 років від дня смерті Лесі Українки (1871-1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- 5 серпня** 60 років від дня народження В. П. Гриба (1948) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України
- 8 серпня** 60 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, завідувача Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки, заслуженого працівника культури України
- 10 серпня** 70 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938) – музикознавця, заслуженого працівника культури України
- 11 серпня** 60 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) – актриси, журналістки, громадської діячки, заслуженої артистки України
- 12 серпня** 60 років від дня народження М. А. Полятикіна (1948) – балетмейстера заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», заслуженого працівника культури України
- 20 серпня** 80 років від дня народження О. І. Бренчука (1928) – волинського краєзнавця
- 22 серпня** 65 років від дня народження Л. Е. Литвина (1943) – українського художника
- 24 серпня** День Незалежності України
- 24 серпня** 50 років від дня народження М. Я. Романюка (1958) – голови Волинської обласної державної адміністрації, заслуженого економіста України
- 26 серпня** 50 років від дня народження І. Е. Ольшевського (1958) – українського письменника і журналіста
- 26 серпня** 15 років від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993)
- 27 серпня** 55 років від дня народження В. П. Марчука (1953) – українського художника, голови Волинської обласної організації Національної спілки художників України
- 28 серпня** 125 років від дня народження І. Ф. Власовського (1883-1969) – українського політичного, церковного і громадського діяча
- 7 вересня** 80 років від дня народження Є. С. Лещук (1928) – української поетеси, громадської діячки

- 8 вересня** 110 років від дня народження Н. М. Ужвій (1898-1986) – української актриси, народної артистки СРСР
- 16 вересня** 50 років від дня народження А. М. Силюка (1958) – музеєзнавця, історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею
- 17 вересня** 90 років від дня створення у м. Луцьку товариства «Просвіта» (1918)
- 18 вересня** 80 років від дня народження П. К. Сензюка (1928-2007) – українського художника і педагога
- 22 вересня** 50 років від дня народження В. І. Дужича-Ніколайчука (1958) – актора, завідувача кафедри хореографії Інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, заслуженого артиста України
- 29 вересня** 80 років від дня народження В. М. Чебліна (1928) – заслуженого працівника культури України
- 3 жовтня** 75 років від дня народження І. П. Ющука (1933) – українського літературознавця, прозаїка, перекладача
- 4 жовтня** 78 років від дня смерті Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста та громадської діячки
- 13 жовтня** 100 років від дня народження Ю. Неча (1908-1939) – польського історика, дослідника Волині
- 14 жовтня** 75 років від дня народження Г. О. Юхимчука (1933) – українського письменника, журналіста
- 16 жовтня** 80 років від дня народження С. Т. Рудика (1928-1992) – українського письменника
- 1 листопада** 75 років від дня народження П. Д. Ткачука (1933) – українського історика і педагога, кандидата історичних наук
- 2 листопада** 60 років від часу обрання Волинської ради профспілок (1948)
- 3 листопада** 75 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста
- 5 листопада** 85 років від дня народження С. М. Трофимука (1923-1979) – українського письменника
- 6 листопада** 35 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973)
- 10 листопада** 75 років від дня народження З. І. Дейни (1933) – ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 17 листопада** 95 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913) – краєзнавця, фотолюбителя, кіноаматора

- 17 листопада** 60 років від дня народження П. К. Комарука (1948)
– соліста Волинського державного академічного
народного хору, заслуженого артиста України
- 19 листопада** 65 років від дня народження О. В. Криштальської (1943)
– української поетеси та перекладача
- 22 листопада** 80 років від дня народження Т. П. Андреевої (1928-2005)
– музеєзнавця, лесезнавця, волинського краєзнавця
- 27 листопада** 75 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк
(1933) – письменниці, політичної та громадської
діячки
- 6 грудня** 60 років від дня народження Л. Ф. Зеленової (1948)
– актриси Волинського академічного українського
музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
заслуженої артистки України
- 10 грудня** 85 років від дня народження К. М. Якубека (1923) –
українського художника
- 13 грудня** 80 років від дня народження Є. О. Сверстюка (1928)
– українського письменника, літературного критика,
філософа, громадського діяча
- 18 грудня** 100 років від дня народження Ю. М. Косача (1908-
1990) – українського письменника, племінника Лесі
Українки
- 18 грудня** 75 років від дня народження О. Т. Богачука (1933-1994)
– українського поета
- 19 грудня** 80 років від дня народження О. А. Ольхової (1928)
– вишивальниці, члена Національної спілки майстрів
народного мистецтва України
- 25 грудня** 90 років від дня народження М. Я. Гнидюка (1918-1976)
– українського письменника
- 25 грудня** 60 років від дня народження А. І. Романюка (1948)
– актора Волинського академічного українського
музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
заслуженого артиста України
- 26 грудня** 215 років від дня народження Є. Фелінської (1793-
1853) – письменниці, учасниці революційно-
демократичного руху
- 28 грудня** 25 років від дня створення Шацького національного
природного парку (1983)

* * *

- 1020 років** від часу першої писемної згадки про м. Володимир-
Волинський (988)
- 575 років** від часу першої писемної згадки про с. Михлин, тепер
Горохівського району (1433)

500 років	від часу заснування м. Вижва, тепер с. Нова Вижва Старовижівського району (1508)
500 років	від часу першої писемної згадки про с. Жабче, тепер Горохівського району (1508)
500 років	від часу першої писемної згадки про с. Кульчин, тепер Турійського району (1508)
425 років	від часу першої писемної згадки про с. Духче, тепер Рожищенського району (1583)
400 років	від часу народження А. Вишоватого (1608-1678) – українського релігійного діяча
380 років	від часу випуску книги «Лямент» – першого друкованого видання у м. Луцьку (1628)
360 років	від початку Визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького (1648)
225 років	від часу спорудження Петропавлівської церкви у с. Новосілки, тепер Володимир-Волинського району (1783)
225 років	від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Смолява, тепер Горохівського району (1783)
225 років	від часу спорудження Георгіївської церкви у смт. Голоби, тепер Ковельського району (1783)
225 років	від часу спорудження Успенської церкви у с. Краска, тепер Ратнівського району (1783)
80 років	від часу створення Волинського українського театру (1928)

9 СІЧНЯ

110 років від дня народження

О. М. Цинкаловського (1898-1983) –

історика, археолога, краєзнавця, дослідника Волині

Олександр Цинкаловський – відомий археолог, історик, етнограф, краєзнавець народився 9 січня 1898 року у стародавньому Володимирі. Тут пройшли його дитячі роки. На формування майбутнього вченого мав вплив його дід Павло Німецький, який цікавився історією Волині, збирав історичні пам'ятки і прищеплював своєму онукові любов до рідного краю.

Родина Цинкаловських прожила у Володимирі недовго – батька як професійного залізничника скерували на роботу до Ковеля. Там Олександр вступив до підготовчого класу місцевої гімназії.

З вибухом Першої світової війни російська влада організувала масову евакуацію на схід. Цинкаловські були вивезені до Тамбова, а Олександр почав навчатися у Казанській класичній гімназії.

Після початку Лютневої революції 1917 року евакуйовані родини почали повертатися на батьківщину. Цинкаловські зупинилися у Звягелі (нині – Новоград-Волинський, що на Житомирщині). Згодом Олександр потрапив на військову службу до Житомира. Його направили у школу підстаршин, а далі – у Культурний відділ армії УНР. Побував на кількох фронтах. «На схилі світової війни та революції був на Західній Волині. Там разом з іншими волинянами та галичанами я став учителем т. зв. «Просвітянської школи». Іноді виконував обов'язки керівника школи. Врешті після бур війни і революції я осів в селі Осмиловичі Володимирського повіту. Згодом здобув довір'я у місцевого населення й 1922 року я був обраний послом до польського сейму», – згадував потім сам учений.

Закінчивши навчання у Варшавському університеті, Олександр став працювати в Археологічному музеї, здійснював поїздки на Волинь, Полісся, Підляшшя для збору археологічних та історичних пам'яток, архівних матеріалів.

У 1936 році став директором Кременецького музею (саме таке написання послідовно відстоював вчений), де працював до 1939 року. У 1943-му повернувся до Варшави, де очолив волинський відділ Археологічного музею, а з 1952-го став працювати у Краківському відділі Інституту археології Польщі, одночасно обіймаючи посаду секретаря Польського Археологічного Товариства.

У 50-60-ті роки ХХ століття Олександр Цинкаловський активно співпрацював з Українським суспільно-культурним товариством, друкував свої матеріали на сторінках «Нашого Слова» та «Нашої

Культури». У Сполучених Штатах Америки з'явилася низка його публікацій у «Літописі Волині» та окремі монографії. Свої роботи вчений підписував псевдонімами О. Волинець, О. В., Антін Бужанський, А. Б.

Залюблений у волинський край, вчений організовував у довоєнні роки археологічні розкопки, вивчав музейні та архівні колекції. У 1933–1934 роках відкрив печеру Висоцької культури, цікаві археологічні матеріали були виявлені в урочищі Чуб (Володимирщина) та у Вікниках (Кременеччина), де було відкрито оселю римської доби (II–III ст.). Він досліджував пам'ятки трипільської культури на Волині (Бірки, Городок, Шумськ), культури кулястих амфор (Крилів, Лапаївка, Литовеж), культури шнурової кераміки, розкопки могильників лужицької культури (поблизу с. Млинище Іваничівського району). Вчений обстежив чимало давньоруських городищ (Білів, Боремель, Грабів, Ізів, Зимне, Пересопниця, Шепель та ін.). Археологічні розвідки Олександра Цинкаловського були першоосновою наступних відкриттів та студій.

Крім археологічних досліджень, Олександр Цинкаловський писав про найдавніші події з історії України, про Червенські міста – Холм, княжі міста Дорогичин, Перемишль. Не оминав у своїх студіях вчений і теми мистецтва – він був одним із перших, хто пов'язував життя і творчість видатного українського іконописця початку XVIII ст. Йова Кондзелевича з Волинню, віднайшов перед війною його роботи у Загорові, Воцятині й інших селах. З мистецтва і архітектури опублікував праці «Архітектура Лемківщини і Грубешівщини» та статті «Церкви домонгольського і монгольського періоду на Волині і в Галичині» (1969), «Хрести-енколпіони» (1972), «Церкви XV–XVIII століть на Західній Україні» та ін.

Вчений, щиро переймаючись збереженням історичної спадщини, рятував чимало випадкових знахідок, вчив мешканців краю шанувати і охороняти пам'ятки минувшини. Особисто передав до музеїв близько 20 рукописів кінця XVI – XVII ст. та 300 стародруків.

Багатогранність зацікавлень вченого просто вражає. Комплексність його вивчення минувшини Волинської землі дозволила вченому створити працю, яка є настільною для сучасних дослідників краю і має концептуальне значення для волинезнавства – «Стара Волинь і Волинське Полісся: Краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р».. Адже саме створення цілісної історії Волинського краю слід вважати метою життя вченого.

Нині науковий доробок вченого знаходить належне поцінування. І варто, нарешті, поставити питання про видання спадщини О. Цинкаловського на батьківщині.

Оксана Каліщук

Література:

Цинкаловський О. Княжий город Володимир: іст.-краєзн. нарис / О. Цинкаловський. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 124 с.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: краєзн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984-1986. – Т. 1-2.

Цинкаловський О. Старовинні пам'ятки Волині / О. Цинкаловський. – Торонто, 1975. – 124 с.

Цинкаловський О. Матеріали до археології Володимирського повіту / О. Цинкаловський // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 182-211.

* * *

Бобак О. Цинкаловський і Прибужжя / О. Бобак // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 22-23.

Данилюк А. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник давнини Волині / А. Данилюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 43-45.

Корзонюк М. З неопублікованої спадщини: Володимир-Волинський: відгомін сивих віків / М. Корзонюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 61-64.

Кучинко М. М. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник давнини Волині / М. М. Кучинко // Нариси культури давньої Волині / Ред. Г. В. Охріменко. – Луцьк, 2006. – С. 12-18.

Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 295 с.

Олександр Цинкаловський // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 646-662.

Олександр Цинкаловський та праісторія Волині / Г. Охріменко, Н. Скляренко, О. Каліщук, В. Ткач, О. Романчук. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2007. – 740 с.: іл.

Павлів Д. Олександр Цинкаловський і дослідження пам'яток лужицької культури на Волині / Д. Павлів // Минуле і сучасне Волині

та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – С. 137–138.

Пісоцький А. Олександр Цинкаловський в українській пресі Польщі / А. Пісоцький // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 1999. – Вип. 5. – С. 101–103.

Сус І. Олександр Миколайович Цинкаловський – історик-археолог та етнограф Волині / І. Сус // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 64–65.

Гись В. Остання гілка великої родини / В. Гись // Волинь. – 2003. – 23 груд.

Ошуркевич О. Цинкаловський Олександр Миколайович / О. Ошуркевич // Українська журналістика в іменах. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 301–304.

Пашук І. Цинкаловський Олександр Миколайович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 196.

13 СІЧНЯ

**90 років від дня народження П. К. Сміяна (1918) –
українського історика, доктора історичних наук, професора**

Петро Кіндратович Сміян – український історик, краєзнавець Волині, член Волинського обласного товариства краєзнавців від часу його заснування, доктор історичних наук, професор.

Народився Петро Кіндратович 13 січня 1918 року в м. Борзна на Чернігівщині. 1938-го закінчив історичний факультет Київського педінституту, а у 1941-му – аспірантуру. 3 листопада 1941 року був членом підпільної антифашистської групи на Борзенщині. 1946-го захистив кандидатську дисертацію, працював завідувачем кафедри і деканом Київського державного педінституту. 3 1946 року – завідувач кафедри Ужгородського університету. 3 1947-го – завідувач кафедри Львівського педінституту.

У 1950-му за використання праць М. Грушевського був заарештований і пройшов 10 років концтаборів. 9 червня 1955 року реабілітований і почав працювати у Луцькому державному педінституті імені Лесі Українки. У 1970-му захистив докторську дисертацію і з 1973-го одержав звання професора. Працював тривалий час завідувачем кафедри у Луцькому педінституті, з 1993 року – професор кафедри історії слов'янських народів Волинського держуніверситету імені Лесі Українки. П. К. Сміян – учасник багатьох краєзнавчих конференцій міжнародного, державного і регіонального рівнів. П. Сміян є автором статей у книзі «Історія міст і сіл УРСР. Волинська область», в енциклопедичних виданнях з історії України. Він опублікував кілька нарисів про населені пункти Волинської області. Брав участь у багатьох редколегіях наукових видань і збірників, зокрема у написанні «Історії Волині від найдавніших часів», яка вийшла у 1988 році.

Свою справу історика і свій досвід він передає синові Костянтину, який є кандидатом історичних наук.

Петро Кіндратович – znana в Україні та області людина, науковець, викладач, якого пам'ятають тисячі випускників. Його ім'я занесено в «Радянську енциклопедію історії України», у словник «Краєзнавці України». Ним опубліковано більше 120 робіт, серед яких є монографії, зокрема: «Революційний та національно-визвольний рух на Закарпатті кінця XIX – поч. XX ст». (Львів, 1963); «Жовтнева революція і Закарпаття» (Львів, 1972); «Ковель» (Львів, 1958); «Визвольні походи армії Б. Хмельницького на Волинь» (Львів, 1959).

Геннадій Бондаренко

Література:

Сміян П. К. Визвольні походи армії Богдана Хмельницького на Волинь / П. К. Сміян. – Луцьк, 1959. – 52 с.

Сміян П. К. Жовтнева революція і Закарпаття (1917-1919 рр.) / П. К. Сміян. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1972. – 166 с.

Сміян П. К. Ковель: іст.-краєзн. нарис / П. К. Сміян. – Львів: Каменяр, 1968. – 47 с.

Сміян П. К. Революційний та національно-визвольний рух на Закарпатті кінця XIX – початку XX ст. / П. К. Сміян. – Львів: Вид-во ЛДУ, 1968. – 208 с.

Сміян П. К. Волинські і польські історичні джерела про діяльність 27 дивізії Армії Крайової / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. та повідомл. ВП Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 106–108.

Сміян П. К. Волинь у роки Північної війни / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: тези доп. та повідомл. Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1988. – Ч. 1. – С. 172–176.

Сміян П. К. 27 дивізія Армії Крайової на Волині / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Велика Волинь: минуле й сучасне: матеріали міжнар. наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 1994. – С. 180–182.

Сміян П. К. Забуті сторінки в історії УПА / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 114–115.

Сміян П. К. Комсомол Волині в боротьбі проти національного гніту за воз'єднання з Радянською Україною (1921–1939 рр.) / П. К. Сміян // Минуле і сучасне Волині: тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 41–44.

Сміян П. К. Краєзнавство – одне з ефективних джерел підвищення освіти студентів історичного факультету / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура: тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. 1. – С. 126–129.

Сміян П. Музеї Волині і Рівненщини в період війни 1941–1945 рр. / П. Сміян, К. Сміян // Волинський музей: історія і сучасність: тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 11.

Сміян П. К. Освіта на Волині в 1939–1941 роках / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура: тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С. 96–100.

Сміян П. К. Оцінки ОУН-УПА в історичних джерелах / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 122–124.

Сміян П. К. Сім'я Бадзянів / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю: тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 106–108.

Сміян П. К. Участь волинян у визвольній війні 1648–1654 рр. / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: тези доп. та повідомл. Волин. регіон. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1985. – С. 124–128.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Статті П. К. Сміяна – с. 314–331, 342–352, 361–369, 573–582, 583–590, 658–665, 678–688.

* * *

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: кн. 1 / Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – 248 с.

Про П. К. Сміяна – с. 164, 214.

Балик Н. Щастя трудиться для людей / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1988. – 16 січ.

Данилюк В. Один – дійсний член, а три членкори... / В. Данилюк // Віче. – 1999. – 18 берез.

Гуменюк Н. Вокзал для двох / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 11 листоп. – С. 16.

Два ювілеї Петра Сміяна // Віче. – 1998. – 8 січ.

Філатенко А. До нашої історії він ішов через сибірські табори / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 13 січ.

Філатенко А. Петро Сміян: «Історія не терпить фальші» / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1990. – 30 січ.

Фотовікно рубрики: перший волинський професор у свої 84 роки викладає у двох університетах // Волинь. – 2001. – 5 черв.

Сміян Петро Кіндратович // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4. – С. 126.

14 СІЧНЯ

85 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923-1991) – волинського краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею

З іменем Василя Михайловича Кмецинського, відомого в області педагога, вчителя української мови і літератури, краєзнавця за покликом душі, пов'язані створення і діяльність Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею.

В. Кмецинський народився 14 січня 1923 року в м. Дунаївці на Хмельниччині. Він – учасник Великої Вітчизняної війни. Після закінчення Чернівецького державного університету в 1952-му молодий спеціаліст приїхав за направленням на роботу в Камінь-Каширське педагогічне училище. Згодом працював інспектором районного відділу народної освіти, пізніше – вчителем місцевої школи. Молодого, допитливого педагога зацікавила багатогранна історія поліського краю, його самобутність, народні традиції. Він поринув у краєзнавчі пошуки. З рюкзаком за плечима вирушав у слідопитські мандри, ретельно записуючи легенди і перекази в навколишніх селах. Налагодив зв'язки з науковцями Волині, Бреста, Львова, працював у провідних архівах України та Білорусі, накопичуючи відомості про населені пункти свого району.

В. Кмецинський разом із послідовниками збирав експонати і матеріали для музею. Протягом багатьох років публікував у місцевій

пресі нарисі і статті про історію та культуру Волині, про долю багатьох краян.

У 1980 році в Камені-Каширському при сприянні органів місцевої влади відкрився краєзнавчий музей – збулася мрія Василя Михайловича, що виношувалась роками. У нововідкритому закладі ніколи не було музейної тиші, бо тут вирувало життя. Юні слідопити приносили свої знахідки, радились щодо нових краєзнавчих маршрутів. Тут проводились тематичні уроки, зустрічі з цікавими людьми. Допитливих, кому була не байдужа історія рідного краю, вів залами музею громадський директор Василь Михайлович Кмецинський. Лунала його некваплива цікава розповідь про героїчні і трагічні сторінки міста і району. Перебуваючи постійно у наукових пошуках, Василь Кмецинський створив музейний фонд видатного земляка Є. С. Шабліовського, що народився в місті Камені-Каширському. Пошук родинного коріння, виявлення нових фактів із життя батьків Є. Шабліовського відкрили маловідомі сторінки історії Каменя-Каширського початку ХХ століття та років Першої світової війни, висвітлили вплив світових подій на долю волинян.

Василь Михайлович є автором низки публікацій на краєзнавчу тематику, зокрема: «Місто над Циром» (історико-краєзнавчий нарис), «Роман Мстиславович – засновник Каменя-Каширського та його навколишніх сіл», «Історія Каменя-Каширського» та інших. У численних виданнях друкувались його наукові дослідження про діяльність антифашистського підпілля на території Камінь-Каширського району, про організацію партизанських загонів під командуванням Миколи Коніщука, місцевого жителя, уродженця с. Грива, Юзефа Собесяка, Антона Бринського. Зібрані краєзнавцем матеріали поповнили експозиційний розділ про край в роки Великої Вітчизняної війни.

На сторінках обласної газети «Радянська Волинь» розповідав В. Кмецинський про перебування на Поліссі письменниці Ванди Василевської, що влітку 1937 року подорожувала на байдарці по річці Турії, а згодом свої враження від цієї подорожі описала в нарисі «Подорожі по Турії» та в повісті «Вогні на болотах».

Василя Михайловича Кмецинського пам'ятають в Камені-Каширському та за його межами як прекрасну людину, вчителя, громадянина і патріота. Іменем Василя Кмецинського названа одна з вулиць міста.

Лариса Криштапук

Література:

Кмецинський В. Давнина, що відлунує в назвах; Місто над Циром; Ростислав Мстиславович – засновник м. Каменя-Каширського;

Загадки древніх поселень: середньовічні пам'ятки на Камінь-Каширщині; 3 волинських витоків; [Листи В. Кмецинського]; Генерал – син наймички / В. Кмецинський // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 484–525.

Бренчук О. Краєзнавець-ентузіаст В. М. Кмецинський / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю: тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 17–18.

Вернидубов О. Василь Кмецинський – волинський краєзнавець / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України: матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці незалежності України, 810-й річниці першої писемної згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 89.

Гайдай Л. І. Кмецинський В. М. – краєзнавець, дослідник / Л. І. Гайдай, В. І. Пась // Історія України: маловідомі імена, події, факти: (зб. статей). – К., 1999. – Вип. 6. – С. 280–283.

Данилюк А. Шляхами України: етногр. нарис / А. Данилюк. – Львів: Світ, 2003. – 256 с.

Про В. Кмецинського – с. 17–18.

Денисюк В. Василь Кмецинський / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини: іст.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2001. – С. 314.

Кмецинський Василь Михайлович // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 475–535.

Кондратович О. П. Наближаючи світлу зорю України...» / О. Кондратович // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 407–410.

Пась Н. Краєзнавець і поет Василь Кмецинський / Н. Пась // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України: матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писемної згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 84–88.

Ошуркевич О. Турботи і знахідки краєзнавця / О. Ошуркевич, М. Прокоп'юк // Рад. Волинь. – 1987. – 4 лип.

Приходько Т. Музей святкує чверть століття / Т. Приходько // Полісся. – 2005. – 25 жовт.

Сусик В. Про В. М. Кмецинського – у новій книжці / В. Сусик // Полісся. – 2001. – 27 берез.

11 ЛЮТОГО

**70 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938-2005)
– українського хорового диригента, композитора,
народного артиста України**

Не вмер музика – син волинський,
Творець калинових пісень,
Він серце навстіж мав відкрите
Мелодій чаром оповите,
Він в кожній хаті українській
Жаданим гостем був щодень.

В. Єфименко «На смерть Пашкевича»

Пашкевич Анатолій Максимович народився 11 лютого 1938 року в с. Довбиш Баранівського району Житомирської області. Дитинство і юність його минули на берегах світловодої Случі, в її тихих затоках і квітучих луках. Малий Анатолій цілими днями пропадав на річці, не розлучаючись з човном і гармошкою. Мама була справедливою наставницею і ніжною душею своєю співала багато українських пісень. А він слухав і запам'ятовував на все життя. Зрозумівши його захоплення музикою, батько продав у Барановичах телицю і купив баян, який згодом дав народження пісням, котрі підхопили люди.

Анатолій Пашкевич закінчив Вищі музичні курси при Всесоюзному будинку народної творчості імені Н. К. Крупської. З 1956 по 1964 роки працював художнім керівником Баранівського районного будинку культури, Довбишенського ансамблю пісні і танцю цього ж району, державного вокально-хореографічного ансамблю «Льонок» Житомирської обласної філармонії. Саме тут він познайомився з видатним диригентом Анатолієм Авдієвським, який дав прекрасну характеристику молодому музиканту: «Ніхто не може так, як Пашкевич, аранжувати народний спів. Хори, якими йому доводилося диригувати, співали народним голосом, але нерідко здавалося, що звучить академічний хор. Таку ілюзію може створити тільки Пашкевич». У цей час на сценах почали звучати перші пісні, написані Анатолієм Пашкевичем.

З 1964 по 1973 роки він був диригентом Черкаського державного українського народного хору обласної філармонії. Завдяки натхненній праці А. М. Пашкевича, його невтомному творчому пошуку цей хор став всесвітньо відомим колективом, репрезентантом українського національного духу. У 1967-му Анатолій Максимович

був нагороджений медаллю «За трудову доблесть», а в 1968 році йому дали почесне звання заслуженого артиста України.

З 1974 по 1978 роки А. М. Пашкевич був художнім керівником заслуженого самодіяльного народного ансамблю пісні і танцю України «Дарничанка» Київського виробничого об'єднання «Хімволокно».

У 1978-му він приїхав на Волинь і працював у Волинській обласній філармонії художнім керівником і головним диригентом Волинського державного українського народного хору. Саме тут розцвів неперевершений талант композитора, диригента, митця Анатолія Пашкевича. Він сам казав, що тільки на Волині почувався легко і вільно, що тільки тут йому хотілося творити. Анатолій Пашкевич написав чимало оригінальних пісень, які знайшли дороги до людських сердець не лише у нашому краї. На його вустах завжди сяяла щаслива посмішка, коли творилися нові пісні, коли вони лунали на всю Україну.

Чиста мелодія з'являлась на світ у Пашкевича тільки тоді, коли він зустрічався із чистою справжньою поезією. А така самобутня поезія жила у нас на Волині. Найбільш виразним поетом та справжнім товаришем для нього був ПОЕТ Йосип Струцюк. Разом із ним композитор створив такі пісенні шедеври, як «Світязь», «До сина», «Материнська пісня». Чимало пісень написав Анатолій Максимович на слова інших українських поетів: Д. Луценка («Мамина вишня», «Пісня про Волинь», «Батькове серце»), П. Маха («Вишивала мати зозуленьку»), М. Негоди («Степом-степом»), М. Ткача («Мир тобі, земле»), І. Гурківського («Земле наша мила!»).

У своїх творах композитор Пашкевич оспівав найсвятіші почуття: синівську любов до матері й батька, красу рідної землі, окраєць скропленого потом хліба, мирне небо, страхіття війни, фронтову дружбу, звиягу, чорнобильський біль. Він був неперевершеним мелодистом. Причому творцем не тільки дивовижних мелодій, а й розкішних хорових партій з природним голосоведенням, власним внутрішнім розвитком та логікою гармонічного тяжіння. Ці пісні настільки зручні інтонаційно і текстурно, що процес їх виконання дарує співакам якусь невимовну фізіологічну насолоду. Мелодії Пашкевича – чистоджерельна свіжість і контрастова гострота, замріяне піано і несподіване форте. Лунала геніальна музика, покладена на геніальні вірші, і слухала Україна зачаровано, бо це було мистецтво геніїв.

Анатолій Пашкевич був глибоко національним композитором, серце якого пульсувало в такт зі своїм народом. Він дарував нам дивовижні пісенні перли, які не тільки зігрівали серце, а й звеличували душу, пробуджували національну свідомість.

Окрема сторінка його композиторської творчості – аранжування, гармонізація і обробка українських народних пісень, які заграли справжніми діамантами у виконанні співаків Волинського народного хору.

Значний внесок у розширення репертуару здійснив Пашкевич, коли написав дещо складніше, ніж дозволяють виконавські сили і тим самим спонукав колектив до творчого зростання. Уся могутня зрілість композиторського таланту проявилась у масштабних формах – фольк-опері «Блудний син», лібрето до якої написав сам за твором німецького письменника Германа Пфейфера; ораторії «Крик попелу» (лібрето О. Богачука, прем'єра відбулася в Луцьку в 1987 році); кантатах «Лебеді материнства» (вірші В. Симоненка) та «Чернігівські дзвони» (вірші М. Негоди). Основою цих творів є все та ж пісня, але розгорнута, симфонізована, з наскрізним розвитком і лейтмотивністю. Хорова палітра різноманітна. Автор вдавався до гомофонно-гармонічної фактури, підголоскової, імітаційної поліфонії, метроритмічних коливань (перемінні розміри) у намаганні яскравіше відтворити музичні образи.

Анатолій Пашкевич був надзвичайно шляхетною і мудрою людиною. Суворе реальне життя вимагало покори владі. Та він ніколи не вклонявся їй і завжди чинив так, як веліла його нестримна натура. Валерій Єфименко так згадує митця: «Крізь окуляри з-під широких брів, що підпирають зморшками високе чоло, дивляться злегка примружені, трохи насмішкуваті очі. У тих очах не має ні суму, ні злості... Ходить він легкою ходою, трохи шкрябаючи закаблуками, склавши на поясі руки, які при потребі роблять характерні жести, підкреслюючи вагомі слова, наче диригує».

Пашкевич був самотній і неповторний майстер хору, мав геніальну мистецьку інтуїцію. Митець міг запалити, налаштувати колектив на справжнє мистецтво. Він був душею хору. Домагався чистого акорду і злагодженості не грубою вимогливістю, а лагідною усмішкою своїх очей. Помахом легкої чутливої, тендітної руки творив він невидиму, але звучну журбу. Гострим жестом видобував неймовірне форте, що притаманне тільки народному співу.

19 липня 1985 року Анатолій Пашкевич за вагомих внесок у розвиток української культури був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради України та цього ж року удостоєний звання народного артиста України.

Під його керівництвом Волинський державний український народний хор здобув визнання широких кіл громадськості. Колектив виступав перед делегатами з'їздів КПРС, брав участь у фестивалях «Дружба», «Слава праці», «Білоруська осінь», «Біла акація», «Кримські зорі», «Золота осінь» та багатьох інших. Хор побував на гастролях майже в усіх областях України а також у містах Свердловську, Челябінську, Пермі, Кірові та інших. Анатолій Пашкевич працював у Волинському хорі до 1989 року.

Після від'їзду з Луцька митець переїхав до Чернігова, де очолював Чернігівський народний хор.

У 2001 році Анатолій Пашкевич став першим лауреатом щойно

заснованої літературно-мистецької премії ім. Дмитра Луценка, великого свого творчого друга, з яким створив обойму пісennих шедеврів. Пашкевичу була притаманна народна мудрість, що включала в себе і розум, і блискучу пам'ять, і широкий мистецький кругозір. А Божий дар виявлявся не лише в музиці, а й в літературі – поетичній та прозовій творчості. Творячи художній твір у новій сфері, митець мимоволі привносить у неї специфічне світосприймання, народжене особливостями музики.

У новелі «Лиска», відтворюючи нелегкий повоєнний час, автор свідомо не акцентує на матеріальних труднощах і нестачах. Він поетизує життя людей, які наперекір усьому пережили лихоліття війни, не зачерствіли душою, зберегли чистоту і доброчинність. Реалізуючи творчий задум, автор насичує оповідь музичними темами, образами, асоціаціями. Власне «Лиска» – музична новела, яка підпорядкована її основним законам. Асоціативні відчуття і враження багато в чому визначались музичним мисленням автора.

У новелі «Хата» автор шукає і певною мірою знаходить своє вирішення одвічної теми взаємин поколінь, гостро ставить проблему бездуховності як одну з найтривожніших для нашого часу. Важливий смислово-емоційний акцент – вишиваний рушник як атрибут народного побуту і символ, як материнський заповіт і присяга на вірність отчій оселі, як пісня, без якої не може функціонувати особистість. Обидві новели були надруковані 12 липня 1989 р. в газеті «Радянська Волинь».

8 січня 2005 року на 67 році життя перестало битись серце Великого митця, славного сина України Анатолія Максимовича Пашкевича. Поховали його 11 січня у Черкасах, де так яскраво спалахнув талант молодого поліс'янина. Своєю творчістю Пашкевич збагатив пісенну скарбницю нашого народу, і квіт його мелодій не зів'яне, він будитиме в людських серцях тепло любові, щирості, патріотизму, добра.

Людмила Ланшина

Література:

Пашкевич А. М. Мамина вишня: оповідання / А. М. Пашкевич. – К.: Веселка, 1994. – 96 с.: іл.

Пашкевич А. Цвіт маминої вишні; Остання надія: [новели] А. Пашкевич // Світязь: літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 70–72.

* * *

Єфименко В. Співає хор Волинський: спогади / В. Єфименко. – Луцьк, 2006. – 64 с.

«А солдат спить вічним сном» // Досвіт. зоря. – 2005. – 13 січ.

Андрійчук П. Анатолій Пашкевич як явище в українській пісенній творчості / П. Андрійчук // Нар. творчість та етнографія. – 2005. – № 4 – С. 63–66.

Андрійчук П. Пісня вічного степу / П. Андрійчук // Культура і життя. – 2005. – 23 берез.

Вербич В. В його піснях залишилася жити душа України / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 13 січ. – С. 9.

Вівчарик О. Пісня з душі / О. Вівчарик // Укр. Слово. – 2005. – № 7. – С. 10.

Гей В. Родом з маминої пісні / В. Гей // Культура і життя. – 1988. – 17 квіт.

Єфименко В. «Мамина вишня» Анатолія Пашкевича / В. Єфименко // Слово і діло. – 2003. – 19 верес.

Квіт його мелодій не зів'яне // Літ. Україна. – 2005. – 10 лют.

Костенко В. «Вважаю себе хліборобом, що вирощує хліб духовний...» / В. Костенко // Україна мол. – 2005. – 24 лют. – С. 13.

Костенко В. Журавель проти «журавлів...», або А «Мамина вишня» лунає / В. Костенко // Молодь України. – 1997. – 3 трав.

Костенко В. «Хата моя, біла хата...»: А. Пашкевичу – 60 років / В. Костенко // Сіл. вісті. – 1998. – 12 лют.

Титаренко Л. «Плаче тепер білим цвітом мамина вишня...» / Л. Титаренко // Голос України. – 2005. – 11 січ.

Рисак О. Вдалий дебют / О. Рисак // Рад. Волинь. – 1989. – 20 верес.

Струцюк Й. Вище голову, маестро! / Й. Струцюк // Віче. – 1998. – 5 лют.

Філатенко А. Анатолій Пашкевич... з Чернігова / А. Філатенко // Волинь. – 1995. – 20 черв.

Філатенко А. Пісенна нива Анатолія Пашкевича / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1988. – 17 трав.

Чернецький І. Народження пісні / І. Чернецький // Луцьк. замок. – 2005. – 17 лют. – С. 4.

Муха А. Пашкевич Анатолій Максимович / А. Муха // Муха А. Композитори України та української діаспори: довід. / А. Муха. – К., 2004. – С. 227–228.

Пашкевич Анатолій Максимович // Митці України: енцикл. довід. – К., 1992. – С. 449.

Пашкевич Анатолій Максимович // Мистецтво України: біогр. довід. – К., 1997. – С. 465.

20 ЛЮТОГО

**70 років від дня народження І. Г. Пашука (1938) –
журналіста, літературознавця, поета, краєзнавця і педагога**

Пашук Іван Григорович народився 20 лютого 1938 року у с. Щесники Влодавського повіту Люблінського воєводства (тепер Республіка Польща). У 1945-му його батьки з дітьми вимушені були покинути рідний край і переїхати спочатку в с. Чапаєвка Токмацького району Запорізької області, а потім постійно оселились на Рівненщині. Саме з цим куточком Волині пов'язана подальша частина його життєвих доріг. Тут він навчався в Богушівській початковій, Новинській семирічній і Довгошиївській середній школах Млинівського району.

Ще будучи учнем, Іван Пашук почав свою журналістську працю, дописуючи до газет – районної «Радянське життя», республіканської дитячої «Зірка», обласної «Червоний прапор» та інших. Можливо, ці перші публікації і визначили майбутній вибір професії. З 1957 по 1962 роки він навчався на українському відділенні філологічного факультету Рівненського державного педагогічного інституту. У часи студентського життя редагував курсові та факультетські стіннівки, дописував до багатотиражки «За вчительські кадри», був членом літературної студії. Тоді і прилучився до краєзнавчої роботи, брав участь у науково-мозовознавчих експедиціях по селах Рівненського Полісся. Пам'ятним залишився час, коли очолив літературне об'єднання при рівненській районній газеті «Радянське село», пізніше – «Слово правди».

Навчаючись на п'ятому курсі, І. Пашук був направлений на роботу у Великоглушанську середню школу Любешівського району Волинської області, де викладав українську мову і літературу, вів уроки музики і співів, керував сільським і шкільним хорами. Отримавши диплом, повернувся у цю ж школу, активно публікуючи літературознавчі та педагогічні матеріали, поетичні твори у районних газетах – любешівській «Нове життя» і камінь-каширській «Радянське Полісся», в обласній газеті «Радянська Волинь», редакціями яких неодноразово відзначався нагородами. У листопаді 1962 року був призваний Любешівським райвійськкоматом на строкову службу в армію, будучи і надалі, до 1964-го, дописувачем названих періодичних видань. Пізніше, демобілізувавшись офіцером запасу, деякий час проживав у селі Угриничі над Стоходом.

У кінці 1964 року Іван Пашук перейшов на журналістську роботу. Працював у Рівному в газетах «Слово правди» і молодіжній «Зміна».

У березні 1968 року став членом Спілки журналістів України. Щоб викристалізувати газетярське перо, у вересні 1969-го вступив на заочне відділення факультету журналістики Львівського державного університету ім. Івана Франка.

З 1974 року Іван Григорович став власним кореспондентом обласної газети «Червоний прапор» (нині «Вільне слово»), а з 1977 по 2002 роки працював завідувачем кореспондентського пункту, власним кореспондентом «Робітничої газети» (м. Київ) по Рівненській, Волинській і Житомирській областях. На сторінках цього видання читачі всієї України із різножанрових статей журналіста дізнавались про трудові успіхи волинян, про славу історію краю. Іван Григорович завжди відстоював інтереси простих людей, брав участь у проведенні багатьох літературно-мистецьких заходів і різноматематичних свят.

Любов до літератури, до рідного слова, закладена у шкільні і студентські роки, не пройшла з часом. Це дало змогу тривалий час бути заступником голови обласного літературного об'єднання, виконувати обов'язки позаштатного кореспондента «Літературної України», у 1978 році стати лауреатом обласної молодіжної літературної премії ім. Миколи Максимця, 1983-го перемогти в літературному конкурсі на честь 700-річчя Рівного, а 1998-го здобути лауреатське звання міжнародного поетичного конкурсу «Культура за мир» (м. Мілан, Італія).

Ще однією важливою сторінкою в біографії І. Г. Пашука є його заняття краєзнавством зі студентських літ. З 1989 року очолює Рівненське обласне краєзнавче товариство Всеукраїнської спілки краєзнавців, є постійним членом правління, був делегатом трьох з'їздів Спілки. За плідну працю на краєзнавчій ниві у 1995 році Івану Пашуку було присвоєно звання почесного члена Спілки, а в 2001-му відзначено Подякою Кабінету Міністрів України за особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху в нашій незалежній державі. Неодноразово нагороджувався різними відзнаками місцевих органів влади.

І. Г. Пашук займається педагогічною роботою. Викладав у Рівненському педагогічному інституті, працюючи старшим викладачем кафедри української літератури, і в Рівненському державному інституті культури. У 1999 році йому присвоєно звання «Відмінник освіти України». З 2002-го і до сьогодні є керівником науково – редакційного відділу Рівненського факультету Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

З-під пера поета Івана Пашука вийшло в світ уже шість поетичних збірок – «Відродини» (1995), «Сонця твоїх очей» (1996), «Поліські вітражі» (1997), «На терезах буднів» (1998), «П'ята вершина» (2002) і «Сповідний день» (2007). Іван Пашук упорядкував і видав поетичну антологію про Берестецьку битву 1651 року «За вольную волю» (1995), збірник «Ігор Кирилович Свешніков» (1995) до 80-річчя від

дня народження вченого. Літератором опубліковано цілий ряд літературознавчих і краєзнавчих видань, сотні статей і рецензій у журналах, газетах, наукових і колективних збірниках, у яких автор досліджує, доповнює і доносить до земляків цікаві маловідомі і напівзабуті сторінки далекої і ближчої минувшини. І. Г. Пашук як голова Рівненського обласного товариства краєзнавців був ініціатором і організатором проведення науково-краєзнавчих конференцій «Берестецька битва в історії України», «Велика Волинь: минуле і сучасне», багатьох ювілейних і тематичних. Він є учасником міжнародних, всеукраїнських, регіональних і вузівських наукових конференцій. У 1995 році дослідник став лауреатом рівненської регіональної краєзнавчої премії «За відродження Волині». У його доробку є перша в історії краю «Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини» (2005), та історико-краєзнавча хроніка «Рівне. 1283-2003» (2006). Ним відредаговано кілька десятків художніх, краєзнавчих і наукових книг місцевих авторів.

І сьогодні Іван Григорович Пашук активно працює, займається творчістю, передає досвід молодим колегам, невтомно займається краєзнавством. Він бере участь у щорічних традиційних конференціях циклу «Минуле і сучасне Волині і Полісся», які проводяться в Луцьку, райцентрах Волинської області, де виступає із пошуково-дослідницькими доповідями про маловідомі факти з життя і творчості Лесі Українки, Олени Пчілки, Юрія Косача, Агатангела Кримського, Бориса Шведа, Олени Теліги, Олександра Цинкаловського, Євгена Шабліовського, Олександра Богачука, Костя Шишка, Олекси Ошуркевича, Петра Маха та інших відомих письменників, науковців і краєзнавців. Він співпрацює з Волинським обласним товариством краєзнавців, Волинською обласною державною універсальною науковою бібліотекою ім. Олени Пчілки і бібліотекою та викладачами Волинського національного університету ім. Лесі Українки, Волинським краєзнавчим музеєм, із обласними письменницькою і журналістською організаціями.

Олександр Булига

Література:

Пашук І. Відродини: поезії різних років / І. Пашук. – Рівне, 1995. – 54 с.

За вольную волю: поет. антол. / Упоряд. І. Пашук. – Рівне, 1995. – 125 с.

Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне: Волин. обереги, 2005. – 212 с.: іл.

Пашук І. Млинівщина літературна: бібліогр. довід. про літераторів, які своїм життям та творчістю причетні до Млинівського р-ну

Рівненської обл. / І. Пащук. – Рівне: Азалія, 1992. – 66 с.

Пащук І. На терезах буднів: поезії різних років / І. Пащук. – Рівне: Ліста, 1998. – 80 с.

Пащук І. Перше краєзнавче десятиліття на Рівненщині (1989-1999) / І. Пащук. – Рівне, 1999. – 12 с.

Пащук І. Повернення в незабутнє: до літ. карти Рівненщини: статті, спогади / І. Пащук. – Рівне, 1993. – 94 с.

Пащук І. Поліські вітражі: поезії різних років / І. Пащук. – Рівне: Ліста, 1997. – 64 с.

Пащук І. Г. Рівне, 1283-2003: іст.-краєзн. хроніка / І. Г. Пащук. – Рівне: Овід, 2006. – 178 с.

Пащук І. Сонця твоїх очей: лірика / І. Пащук. – Рівне, 1996. – 72 с.

Пащук І. Сповідний день: поезії / І. Пащук. – Рівне, 2007. – 60 с.

Пащук І. Учителі і краєзнавець Іван Шишко: біогр. нарис / І. Пащук. – Рівне, 2004. – 28 с.

Пащук І. Г. Бібліотеки і книги монастирів у національному та культурно-освітньому відродженні Волині / І. Г. Пащук // Велика Волинь: минуле й сучасне: тези міжнар. наук.-краєзн. конф. – Житомир, 1993. – С. 22–23.

Пащук І. «Благословенне слово, що гартує!»: до історії першої публікації поеми Лесі Українки «На руїнах» (1904) / І. Пащук // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 23–25.

Пащук І. Використання історичних та родинних реліквій в експозиціях історико-краєзнавчого музею (на матеріалах с. Липки Гощанського району Рівненської області) / І. Пащук // Волинський музей: історія і сучасність: тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 41.

Пащук І. Деякі краєзнавчі аспекти в наукових дослідженнях академіка П. А. Тутковського / І. Пащук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорториську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 112–113.

Пащук І. «Дивуюся, як я міг все це пережити і дожити до свого теперішнього віку»: (Василь Іванович Гришко) / І. Пащук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 73.

Пащук І. До історії розвитку краєзнавчого руху на Волині / І. Пащук // Волинь незабутня: тези IV регіон. наук.-практ. конф. – Рівне, 1993. – С. 82–83.

Пащук І. Залюблений у минувшину рідного краю / І. Пащук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 27–28.

Пащук І. Олена Пчілка і Клим Поліщук / І. Пащук // Волинський

музей: історія і сучасність: тези та матеріали III наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 259–260.

Пашук І. Краєзнавчо-музейне пошанування на Рівненщині репресованих письменників-земляків Валер'яна Поліщука і Юрія Жилка / І. Пашук // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 81–83.

Пашук І. Олена Пчілка і «Козацькі могили» під Берестечком / І. Пашук // Олена Пчілка і Волинь: матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 31–33.

Пашук І. Пам'ятні автографи Євгена Шабліовського / І. Пашук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України: матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 142–144.

Пашук І. Публікації з Ковельщини в рівненській газеті «Волинь» у 1941–1943 роках / І. Пашук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 122–123.

Пашук І. Г. Родина Косачів і Рівненщина / І. Г. Пашук // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 27.

Пашук І. Сучасне відродження «Пересопницького Євангелія» / І. Пашук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: розвиток бібліотечної справи в краї: матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універсал. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 31–32.

Пашук І. Хмельниччина і Олика / І. Пашук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олика і Радзиви́ли в історії Волині та України: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – С. 46–48.

Пашук І. «Я хотів би будити прекрасне в людині...»: деякі штрихи до творчої біографії Костя Шишка / І. Пашук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 132–136.

* * *

«За вольную волю» // Луцьк. замок. – 1996. – 10 серп.
Книгарня: «Поліські вітражі» Івана Пашука // Волинь. – 1998. – 19 лют.

Традиції: у родині – шість педагогів // Волинь. – 1999. – 30 листоп.

* * *

Вибрані літературні і науково-краєзнавчі публікації Івана Пашука: бібліогр. покажч. – Рівне, 2001. – 33 с.

Пашук Іван Григорович // Хто є хто на Рівненщині. – Рівне, 2004. – С. 135–136.

Сидорук В. Пашук Іван Григорович / В. Сидорук // Краєзнавці України: (сучас. дослідники рідн. краю): довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. I. – С. 167–168.

1 БЕРЕЗНЯ

150 років від дня народження П. А. Тутковського (1858-1930) – українського географа та геолога, академіка АН України

Павло Аполлонович Тутковський народився в с. Липовець Київської губернії (тепер районний центр Вінницької області) в сім'ї юриста Аполлона Лукича Тутковського, який працював у судах Волині і Київщини.

Освіту брати Павло і Микола Тутковські отримали в Житомирській класичній гімназії. Обидва брати закінчили гімназію зі срібними медалями. Ще в дитячі роки Павло захоплювався природничими науками, самостійно читав багато книг з географії, геології, біології, історії і соціології.

У 1877-му Павло Тутковський вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Київського університету. Перші свої наукові роботи він написав ще студентом третього курсу. Після закінчення університету Тутковський працював у технічній лабораторії, а з 1884 по 1886 роки – консерватором мінералогічного кабінету.

За дорученням Київського товариства природодослідників молодий вчений проводив геологічні дослідження у Волинській, Гродненській, Київській, Мінській, Таврійській і Херсонській губерніях.

У 1900-1906 роках Павло Тутковський працював за завданням російського Геологічного комітету. Досліджував геологію і рельєф території вздовж залізниці Київ-Ковель, а з 1902-го приступив до роботи над складанням 16-го аркуша Загальної геологічної карти Росії (територія Західного Полісся та Волинського Лісостепу).

Широкомасштабні польові роботи вченого дали багатий фактичний матеріал для цілої низки наукових та науково-популярних праць. У 1901 році в журналі «Киевская старина» була опублікована

стаття П. Тутковського «Озеро Святизь і народные предания о нем». У 1920-му вона була включена до книги «Нариси з природи України. Статті та розвідки» в авторському перекладі українською мовою.

Павло Тутковський був одним зі співробітників знаменитого словника Брокгауза і Ефрона. Він написав до цього енциклопедичного видання багато статей про географічні об'єкти Волині, Білорусі, Молдови. Зокрема про ріки Прип'ять, Стир, Стохід, Турію, озера Оконськ і Святизь.

У 1904 році П. А. Тутковський прийняв пропозицію попечителя Київського учбового округу обійняти посаду інспектора народних училищ Луцького повіту. Нова служба, хоча і носила адміністративний характер, давала можливість багато подорожувати по Волині й досліджувати природу краю.

У 1909-му Павло Тутковський переїхав з Луцька до Житомира і дев'ять років працював на посаді директора народних училищ Волинської губернії. Житомирський період його наукової діяльності був тісно пов'язаний із Товариством дослідників Волині. 9 жовтня 1910 року Товариство обрало Павла Аполлоновича віце-головою, тобто фактично його керівником (головою був генерал-губернатор). З 1909-го Товариство почало друкувати збірники наукових праць з історії, природи, етнографії, економіки краю. В кожному томі «Трудов общества исследователей Волыни» публікувалися статті П. Тутковського.

Найвідоміші і наймасштабніші з них: «Короткий географічний нарис Центрального і Південного Полісся» (1910), «Зональність ландшафтів і ґрунтів у Волинській губернії» (1910), «Карстові явища і самобутні артезіанські джерела у Волинській губернії» (1911; 1912), «Післятретинні озера в північній смузі Волинської губернії» (1912), «Геологічний нарис Луцького повіту Волинської губернії» (1915).

Важливою подією в науковій біографії Тутковського стала монографія «Викопні пустелі Північної півкулі», в якій вчений виклав свою теорію еолового походження лесу. Високою оцінкою внеску П. Тутковського в географічну і геологічну науку було присвоєння йому в 1911 році звання доктора географії, геології й геогнозії.

У 1913-му П. А. Тутковський почав викладацьку і наукову діяльність в Київському університеті.

Павло Аполлонович Тутковський – один із 12 перших академіків АН України. Він очолював фізико-математичний відділ академії, куди входили і науки про Землю. У 1926 році Тутковський очолив новостворений Український науково-дослідний інститут геології, а в 1927-му став директором Геологічного музею України.

Високо оцінив науковий доробок П. Тутковського перший президент Української академії наук Володимир Іванович Вернадський. Ще на початку XX століття він назвав Тутковського найкращим знавцем неорганічної природи України.

Помер П. А. Тутковський у Києві 3 червня 1930 року після важкої хвороби.

Тетяна Тищенко

Література:

Тутковский П. А. Антропогеографические этюды по Волыни / П. А. Тутковский // Труды общества исследователей Волыни. – К., 1915. – Т. XIII. – Вып. I. – С. 79–128.

Тутковский П. А. Геологический очерк Ровенского уезда, Волынской губернии / П. А. Тутковский // Труды общества исследователей Волыни: прилож. к Т. VII. – К., 1913. – С. 14–22.

Тутковский П. А. Древнейшая добывающая промышленность на Волыни / П. А. Тутковский // Труды общества исследователей Волыни. – Житомир, 1915. – Т. XI. – Вып. I. – С. 167–198.

Тутковский П. А. Задачи и пределы географии / П. А. Тутковский. – Житомир, 1914. – 23 с.

Тутковский П. А. Заметка о базальтах и третичных песчаниках Луцкого уезда / П. А. Тутковский // Труды общества исследователей Волыни. – Житомир, 1915. – Т. VII. – С. 101–113.

Тутковский П. А. Ископаемые пустыни северного полушария / П. А. Тутковский. – М., 1910. – 373 с.

Тутковский П. А. Карстовые явления и самобитные артезианские ключи в Волынской губернии: ст. I-я. Провалы почвы на Полесской железной дороге / П. А. Тутковский. – Житомир, 1910. – 127 с.

Тутковский П. А. Карстовые явления и самобитные артезианские ключи в Волынской губернии: ст. II-я. Провалы почвы в побережьях рек Стохода, Стыра и Горыни / П. А. Тутковский. – Житомир, 1912. – Т. VIII. – С. 77–125.

Тутковский П. А. Культ лесов прежде и теперь / П. А. Тутковский // Этико-эстетический подход в охране дикой природы и заповедном деле. – К., 1997. – Вып. 15. – С. 127–136.

Тутковский П. А. Месторождения строительных камней в Луцком уезде Волынской губернии / П. А. Тутковский. – Житомир, 1912. – 335 с.

Тутковский П. А. Послетретичные озера в северной полосе Волынской губернии / П. А. Тутковский. – Житомир, 1912. – 282 с.

Тутковский П. А. Путеводитель экскурсии по Волыни / П. А. Тутковский. – К., 1926. – 24 с.: ил.

Тутківський П. Передісторична природа Києва / П. Тутківський // Хроніка-2000. – 2002. – № 49–50. – С. 179–188.

Андреева Т. Діяльність П. А. Тутковського на Волині: на основі

матеріалів з фондів Волин. краєзн. музею / Т. Андреєва // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 30–32.

Бенедюк В. В. Вклад Тутковського П. А. у розвиток наукового ТДВ / В. В. Бенедюк / Бенедюк В. В. Краєзнавство: психолого-педагогічні основи краєзнавчої роботи: курс лекцій / В. В. Бенедюк. – Луцьк, 2005. – С. 36–42.

Губарець В. Скарбами землі зігрітий: біогр. повість з життя видат. укр. геолога, академіка Павла Тутковського. – К.: Київ. правда, 2001. – 224 с.

Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г. С. Дем'янчук, Б. Г. Дем'янчук, А. Г. Дем'янчук. – К.: Просвіта, 2006. – 296 с. Про П. Тутковського – с. 109–111.

Костриця М. Вивчення історії краєзнавства – важливий напрямок наукових досліджень / М. Костриця // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 445–447.

Оноприенко В. И. Павел Аполлонович Тутковский, 1858-1930 / В. И. Оноприенко. – М.: Наука, 1987. – 156 с.

Павловська Т. С. Геоморфологічна школа Тутковського П. А. – Бондарчука В. Г. – Маринича О. М. / Т. С. Павловська // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – № 4. – С. 116–121.

Синя Н. Використання наукової спадщини П. А. Тутковського при вивченні географії / Н. Синя // Педагогічний пошук: наук.-метод. вісн. – Луцьк, 2006. – № 1. – С. 27–30.

Тутковський Павло Аполлонович // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 265–283.

Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра: зб. наук. праць [Перших Всеукр. наук. читань, присвяч. 140-й річниці від дня народж. П. А. Тутковського]. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – Кн. 1–2.

Яковлева В. В. Бурштин Західного Полісся та інших регіонів України / В. В. Яковлева // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. праць. – Луцьк, 2004. – С. 23–32.

Борейко В. Тутковский Павел Аполлонович / В. Борейко // Борейко В. Словарь деятелей охраны природы / В. Борейко. – К., 2001. – С. 420–424.

Павло Тутковський // Народжені Україною: мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 650–651.

Пашук І. Тутковский Павло Аполлонович / І. Пашук // Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 183–184.

18 БЕРЕЗНЯ

**75 років від дня народження А. М. Григоровського (1933-2000) –
волинського краєзнавця, засновника та директора
Уховецького народного краєзнавчого музею**

Анатолій Миколайович Григоровський – педагог за фахом, краєзнавець за покликанням серця. Разом зі своїми колегами, закоханими в історію рідного поліського краю, він стояв біля джерел краєзнавчого руху, започаткованого на Волині на початку 1960-х років.

Анатолій Григоровський народився 18 березня 1933 року в с. Дерно (тепер Ківерцівський район) у сім'ї службовця. Ще перед війною сім'я переїхала на батьківщину матері в с. Любитів Ковельського району, де він здобув семирічну освіту в Любитівській школі. Його вабила педагогічна робота, і Анатолій

Миколайович став студентом Камінь-Каширського педагогічного училища в 1951-му. Здібний студент за один рік опанував 4-річний курс навчання, ставши вихователем Любитівського дитячого будинку, згодом вчителював у школах сіл Перковичі та Скулин. Працював і заочно навчався з 1953 року на філологічному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка.

Школу гарту життя молодий вчитель здобував під час служби в армії. З 1956-го Анатолій Григоровський працював вчителем початкових класів Уховецької середньої школи, а з 1962-го – вчителем української мови та літератури.

Уховецьк... Цей поліський куточок Волинської землі полюбився Анатолію Миколайовичу не тільки зачарованим краєвидом, але й своєю історією – героїчною і трагічною. Це край Лесі Українки, її дороги у пошуках народних скарбів пролягли у Ковель, Скулин, Любитів, Волошки, Уховецьк. Не один десяток кілометрів зі своїми вихованцями пройшов цими дорогами Анатолій Миколайович. Його зацікавила доля сім'ї Васют, фронтові дороги односельців, героїчні дії воїнів Радянської армії, що визволяли с. Уховецьк у березні 1944-го.

Анатолій Григоровський був ініціатором заснування музею при школі. Загальні збори педагогічного колективу Уховецької середньої школи 4 вересня 1958 року підтримали цю пропозицію і прийняли рішення про створення музею при школі.

Йшла клопітка робота по накопиченню музейних експонатів. Пошукову і збиральницьку роботу вели як вчителі, так і учні школи. Їх роботу координував Анатолій Миколайович.

30 вересня 1960 року Уховецький шкільний музей було відкрито. Громадським директором від початку його відкриття став Анатолій

Миколайович. Це був один з перших музейних закладів на Волині, який активізував краєзнавчий рух в області уже на початку 1960-х років.

У результаті пошукової роботи, керованої Григоровським, виникла потреба розширити експозиційну площу шкільного історичного музею, що розмістився в одній кімнаті, а заодно і змінити його профіль – на краєзнавчий. Спільними зусиллями громадського активу, педагогічного та учнівського колективів під музей було переобладнано закриту церкву, що поруч із школою.

Анатолій Миколайович самотужки оволодівав особливостями музейної роботи. У цьому йому допомагали науковці обласного краєзнавчого музею, тісне спілкування з досвідченими колегами – Анатолієм Парфенюком, Григорієм Гуртовим, Олексієм Філіповичем та участь у краєзнавчих семінарах різних рівнів. Листувався з архівами України та Радянського Союзу, відшуковував нові дані про воїнів-визволителів краю. Він вів листування з учасниками боїв за Ковельщину, запровадив картотеку на кожного із воїнів. Щирі і теплі листи вдячності за шану і пам'ять линули в родину Григоровських з усіх кінців країни.

Велика заслуга Анатолія Григоровського в тому, що за значні успіхи у роботі, за змістовну експозицію 10 грудня 1968 року Міністерство культури України присвоїло Уховецькому краєзнавчому музею почесне звання «народний».

Стараннями А. Григоровського двічі: у 1982 і у 1991 роках експозиція Уховецького народного історичного музею була повністю перебудована. Прикро, що музей проіснував так недовго – через кілька місяців після реекспозиції 1991-го був закритий. Важко пережив це незмінний директор Уховецького народного музею Анатолій Миколайович Григоровський, який частку свого серця віддав музею.

Частина експонатів Уховецького народного краєзнавчого музею ще за життя Анатолія Миколайовича була передана до Ковельського історичного музею, картини Андроника Лазарчука – на тимчасове зберігання у Волинський краєзнавчий музей. Решта експонатів залишилася в Уховецькій середній школі. Тут з 2000 року діє шкільний музей, якому у 2007-му було присвоєно звання «зразковий».

Односельці знають, шанують і бережуть пам'ять про Анатолія Миколайовича Григоровського – педагога і патріота, що так любив рідний його серцю Уховецьк.

Олександр Вернидубов

Література:

Вернидубов О. Анатолій Григоровський – фундатор і хранитель краєзнавчого музею в с. Уховецьк / О. Вернидубов, Л. Криштапук

// Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 50.

Ковальчук В. Розповідають експонати / В. Ковальчук // Прапор Леніна. – 1985. – 16 листоп.

Пальцун В. В залах сільського музею / В. Пальцун // Рад. Волинь. – 1961. – 26 трав.

Скоклук С. Мов іскорка заграви: історії славні сторінки / С. Скоклук // Прапор Леніна. – 1987. – 18 листоп.

Уховецька «Третьяковка» // Червон. прапор. – 1971. – 16 січ.

21 БЕРЕЗНЯ

120 років від дня народження І. П. Косач (1888-1980) – сестри Лесі Українки

Шоста дитина в сім'ї, вона народилася в Колодяжному. Розлогі і теплі спогади про той день містять «Спомини й уваги до 1888 року» в книзі Ольги Косач-Кривинюк «Леся Українка. Хронологія життя і творчості» (Нью-Йорк, 1970). «Я, лігши, як належить 11-літній дитині, досить рано спати, чомусь не засинала і все дивувалася, чого то Леся з Манею [Подругою Лесі, Биковською, котра в той час гостювала в Колодяжному – **В. К.**], що спали в одній кімнаті зі мною, не лягають так довго спати, а все щось тихенько говорять між собою. Аж прийшла наша служниця щось узяти з одної з тих великих скринь, на яких я спала (може, відступивши своє ліжко Мані), і піднісши трошки мене разом з віком скрині та щось там беручи крізь щілину, шепнула мені: «у вас народилася сестричка». Тоді я зрозуміла, чому то Леся з Манею не лягають спати.

«Бабувала» при народженні сестри Ізидори наша найближча сусідка через тин бабуся Лукашиха, маленька, чепурненька, тихенька та лагідна ... На другий день уранці ми всі пішли дивитися на нову сестричку і, пам'ятаю, зважили, що вона подібна до Лесі».

Коли народилася Ізидора, Михайло, старший брат, саме закінчував гімназію в Холмі. Приїхавши додому на Великодні свята, вони з Лесею вибрали сестричці красиве ім'я – Ізидора, «щоб вона була колись, як виросте, донна Ізидора». Таким ім'ям і охрестили її наступного року, а хрещеними батьками були рідні-найрідніші: брат Михайло, на той час уже студент Університету імені святого Володимира і сестра

Ольга. В дитинстві називали її Дора, Дроздик, Гусінька, Біла Гусь, Гусиця, Коротша Гусь, Патік, Патя. Любов Лесі до Паті (від «птася», пташечка, бо народилася вона в день прильоту жайворонків), була ніжною, дбайливою і діевою. Самовіддано і відважно вона рятувала (і врятувала) дворічну сестричку від дифтерії, разом з братом Михайлом виконуючи всі приписи лікаря Дилекторського, єдиного з усіх ковельських медиків, що не втратив надії на порятунок дитини.

Початкову освіту дівчинка здобула вдома, а далі пішла до четвертого класу київської гімназії, яку закінчила 1905-го. Восени цього ж року вступила на Вищі жіночі агрономічні курси ім. Стебута в Санкт-Петербурзі, але провчилася недовго, бо захворіла на черевний тиф, а як одужала, то Леся, поїхавши рятувати сестру вдруге, забрала її додому. Восени 1906-го Ізидора вступила на агрономічний відділ Київського політехнічного інституту, який почав приймати жінок на навчання. Закінчила його в січні 1911 року. Працювала у Київському губернському земстві, на дослідній станції виноградарства і землеробства у Кишиневі.

1912 року вийшла заміж за Юрія Григоровича Борисова, який працював агрономом у Кам'янці-Подільському. До 1924-го жили на Поділлі, а на початку 1925 року переїхали до Києва. Працювала Ізидора Петрівна в сільськогосподарському агроінженерному інституті на кафедрі ботаніки. «Праця була дуже цікава і приємна», – згадувала І. П. Косач. Вона відразу включилася у науково-дослідну роботу кафедри.

У роки сталінських репресій І. П. Косач-Борисову взяли під варту (10 вересня 1937 р.). Чотири місяці допитів, знущань у Лук'янівській тюрмі в Києві; далі вирок: вісім років виправно-трудоих таборів і етапом на поселення в Островісте (Онеглаг); важка робота на лісоповалі. Через 2 роки і 2 місяці її звільнили – ім'я Лесі Українки врятувало життя Ізидорі. «Втретє Леся врятувала Дору, але вже лише своїм іменем, бо аж 1939 року; тоді Дору більшовики вернули з заслання з концтабору тільки через те, що вона сестра Лесі Українки – це був гарний жест на адресу саме тоді «ощасливлених» західніх українців», – свідчить Ольга Косач-Кривинюк. Чоловік Ізидори, Юрій Борисов, загинув у сталінських таборах, прийнявши мучеництво ні за що.

Восени 1943 року Ізидора Петрівна з сестрою Ольгою і дітьми покинула Україну, з 1949-го жила в США.

У листі до Анатолія Костенка І. П. Косач писала: «Я завжди дякувала своїй долі і досі радію тому, що я вродилася саме в нашій родині, що мала таких батьків та братів і сестер, саме такими, як вони були у мене, і любила їх всіх, незалежно від того, хто з них був більш талановитий, хто менше, раділа всякому успіхові в житті кожного з них, боліла душею...».

Ізидора Петрівна багато подорожувала (США, Канада), написала

спогади про Олену Пчілку, Лесю Українку, Миколу Лисенка, Михайла Кривинюка, Людмилу Старицьку-Черняхівську. Їй належать цікаві статті про Колодяжне, Зелений Гай, про Лесин «білий» будинок. Багато сил доклала до видання праці Ольги Косач-Кривинюк «Леся Українка. Хронологія життя і творчости» (Нью-Йорк, 1970), бо в цій праці «права про Лесю, про її родину і близьке оточення».

Померла Ізидора Петрівна 12 квітня 1980 р. у місті Піскаатавей, штат Нью-Джерсі, США; похована на українському цвинтарі у с. Бавнд-Бруку. На пам'ятнику, що на її могилі, прощальні слова Оксани з «Боярині»:

Добраніч, сонечко! Ідеш на захід...
Ти бачиш Україну – привітай!

Віра Комзюк

Література:

Косач-Борисова І. [Спогади]; Автобіографія / І. Косач-Борисова // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): біогр. матеріали, спогади, іконографія. – Нью-Йорк; К., 2004. – С. 153–306.

* * *

Денисюк І. Ізидора Косач-Борисова / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І., Скрипка Т. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 135–153.

Диба А. Донна Ізидора з роду Косачів / А. Диба // Нескорена Берегиня: жертви москов.-комуніст. терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 31–32.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчости / Косач-Кривинюк. – Репринт. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 928 с.

Про Косач Ізидору Петрівну – див. Індекс.

Одарченко П. Ісидора Петрівна Косач-Борисова / П. Одарченко // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: статті, рецензії, спогади / П. Одарченко. – К., 2002. – С. 53–59.

Родина Косачів і волиняни: спогади, перекази / записи, впорядкув. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.: іл.

Про І. П. Косач – див. Показчик імен.

Шалагінова О. Матеріали до біографії сестер Лесі Українки / О. Шалагінова // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 281–284.

Диба А. Трагедія Ізидори Косач / А. Диба // Волинь. – 1998. – 30 квіт., 5, 9, 12 трав.

Черняк В. Ізидора Косач-Борисова: «Леся була до мене надзвичайно

ніжна і дбайлива» / В. Черняк // Дзеркало тижня. – 2003. – 22 берез.
 – С. 13.

Косач-Борисова Ісидора // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1144.

Павлюк І. Косач-Борисова Ісидора Петрівна / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 166–167.

21 БЕРЕЗНЯ

100 років від дня смерті В. Б. Антоновича (1834-1908) – українського історика, археолога, етнографа та археографа

Володимир Боніфатійович Антонович народився 1834 року у селі Махнівці на Київщині, у шляхетсько-польській сім'ї. Скінчивши Одеську гімназію, вступив на медичний факультет Київського університету. Після закінчення першого курсу перевівся на історико-філологічний відділ і вийшов із нього кандидатом історії у 1860-му. Два-три роки вчителював у середніх школах Києва, а 1863-го працював у канцелярії київського генерал-губернатора при «Временном комитете для разбора древних актов». За дисертацію «Останні часи козацтва на Правобережжі»

Антонович 1876 року отримав учений ступінь магістра руської історії, його призначили доцентом Київського університету. У 1878-му по обороні праці «Нарис історії Великого Князівства Литовського» він став дійсним професором, яким лишився по 1890 рік. Того року Антонович В. Б. вийшов на пенсію і проживав у Києві до смерті, до 21 березня 1908 року.

Належачи до т. зв. хлопоманів, Антонович надрукував відому статтю «Моя исповедь» (1862 р.), де подав обґрунтування ідеології «хлопоманів» і пояснив мотиви, які привели його до рішення розірвати з польською громадою, щоби працювати в рядах української демократії на користь простого народу, «серед котрого я виріс, котрого я знав, котрого гірку долю бачив».

Відразу після закінчення В. Антоновичем університету в Києві з його ініціативи було організовано «Громаду», до складу якої ввійшло багато студентів-українців, зокрема П. Чубинський, О. Стоянов, В. Торський, П. Житецький, Т. Рильський та ін. З їх числа вийшло чимало діячів українського руху.

Українська національна ідея, яка була рушійною силою діяльності В. Антоновича-вченого, суттєво розширила спектр його дослідницьких інтересів, що дає підстави вважати його одним з найперших українознавців.

В. Антонович, одним з основних напрямів наукової діяльності якого був аналіз польсько-українських взаємовідносин, відкрив як історик та археограф для науки Правобережну Україну, котра до нього фактично не досліджувалась, принаймні на базі архівних матеріалів. Ним була створена унікальна за своїм змістом 35-томна праця «Архив Юго-Западной России».

В. Антонович – один із засновників української археології. Перші археологічні розкопки він розпочав ще в роки юності під час подорожей по Україні. Видав такі й досі актуальні книги, як «Археологічні знахідки і розкопки в Києві і Київській губернії» (1879), «Археологічна карта Київської губернії» (1895) і «Археологічна карта Волинської губернії» (1901) та ін.

Найбільшою заслугою Антоновича як етнографа є видання ним спільно з М. П. Драгомановим двох томів «Історичних пісень». Видавці зібрали тут значну кількість шедеврів народної творчості, причому з багатьма варіантами, давши до кожного з них короткі, але змістовні пояснення.

В. Антонович є автором понад 300 праць з історії, археології, етнографії. Все життя плідно працюючи, він висловлював надію, що «своею працею і любов'ю він заслужить коли-небудь, що українці признають його сином свого народу, тому що він готовий усе розділити з ним».

До кінця життя наукові заслуги Антоновича були визнані повною мірою. Його обрали членом-кореспондентом Російської академії наук. Останні роки життя учений працював у Ватиканському архіві, де віднайшов чимало матеріалів з історії України.

Величезною є заслуга Антоновича у справі виховання когорти видатних українських істориків. Серед його численних учнів – М. Грушевський, Д. Багалій, П. Голубовський, М. Довнар-Запольський, а також син Володимира Антоновича Дмитро – мистецтвознавець і культуролог. В. Антонович та його учні (яких ще називають «київською школою») істориків кінця XIX – початку XX століття) заклали потужне наукове підґрунтя всьому найкращому, що було створено історичною наукою аж до 30-х років XX століття. Сам Антонович брав участь майже в усіх значних суспільно-культурних починаннях і проектах тодішнього Києва.

Помер В. Антонович 21 березня 1908 року, похований у Києві на Байковому кладовищі.

Надія Ігнатійчук

Література:

Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии / В. Б. Антонович // Труды одиннадцатого археологического съезда в Киеве. – М., 1901. – Т. 1. – С. 1–133.

Антонович В. Исследование о крестьянах в Юго-Западной России по актам 1700-1798 / В. Антонович. – К., 1870. – 64 с.

Антонович В. Исследование о городах в Юго-Западной России по актам 1432-1798 / В. Антонович. – К., 1870. – 94 с.

Антонович В. Б. Монографии по истории Западной и Юго-Западной России / В. Б. Антонович. – К., 1885. – 451 с.

Антонович В. Б. Моя сповідь: вибр. іст. та публіцист. твори / В. Б. Антонович. – К.: Либідь, 1995. – 814 с.

Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні: із переднім словом про життя та діяльність В. Антоновича, із портретами автора, образами гетьманів та заувагами д-ра Мирона Кордуби. – К.: Дніпро, 1991. – 238 с.

Мемуари до історії Південної Русі: (перша пол. XVII ст.): вип. 2. / за ред. В. Антоновича. – Дніпропетровськ: Січ., 2006. – 440 с.

Журба О. І. Київська археографічна комісія, 1843-1921: нарис історії і діяльності / О. Журба. – К.: Наук. думка, 1993. – 184 с.

Про В. Б. Антоновича – див. Іменний покажчик.

Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г. С. Дем'янчук, Б. Г. Дем'янчук, А. Г. Дем'янчук. – К.: Просвіта, 2006. – 296 с.

Про В. Антоновича – с. 91–94.

Михайлова Р. Волинь у науковому спадку В. Б. Антоновича / Р. Михайлова // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української культури: зб. матеріалів і тез наук. конф. – Рівне, 1998. – С. 74–77.

Пеняк П. Видатний дослідник Волині / П. Пеняк // Волинь і Волинське зарубіжжя: тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 1991. – С. 29–31.

Сосновська М. Творча спадщина Володимира Антоновича для розуміння актуальних проблем регіонального впорядкування сьогодення: (національні, економічні, військові особливості історії українського народу) // Збірник наукових праць Академії державного управління при Президенті України. – К., 2000. – Вип. 2, ч. 2. – С. 239–245.

Стороженко М. [Проф. В. Б. Антонович] / М. Стороженко // Стороженко М. З мого життя / М. Стороженко. – К., 2005. – С. 155–158.

Чорновол І. Між археологією та політикою: Володимир Антонович і польське суспільство / І. Чорновол // Молода нація: альм. – К., 2004. – № 3. – С. 91–174.

Вашченко В. Порівняльний аналіз історіософських поглядів

М. Костомарова та В. Антоновича / В. Ващенко // Київська старовина. – 2006. – № 4. – С. 61–69.

Кіян О. Г. Ідейно-політичні та методологічні позиції київської історичної школи Володимира Антоновича / О. І. Кіян // Укр. іст. журн. – 2006. – № 2. – С. 159–174.

Кіян О. Історіософія Володимира Антоновича / О. Кіян // Філософ. думка. – 2006. – № 3. – С. 108–133.

Штинько В. Дослідники землі Волинської / В. Штинько // Волинь. – 1999. – 28 січ.

Антонович Володимир Боніфатійович // Довідник з історії України: (А-Я). – К., 2001. – С. 30.

Білодід В. Антонович Володимир Боніфатійович / В. Білодід // Філософська думка в Україні: бібліогр. слов. – К., 2002. – С. 14–15.

Даниленко В. М. Антонович Володимир Боніфатійович / В. М. Даниленко, В. В. Попик // Матеріали до Українського біографічного словника: короткі біогр. довідки. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 162–163.

1 КВІТНЯ

75 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України

Олекса Федорович Ошуркевич – людина талановита й енергійна, яка чітко визначила місце в житті: прислужитись багатими знаннями і досвідом своєму краю, бо саме зв'язок з рідною землею, рідним народом дає йому силу і творчу насагу.

Батьківщиною Олекси Федоровича є багате історичними подіями, оспіване у народній творчості містечко Берестечко, в якому народився (1 квітня 1933 року) і виріс. Закінчивши середню школу у 1952-му, вступив до Львівського державного університету імені І. Франка на філологічний факультет, де здобув фах учителя української мови та літератури.

Період його життя з 1957 до 1961 року пов'язаний з журналістською діяльністю. Олекса Федорович працював у редакціях районних газет на Львівщині (с. Заболотці), Волині (м. Ковель), Івано-Франківщині (м. Болехів). 1961-го влаштувався на роботу до Волинського обласного краєзнавчого музею. У 1966 році перейшов працювати до Волинського обласного будинку народної творчості, спочатку методистом, а потім завідувачем відділу фольклору та етнографії. З 1984-го Ошуркевич О. Ф. знову працював в обласному музеї. У 1989 році став завідувачем відділу етнографії та

народних промислів, створеного з його ініціативи, а з 1993-го обійняв посаду провідного наукового співробітника музею.

Олекс Федорович певний час очолював секцію фольклористики та етнографії при правлінні Волинської обласної організації українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Із 1989 року співпрацює з Волинським обласним товариством краєзнавців. 1995 року затверджений почесним членом Рівненського обласного краєзнавчого товариства.

О. Ф. Ошуркевич серйозно і відповідально ставиться до своєї роботи, дотримується професійної етики. Кожна його праця базується на детальному вивченні джерельної бази. Він працює в бібліотеках, архівах, музеях України, використовує багаті польові матеріали, зібрані ним під час численних експедицій. Небезпідставно дослідники відзначають, що доробок О. Ошуркевича позначений правдивістю, професіоналізмом, науковою надійністю. Новизна його наукових праць полягає у висвітленні маловідомих сторінок історії, подій, явищ народної культури. Записані ним спогади про родини Косачів, Івана Франка, Тараса Шевченка дають можливість нам краще збагнути життєвий та творчий шлях цих особистостей, їх роль і значення в історії рідного краю.

За допомогою О. Ф. Ошуркевича були створені: Берестечківський народний музей, музей історії с. Тростянець та музейна кімната академіка М. П. Кравчука при школі с. Човниця Ківерцівського району, етнографічна експозиція Любомльського краєзнавчого музею, музей-світлиця Т. Г. Шевченка в с. Буяні Луцького району. Науковцем зібрані матеріали для музею композитора І. Стравінського в м. Устилузі, картини, документи, фотографії А. Лазарчука, привезені з м. Борзна. Завдяки Олексі Федоровичу фонди Волинського краєзнавчого музею поповнились книгами літературознавця Є. Шабліовського; вертепною шопкою з Любомля; сценарієм різдвяно-новорічного дійства, масками його учасників з с. Яківці Ківерцівського району; записами народних пісень, веснянок, щедрівок з різних куточків Волині та іншим.

Творчий доробок дослідника цікавий для філологів, літературознавців, істориків, краєзнавців, етномузикологів, фольклористів, етнографів та широкого кола читачів. Бібліографія його праць багата і різнобічна. Він є автором унікальних видань: «Пісні з Волині», «Різдвяний вертеп на Волині», «Чарівне кресало: Українські народні казки з Волині і Полісся», «Пісні з Колодяжна», «Лірницькі пісні з Полісся: Матеріали до вивчення лірницької традиції», «Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази», «Оповіді Шевченкового краю», «Пісні Шевченкового краю», «З фольклорної криниці Франкового села», «Берестецька голгофа: Антологія української поезії про Берестецьку битву 1651 року».

Зібрані Ошуркевичем О. матеріали зберігаються у рукописному

відділі Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, у фондах Львівської національної бібліотеки імені В. Стефаника, Львівської консерваторії, Волинського краєзнавчого музею, Державного архіву Волинської області.

Олекса Федорович – лауреат Всеукраїнської премії імені Павла Чубинського (1990), обласної премії імені Миколи Куделі (1999), а 2006 року удостоєний звання заслуженого працівника культури України.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Берестецька Голгофа: антол. укр. поезії про Берестецьку битву 1651 року / упоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 196 с.

З фольклорної криниці Франкового села: нар. пісні, перекази, спогади / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 168 с.

Оповіді Шевченкового краю / записи, впорядкув. і примітки О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 132 с.

Пісні Шевченкового краю / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 484 с.

Родина Косачів і волиняни: спогади, перекази / записи, упорядкув. і прим. О. Ошуркевича. – 2-е вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.: іл.

Ошуркевич О. Архаїчні форми звичаю Запустів на Поліссі / О. Ошуркевич // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 107–109.

Ошуркевич О. З археографічних експедицій Петра Прушинського / О. Ошуркевич // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 214–216.

Ошуркевич О. З легендарного овиду Пляшеви: (Клим Поліщук і Волинь) / О. Ошуркевич // Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць. – Луцьк, 2007. – С. 76–79.

Ошуркевич О. З народознавчих досліджень Назара Димнича / О. Ошуркевич // Поліссєзнавство: наук. фольк.-етнол. та мистецтвозн. студії. – Рівне, 2006. – С. 145–149.

Ошуркевич О. Іван Власюк – поліський лірник: (деякі штрихи з музично-виконавської практики) / О. Ошуркевич, Ю. Рибак // Минуле й сучасне Волині й Полісся: Роде наш красний: матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2007. – С. 252–255.

Ошуркевич О. Климент Квітка і пісенно-музичний фольклор Волині; Веснянки з надстирного Чекна – Межиріччя: (шляхами Лесі Українки) / О. Ошуркевич // Піснею народною натхненні: (творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки): матеріали, статті, дослідження. – Луцьк, 2006. – С. 77–82.

Ошуркевич О. Левицький Модест Пилипович / О. Ошуркевич // Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2004. – Вип. 11. – С. 454–457.

Ошуркевич О. На героїчному шляху кобзарства / О. Ошуркевич // Фольклористичні зошити: зб. наук. праць. – Луцьк, 2006. – Вип. 9. – С. 113–116.

Ошуркевич О. Голос – монолог Берестецького поля: (з поет. творчості Т. Г. Шевченка) / О. Ошуркевич // Берегиня. – 2004. – № 3. – С. 3–7.

Ошуркевич О. Пам'ятними стежками до Шевченка / О. Ошуркевич // Слово і діло. – 2005. – 11 берез. – С. 7.

* * *

Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: на пошану О. Ф. Ошуркевича з нагоди 70-річчя від дня народж.: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – 140 с.: іл.

Добрянська Л. Волинсько-рівненські матеріали у фондах ПНДЛМЕ / Л. Добрянська // Етнокультурна спадщина Полісся. – Рівне, 2004. – Вип. V. – С. 126–152.

Лукашенко Л. Пісні Шевченкового краю / Л. Лукашенко // Етномузика. – Львів, 2007. – Чис. 3. – С. 193–196.

Фольклористичні зошити: зб. наук. праць: вип. 7. – Луцьк, 2004. – 346 с.

Про О. Ошуркевича – с. 241, 244, 307.

Ярмола В. Ріжкові награвання Якова Любежанина / В. Ярмола // Етнокультурна спадщина Полісся. – Рівне, 2006. – Вип. VII. – С. 251–261.

* * *

Вербич В. Володар країни фольклору / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 3 лют. – С. 9.

Данилюк А. Книга про фольклор Франкового села / А. Данилюк // Дзвін. – 2007. – № 5–6. – С. 159–160.

Данилюк А. Творчі здобутки дослідника / А. Данилюк // Нар. творчість та етногр. – 2005. – № 5. – С. 105–107.

Джерела: звучать лірницькі пісні // Волинь-нова. – 2005. – 13 груд.

Євтушенко О. «Етнічна музика України»: вийшли друком 15 дисків унікальної компактової колекції / О. Євтушенко // День. – 2005. – 3 серп.

Заєць М. З Шевченкової батьківщини / М. Заєць // Луцьк. замок. – 2007. – 12 квіт. – С. 12.

Заєць М. З Шевченкового краю / М. Заєць // Слово Просвіти. – 2007. – 6-12 груд. – С. 14.

Клімчук Л. «Берегиня» повернулася / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 23 верес. – С. 29.

Книгарня: нове видання фольклориста // Волинь-нова. – 2007. – 3 берез. – С. 2.

Колодійчук Є. Дорога до себе / Є. Колодійчук // Київ. – 2004. – № 11–12. – С. 2–6.

Культура: почесні звання – талановитим землякам // Волинь-нова. – 2006. – 31 січ.

Чернецький І. «Берестецька Голгофа» / І. Чернецький // Літ. Україна. – 2007. – 6 верес. – С. 2.

Штинько В. Дорогами, які сходив Тарас / В. Штинько // Волинь-нова. – 2005. – 12 берез.

Якименко М. «Где память о нем так жива...» / М. Якименко // Голос України. – 2005. – 5 берез.

* * *

Вернидубов О. Ошуркевич Олексій Федорович / О. Вернидубов // Краєзнавці України: (сучас. дослідники рідн. краю): довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 163–164.

Олекса Ошуркевич: біобібліогр. покажч. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 80 с.

3 КВІТНЯ

55 років від дня народження В. Л. Лисюка (1953) – начальника управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації

Все трудове життя Володимира Лисюка – начальника управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації – пов'язане з культурою Волині.

Народився Володимир Леонтійович Лисюк 3 квітня 1953 року у місті Ковелі Волинської області в сім'ї робітників – ветерана Великої Вітчизняної війни Леонтія Васильовича і Пелагії Андріївни. З дитинства виявив здібності до музики, тому батьки віддали хлопця на навчання до музичної школи по класу баяна.

Після закінчення 8-ми класів середньої школи і 4-ох класів музичної у 1968 році Володимир вступив до Луцького культурно-освітнього училища, яке закінчив з відзнакою у 1971-му. В цьому ж році став студентом Київського державного інституту культури. Отримавши диплом за спеціальністю клубного працівника вищої кваліфікації, Володимир Леонтійович у 1975 році за направленням вузу повернувся на Волинь. Почав працювати в обласному управлінні культури. Вже на першій своїй посаді старшого інспектора по клубах здобув авторитет грамотного спеціаліста, вмілого організатора клубної роботи, комунікабельної і товариської людини.

Вимогливим до себе, працьовитим, ініціативним, вміючим

професійно і оперативно застосувати в роботі законодавчі акти, документи Міністерства культури був він посадах директора обласних курсів підвищення кваліфікації працівників культури, заступника директора обласного театру ляльок.

У 30-річному віці Володимир Леонтійович був призначений на посаду заступника начальника обласного управління культури. 20 років роботи на цій посаді принесли повагу людей, з якими працював, авторитет хорошого організатора культурно-мистецьких заходів. Саме в цей час – час піднесення національної свідомості, проголошення незалежності, відродження української національної культури – Волинь стала місцем проведення багатьох фестивалів українського мистецтва.

Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», який став традиційним для обласного центру Волині і популярним в багатьох країнах світу, як свято української душі збирає представників з усіх куточків України, а також українців Литви, Латвії, Естонії, Росії, Молдови, Білорусі та інших країн. У тому, що ці фестивалі завжди проходять на високому художньо-мистецькому і організаційному рівні, є заслуга Володимира Леонтійовича.

У 2003 році В. Л. Лисюк був призначений на посаду начальника управління культури і туризму облдержадміністрації. Як директор-розпорядник Володимир Леонтійович забезпечив високий організаторський рівень фестивалю «Берегиня» у 2007 р. Він був художнім керівником великих мистецьких заходів: творчого звіту майстрів мистецтв і художніх колективів Волинської області в Національному палаці культури Україна «Дзвенить струна пісенної Волині» (Київ, 2003), заключного концерту творчих звітів районів і міст області, присвячених 60-річчю визволення України від фашистських загарбників (Луцьк, 2004). За його участю проведені Всеукраїнська культурно-мистецька і громадсько-політична акція «Рушник національної єдності», музичні фестивалі «Стравінський і Україна».

Велику увагу як керівник галузі Володимир Леонтійович надає питанням поліпшення стану матеріально-технічної бази галузі, ліквідації неповної зайнятості працівників сільських культурно-освітніх установ, є ініціатором цільових програм з розвитку та підтримки культури і туризму області. В. Л. Лисюк – автор статей в газетах та журналах краю.

2005 року нагороджений Почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури».

Ольга Гриморович

Література:

Лисюк В. Дбаймо про нашу культуру / В. Лисюк // Шацький край. – 2004. – 11 верес.

Лисюк В. «Мій край, моя земля» / В. Лисюк // Краєвид. – 2004. – 31 січ. – С. 2.

Лисюк В. Наш спільний доробок / В. Лисюк // Волинь. – 2003. – 16 жовт.

Лисюк В. Нові горизонти культури / В. Лисюк // Волин. газ. – 2007. – 22 лют. – (Інформаційний додаток «Волинська газета» + Луцьк).

Лисюк В. Фестиваль світового українства / В. Лисюк; інтерв'ю взяв С. Цюриць // Волинь-нова. – 2007. – 24 трав. – С. 7.

Лисюк В. Фундамент культури – бібліотеки // Нар. слово. – 2004. – 15 листоп.

Чисюк Я. Волинь туристична: аналіз, можливості, перспективи / Я. Чисюк, В. Лисюк // Волинь моя: журн. Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2006. – Вип. 6. – С. 153–159.

Лисюк Володимир Леонтійович // Хто є хто на Волині: наші земляки: довід. – біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 20–22.

Вербич В. На Волині, виявляється, керівником може бути і волинянин / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 17 квіт.

Вітаємо! // Волинь. – 2003. – 3 квіт.

Наша духовна спадщина: обл. програма охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини на 2005-2008 роки // Волинь. – 2005. – 1 жовт.

Новий начальник управління // Волинь. – 2005. – 16 лип.

60 мільйонів – для потреб культури і туризму: регіональна програма розвитку культури, мистецтва і туризму в області на період 2006-2010 років // Волинь-нова. – 2006. – 3 жовт.

5 КВІТНЯ

**60 років від дня народження Т. П. Ткач (1948) –
керівника капели бандуристів Волинського державного
училища культури і мистецтв, заслуженого працівника
культури України**

Тетяна Петрівна Ткач народилася 5 квітня 1948 року у місті Луцьку в сім'ї заборольського священика Петра Ткача. Велику мрію мав отець Петро – виростити бандуриста, бо бандуру любив понад усе. Саме від батька дізналася Тетяна про традиції українського кобзарства, про розстріляних кобзарів. Від нього перейняла любов до бандури, козацький характер, велику силу духу. Після закінчення Луцької музичної школи №1 стала вихованкою Луцького музичного

училища, де здобула спеціальності хормейстера та бандуристки. Згодом був Львів та вступ до консерваторії, здобуття фаху бандуристки і диригента. На жаль, не без проблем вдалося здійснити задумане доньці священика, але батькова настанова стати бандуристкою допомогла подолати всі перешкоди.

У Волинському державному училищі культури та мистецтв Тетяна Петрівна працює з 1971 року. Виховала не одне покоління студентів, відданих давньому українському національному інструменту – бандурі. А ще – створила капелу бандуристів. Тоді ще при музичному училищі, а нині при Волинському державному училищі культури і мистецтв є незмінним керівником капели бандуристів уже 35 років! З величезною вдячністю та теплом Тетяна Ткач згадує про учасників та солістів колективу. Перші з них – заслужений артист України Володимир Карпось, Світлана Вегерчук, народний артист України Василь Чепелюк, вокалісти Петро Романій, заслужений артист України Михайло Лазука, Віталій Бобицький та інші відомі особистості. Крім керівництва капелою, Тетяна Петрівна працює як педагог, має своїх учнів. Багато з них стали випускниками консерваторій, вищих мистецьких закладів. Особлива гордість за учнів-випускників – заслуженого працівника культури Тетяну Смолярчук з Каменя-Каширського, Ольгу Сурай з Люблинецької музичної школи Ковельського району, Надію Балаку з Ковельської музичної школи та інших відомих бандуристів краю. Навіть чотири викладачі Волинського державного училища культури і мистецтв по класу бандури – теж її учні. Своєрідну вдячність несуть і вихованці своєму наставнику – в усіх куточках планети звучить унікальний інструмент – національний символ України – чаруюча бандура.

Особливим теплом зігріває серце Тетяни Ткач дочка Ірина, яка рідна і по крові, і по духу. Закінчила училище в Луцьку як піаністка і бандуристка, аспірантуру Львівської музичної академії імені М. Лисенка. Викладає Ірина Іванівна бандуру у Волинському державному училищі культури і мистецтв, стала диригентом капели бандуристів, художнім керівником якої залишається мама – Тетяна Петрівна. Ірина Петрик каже, що працювати з мамою – велике задоволення, але це й не мала відповідальність, адже зобов'язує не просто працювати, а працювати дуже добре. Підтверджують сказане й колеги. Недарма у 1989 році Тетяна Петрівна Ткач за значний особистий творчий доробок, керівництво колективом й активну пропаганду українського музичного і пісенного мистецтва удостоєна звання заслуженого працівника культури України. Вдячні глядачі – шанувальники чекають на нові цікаві концерти, музичні доробки музиканта, знаменитої бандуристки, прекрасної жінки Тетяни Петрівни Ткач.

Марія Філонюк

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ.-освіт. училища Волині. – Луцьк: Волин. обл.. друк., 2004. – 228 с.

Про Т. П. Ткач – с. 81, 82, 98, 132, 135, 217.

Гуменюк Н. «Від матері доні добро передам...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 9 жовт.

Стеценко О. Феєрверк талантів училища культури / О. Стеценко // Волинь. – 2004. – 13 трав.

Філатенко А. Волинські кобзарі знані в Україні / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2005. – 26 квіт.

Філатенко А. Екзамен і для доньки, і для матері / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 24 трав.

Філатенко А. Карпатський мистецький колаж / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2005. – 27 жовт.

Філатенко А. Хвилюючий спів бандури / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 5 квіт.

20 КВІТНЯ

60 років від дня народження С. О. Волошиної (1948) – волинської вишивальниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Світлана Волошина – майстер від Бога. Рівно півжиття займається вона улюбленою справою – вишиванням. Але до цього заняття мисткиня не йшла цілеспрямовано – змусила жорстока дійсність. Трагічна випадковість розділила її долю на дві частини: у першій – безтурботне дитинство і юність, створення сім'ї, у другій – інвалідний візок, постійна залежність від близьких і напружена боротьба за кожен день життя.

Світлана Олександрівна Волошина народилась 20 квітня 1948 року в родині лучан. Росла серед п'ятох сестер, де була наймолодшою. І хоча повоєнне дитинство було нелегким, проте, як і всі в юному віці, мріяла про щастя. Любила рідне місто, де кожна вулиця була їй знайомою.

Навчалась вісім років у місцевій школі. Потім продовжувала освіту у вечірній школі с. Гірка Полонка, торгово-кулінарному технікумі радянської торгівлі, який закінчила заочно. Ще зовсім молодою вийшла заміж, народилась донька. Працювала кухарем, продавцем, завідувачем складу. У двадцятидев'ятирічному віці на роботі була

тяжко травмована. Перенесла кілька складних операцій. І хоча ще жила надія на диво, та врешті-решт зрозуміла: приречена решту життя провести в інвалідному візку. На щастя, поруч залишались чоловік Анатолій і донька Оксана.

Через рік після виходу з лікарні Світлана Олександрівна знайшла в собі сили жити і працювати. Новим її заняттям стало вишивання: влаштувалась майстринею-надомницею в художньо-виробничу майстерню. Ця мужня і цілеспрямована жінка не впала духом, не зневірилась, а знайшла зміст свого життя у праці, турботі про родину, у творчості. І допомогли їй у цьому вже визнані майстри: Зінаїда Магеровська, Надія Горлицька, Ірина Сензюк. Саме тоді волинські майстрині-вишивальниці повертали напівзабуту техніку – занизування. Волошина С. О. також блискуче оволоділа традиційними волинськими способами вишиття, а потім – і всіма іншими вишивальними техніками, відомими в Україні. Але не стала копіювати своїх попередників, а взялась творчо переосмислювати орнаменти, поєднувати різні вишивальні прийоми і створювати свої, особливі, тільки їй притаманні роботи. Улюблені техніки майстрині – вирізування, виколювання та різні види мережки.

За тридцять років творчої праці Світлана Волошина виконала кілька сот виробів. Це і вишивка, і в'язання гачком та спицями, і вироби з бісеру (жіночі прикраси). Серед її робіт немає жодної, яка б повторювалась. Жіночі й чоловічі сорочки, блузи, цілі костюми в народному стилі, численні рушники, доріжки, серветки, скатертини – всі вони мають суто індивідуальний характер, відзначаються особливим почерком майстрині, вишуканим смаком, досконалим, філігранним виконанням.

Світлана Олександрівна – приязна, гостинна господиня. Відвідини її оселі – це щоразу свято душі, зустріч зі справжнім, високим мистецтвом. Філософське ставлення митця до життя, розділеного трагедією навіпід, до насколишнього світу, оптимістичний товариський характер, світлі плани на майбутнє спонукають і здорових людей ставати впевненішими в собі, шукати і знаходити мажорний зміст у невиразних буднях, працювати так, щоб залишити після себе плід своєї роботи.

Наталя Гатальська

Література:

Винничук В. Орнаменти у вишивці та ткацтві Волині / В. Винничук. – Луцьк, 2004. – 160 с.

Про С. О. Волошину – с. 29, 41–42, 43, 46.

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині»: Волошина Світлана Олександрівна /

Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 192–199.

Слота О. Світлана Волошина: творчий портрет / О. Слота // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2004. – С. 113.

Григор'єв О. Вишивки Світлани Волошиної / О. Григор'єв // Сіл. вісті. – 1997. – 12 верес.

Гуменюк Н. Мережаний світ Світлани Волошиної / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 3 трав.

Гуменюк Н. На білих крилах рушників / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 17 лип.

Навроцька З. Мережаний світ Світлани Волошиної / З. Навроцька // Нар. мистецтво. – 2001. – № 3–4. – С. 43.

Солтисюк Л. Мережаний світ, в якому знайшла щастя Світлана Волошина / Л. Солтисюк // Аверс-прес. – 2001. – 17 трав.

Штинько В. Вишивала ружі, а вишила долю... / В. Штинько // Волинь. – 2003. – 9, 16 жовт.

6 ТРАВНЯ

**70 років від дня народження С. А. Скоклюка (1938) –
українського журналіста, поета, прозаїка**

Степан Антонович Скоклюк народився 1938 року в с. Гредьки Ковельського району Волинської області. Дитинство письменника пройшло серед мальовничої природи. Талант до слова почав проявлятися ще в дитячі роки. Навчаючись у Городищенській школі, писав вірші – про ліс, струмочки, верби, що на хуторі росли. У його творах пульсує доброта, чуйність, закоханість у чарівну волинську природу. Степан Скоклюк добре володіє мовою свого краю і вдало користується нею для відтворення у поезії і прозі.

Де б не бував, куди б не водила доля С. А. Скоклюка, він завжди тягнувся до слова. Життєвий шлях майбутнього письменника не завжди був легким. Після повернення з армії працював експедитором, згодом товарознавцем з книжкової торгівлі райспоживспілки. А з 1961-го – на посаді завідувача відділу листів і масової роботи редакції турійської районної газети «Ленінська зірка».

У 1969 році Степан Антонович Скоклюк закінчив факультет журналістики Львівського університету ім. І. Франка. Працював у

редакціях газет на посадах завідувача відділу, заступника редактора. Нині – завідувач відділу політичного життя громадсько-політичної газети «Вісті Ковельщини». Постійно друкується в обласних газетах та республіканських журналах.

У 1985 році надруковано літературний нарис у збірнику, що вийшов у видавництві «Урожай» (Київ) про Героя Соціалістичної Праці Ніну Приходько. 1990-го вийшла у світ перша поетична збірка С. Скоклюка «Дзвони» (Луцьк). Через два роки у видавництві «Український письменник» (Київ) побачила світ друга поетична збірка «Липневий грім».

Лірика Степана Скоклюка сердечна й задушевна. У розмайних барвах поетичного слова відбиті ніжні почуття любові, у багатьох віршах виразно лунає мелодія залюбленості у чарівний Лесин край – рідну авторові Волинь.

Згодом побачила світ повість «Нечімле» – про юні роки Лесі Українки. У передмові до книжки відомий літературний критик Михайло Слабошпицький написав: «Це правда цікавий задум – написати про незабутні пригоди юної душі, які потім озвуться геніальними образами «Лісової пісні». Микола Олійник, лауреат премії імені Лесі Українки, про повість «Нечімле» писав: «Припало мені до душі «Нечімле». Дихнуло Волинню, Лесиним краєм. Автор першим у нашій літературі відтворив мандрівку родини Косачів до таємного урочища». Повість «Нечімле» Степана Скоклюка 1994 року висувалася на здобуття Всеукраїнської літературної премії імені Лесі Українки.

1999 року вийшла друга прозова книжка Степана Скоклюка – роман-есе «Олена Пчілка». У передньому слові до книжки письменник Олесь Лупій зазначив: «Твір цікавий і потрібний людям, як і хліб насущний. Настав час спорудити пам'ятник матері і доньці – обидві ж були геніальними і обидві заслуговують великої пошани».

Степан Скоклюк – член Національної спілки письменників України. Барвіста і своєрідна палітра його творчості приваблює своєю щирістю та безмежною закоханістю у рідний край. Твори письменника відомі і знайшли своїх читачів у багатьох містах України.

Людмила Кревська

Література:

Скоклюк С. Дзвони: поезії / С. Скоклюк. – Луцьк, 1991. – 64 с.

Скоклюк С. Липневий грім: лірика / С. Скоклюк. – К.: Укр. письменник, 1992. – 48 с.

Скоклюк С. Нечімле: повість / С. Скоклюк. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 68 с.

Скоклюк С. Нечімле: повість / С. Скоклюк. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 144 с.

Скоклук С. Нечімле: повість / С. Скоклук. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 184 с.

Скоклук С. Олена Пчілка: роман-есе / С. Скоклук. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 252 с.

Скоклук С. Колодяжне / С. Скоклук // Незгасна зоря України: поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 59.

Скоклук С. «Цвіркун взяв...»; Нечимне; Спогад / С. Скоклук // Поезія – 91. – К., 1991. – С. 90–91.

Скоклук С. Вмирають хутори, вмирають наші традиції: Чи не пора активно взятися за відродження цих чарівних куточків і осередків хазяйновитості? / С. Скоклук // Волинь-нова. – 2005. – 26, 28 трав.

* * *

Корнелюк Д. Скоклук Степан Антонович / Д. Корнелюк / Корнелюк Д. Ковельщини славні імена: презент. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 164–165.

Антончук С. Добре слово озивається радістю / С. Антончук // Вісті Ковельщини. – 2003. – 10 черв.

Гаврилюк Я. Повість про Нечимне / Я. Гаврилюк // Вісті. – 1994. – 25 лют.

Горик Н. Свято народження книги / Н. Горик // Волинь. – 1996. – 15 серп.

Грибовицький В. Степан Скоклук: екскурс у світ Олени Пчілки / В. Грибовицький // Луцьк. замок. – 2000. – 6 лип.

Ковальчук В. Роман про Олену Пчілку / В. Ковальчук // Досвіт. зоря. – 2000. – 13 квіт.

Комзюк В. Дивні чари Нечімлого / В. Комзюк // Волинь. – 2005. – 26 лют.

Нові члени СПУ // Літ. Україна. – 1997. – 16 жовт.

Олександрук В. Живий любові дар / В. Олександрук // Вісті Ковельщини. – 2000. – 6 черв.

Пустовойт Н. Зустріч з автором «Нечімлого» / Н. Пустовойт // Вісті Ковельщини. – 1997. – 2 груд.

Таємниця Олени Пчілки // Волинь. – 2000. – 4 лип.

Черняк М. «З людського болю, мук...» / М. Черняк // Нове життя. – 1998. – 1 серп.

Чайковський Б. Не послаблюймо вимогливості / Б. Чайковський // Літ. Україна. – 1998. – 5 берез.

Штинько В. Він бачить те, що іншим не дано / В. Штинько // Волин. вісн. – 1995. – 5 трав.

Штинько В. Подорож до «Лісової пісні» / В. Штинько // Волинь. – 1995. – 6 черв.

* * *

Павлюк І. Скоклук Степан Антонович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 263.

Скоклюк Степан // Письменники Волині: (члени Нац. спілки письм. України). – Луцьк, 2003. – С. 27.

Степан Скоклюк // Письменники України: біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 379.

9 ТРАВНЯ

160 років від дня народження О. І. Левицького (1848-1922) – українського історика, письменника, дослідника Волині

Орест Іванович Левицький (псевд. – Левко Маячинець, Л. Орленко) походив із роду відомого українського гравера й художника XVIII століття Григорія Носа-Левицького. Народився у 1848 році в містечку Маячка Кобеляцького повіту (тепер Новосанжарський район Полтавської області). Початкову освіту здобув у рідному селі, закінчив духовну семінарію у Полтаві (1869). Рік працював домашнім учителем у с. Веприк на Полтавщині. По закінченні історико-філологічного факультету Київського університету (1874) працював учителем гімназії (1874-1906).

Протягом 1874-1921 років працював секретарем-діловодом Тимчасової комісії для розгляду давніх актів (Київська археографічна комісія). Досліджував і публікував архівні матеріали з історії України XVI–XVIII століть, зокрема народного побуту, звичаєвого права, церковно-релігійних рухів тощо. О. Левицький як вчений-секретар Комісії брав безпосередню участь у підготовці і випуску багатотомного фундаментального видання «Архив Юго-Западной России». Це збірка історичних документів та літературних пам'яток Правобережної та Західної України XIV–XVIII століть, що видавалася комісією у 1859-1914 роках.

У січні 1878-го О. Левицького обрали дійсним членом створеного у листопаді 1872 року історичного товариства Нестора-Літописця, яке поставило собі за мету сприяти передусім розвитку історії, літературознавства, археології і нумізматики. В лютому 1885-го він був обраний членом ради Товариства, а 1902 року (після смерті О. М. Лазаревського) – заступником голови.

Свідченням високого авторитету Ореста Левицького як історика, а також археографа, джерелознавця, який все життя працював в архівосховищах багатьох міст, в тому числі і в Луцьку, Володимирі-Волинському, Житомирі, Кременці, є те, що його було обрано членом багатьох наукових установ і товариств: Львівського наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ), Київського археографічного товариства, Російського географічного товариства та ін. З 1918

року він – академік Української академії наук (УАН), а з 1919-го – її віце-президент. Два роки вчений виконував обов'язки президента Академії наук, а 27 березня 1922 року був офіційно обраний третім президентом ВУАН.

У творчому доробку О. Левицького понад 200 праць з історії України. Значна частина їх присвячена дослідженню волинської минувшини. Вперше О. Левицький побував на Волині у 1882 році, коли за дорученням Київської археографічної комісії здійснював пошук нових історичних матеріалів, огляд і обстеження пам'яток старовини. Матеріали його досліджень волинського краю увійшли в VI том (ч. I) «Архива Юго-Западной России», який Київська археографічна комісія опублікувала у 1883 році. Тут вміщені акти про церковно-культурні відносини з 1322 по 1648 роки. До цієї публікації документів вчений додав велике наукове дослідження з використанням широкого кола джерел. Тут вперше глибоко досліджено церковно-релігійні рухи в Україні у XVIII столітті у контексті суспільного, політичного і культурного життя, пов'язаного з відповідними процесами, які тоді проходили в Росії та Західній Європі. Дослідник розкрив історію цих рухів, життя, побут, матеріальне становище церкви, монастирів, історію церковних братств, стан освіти, показав, як запроваджувалась унія, переслідування православних і боротьбу народу з католиками і уніатами, історію секти соцініанів тощо. У томі вміщено 326 документів латинською, польською і українською мовами, взятих з актових книг Луцька, Володимира-Волинського, Житомира, Волинського воєводства та інших.

Інтерес О. Левицького до минулого волинського краю був глибоким і тривалим. Дослідження вченого, зібраний ним величезний матеріал, описи пам'яток старожитностей нашого краю є цінним джерелом вивчення його минувшини. У 1889 році вийшла з друку праця вченого «Владимир-Волыньское братство». Невдовзі з'явилися інші його праці: «Транспорт вещей Петра I, арестованный на Волыни в 1701 г». (1890), «Союзники Наполеона на Волыни в 1812 г». (1894), «Почаевская летопись: Новейшее произведение древневолынской письменности» (1898).

Дбаючи про більш широке ознайомлення громадськості з історією, О. Левицький опрацював частину зібраного матеріалу в белетризований формі. Так, на сторінках часопису «Киевская старина» з'явився цикл «Волыньская бывальщина» (1884-1887). У 1889 та 1891 роках виходять два випуски «Очерков старинного быта Волыни и Украины». У 1914-му вийшла з друку єдина прижиттєва збірка творів Ореста Левицького «Волинські оповідання». Сюди увійшли «Ганна Монтовт», «Превелебний сват», «Єзуїтська преподобиця». У 1918 році в «Літературно-науковому віснику» надруковано останнє оповідання Ореста Івановича і п'яте з волинського циклу – «Пан Сенюта».

У 1892 році до 900-ліття заснування на Волині православної

єпархії Володимир-Волинське братство видало працю О. Левицького «Историческое описание Владимир-Волинского Успенского храма построенного в половине XII века князем Мстиславом Изяславовичем».

О. Левицький як член Комісії сприяв пошуковій діяльності волинських братств, допомагав готувати необхідні документи, вивчав писемну спадщину і друкував відповідні дослідження. Він був довічним братчиком Луцького Хрестовоздвиженського братства і братчиком Свято-Володимирського братства.

Великою заслугою вченого є друге видання (1893) фундаментальної тритомної збірки джерел з історії України «Пам'ятники», перше видання якого Київська археографічна комісія друкувала протягом 1845-1859 років. Тут вміщено документи українських братств XVII-XVIII століть, які розкривають високий рівень освіти на Волині і боротьбу українського народу за збереження своєї віри, мови, звичаїв, культури, народності. До першого тому увійшли матеріали про діяльність Луцького братства.

Чимало сторінок життя вченого пов'язано з Луцьком. Його історією він зацікавився ще працюючи в Київському Центральному архіві, зробивши описи ряду луцьких та житомирських актових книг. Результатом дослідження стала стаття «Луцкая старина», надрукована у книзі «Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца». На основі документальних джерел вчений доводить, що Луцький замок і церква Івана Богослова всередині нього існувала задовго до часів князя Любарта Гедиміновича, тільки перший був земляним, а другий дерев'яним. Вірогідно, пише історик, що церква була першим християнським храмом в Луцьку. Із заснуванням у XIII столітті окремої Луцької єпархії, замкова церква стала кафедральною, що поставило її в ряд головних святинь Волині. В Іпатіївському літописі є згадка, що для прикраси цього храму князь Володимир Васильович пожертвував «крест великий серебряный, позлотистый с честным деревом».

Дослідженням волинської минувшини О. Левицький займався не тільки безпосередньо на Волині, але й у стінах Київського Центрального архіву. Протягом багатьох років він складав описи актових книг цього архіву, що стосувались Волині. Зокрема, в луцьких «городських» книгах містились скарги, донесення, заяви, зізнання, різного роду записи: урядові, заставні, дарчі, боргові тощо, декрети і рішення Луцького міського суду, акти, свідоцтва, королівські привілеї та грамоти. Вони належали до другої половини XVI століття. Ці матеріали є цінним джерелом вивчення історії волинського краю. Написані на архівних документальних джерелах праці О. Левицького й донині зберігають свою наукову і довідково-інформаційну цінність.

Помер вчений під час чергового наукового відрядження, на рідній Полтавщині, у с. Драбів (тепер Черкаська область) 9 травня 1922 року. Його відспівали не в Софіївському соборі, як він бажав, а в бідній селянській церкві с. Митлашівки. Та відспівування було українською

мовою і над ним востаннє читали по-рідному Святе Письмо, яке він свого часу перекладав. Ховали його за козацьким звичаєм: труну, покриту червоною китайкою, везли на санях волами; поховали біля церкви, насипали високу могилу і поставили дерев'яний хрест.

Орися Яковець

Література:

Левицький О. Богдан Хмельницький / О. Левицький // Гетьмани України: іст. портрети. – К., 1991. – С. 33–34.

Левицький О. Ганна Монтовт: іст. повість; Сім'я і побут українців у XVI ст. / О. Левицький // На переломі. – К., 1994. – С. 96–151, 190–255.

Левицький О. Єзуїтська преподобниця: іст. оповідання / О. Левицький. – Канада: УВС, [1997]. – 69 с.

Левицький О. История одного древнего волынского храма / О. Левицкий // Киевская старовина. – К., 1903. – Т. LXXX. – С. 70–90.

Левицький О. Кримінальна хроніка XVII ст. / О. Левицький // Скрипторій історичної прози. – Львів, 1997. – Т. VII. – С. 5–117.

Левицький О. Пан Сенюта: іст. оповідання з волин. життя XVI ст.: фрагменти / О. Левицький // Наша віра. – 1999. – № 2. – С. 12.

Левицький О. Родовід Замкової Божниці / О. Левицький // Волинь. – 2003. – № 5. – С. 135–146.

* * *

Вільний І. Орест Левицький / І. Вільний // Літопис Волині: наук.-попул. і літ.-худож. часоп. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 69–73.

Коробчук І. М. Джерела до вивчення пам'яткознавчої діяльності Ореста Левицького / І. М. Коробчук // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 2006. – Вип. 11. – С. 23–28.

Левицький О. І. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 475–476.

Приступа С. О. Орест Левицький і Волинь / С. О. Приступа // Житомирщина на зламі тисячоліть: наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2000. – Т. 21. – С. 317–318.

Приступа С. Орест Левицький – один із фундаторів Української Академії Наук / С. Приступа // Хроніка-2000. – 2001. – № 45–46. – С. 613–621.

Прокопчук В. Орест Левицький – дослідник волинської минувшини / В. Прокопчук // Старий Луцьк: наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2005. – Вип. II. – С. 183–194.

Стороженко М. Видатні постаті в гроні знайомих: Орест Іванович Левицький / М. Стороженко / Стороженко М. З мого життя / М. Стороженко. – К., 2005. – С. 321–331.

Терещенко К. П. Левицький Орест Іванович / К. П. Терещенко. Особові архівні фонди інституту рукописів: путівник. – К., 2002. – С. 313–319.

Москвич Л. Левицький Орест Іванович / Л. Москвич // Довідник з історії України: (А-Я). – К., 2001. – С. 398–399.

Орест Левицький // Народжені Україною: мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 34–35.

28 ТРАВНЯ 35 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею (1973)

Любомльщина як складова частина Волині дуже багата на історичні події. Вивчення цього регіону в історичному плані бере початок з кінця XIX століття. Археологічні дослідження, що розпочались тут, привернули увагу місцевого населення до історичного минулого краю. За сприяння товариства краєзнавців, створеного в 1927 році, при гімназіях і школах Любомльського повіту працювали історичні гуртки і збирались експонати, активно поповнювались музейні експозиції.

Потяг до краєзнавства значно пробудили журнали і книги, в яких розповідалось про історичне минуле краю. У середині 30-х років XX століття в Любомулі декілька років працював на спорудженні адміністративних будинків архітектор і відомий краєзнавець Леонід Маслов. За цей період він добре обстежив Любомльщину і свої матеріали публікував в часописі «Наша Батьківщина» у Львові. Працівник Волинського музею Я. Фітцке був з експедицією у Любомулі і постійно підтримував контакт з викладачами гімназії. Він передав на виставку у приватну Любомльську гімназію частину музейних експонатів.

Потім були кілька десятиліть затишшя в краєзнавчій роботі на території району. Поштовхом для пробудження інтересу до краєзнавства на початку 60-х років XX століття стала підготовка до випуску «Історії міст і сіл Волинської області». Почали вивчатись архіви, записувались легенди, збирались статистичні дані. У процесі роботи у краєзнавців і авторів майбутньої книги почав накопичуватись крім текстового і речовий матеріал. У школах почали створюватись історичні куточки. Але ці експонати не інвентаризувались, за них ніхто серйозно не відповідав, тому через деякий час через неправильне зберігання вони були знищені або розкрадені.

Вихід із цієї ситуації запропонував місцевий краєзнавець і вчитель історії Д. О. Остапюк. Щоб зберегти історію для нащадків, він запропонував створити Любомльський районний краєзнавчий музей. У той час у нього вже була приватна колекція з археології, нумізматики, письмових документів. Було багато й інших експонатів, які він збирав протягом кількох десятиліть, об'їздивши всі села ра-

йону. Любов до рідного краю і фанатична відданість історії сприяли тому, що йому було довірено наприкінці 60-х років зайнятися створенням музею. Проблема була в тому, що не було необхідного приміщення та й посаду музейного працівника тодішня влада відмовилась ввести в штат. Займаючись організацією музею Д. О. Остапюк періодично зараховувався на різні посади в піонерклубі, сільських будинках культури, планетарії.

У 1970 році в центрі Любомля було побудоване триповерхове приміщення, і третій поверх вдалось виклопотати під краєзнавчий музей. Дмитро Олександрович сам розробив ескізи вітрин, а науковці Волинського краєзнавчого музею Людмила Туліна, Олександра Нагорна надавали методичну допомогу в оформленні експозиції. У пошуках експонатів постійно проводились експедиції по населених пунктах району. Д. О. Остапюк налагодив зв'язки з Холмським музеєм (Польща). Він неодноразово їздив до Польщі, вивчав їх досвід і варіанти розміщення експозиції. Дирекція Холмського музею у 1970-му передала в дар Любомльському музею цінні експонати з мінералогії, стародруки, наукову літературу і негативи із 350 сторінок Холмських гродських книг, ревізій Любомльського і Ратнівського староств з 1500 по 1580-ті роки, зроблених у Варшавському архіві. Д. О. Остапюк багато років вивчав матеріали Волинського державного архіву, склав картотеку по архівних матеріалах Любомльщини, робив запити в наукові заклади республіки і держави, збирав усе, що пов'язане з історією краю. Перша неофіційна екскурсія в музеї була проведена 9 травня 1973 року для польської делегації, яка прибула на свято. А офіційне відкриття відбулося 28 травня 1973-го. Експозиція складалася з шести відділів: природи, археології, середньовіччя та етнографії, Великої Вітчизняної війни, післявоєнного періоду, інтернаціональної дружби. В 1976 році Міністерство культури присвоїло Любомльському музею звання народного. Але склалось так, що з кінця 1970-х музей залишився без господаря, ніхто за нього офіційно не відповідав. До 1989-го музей майже не працював. За цей час пропала частина найцінніших експонатів і міль знищила багатий етнографічний матеріал.

З 1987 року з ініціативи завідувача Любомльського райвідділу культури В. І. Климовича в музеї розпочали переоформлення експозиції. На добровільних засадах музей працював до 1991-го, екскурсійна робота в основному велась бібліотечними працівниками, а з лютого цього ж року було введено посаду завідувача краєзнавчого музею. На той час в музеї нарахувалось 724 експонати основного фонду; почали регулярно проводити екскурсії, збирати експонати.

У 1993 році музей одержав статус державного, а на посаду директора було призначено Олександра Дмитровича Остапюка – сина відомого краєзнавця. Постійно переймаючи науку від батька, Олександр Остапюк рано почав займатись краєзнавством,

колекціонуванням. Він гідно продовжує справу свого батька. Музей під його керівництвом став чи не єдиним сховищем пам'яток матеріальної та духовної культури краю. На сьогодні в музеї більше 13 тисяч експонатів основного фонду. Музей, об'єднавши навколо себе краєзнавців, шанувальників історії, робить усе, щоб віднайти, зберегти і вивчити пам'ятки минулого, знайомити громадськість із невідомими або незаслужено забутими сторінками нашої історії.

Олександр Вернидубов
Лариса Криштапук

Література:

Крейнін С. Ікони XVII–XVIII ст. з фондів Любомльського краєзнавчого музею / С. Крейнін, О. Остапук / С. Крейнін // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: доп. та матеріали IV наук. конф. – Луцьк, 1997. – С. 138–139.

Остапук Дмитро Олександрович // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 432–452.

Остапук О. Про створення і діяльність Любомльського краєзнавчого музею / О. Остапук // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 72–74.

Бекерей А. Історію потрібно знати / А. Бекерей // Наше життя. – 2001. – 17 трав.

Головачук С. У музеї «роздягають» генералів... / С. Головачук // Волин. газ. – 2007. – 13 груд. – С. 6.

Лис В. Від князя Володимира Васильковича до Наталії Ужвій: ювілей музею в древньому Любмлі / В. Лис // Волинь. – 1998. – 28 листоп.

Лис В. Перстень з тризубом із легендарного Угровська / В. Лис // Волинь. – 1999. – 26 січ.

Луговий М. На стародавніх картах – історія Любмля / М. Луговий // Наше життя. – 2007. – 22 берез.

Луговий М. Пливли голландці Бугом... / М. Луговий // Наше життя. – 2005. – 15 груд.

Остапук О. Добре слово про добрих людей / О. Остапук // Наше життя. – 1998. – 12 груд.

Кам'яна зернотертка далеких предків // Сіл. вісті. – 2003. – 18 груд.

Канадські українці подарували волинянам книги // Луцьк. замок. – 2004. – 9 груд.

Хвас В. Генеральський мундир для музею / В. Хвас // Волин. газ. – 2005. – 27 жовт.

Хвас В. Музей збирає друзів / В. Хвас // Наше життя. – 2002. – 13 черв.

Хвас В. Побажаємо музеєві новосілля / В. Хвас // Наше життя. – 1998. – 10 груд.

Хвас В. Раритетні самовари / В. Хвас // Волин. газ. – 2006. – 27 квіт.

9 ЧЕРВНЯ

50 років від дня народження З. З. Рубан (1958) – української художниці

Народилася майбутня художниця Зіновія Рубан у селі Новошино Жидачівського району Львівської області. У 1961 році сім'я переїхала на Волинь. Тут, у молодому шахтарському місті Ново-волинську, Зеня навчалася в школі № 3, де вчителькою української мови і літератури працювала її мати. Від батька, якому так і не вдалося стати професійним художником, працював на шахті, успадкувала хист до малювання.

Початкову художню освіту Зеня здобула у Студії для обдарованих дітей Івана Самотоса у Львові, куди щоп'ятниці, після закінчення уроків у школі, приїжджала протягом одного навчального року (1974-1975 рр.). У 1975-му вона вступила до Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва. Навчалася на відділі художнього скла. Її дипломною роботою (керівник – В'ячеслав Мартинюк) стала декоративна композиція – штофи для старої аптеки-музею у Львові, виконана у техніці гутного скла із застосуванням декоративного розпису. По закінченні вузу (1980 р.) Зіновія одержала призначення до Луцька, працювала художником Волинських художньо-виробничих майстерень (1980-1999 рр.).

Діапазон творчості Зіновії Рубан дуже широкий. У Луцьку її багатогранний талант розвинувся і розквітнув. Вона проявила себе як художник-монументаліст, живописець, кераміст. Багато споруд Волині, а найбільше Луцька, прикрашено її вітражами, мозаїками, розписами, рельєфами. Нерідко вона працює у співавторстві зі своїм чоловіком, художником Миколою Рубаном.

У 1984 році подружжя Рубанів отримало замовлення на виконання класичних вітражів у Волинському краєзнавчому музеї. Образотворчою їх домінантою стала композиція «Волинь» із зображенням образу величної постаті молодої жінки з піднятими в руках вінками – символу миру і краси.

Зіновія Рубан бере участь (з 1980 р.) у багатьох обласних, регіональних, всеукраїнських і міжнародних виставках. Вона учасник арт-проектів «2000 імен» (Київ, 2002 р.), «Мистецтво без кордонів» (Ольштин, Польща, 2003 р.), з 1989 року – член Національної спілки художників України.

У 1997 році «Західінкомбанк» випустив великоформатний настінний перекидний календар з кольоровими репродукціями керамічних творів Зені і Миколи Рубанів, якими вони представляли своє мистецтво на всеукраїнських і міжнародних виставках. Її керамічні статуетки («Гончар», 1986 р., «Початок», інша назва твору – «Адам і Єва», 1986 р.) за емоційною багатозначністю близькі до станкової скульптури, за стилістичними ознаками більше тяжіють до декоративного мистецтва. Мисткиня прагне упіймати у своїй творчості національну нотку. В її кераміці немає важких сатиричних «пострілів». Найчастіше – це м'який гумор. Її твори зачаровують і тішать своєю образністю. Камерна пластика Зені Рубан, яка розрахована на житловий інтер'єр, покликана не тільки прикрашати його, але й одухотворювати побут людини. Рубан ідеально виражає свою думку. Вона створює скульптуру (керамічні статуетки, пласти), здатну органічно ввійти у повсякденне життя і виконувати головну місію мистецтва – надихати душу.

У малярстві Зеня Рубан відверто зачудована предметним світом, який її оточує. У натюрмортах – «Гра скла», 1996 р., «Подих вітру», 1993, «Сум», 1994 р. – вона все опоетизовує, намагається вселити у душі глядачів гармонію. Багато працює у жанрі портрета. Особливо зворушують портрети її дітей – доньки Зоряни і сина Лесика.

Одним із кращих у сучасному українському мистецтві, як вважає київський критик Володимир Підгора, є образ сина мисткині Олеса у трирічному віці – «Олесь», 1992 р. Блакитні оченята малого, який народився у передрік здобуття Україною незалежності, сповнені якогось філософського роздуму, обличчя грає блискавкою зміни душевного стану. За його спиною захмарено – грозове небо розлогого волинського краєвиду, шлях колії у далечинь і коник пасеться в лузі, як символ волі, віщування пригод і доріженьки майбутньому козакові. Естетичної виразності мисткиня досягає завдяки головній складовій малярства – кольору. Сріблясто-вохристо-рожевий колорит обличчя і вишиваної сорочки сповнені чистоти і внутрішнього світління.

Нині на рахунку Зіновії Рубан більше 300 портретів. До того ж вона ще й пейзажист. Чисте врівноважене мистецтво Зіновії Рубан з позитивним світосприйняттям дає спокій і відпочинок засмученій душі українця у нашому непростому сьогоденні.

Тамара Левицька

Література:

- Рубан Зіновія // Волинські художники: буклет. – Луцьк, [2002]. – [С. 14 вкл.].
- Художники Волині: Рубан Зіновія // Волинь. – К., 2006. – С. 251.
- Алексеев В. Усі художники – салонні / В. Алексеев // Досвіт. зоря. – 2004. – 14 жовт.
- Гуменюк Н. На фоні музики малює все сімейство: портрет родини Рубанів в інтер'єрі художньої майстерні / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 5 квіт.
- Потьомкіна С. На виставку запрошує банк «Україна» / С. Потьомкін // Вісник. – 2000. – 2 берез.
- Крещук І. Одному глек нести важко: а тому художники Зеня і Микола Рубани освоїли сімейний підряд / І. Крещук // Вісник. – 1997. – 6 лют.
- Мороль О. Під знаком любові / О. Мороль // Луцьк. замок. – 2006. – 8 черв. – С. 13.
- Підгора В. Майстри з Волині, Світязя нащадки / В. Підгора // Культура і життя. – 1997. – 15 жовт.
- Підгора В. Портретист Зіновія Рубан / В. Підгора // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1–2. – С. 62–63.
- Троневиц П. Портрети жінок в кам'яниці / П. Троневиц // Віче. – 1996. – 15 берез.

10 ЧЕРВНЯ

60 років від дня народження Л. В. Завгородньої (1948-2007) – української актриси, заслуженої артистки України

У цей день заслуженій артистці України Лілії Василівні Завгородній виповнилось 60 років, безперечно, вона була б на сцені і ми знову почули б її чудовий голос: «Добрий вечір, дорогі друзі! Ми розпочинаємо концерт!»

Лілія Василівна народилася 10 червня 1948 року в м. Луцьку. Тут вона закінчила диригентсько-хоровий відділ Луцького музичного училища і здобула вищу освіту в Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки.

З 1975 року Лілія Завгородня почала працювати в обласній філармонії як лектор-музикознавець. Вона була ведучою концертів та культурно-масових заходів, які проводились артистами Волинської обласної філармонії на Волині та за її межами, а також ведучою концертів у Луцьку всесвітньо відомого піаніста Святослава Ріхтера, славетних

оперних співаків Дмитра Гнатюка, Євгенії Мірошніченко, Анатолія Солов'яненка, музичних фестивалів пам'яті Ігоря Стравінського, ювілейних концертів ансамблю «Акорд» та інших мистецьких заходів.

Разом з тим актриса була не просто ведучою на концертах, а й своєрідним організатором творчого процесу художніх колективів. Часто вона сама організовувала їх концерти, виявляючи себе при цьому талановитим менеджером.

Лілія Завгородня, будучи художнім керівником літературно-музичного лекторію № 2 та ансамблю «На крилах пісні», вміла м'яко і коректно спрямувати діяльність артистів у відповідне русло, створюючи на сцені яскраві художні образи. Таким чином, вона власне творила особистості молодих акторів, сприяла якнайповнішому вияву їх талантів.

У 1989 році Л. В. Завгородня була удостоєна звання заслуженої артистки України.

Лілія Василівна як актриса і мистецький діяч досконало знала особливості кожного мистецького колективу Волині і, подаючи їх виступи на сцені, вміла створити справжнє велике свято для глядачів. Добра енергетика актриси, її приємний голос до недавнього часу надавали концертам на луцькій сцені особливого шарму. Однак тяжка хвороба вирвала цю яскраву неповторну зірку із сузір'я майстрів мистецтв України. 15 червня 2007 року в розквіті акторського таланту і творчих сил Лілія Василівна Завгородня померла.

Надія Троневиц

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистець. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. В. Завгородню – с. 201.

Гуменюк Н. На побачення з Лілією / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 25 черв.

Згоранець О. Лілія Завгородня: «За диверсію я відбувала покарання» / О. Згоранець // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1997. – 30 жовт.

Пам'ятаємо, любимо, сумуємо: [некролог] // Волинь-нова. – 2007. – 21 черв. – С. 11.

Філатенко А. «Ну що б, здавалося, слова...» / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1990. – 12 січ.

12 ЧЕРВНЯ

**75 років від дня народження О. К. Пуца (1933) –
актора Волинського академічного українського
музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
заслуженого артиста України**

12 червня 1933 року в селі Городище (Баївська сільська рада) Луцького району народився Олександр Каленикович Пуц. Навчався в рідному селі, а згодом у вечірній школі міста Луцька, здобуваючи водночас фах тракториста на курсах машинно-тракторної станції (МТС). Однак душа не лежала до професії і двадцятирічний юнак вирішив вчитися вокалу у вечірній музичній школі. Для того, щоб оплачувати навчання, вдень він працював слюсарем в автобусному парку. 1954-го вступив до Ужгородського музичного училища на вокальне відділення. Студентом призвали в армію. Один рік прослужив у м. Балтійськ і був комісований.

Навчання не продовжив, повернувся на батьківщину.

Знайомство з акторською справою відбулося в сільському самодіяльному театрі. Тоді Олександр Каленикович грав Петра у виставі «Наталка Полтавка».

1955 року Волинський музично-драматичний театр проводив набір молоді. З ініціативи Зінаїди Закіної, концертмейстера музичної школи, О. Пуц пішов на прослуховування і був зарахований у допоміжний склад. Театральне мистецтво вивчав у студії, яка діяла при установі. З гордістю і повагою згадує про своїх вчителів Г. Канішевського, Ю. Миця: «Було в кого вчитись». Це сильні особистості. Завдячую долі, що працював з ними». Зачарований театром, він не пропускав жодної вистави, спостерігав за лаштунками кожну сцену, повторював слова героїв, переживав їх емоції.

Першу роль отримав несподівано, спонтанно. Актор, який грав свата у виставі «Циганка Аза», захворів, і Олександра Пуца попросили замінити його. Не довго вагаючись, без репетиції він погодився. Відтоді наполегливий і відважний учень почав отримувати епізодичні ролі, а згодом і головні. Кожен персонаж Олександр Каленикович вивчав старанно, намагався пояснити вчинки своїх героїв, знаходив у них щось позитивне, те, що могло збагатити і його духовність.

У 1960-х роках О. К. Пуца запрошували до Рівненського театру, але не спокусився матеріальними принадами, а залишився в Луцьку. Рідному театру, у якому вивчився і виріс як актор, присвятив понад п'ятдесят років сумлінної праці. Перед вибагливою аудиторією глядачів він поставав Сашком у виставі «Веселка», Яремою у «Серці

поета», Бостоном у «Пласі», городничим у «Ревізорі», виборним у «Наталці Полтавці», кобзарем у «Засватаній – не вінчаній», Федором Балабухою в «Дикому ангелі», Іваном в «Катерині», а ще грав у виставах «Балада про мужніх», «Титарівна», «Севастопольський вальс», «Ніч перед Різдвом», «Сватання на Гончарівці», «Тарас Бульба» та багатьох інших.

Нагородою за майстерність та відданість улюбленій справі стало присвоєння О. К. Пуцу звання «Заслужений артист України».

Серед фундаментальних ролей Олександр Каленикович називає Зенона – головного персонажа вистави «У. Б. Н». (український буржуазний націоналіст). В одному з інтерв'ю в пресі він сказав, що «ця вистава – це мій чималий внесок у політику, це моя особистість, який я є». Не диплом потрібен був Олександру Пуцу, щоб зіграти Зенона, а одвічні людські цінності: порядність, висока моральність, духовність і щирість перед собою та глядачами, бо саме глядацьку любов та увагу вважає найвищим визнанням акторської майстерності. П'єсу Галини Тельнюк можна побачити на Україні лише у двох театрах: Львівському національному академічному театр і імені М. Заньковецької та у Волинському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка. Постановником вистави в Луцьку є львівський режисер і актор Федір Стригун – хороший товариш і наставник Олександра Калениковича. У 2003 році із виставою «У. Б. Н». О. К. Пуц був запрошений на театральний фестиваль у місто Івано-Франківськ, на якому удостоєний Гран-прі за роль Зенона. Того ж року він став лауреатом обласної літературно-мистецької премії імені А. Кримського.

Олександр Каленикович разом з дружиною Євгенією Степанівною проживає в селі Малий Омеляник та не забуває навідуватись й у Городище. Цікавиться він історією села, долями його мешканців. Це скромна, толерантна й інтелігентна людина, патріот своєї Вітчизни. Він є прикладом для сина Валентина та внуків Олександра і Даринки.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.: іл.

Про О. Пуца – с. 359.

Гуменюк Н. Олександр Пуц: «Найкраща роль – та, яку ще не зіграв» / Н. Гуменюк // Нар. трибуна. – 1993. – 12 черв.

Гуменюк Н. Тут – здесь виступали, непонашому співали / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 23 берез.

Камишнікова Н. Мистецтво не метушиться / Н. Камишнікова // Нар. справа. – 2004. – 15, 22, 29 лип.; 5 серп.

Філатенко А. Олександр Пуц: «Прощання з театром відкладається» / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 27 верес.

18 ЧЕРВНЯ**60 років від дня народження Б. С. Берези (1948) –
директора Волинського академічного українського музично-
драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка**

Богдан Степанович Береза народився в с. Середпільці Радехівського району Львівської області в селянській родині.

Спеціальність театрального режисера, про яку мріяв з дитинства, почав здобувати спочатку у Львівському культосвітньому училищі, а згодом у Харківському інституті культури, який закінчив у 1971 році, отримавши диплом про вищу театральну освіту.

Молодий спеціаліст одержав направлення на роботу на Волинь, в обласний Будинок народної творчості, але незабаром був призначений на посаду директора Володимир-Волинського районного будинку культури. Саме там розкрився талант молодого режисера. Організована ним агіткультбригада, яка виступала на самодіяльних сценах області і здобувала призові місця на республіканських і обласних конкурсах, стала основою самодіяльного театру-студії Володимир-волинського будинку культури. За високий художній і виконавський рівень театру-студії було присвоєно звання народного. Щирими оплесками нагороджували аматорів глядачі у всіх куточках Волині. Високий виконавський рівень, оригінальна режисура спектаклів «Лісова пісня» Лесі Українки, «Антигона» Жана Ануя, «Зупиніть це, люди!» О. Левади, «Монологи» І. Афанасьєва здобували схвальні відгуки як театральної критики, так і любителів театрального мистецтва.

У 1986 році Богдан Степанович отримав призначення на посаду директора Волинського обласного музично-драматичного театру. Прийшовши в новий колектив, він сказав: «Я хочу, долаючи труднощі, зробити хороший театр на Волині». Це бажання було і залишається головним у роботі директора театру, а з 2002 року і театрального менеджера.

За цей час театр став дипломантом кількох фестивалів та конкурсів: «Ольштин 2003» за спектакль «У. Б. Н». Галини Тельнюк; «Біла Вежа» 2004 року в м. Бресті за спектакль «Наталка Полтавка» І. Котляревського, муз. М. Лисенка; «Прем'єри сезону-2005» в м. Івано-Франківську за спектакль «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого.

23 лютого 2006 року Волинському обласному музично-драматичному театру присвоєно почесне звання академічного. Б. С. Береза нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, почесними відзнаками Міністерства культури і туризму України.

Ольга Гриморович

Література:

- Берега Богдан Степанович // Волинь. – К., 2006. – С. 240.
- Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.: іл.
- Про Б. Берега – с. 358.
- Артистам з Луцька аплодували в Ольштині // Волинь. – 1998. – 4 лип.
- Вербич В. Богдан Берега: «Та я завжди вірю» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2000. – 24 лют.
- Гроденко В. Вдячних глядачів та аншлагів / В. Гроденко // Луцьк. замок. – 2000. – 18 трав.
- Гуменюк Н. Богдан Берега: «Ми не заробітчани. Ми – митці» / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 23 берез.
- Гуменюк Н. Богдан Берега: «Театр – не підприємство, де ви-робляють вистави...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 13 лют.
- Гуменюк Н. І касовість, і масовість... / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 12 черв.
- Гуменюк Н. Волинську «Наталку Полтавку» запросили до Полтави / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 18 листоп.
- Гуменюк Н. І ніякій проблемі не похитнути вірність темі / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 9 жовт.
- Гуменюк Н. Новий сезон: від класики до експерименту / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 4 груд.
- Романюк Л. Богдан Берега: живу театром / Л. Романюк // Володи-мир вечір. – 2000. – 2 берез.
- Філатенко А. За кулісами театру / А. Філатенко // Волинь. – 2005. – 20 січ.
- Філатенко А. Новий сезон – нові вистави / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 25 листоп.
- Філатенко А. Ювілейний вечір у театрі / А. Філатенко // Волинь. – 2000. – 28 берез.

29 ЧЕРВНЯ

159 років від народження Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки

Народилась Ольга Петрівна Драгоманова 29 черв-ня 1849 року на Полтавщині, у місті Гадячі. Похо-дила зі славетного роду Драгоманових, відомого ще з часів гетьманщини. Предки її перебували на дипломатичній службі у Богдана Хмельницького; дядько – декабрист Яків Драгоманов – помер на засланні в Сибіру; батько Ольги Петрівни мав юридичну освіту, захоплювався літературою, писав

вірші, оповідання, збирав народну творчість. Дітей у сім'ї Драгоманових привчали шанувати природу, любити мистецтво. «Українська течія – се було наше природне оточення... Щодо пісень українських, – згадувала Олена Пчілка, – то не знаю, чи ще в якому панському домі співано їх так багато, як у нас».

А коли діти підросли до «книжної науки», тоді вчив їх батько. Коли Ользі минав дев'ятий рік, помер батько, і тоді брат Михайло 1861 року влаштував її на навчання в Київський приватний пансіон Нельговської, який вона закінчила 1866-го. Це була одна з найкращих шкіл того часу. Славетний лікар і педагог Пирогов викладав тут природознавство і фізику, Михайло Драгоманов – історію.

У Києві в помешканні М. П. Драгоманова Ольга Петрівна зустрічалася з його товаришами, тут же вона познайомилася з чернігівцем Петром Косачем, у липні наступного року стала його дружиною і виїхала на Волинь у місто Звягель, де Петро Антонович отримав посаду голови з'їзду мирових посередників.

На Волині Ольга Косач захопилася вивченням народного побуту, записувала пісні, збирала зразки вишивок. Пісенний матеріал вона передавала М. Лисенку, М. Драгоманову. Працювала над розвідкою «Українські колядки». Як наслідок довголітньої праці над збиранням і дослідженням вишивок 1876 року з'явився альбом «Український орнамент». Ця перша наукова праця здобула високу оцінку не тільки серед українських, а й серед видатних західноєвропейських учених. І. Франко в 1890-х роках просив Олену Пчілку написати статтю про українські народні вишивки, підкреслюючи, що компетентнішого фахівця в цій галузі він не знайде.

1882 року Косачі переїхали в с. Колодяжне Ковельського повіту. Тут Ольга Петрівна займалася літературною діяльністю. Друкувала свої «Переклади з Гоголя». Разом з Михайлом Старицьким підготувала і видала два випуски альманаху «Рада», з Наталією Кобринською – жіночий альманах «Перший вінок»; завдяки їй світ побачили «Співомовки» Степана Руданського.

У 1886 році вийшла перша збірка поезій Олени Пчілки «Думки-мережанки», публікувалися її оповідання, вірші в українському журналі «Зоря».

У кінці 1890-х років родина Косачів переїхала до Києва. Ольга Петрівна завідувала літературним відділом «Літературно-артистичного товариства», стала редактором і видавцем журналу «Рідний край», виступала з доповідями про українських, російських та польських письменників, писала нариси, спогади про видатних діячів української культури: Т. Шевченка, Є. Гребінку, М. Лисенка, М. Старицького, М. Драгоманова, Б. Грінченка, П. Житецького.

Олена Пчілка була активною громадською діячкою, для багатьох – взірцем мужності, сили волі, незламності духу. Протягом усього життя вона наполегливо боролась за майбутнє відродження національної культури, за право говорити, писати й друкувати

книжки рідною мовою. Неодноразово зверталася до царського уряду з вимогою скасувати заборону друку й викладання у народних школах українською мовою.

Своїм громадянським обов'язком Олена Пчілка вважала просвітительсько-виховну роботу. Багато енергії й таланту віддала вона справі виховання й освіти українських дітей, «щоб не виростили вони перевертнями, щоб звикали шанувати своє рідне». «Діти – се наш дорогий скарб, се наша надія, се – молода Україна», – неодноразово повторювала Олена Пчілка. З 1908 року додатком до «Рідного краю» вона почала видавати щомісячний журнал для дітей, який так і називався – «Молода Україна». У 1917 році письменниця запропонувала створити при товаристві «Просвіта» комісію, яка б дбала про дітей, бо «чи дитина виросте приятелем, чи ворогом України, се багато залежить від виховання».

Просвітительські ідеї знайшли відображення в творчості Олени Пчілки, найбільше в її драматичних та прозових творах, присвячених змалюванню життя та пошуків його сенсу українською інтелігенцією.

Під час революції і громадянської війни вона жила в Гадячі. Тут організувала аматорський дитячий театр, писала п'єски для дітей, редагувала місцеву газету. Потім переїхала до Києва, де в 20-30-ті роки ХХ століття працювала в етнографічній та літературно-історичній комісіях Академії наук УРСР. У 1928 році за заслуги в розвитку української літератури, науки та культури її обрано членом-кореспондентом АН УРСР.

В останні роки свого життя, коли почалися сталінські репресії проти української інтелігенції, Олена Пчілка зазнала переслідування. 40 довгих років твори її не друкувалися. Своєю безкомпромісною правдою вона прирекла себе на ненависть ворогів і нерозуміння соратників, на тернистий шлях «ізгоя», самотність і довге забуття. Сьогодні вона повертається до нас непримиренним Словом Правди, яке потрібне ще донині основному українству: «Ні, нехай живуть Українці, нехай навчаються жити в більшій згоді! Наша незгода завжди більш руйнувала нас, ніж чужа ворожнеча до нас».

Марія Чашук

Література:

Більчук М. Олена Пчілка / М. Більчук // Українські та зарубіжні письменники: розповіді про життя і творчість. – Тернопіль, 2006. – С. 132–134.

Єршова Л. М. Жіноча освіта на Волині: моногр. / Л. М. Єршова. – Житомир: Полісся, 2006. – 488 с.

Про Олену Пчілку – див. Іменний покажчик.

Ксендзук Е. Олена Пчілка і Волинь / Е. Ксендзук // Волинь. – К., 2006. – С. 32.

Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого

руху на західно-українських землях ХІХ – першої половини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст / О. Маланчук-Рибак. – Чернівці: Книги ХХІ, 2006. – 499 с.

Розвиток освіти на Волині: історія та сучасність: (до 100-річчя заснування Ковельської гімназії): матеріали наук.-пед. іст.-краєзн. конф. – Луцьк; Ковель, 2006. – 312 с.

Про Олену Пчілку – с. 39–40, 135–138, 207–211, 237–242, 249–252.

Бурбан В. Наче бджілка над зламаною українською квіткою....: Роздуми над книгою Олени Пчілки «Викинуті українці» / В. Бурбан // Сіл. вісті. – 2007. – 6 лип.

Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – № 7–8. – С. 192–206.

Календар: І назвала доньку Українкою // Волинь-нова. – 2006. – 3 жовт. – С. 1.

Памірська Л. Леся Українка і традиції педагогічної школи Олени Пчілки / Л. Памірська // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – № 4. – С. 135–138.

Премія імені Олени Пчілки: нові лауреати // Літ. Україна. – 2007. – 13 верес. – С. 2.

8 ЛИПНЯ

70 років від дня народження Л. С. Танюка (1938) – українського режисера, театрознавця, перекладача, політичного і громадського діяча

Народився Леонід (Лесь) Степанович Танюк 8 липня 1938 року в с. Жукин Димерського району Київської області. Дитиною поневірявся з батьками по фашистських концтаборах. По війні родині не дозволили повернутися до Києва, і Танюки оселилися на Волині. У Луцьку Лесь Степанович закінчив школу, працював ливарником на заводі, вчився в культосвітньому технікумі. В 19 років дебютував як актор обласного драматичного театру.

З 1958 по 1963 рр. він – студент Київського театрального інституту і президент Клубу творчої молоді, навколо якого гуртувалися Іван Світличний, Алла Горська, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл та ін. Ставив спектаклі у Львівському українському драматичному театрі, Одеському театрі ім. Революції, Харківському театрі ім. Шевченка. Через переслідування з боку місцевої влади виїхав до Москви. Впродовж 1965–1986 рр. ставив спектаклі у ЦДТ, МХАТі, театрах ім. Станіславського, ім. Пушкіна, ім. Московської ради. В його постановці вийшли десятки вистав, кращі з яких здобули

Лесю Танюку всесоюзне та світове визнання. У той же час він вів правозахисну діяльність.

У 1986 р. Танюк повернувся в Україну. Працював головним режисером Київського молодіжного театру. Звільнений без права на режисуру. Згодом – на творчій роботі, на керівних посадах у Спільці театральних діячів. З 1990 року – голова Комісії Верховної Ради України з питань культури та духовного відродження.

Лесь Танюк – один із яскравих представників покоління шістдесятників, режисер, письменник, мистецтвознавець і культуролог, відомий політичний діяч, заслужений діяч мистецтв України.

Творчий доробок Леся Степановича – це понад 50 вистав: «Маклена Граса», «Патетична соната» М. Куліша, «Ніж у сонці» за І. Драчем, «Матінка Кураж» за Б. Брехтом, «В день весілля» В. Розова, «Казки О. Пушкіна», «Месьє де Пурсоньяк» за Ж.-Б. Мольєром, «Принц і жебрак» за Марком Твенем, «Вдова полковника» Ю. Смуула, «Диктатура совісті» М. Шатрова; став режисером фільму «Десята симфонія», сценаристом «Голод-33», автором серії телефільмів про Розстріляне Відродження.

Він є автором понад 600 публікацій на теми культури, політики, мистецтва, збірок поезій «Сповідь» (1968); книг: «Марьян Крушельницький» (1974), «Хроніка опору» (1991), «Хто з'їв моє м'ясо?» (1994), «Монологи» (1994), «Як рубали фермерів під корінь» (1994), «Парастас» (1998), «Quo vadis, Україно?», «Кому закони не писані?», «Твори у 3-х томах. Слово. Театр. Життя»; упорядковувач і автор статей в книгах: «М. Куліш. Твори в 2-х т.» (1990), «Лесь Курбас. Статті і спогади» (1987), «В'ячеслав Чорновіл. Пульс української незалежності» (2000).

Лесь Танюк володіє німецькою, французькою та англійською мовами і веде активну перекладацьку роботу. У його перекладі вийшли твори Шекспіра, Мольєра, Брехта, Піранделло, Аполлінера. Ним перекладені романи Дж. Кері «Улюбленець слави», Ж. Кесселя «Лев», Г. Креґа «Про мистецтво театру» (1974) та ін.

У політику Лесь Танюк пішов на початку дев'яностих, вкладаючи туди весь свій потужний творчий потенціал. Він був народним депутатом України перших п'яти скликань. Довгий час у Верховній Раді був головою, потім заступником голови Комітету ВР з питань культури і духовності. Очолюваний Лесем Степановичем комітет в законотворчій роботі обстоював позицію: економічні негаразди не повинні стояти на заваді розвитку культури й духовності. На цих засадах він працював над розв'язанням проблем вітчизняного книговидання, діяльності театрів, кіностудій, клубів і бібліотек, творчих спілок.

Лесь Танюк – один з ініціаторів створення Антикомуністичного антиімперіалістичного фронту. З 1989 по 1992 рр. – співголова Всеукраїнського товариства «Меморіал» ім. Василя Стуса, член

Центрального проводу НРУ (1992), член Політради НРУ, заступник голови НРУ (1999), член Національної комісії України у справах ЮНЕСКО (1995); голова Всеукраїнського комітету з підготовки суду над КПРС-КПУ за злочини тоталітаризму «Нюрнберг-2» (1996). Отримав орден ім. В. Стуса (2002, «Меморіал»), орден князя Ярослава Мудрого V ст. (1998), IV ст. (2005). Лауреат премії Спілки театральних діячів (1990), почесної нагороди Союзу «Чорнобиль» «За гуманізм» (1996).

Лесь Степанович Танюк є професором Київського державного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого, почесним професором Харківського інституту культури (1992). У жовтні 2006 року Лесеві Танюку присвоєно звання почесного професора Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

Оксана Костюк

Література:

Танюк Л. Слово, театр, життя: вибране в 3 т. / Л. Танюк. – К.: Альтерпрес, 2003. – Т. 1–3.

Танюк Л. Будьмо нацією, а не «електоратом» / Л. Танюк // Світязь: альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2000. – Вип. 7. – С. 26–28.

Танюк Л. Культура і сакральність / Л. Танюк // Християнство на межі тисячоліть: матеріали Міжнар. молодіж. наук.-практ. конф. – К., 2001. – С. 33–39.

Танюк Л. С. Облишмо самолюбство й театральність / Л. С. Танюк // Шаров І. 100 сучасників: роздуми про Україну / І. Шаров. – К., 2002. – С. 422–425.

Танюк Л. Анкета вступаючого кандидатом у члени суспільства правди і мудрості і так далі і таке інше / Л. Танюк // Літ. Україна. – 2003. – 21 серп.

Танюк Л. Красу творять подвижники / Л. Танюк // Уряд. кур'єр. – 2005. – 29 січ.

Танюк Л. Культура як інтеграція / Л. Танюк // Укр. культура. – 2003. – № 9. – С. 3–5.

Танюк Л. Ми коней розпрягли не назавжди / Л. Танюк // Урок української. – 2003. – № 5–6. – С. 2–5.

Танюк Л. Уроки Григорія Порфировича / Л. Танюк // Березіль. – 2004. – № 6. – С. 163–170.

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Міжнародного дня театру: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. – 2005. – 1 квіт. – С. 12.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистець. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. С. Танюка – с. 195–196.

Павленко С. Родове коріння волинських Танюків (Тонюків) за

етимологією прізвища / С. Павленко // Філологічні студії: наук. часопис. – Луцьк, 2002. – № 4. – С. 107–111.

Вергеліс О. Театр воєнних дій: розмова з Лесем Танюком / О. Вергеліс // Дзеркало тижня. – 2005. – 4 черв. – С. 16.

Визнання: Лесю Танюку присвоєно звання почесного професора // Волинь-нова. – 2006. – 28 жовт. – С. 2.

Гуменюк Н. Щоб завоювати державу, не обов'язково вводити армію: для цього досить завоювати її культуру, мову, засоби масової інформації. Саме така спроба і робиться сьогодні в Україні / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 22 черв.

Данилюк В. Проти серпа з молотом виступив наш земляк / В. Данилюк // Віче. – 2000. – 3 лют.

Жулинський М. Лесь Танюк, якого ми знаємо / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2003. – 21 серп.

Іванов Д. Дорожок творчого шляху / Д. Іванов // Уряд. кур'єр. – 2003. – 16 лип.

Іванов О. Лесь Танюк: Книга має бути стратегічним товаром / О. Іванов, І. Островський, В. Сонюк // День. – 2003. – 29 лип.

Лань О. На фанфари й феєрверки у держави гроші є...: розмова з Лесем Танюком / О. Лань // Висок. замок. – 2003. – 30 жовт.

Макаренко Г. Лесь Танюк: «Сильне згуртоване суспільство можна побудувати лише на високодуховних засадах» / Г. Макаренко // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 17. – С. 12.

Мітіна О. Юрій Рибчинський: «Лесь Танюк відкрив для мене всесвіт» / О. Мітіна // Молодь України. – 2003. – 11 лип.

Нетудыхата Т. Режисер Лесь Танюк / Т. Нетудыхата // Факты. – 2001. – 7 апр.

Нікуленко Т. Так чи був Лесь Танюк агентом КГБ? / Т. Нікуленко // Віче. – 2003. – 20 лют.

Павленко С. Танюку – 65 / С. Павленко // Голос України. – 2003. – 8 лип.

Поліщук Т. Лесь Танюк: «Влада завжди виявляється меншою, ніж революція...» / Т. Поліщук // День. – 2005. – 1 листоп. – С. 4.

Рута О. Філософія культури: розмова з Лесем Танюком, митцем і політиком, напередодні його 65-ліття / О. Рута // Слово Просвіти. – 2003. – № 28. – С. 7, 10.

Сущенко О. Межипростір Леся Танюка / О. Сущенко // Вечір. Київ. – 2004. – 21 груд.

Філатенко А. Лесь Танюк: «В уряді і парламенті немало колишніх двійчників» / А. Філатенко // Волинь. – 2000. – 17 черв.

Чередниченко О. Лесь Танюк: політика і творчість – це союз коня та вершника / О. Чередниченко // Київ. відом. – 2003. – № 28. – С. 6.

Швець М. Делегація з Києва в Колодяжному / М. Швець // Вісті Ковельщини. – 2000. – 27 черв.

Шеремета Е. Народний депутат Лесь Танюк: «В трудные времена моим девизом была фраза «Коль ветра нет, надо грести руками» / Е. Шеремета // Факты. – 2003. – 11 июля.

* * *

Стасевська О. А. Танюк Леонід (Лесь) Степанович / О. А. Стасевська // Державні, політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 467–469.

Танюк Леонід (Лесь) Степанович // Хто є хто в Україні. – К., 2001. – С. 447.

Лесь Танюк: «Вітру не буде – треба гребти руками»: бібліогр. нарис. – К.: Альтерпрес, 2003. – 147 с.

10 ЛИПНЯ

85 років від дня народження О. В. Байдукова (1923-2005) – народного художника України

Олександр Васильович Байдуков народився 10 липня 1923 року в селі Троїцькому Мелітопольського району Запорізької області у простій селянській родині. Перші навички та любов до мистецтва прищепила синові мати – Параска Микитівна. У родині панувала атмосфера, яка сприяла формуванню смаків та уподобань майбутнього художника. У 1939-му вступив у Дніпропетровське художнє училище, закінчити яке йому завадив початок Другої світової війни.

Пройшовши важкі й тернисті фронтові дороги з перших днів війни й зустрівши переможну весну 1945 року у Берліні, О. Байдуков демобілізованим солдатом у 1947-му приїхав на Волинь. Працював у Маневичах, згодом художником-оформлювачем – у Ківерцівському лісопромкомбінаті. У 1950 році приїхав до Луцька. Працював у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР.

Тут у Луцьку відбулося становлення О. Байдукова як художника. Він систематично займався самоосвітою, вивчаючи і аналізуючи літературу з історії та теорії образотворчого мистецтва. Надзвичайно корисними для його творчого зростання як пейзажиста стали систематичні поїздки в будинки творчості Гурзуфа, Дзінтарі та Седнева.

Природа Волині стала для нього невичерпним джерелом натхнення – його вабив образ Поліського краю, оспіваний Лесею Українкою. У мистецькому доробку художника понад сто пейзажних творів – «Мелодія весни», «На узліссі», «Урочище у Воротневі», «Сонячний день», «Олицькі дуби», «Село у Седневі», «Зацвіли яблуні», «Весна», «Хати Волині», «Лелеки прилетіли» та ін. Низку пейзажних робіт, об'єднаних в цикл «Лесин край», художник створив під враженнями під час подорожей по місцях, пов'язаних із життям та діяльністю видатної поетеси: «Будиночок Лесі Українки в с. Колодяжному», «Тут жила Леся Українка», «Село Колодяжне», «Лесин край», «Лесині верби», «Урочище Скулин»,

«Урочище Нечимне. Камінь Лесі Українки», «Озеро Нечимне в похмурий день», «Ліщина цвіте. Урочище Нечимне», «Озеро Святе».

У натюрмортах художник втілює ідеї сімейного затишку, злагоди, достатку, прославлення родючості землі. Вони – неначе теплі спогади дитинства («Осінні дари», «Волинський натюрморт», «Лісові багатства», «Натюрморт з грибами» та ін.). Понад сто натюрмортів Байдуков створив у техніці акварелі: «Квіти», «Дари землі», «Промені квітня», «Щедра осінь», «Пшениця золота», «Поезія осені».

Чимало картин він присвятив пам'ятникам архітектури: «Олицький замок», «Козацька церква. Під Берестечком», «Седнів. Будинок Сковороди», «Церква в Сокалі. Пам'ятник архітектури XVI ст.», «Святогорський монастир», «Волинська стара архітектура», «Алея композитора Стравінського» тощо.

1970 року Байдуков Олександр Васильович став членом Спілки художників УРСР. У 1989-му йому присвоєно звання заслуженого художника України. У 1993 році обрано головою Волинської організації Спілки художників України. А у 2005-му митець був удостоєний високого звання «Народний художник України».

О. В. Байдуков був учасником республіканських, всесоюзних та міжнародних виставок. Його творчий доробок репрезентували більше п'ятнадцяти персональних виставок в обласному центрі Волині, у містах Львів, Рівне, Люблін, Замосць тощо.

За роки напруженої творчої роботи О. В. Байдуков створив достоту об'ємний мистецький доробок, який налічує понад п'ятсот різножанрових картин. Його твори зберігаються у музейних та приватних колекціях як в Україні, так і за кордоном.

Помер Олександр Васильович Байдуков 28 листопада 2005 року.

Дмитро Зінко

Література:

Байдуков О. Криваві весни: фронтові щоденники / О. Байдуков. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 96 с.

* * *

Вербич В. «Я такі твори напишу, яких світ не бачив» / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба: есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 201–202. – (серія «Волинь унікальна»).

Волинь / Ін-т біогр. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології. – К., 2006. – 320 с.

Про О. Байдукова – с. 220–221, 247.

Галькун Т. Живописець Олександр Байдуков / Т. Галькун, М. Ткаченко, В. Підгора // Волинь: всеукр. суспіл.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2004. – Чис. 6-е. – С. 195–204.

Вербич В. Волинь відречеться від майстра, у полотнах якого живе вічність? / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 18 січ. – С. 4.

Вербич В. Духовна заповідь Олександра Байдукова / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 14 груд. – С. 5.

Вербич В. Запорожець залишився на Волині / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 24 лип. – С. 9.

Гуменюк Н. А він стає легендою... / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 7 груд. – С. 4.

Гуменюк Н. Допоки в серце проситься краса... / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 31 лип. – С. 6.

Куцик О. Олександр Байдуков – народний художник України / О. Куцик // Досвіт. зоря. – 2003. – 23 жовт.

Мамчук М. Народний художник / М. Мамчук // Наш край. – 2007. – 4 січ.

Олешкевич С. «Дорогою пам'яті» / С. Олешкевич // Луцьк. замок. – 2005. – 12 трав. – С. 2.

Пам'яті майстра // Волинь-нова. – 2005. – 1 груд.

Тандура Є. Поезія пензля Олександра Байдукова / Є. Тандура // Волин. губерн. відом. – 2005. – 10 берез. – С. 8.

Філатенко А. Чарівний пензль народного художника // Волинь. – 2003. – 30 серп.

Байдуков Олександр Васильович // Мистецтво України: енцикл. – К., 1995. – Т. 1. – С. 129.

Байдуков Олександр Васильович // Хто є хто на Волині: наші земляки: довід. – біогр. вид. – К., 2004. – С. 126.

Тернавська Г. С. Байдуков Олександр Васильович / Г. С. Тернавська // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2003. – Т. 2. – С. 98.

27 ЛИПНЯ

75 років від дня народження Є. Л. Грушки (1933-2001) – українського письменника, журналіста

Дитячі роки майбутнього журналіста пройшли в мальовничому селі Солотвин Ковельського району, де він народився 27 липня 1933 року. Там закінчив семирічну школу. Фах журналіста здобув на факультеті журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, який закінчив 1958-го.

Після закінчення вузу деякий час працював у Ковельській міській районній газеті, згодом в обласній газеті «Радянська Волинь» – кореспондентом, пізніше завідувачем відділу, а з 1982 року заступником головного редактора. Волинській обласній газеті Є. Л. Грушка присвятив 40 років свого життя.

Друкувався Євген Леонідович в українській, російській, білоруській пресі, в літературно-публіцистичних збірниках, альманахах. На

сторінках преси виступав з цікавими публікаціями на теми культури, історії українського національного відродження.

Вів громадську роботу, підтримував журналістські контакти з колегами з-за Бугу. Завдяки старанням Є. Грушки у місцевому регіональному музеї в Огоновіце (Польща) зберігається багато примірників газети «Волинь»; ними користуються студенти та науковці, оскільки там є матеріали, присвячені Польщі.

А ще Євген Леонідович доклав багато зусиль до встановлення ветеранства багатьох волинян, які були у вересні 1939 року в рядах польської армії. Цій проблемі він присвятив чимало статей та публікацій. Під керівництвом Євгена Грушки проводився вечір зустрічі ветеранів, які брали участь у Польській оборонній війні 1939 року.

1998 року Є. Л. Грушка був обраний представником Міжнародного благодійного фонду відродження Києво-Могилянської академії у Волинській області, створеного з метою акумуляції коштів для надання фінансової підтримки справі відродження культурно-освітньої спадщини Києво-Могилянської академії на її історичній території та для здійснення заходів щодо подальшого розвитку академії у статусі Національного університету, а також для фінансування іншої благодійної діяльності Фонду.

Матеріали та рубрики, які вів Євген Леонідович, завжди були виваженими, інформаційно насиченими. Він був великим патріотом поліського краю, української нації, рідної мови, а тому цілком заслужено носив звання лауреата обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. За сумлінну працю в засобах масової інформації відзначений урядовими та обласними нагородами: Грамотою Президії Верховної Ради СРСР, Грамотою Спілки журналістів України.

Наталія Карабін

Література:

Грушка Є. Степан Іванович Бойко / Є. Грушка, К. Петрушак. – Львів: Каменяр, 1973. – 126 с.

Грушка Є. Віч-на-віч з часом; Води у Бузі сплигло немало... / Є. Грушка // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 14–17, 24–29.

Грушка Є. Храми рідного слова: Як Олена Пчілка утверджувала і захищала українську мову / Є. Грушка // «Волинь» у нашій долі: докум. зб. – Луцьк, 1999. – С. 33–45.

* * *

Денисюк В. Грушка Євген Леонідович / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 89–90.

Грушка Євген Леонідович // «Волинь» у нашій долі: докум. зб. – Луцьк, 1999. – С. 33.

Довір'я: Євген Грушка – представник благодійного фонду відродження Києво-Могилянської академії // Волинь. – 1998. – 6 жовт.

Коперкевич В. «А тим, що вітчизні служили, дорога на небо відкрита...» / В. Коперкевич // Волинь. – 2001. – 15 листоп.

Лауреати премії імені Агатангела Кримського // Літ. Україна. – 1995. – 5 січ.

Пам'ятаємо тебе, дорогий колего // Волинь. – 2001. – 13 жовт.

Рік з нами немає Євгена Грушки // Волинь. – 2002. – 8 жовт.

27 ЛИПНЯ

60 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці

Олена Іванівна Бурдаш народилася в с. Сенкевичівка Горохівського району Волинської області 27 липня 1948 року.

1965-го закінчила середню школу. З 1965 по 1967 роки навчалася у Луцькому педагогічному училищі, відвідуючи одночасно художню студію під керівництвом П. К. Сензюка. В цей час вона не тільки знайомилася із головними засадами образотворчого мистецтва, а й почала робити перші поетичні спроби. Головними шанувальниками її віршів тоді були друзі-студійці та небайдужі до творчості лучани-члени літературного гуртка: Кость Шишко, Сашко Валента, Віталій Мельник, Євген Ходаківський, Богдан Федорук, Петро Панасюк, Мирон Нестерчук та ін.

У 1969 році на сторінках літературного альманаху «Вітрила» з'явилися вірші Олени Бурдаш поряд із творами найобдарованіших молодих поетів України. Від цього часу література поряд із образотворчим мистецтвом стали головними напрямками її творчого життя.

Із 1968 по 1970 роки Олена Бурдаш навчалася у Львівському училищі декоративно-прикладного мистецтва ім. І. Труша. Основи професійної грамоти вивчала під керівництвом М. Драгана і Г. Малярського. Опановуючи навчальні програми училища, на певному етапі вона зрозуміла, що це не має нічого спільного з її уявою про мистецтво. Отож ще в студентські роки Олена Бурдаш розпочала пошук власної моделі творчості. Захоплюючись здобутками європейських художників кінця XIX – початку XX століття, вона достоту успішно стилізувала технічні прийоми Гогена, Модільяні,

Пікассо, Матісса. Ці перші самостійні творчі спроби були тоді для неї і великою втіхою, і специфічним навчанням, і важливим досвідом, на основі якого формувалися її особисті мистецькі принципи.

Надто яскрава і незалежна, як на той тоталітарний час, Олена Бурдаш не вписувалась у систему радянського учбового закладу. Отож не дивно, що на другому курсі навчання формально за дисциплінарні порушення, а насправді, як прихильника ворожій офіційній культурі буржуазної естетики її виключили із училища. Із цього часу розпочався стрімкий злет творчого становлення художниці. Заробляючи на прожиття натурницею інституту декоративно-прикладного мистецтва, а пізніше – двірником, прибиральницею, вона багато читала, відвідувала художні виставки, музеї, багато малювала. Дуже швидко Олена Бурдаш стала чи не найвідомішою художницею Львівського андеграунду, своєрідним символом неофіційного мистецтва Львова. Її твори цього часу співзвучні із православним іконописом, естетикою народного мистецтва, а особливо зі здобутками великих примітивістів – А. Руссо, Н. Піросмані, М. Шагала, Никифора Дровняка – і цілком відмінні від домінуючих тоді традицій соціалістичного реалізму.

Не прагнучи натуралістичного копіювання навколишнього світу, вона концентрувала свою увагу на філософському осмисленні всього, що стосувалося людини, її почуттів, переживань і, взагалі, царини духовного буття. Образотворчий ряд: літературні, старозаповітні, євангельські герої. Персонажі уявного світу вигаданих мисткинею міфологем спонукали до роздумів, захоплювали витонченою настроєвістю, багатством декоративних ефектів («Квіти-портрети», «Хлопчина з гусьми», «Чоловіча розмова», «Індійські метелики» та ін.).

Протягом 1984-86 років О. Бурдаш перебувала прочанкою в Почаївській лаврі. Це період фахового і духовного становлення. Саме тут художницею було зреалізовано цілий ряд блискучих творчих задумів: низка поезій, казки, притчі, багаточисельні серії гуашевих та акварінових мініатюр («Двоє», «Пантелеймон», «Трійця», «Грушевий дзвін» та ін.).

1986 року О. Бурдаш оселилася у Луцьку. Її перша персональна виставка тут (1987) стала чи не найяскравішою подією на мистецьких горизонтах Волині часів перебудови, відкрила перед художницею нові можливості. Відтоді твори О. Бурдаш можна було побачити майже на всіх міських та обласних виставках живопису. Її ім'я з'явилося на сторінках престижних часописів, каталогів як однієї із найвідоміших волинських мисткинь. Провідні твори: «Погляду майбутнє», «Чаша», «Поцілунок», «Спираль почуттів», «Грані дозволеного».

У 1992 році Олена Бурдаш стала членом Волинської обласної організації Спілки художників України.

Нині художниця продовжує свій мистецький поступ. До її творів долучились нові серії малярства, об'ємні цикли графіки, оригінальні колажі, а ще цікаві вірші, притчі, оповідання, роздуми про красу і мистецтво, духовні пошуки людства. Цій луцькій художниці вдалось залишитись вірною своєму вибору. Її гасло «Мистецтво понад усе» ніколи не втратить для неї своєї актуальності.

Зоя Навроцька

Література:

Бурдаш О. Об примхливі дощі; Достигає у лісі сонце; На дубі зозуля: вірші / О. Бурдаш // Вітрила: альм. – К., 1969. – С. 238–239.

Бурдаш О. ...Бо на слово своя є сила: вірші / О. Бурдаш // Віче. – 1996. – 4 лип.

Бурдаш О. Нічна пригода в осінньому місті: вірші / О. Бурдаш // Нар. трибуна. – 1994. – 4 жовт.

Бурдаш О. Самотня жінка: вірші / О. Бурдаш // Мол. Волинь. – 1994. – 4 берез.

* * *

Бурдаш Олена // Волинські художники: буклет. – Луцьк, [2003]. – [с. 3 вкл.].

Максим'юк Б. Дивна жінка: моїй однокласниці, художниці Олені Бурдаш / Б. Максим'юк // Максим'юк Б. Твої руки, мамо: лірич. етюди / Б. Максим'юк. – Луцьк, 2002. – С. 47–49.

Олена Бурдаш // Щаблі до раю. – Луцьк, 2003. – [С. 10–11].

Художники Волині: Бурдаш Олена // Волинь. – К., 2006. – С. 247.

Алексеев В. Усі художники – салонні / В. Алексеев // Досвіт. зоря. – 2004. – 14 жовт.

Белоцька І. Дев'ять художників піднімаються шаблями творчості до втраченого раю / І. Белоцька, О. Мораль // Луцьк. замок. – 2003. – 2 жовт.

Ричук Ю. Жінка, що торкнулась переживань світу / Ю. Ричук // Аверс-прес. – 2003. – 9 жовт.

Стульська Г. Духовний живопис Олені Бурдаш / Г. Стульська // Волин. губерн. відом. – 2002. – 4 квіт.

Цюриць С. Митці середньої генерації / С. Цюриць // Луцьк. замок. – 2003. – 20 лют.

* * *

Навроцька З. М. Бурдаш Олена Іванівна / З. М. Навроцька // Енциклопедія сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 606.

1 СЕРПНЯ

**95 років від дня смерті Лесі Українки (1871-1913) –
видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки**

«...я сама не знаю, чому мені «дрібні» вірші тепер не пишуться», – зауважила Леся Українка в листі до матері 12 березня 1912 року з Кутаїсі. А відповідаючи на материн дещо нервовий закид, відстоювала свою правоту (вона завжди вміла її відстояти перед будь-ким!): «Від написання «яких 20 стрічок», звісно, ніхто заслабнути не може, але як хто вже слабкий (від чого іншого), то не завжди може зложити порядних віршів хоч би й у 20 стр [ічок]».

Перехід до більших, якісно нових форм у творчості – драматичних поем – почався чи не з «Одержимої», написаної протягом однієї ночі, такої нестерпно жажливої ночі біля одра помираючого друга, що вона ледве «тоді жива осталась». Але йшла до тієї поеми довше, ніж одну ніч, – через досконале знання Святого Письма і біблійних тем, бо вільно оперувала цитатами, ситуаціями і сюжетами з них у драматичній поемі; через цикл поезій осені 1900 року, через особисті страждання від безсилля «не могли віддати за друга душу» (сама ж бо після берлінської операції почувалася здоровою, але бути здоровою лише для самої себе їй нічого не вартувало).

Але ще довгий час поряд ішли та й переважали і творіння малих форм – окремі поезії, цикли поезій, переклади.

Ще 1903 року Леся Українка обрала героїнею свого нового твору Кассандру, «трагічну пророчицю», писала драму протягом чотирьох років. Після першої публікації в «Літературно-науковому віснику» (1908, т. 6, кн. 1, стор. 76–97 та кн. 2, стор. 241–281) і перших відгуків критиків стало зрозумілим, що вона (критика), як, очевидно, й публіка, ще не доросла до вірного потрактування Українчиних глибокозмістовних творів.

Так само довго й трудно йшла робота над «Руфіном і Прісціллою» (1906-1909). 1910 року знову повернулася до драми: «...викінчую (власне, вигладжую) торік дописану «драму з перших віків християнства», – писала до Н. Кибальчич з Гелуана. А в листі до М. Грушевського, редактора «Літературно-наукового вісника», признавалась: «навіть, чи я ще коли напишу таку велику (щодо об'єму) річ, бо сила моя не вертається, а ще падає, навіть переписати вдруге цю саму я вже неспроможна».

Задум драми «У пущі» виник ще 1894 року, робота над нею розпочата 1897-го і з великою перервою тривала до 1909 року. «Я цієї зими взагалі мало писала, бо відбувала клопіт переїздив, а крім

того слабувала гірше, ніж торік», – писала Леся Українка до Галини Комарової. А ще то був рік смерті батька, «її найщирішого, найкращого приятеля-друга». Ці сумні обставини не додавали снаги до творчості, проте 1909-го закінчено «Руфіна і Прісциллу», написано драматичні твори «На полі крові», «Йоганна, жінка Хусова», гумореску «Музині химери», завершено «У пущі».

27-29 квітня 1910 року перед виїздом з Єгипту Леся Українка написала драму «Бояриня» (дата за автографом). «Дрібні» вірші цього періоду склали разом значний цикл «Весна в Єгипті» з семи поезій, якщо долучити сюди «Сон» («Тихо та ясно... чи се Єгипет?»).

Поступова відмова від малих форм (не цілковита, просто їх писалося менше) – чи не була то захисна реакція організму заради збереження душевних сил для здійснення великих задумів, які, очевидно, як ту Мавку, «здавна... «в умі держала». Саме так було з «Лісовою піснею» влітку 1911 року в Кутаїсі. «Писала я її дуже недовго, 10-12 днів, і не писати ніяк не могла, бо такий уже був непереможний настрій, але після неї я була хвора і досить довго «приходила до пам'яті», – признавалася в листі до сестри Ольги від 27. X. 1911 року. Так було того ж року з «Адвокатом Мартіаном», теж, очевидно, задуманим раніше. «...В холоднішому настрої я обіцяю собі зробити щось і ad rapem et aquam (для заробітку; дослівно – для хліба й води» – **Н. П.**) і, певне, таки зроблю (з листа до матері 15 вересня 1911 року з Хоні). Робота над п'єсою тривала у жовтні-листопаді, завершена 21 листопада того ж року. В листі до А. Ю. Кримського 24 травня 1912 року Леся Українка так згадувала свої минулорічні літературні досягнення: «Після неї («Лісової пісні» – **Н. П.**) я, відхорувавши, скільки належалось, написала одноактівку знов з римсько-християнським колоритом (III ст.) («Адвокат Мартіан» – **Н. П.**), потім захворіла як слід – од різдва до великодня).

Що менше лишалося до безсмертя, то величнішим і сміливішим ставав політ думки, витонченішими стиль і образи, досконалішими форма і зміст. У квітні-травні 1912 року в Кутаїсі написано драму на «всесвітній і світовий сюжет» «Камінний господар». Без удаваної скромності хвалилася А. Кримському: «...Так чи інакше, але от уже і в нашій літературі є «Дон Жуан» власний, не перекладений, оригінальний тим, що його написала жінка (се, здається, вперше трапилось сій темі)». І знову, як то було уже не раз, «...хтось дійсно mit Todesverachtung [з погордою до смерті] працював дні і ночі, працював з гарячкою в крові, а скінчивши, хорував, певне, більше, ніж хорують жінки після породу, а прийшовши ледве не ледве до здоров'я, працював знову над уже скінченою драмою – знає хтось для чого? – щоб зробити її короткою (вона була чи не вдвічі довша, ніж тепер), щоб сконцентрувати її стиль, наче якусь сильну есенцію, зробити його лаконічним, як написи на базальті, увільнивши його від ліричної млявості та розволіклості (комусь все здається, що він на те

дуже хорув!), уняти сюжет в короткі, енергічні риси, дати йому щось «камінного». Я не люблю багато мережання та візерунків на статуях, а ся драма повинна була нагадувати скульптурну групу» (з листа до Ольги Кобилянської 3 травня 1913 року з Мармурового моря).

А ще була «Оргія», розпочата влітку 1912 і завершена 28 березня 1913 року. «...хтось не горить тепер так, як горів над тими двома драмами («Лісовою піснею» і «Камінним господарем» – **Н. П.**), – писала Леся Українка до Ольги Кобилянської 3 квітня 1913 року з Гелуану (Єгипет). – Розуміється, «цілком спокійно» і тепер хтось не пише, але так горіти, як торік горів, не годен, бо, відай, згорів би... [...] ...я сподіваюся, що вернуться ще мені дні праці і ночі мрій».

Ще будувалися плани: «хочеться... написати одну новелку і одно дитяче оповідання на єгипетські теми, але не стародавні, а теперішні» («Екбаль-ганем» – **Н. П.**); «...займуся чиймсь «У неділю рано..». (Леся Українка мала намір інсценізувати повість О. Кобилянської «У неділю рано зілля копала» – **Н. П.**); на початку липня диктувала матері конспект своєї поеми «На передмісті Александрії живе сім'я грецька..», що «обіцяла написати для збірника «Арго..».

Та невблаганна Доля все ближче підводила її до того порога, за яким – безсмертя. Втім, вона завжди знала: забуття їй не судилося.

Наталія Пушкар

Література:

Аврахов Г. Леся Українка: проблеми текстології та історії друку: (до дванадцятитомного видання творів, 1975-1979): моногр. / Г. Аврахов. – Луцьк: Твердиня, 2007. – 228 с.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і вексилнології. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про Лесю Українку – с. 33, 35, 271.

Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць / упоряд. Н. Г. Стащенко. – 2-е вид., доп. і перероб. – Луцьк: Твердиня, 2007. – 256 с. – (Серія «Волинь унікальна»).

Про Лесю Українку – с. 54–64.

Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. – 2-е вид., виправл. – К.: Факт, 2007. – 640 с.; іл. – (Серія «Висока полиця»).

Косач-Кривинюк О. П. Леся Українка. Хронологія життя і творчості / О. Косач-Кривинюк. – Репринт. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 926 с. – (Проект «Літературознавча скарбниця»).

Костенко А. Леся Українка / А. Костенко; упоряд. В. П. Сичевський. – К.: А. С. К., 2006. – 512 с.

Марків Р. Міфологізм «Лісової пісні» (Мавка: неоромантична концепція міфологічного персонажа) / Р. Марків // Нове життя старих традицій: традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті: матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар.

фестивалю укр. фольклору «Берегиня». – Луцьк, 2007. – С. 282–308.

Мержвинська Л. Соціальна основа казок Лесі Українки «Лелія» та «Біда навчить», написаних на Волині / Л. Мержвинська // Минуле і сучасне Волині й Полісся: роде наш красний: матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2007. – С. 266–268.

Огнєва О. Східні стежини Лесі Українки: (статті та матеріали) / О. Огнєва. – Луцьк: Волин. книга, 2007. – 236 с.

Бубенщикова О. Поетеса Ніна Горик: «Нечимне мусить жити!» / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2007. – 16 серп. – (Кур'єр 7 муз. Ч. 7).

Вірська В. На поклін до Лесі прийшли у день пам'яті на Театральний майдан сотні лучан / В. Вірська // Віче. – 2007. – 28 серп. – С. 3.

Кікавська Ю. «Лесина вітальня» у Старому місті / О. Кікавська // Луцьк. замок. – 2007. – 23 серп. – С. 12.

Ковалик М. Це болюче «жіноче питання»: Модерна жінка в драматургії Лесі Українки та Володимира Винниченка / М. Ковалик // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2007. – № 2. – С. 122–129.

Марчук Л. Етнофестиваль у Колодяжному / Л. Марчук // Волинь-нова. – 2007. – 26 трав. – С. 6.

Мовчун А. Поезія та казка Лесі Українки для дітей / А. Мовчун // Початк. шк. – 2007. – № 2. – С. 16–20.

Нікітенко Ю. Святе почуття Мадонни / Ю. Нікітенко // Культура і життя. – 2007. – 1 серп. – С. 1.

Ольшевський І. Невідомі рукописи Лесі Українки на Волині / І. Ольшевський // Наш університет. – 2007. – 20 трав. – С. 4.

Пам'ять: тут дім і дух славетної родини // Волинь-нова. – 2007. – 24 лют. – С. 2.

[Про Лесю Українку] // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – № 4. – С. 129–138.

Савченко З. Доля дитини у творчості українських письменників: світ дитинства очима Лесі Українки / З. Савченко // Укр. л-ра в ЗОШ. – 2007. – № 5. – С. 26–31.

Скупейко Л. Інститут Лесі Українки: перші кроки / Л. Скупейко // Наш університет. – 2007. – 20 лют. – С. 9.

Філатенко А. Величальний вінок Лесі Українці / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 7 серп. – С. 7.

8 СЕРПНЯ

**60 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) –
лесезнавця, музеєзнавця, завідувача Колодяжненського
літературно-меморіального музею Лесі Українки,
заслуженого працівника культури України**

Біографія кожної людини містить певний набір обов'язкових елементів. Життєвий шлях Віри Михайлівни Комзюк не виняток у цьому плані. Але є у ньому момент, що, можливо, визначив усю подальшу її долю. Дитя нелегкого повоєнного періоду, вона народилася в Колодяжному, селі, де принаймні кожен десятий житель ще пам'ятав доньку колишнього власника села, генерала і судді Петра Косача, а кожен другий – його сина, останнього господаря села, яке вже, власне, йому й не належало.

Пам'ятати пам'ятали, але у щоденних клопотах не думали про те, що мине небагато років, і їхнє Колодяжне стане відомим на цілий світ завдяки Лесі, Ларисі Косач, геніальній поетесі.

Отже, підрісши, дівчинка Віра Колдуба пішла до місцевої школи, навчання в якій припадало на 1955-1966 роки. З 1949-го в Колодяжному діяв музей Лесі Українки. Школярі були часті гості тут, бо на садибі в одному з будинків містилася районна бібліотека, а як же учневі без книжок? Та й взагалі на садибі цікаво бувати. Коли Віра була шестикласницею, музей відвідали Олесь Гончар, Олександр Корнійчук, Степан Олійник, Микола Бажан, Михайло Стельмах, Микола Олійник, Платон Воронько. Цікаво ж бо хоч здала подивитися на живих класиків української літератури. А коли навчалася у дев'ятому, в селі вперше широко, пишно і гучно відзначалося 50-річчя з дня смерті Лесі Українки, адже рішення про відзначення прийняла 1963 року Всесвітня Рада Миру. В косачівському домі відбулася республіканська наукова сесія, скликана Львівським державним університетом ім. І. Франка та Луцьким педінститутом імені Лесі Українки. Серед учених і письменників, що брали участь у конференції, були поет-академік М. Рильський, композитори А. Кос-Анатольський, Г. Майборода.

Закінчивши 1966 року середню школу, Віра почала свою трудову діяльність – електрослюсарем Ковельського райоб'єднання «Сільгосптехніка» (то був час, коли перевага при вступі до вузу надавалася тим, хто мав робітничий стаж). У 1969-1973 роках навчалася на історичному факультеті Луцького педінституту. Після закінчення працювала вчителем історії та географії Дольської восьмирічної школи в Любешівському районі. Там знайшла свою долю, свою подружню пару, змінила прізвище на Комзюк і повернулася до свого села.

Власне, з цього часу, від 1980 року, і починається справжня біографія Віри Михайлівни Комзюк, – лесезнавця, музеєзнавця,

заслуженого працівника культури України. Віра очолила музейний колектив у час, складний для будь-якого музею, – час кардинальної реорганізації: будувалося нове приміщення для літературного музею, яке ще треба було наповнити експонатами; вимагали ремонту і концептуального переосмислення експозиції меморіальної частини музею, розміщені у батьківському «сірому» і Лесиному «білому» будинках. Треба було вирішувати одночасно безліч питань – організаційних, господарських, наукових, – а першочерговими були всі без винятку. Вона справилась. Музейні працівники знають, що кожна нова експозиція, тим більше – цілого музею – від тематико-експозиційного плану до тексту лекції-екскурсії, – варта дисертації. За побудованими експозиціями Віра Михайлівна давно вже доктор філології.

Музейні експозиції, створені на високому науковому й естетичному рівні, не міняються протягом багатьох років. Отже, вивільняється час для суто наукової роботи, комплектування фондів. 1992 року на базі літературно-меморіального музею Лесі Українки в Колодяжному проведено стажування директорів літературних та літературно-меморіальних музеїв України. Висока оцінка колегами досягнень музею в експозиційній діяльності була найкращою нагородою завідувачці та очолюваному нею колективу. 1996-го, до 125-ї річниці від дня народження Лесі Українки, підготовлено і проведено першу Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури», видано кілька книг, у тому числі путівник по музею та науковий збірник за матеріалами конференції, каталог-довідник «Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки і родини Косачів». Нині такі конференції традиційно відбуваються щоп'ять років. 1999-го на базі музею з успіхом пройшла наукова конференція «Олена Пчілка і Волинь» – перша в Україні, вона й досі лишається єдиною на пошанування видатної особистості, письменниці, Матері.

Віра Комзюк є учасником багатьох наукових конференцій, автором кількох десятків статей в енциклопедичних довідниках, наукових збірниках та науково-популярних – у періодиці. За розробленими нею концепціями створено безліч цікавих інформативних виставок.

Музеєві довіряють. Свідчення цього – безцінні реліквії, меморіальні речі Лесі Українки й родини Косачів, передані з Канади й США, що зберігалися в сім'ях Василя Кривинюка, Ізидори Косач, Ольги Сергіїв; архів Юрія Косача, переданий Мар'яном Коцем, другом і видавцем письменника.

Віра Михайлівна – людина активної життєвої позиції. Вона – член правління Волинського обласного відділення Українського фонду культури, Волинського обласного товариства краєзнавців, товариства «Просвіта» при Волинському краєзнавчому музеї; односельці часто обирають її депутатом Колодяжненської сільської ради. За працю

і шана. Перерахувати всі її нагороди, мабуть, неможливо, варто назвати найважливіші: Почесна грамота Президента України (1994 р.), звання «Заслужений працівник культури України» (1994 р.), обласна літературна премія «Одержимість» (1996 р.).

Нині Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки знаний і популярний далеко за межами України. Цьому сприяє й аура його завідувачки.

Наталія Пушкар

Література:

Комзюк В. Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: путівник / В. Комзюк, Л. Мерзвинська. – Луцьк: Ініціал, 1996. – 60 с.

Комзюк В. Доля молодшої сестри Лесі Українки / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 166–168.

Комзюк В. Історія садиби Косачів у селі Колодяжному в документах і спогадах / В. Комзюк // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 111–122.

Комзюк В. Квіти у творчості і долі Лесі Українки / В. Комзюк, Н. Пушкар // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 31–34.

Комзюк В. Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному / В. Комзюк // Волинь. – К., 2006. – С. 35, 271.

Комзюк В. Петро Одарченко / В. Комзюк // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 19–20.

Комзюк В. Подорож у минуле / В. Комзюк // Піснею народною натхненні (творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки): матеріали, статті, дослідження. – Луцьк, 2006. – С. 92–99.

Комзюк В. Севастополь і Леся Українка / В. Комзюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 39–42.

Комзюк В. Три автографи Юрія Косача / В. Комзюк, Н. Пушкар // Олена Пчілка і Волинь: матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 74–78.

Комзюк В. М. Фонд Петра Одарченка, лесезнавця із США, у колекції Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки / В. М. Комзюк // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 65–66.

Комзюк В. Музей Лесі Українки в Колодяжному / В. Комзюк // Укр. мова та л-ра. – 2001. – № 6. – С. 14–15.

Комзюк В. Чиста криниця натхнення / В. Комзюк // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 2. – С. 192–195.

Високі відзнаки // Волинь. – 1994. – 6 груд.

Гуменюк Н. При сяйві Лесиного слова / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 9 серп. – С. 4.

Скоклук С. «Мов те кубелечко, дбайливо звите...» / С. Скоклук // Досвіт. зоря. – 2001. – 22 лют.

Скоклук С. «Тут, у Колодяжному, моя дома...» / С. Скоклук // Досвіт. зоря. – 2002. – 28 лют.

Штинько В. «Горджуся, що народилася у Колодяжному»: сьогодні зав. літ.-мемор. музеєм Лесі Українки в с. Колодяжному заслуж. працівник культури України В. Комзюк відзначає полудень віку / В. Штинько // Волинь. – 1998. – 8 серп.

Бондаренко Г. Комзюк Віра Михайлівна / Г. Бондаренко // Краєзнавці України: (сучас. дослідники рідн. краю): довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 100–101.

10 СЕРПНЯ

**70 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938) –
 музикознавця, заслуженого працівника культури України**

10 серпня 1938 року в сім'ї кубанських козаків на хуторі Привольному у Ставропольському краї народилася Любов Іллівна Савельєва, якій судилася доля назавжди пов'язати своє життя з Волинню.

Упродовж 1966–1978 років Любов Іллівна самовіддано трудилася на ниві культури Волині, працюючи спочатку методистом, а потім директором Луцького районного будинку культури, завідувачем районним відділом культури. Тут вона особливу увагу надавала популярним на той час агіткультбригадам. Мобільні художні колективи з Луцька, Буянь та Маяків звеселяли серця сільських трудівників художнім словом, чудовою піснею та запальним танцем. Для них не потрібно було великої сцени – вони виступали в трудових колективах у полі чи на фермах.

Пізніше Любов Савельєва очолювала Волинську обласну організацію Всеукраїнської музичної спілки ім. М. Леонтовича й активно вивчала і популяризувала українське народне пісенне

мистецтво. Вона співпрацювала з творчими колективами луцького народного дому «Просвіта» – була солісткою народного аматорського оркестру народної музики «Волинянка», хору «Журавко», концертних колективів. По особливому звучали у її виконанні давні пісні Волині, зокрема «Сива зозулейко, не літай ранейко» (записана у селі Видричі Камінь-Каширського району), «Ой, як була я у матінки своєї» (з села Нуйно цього ж району), «Доню моя молодая» (почута в селі Риковичі Іваничівського району).

Разом з учасниками оркестру народної музики «Волинянка» презентувала мистецтво Волині на престижних міжнародних фольклорних фестивалях у Австрії, Чехії, Німеччині, Польщі, Югославії. Завдяки ініціативі й енергійності Любові Ілліви постійно збагачувався репертуар оркестру, оновлювалася й урізноманітнювалася його музична палітра, що сприяло творчому зростанню колективу.

Активна творча праця й особистий внесок Любові Савельєвої у збереження й популяризацію музичного мистецтва відзначені подяками й почесними грамотами місцевих органів влади. У 1990 році їй було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Надія Троневиц

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. І. Савельєву – с. 148, 216.

Гуменюк Н. Кубанська козачка – щира волинячка / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 29 жовт.

Зубчук К. Сім років дружби і сорок – кохання / К. Зубчук // Волинь. – 2001. – 3 берез.

Лук'янчук В. 50 літ творчості Савельєвої / В. Лук'янчук // Вісник. – 2003. – 18 груд.

Поклик пісні: співає Л. Савельєва: [фото] // Луцьк. замок. – 2001. – 23 серп.

Філатенко А. Її пісні, мов диво калинове / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 29 жовт.

11 СЕРПНЯ

**60 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) –
актриси, журналістки, громадської діячки,
заслуженої артистки України**

Галина Володимирівна Кажан (дівооче прізвище Рудюк) народилась 11 серпня 1948 року в селі Гайки Турійського району в селянській родині. Ще в дошкільному віці переїхала з батьками до селища Іваничі, де у школі № 1 здобула середню освіту. Після успішного закінчення школи 1967-го вступила на навчання до Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. Навчалась у класі акторської майстерності народного артиста України професора Анатолія Скибенка. Закінчила цей навчальний заклад у 1971 році. З того

часу назавжди пов'язала свою долю зі сценою.

Творчий професіоналізм і громадянська свідомість виховувались і гартувались серед корифеїв Львівського академічного національного театру ім. Марії Заньковецької, якому віддано дев'ять років життя.

1980-го Кажан Г. В. повернулася на рідну Волинь і працювала артисткою обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. У 1985 році актриса стала лауреатом республіканського конкурсу серед майстрів художнього слова і в 1986-му перейшла на роботу у Волинську обласну філармонію, де створила театр одного актора. Водночас займалася просвітництвом, гастролювала по Україні, своєю творчою діяльністю сприяла відродженню української мови та національної культури. Талановита актриса Галина Кажан створила і зіграла на сценах України і за кордоном цілий ряд моновистав за творами українських та зарубіжних літературних класиків. Це, зокрема, «Маруся Чурай» і «Берестечко» за романами у віршах Ліни Костенко, «Дума про Україну» за поезіями Тараса Шевченка, «Яка це музика – любов!» за поемою «Мазепа» Володимира Сосюри, «Монологи експонатів фашистського концтабору» (за Олександром Богачуком). Особливо близькі актрисі жіночі образи, доля жінки. Серед моновистав Галини Кажан яскраві «Одержима», «Вогонь моїх пісень», «Та вір мені, що я тебе любила» за творчістю Лесі Українки, «Святая святих» за повістю Володимира Яворівського «Автопортрет з уяви» (про Катерину Білокур), «Цю жінку я люблю» (поезія жіночписьменниць України), «Жельсоміна», «Санд, або Аврора Свободи» за П'єррет Дюпуйє, «Життя в рожевому світлі» за Сімоною Берто. Багатогранний акторський талант Галини Кажан потужно проявив

себе і в гумористичній програмі «Хай йому грець!», до якої входять твори Івана Франка, Василя Стефаника, Павла Глазового, Феодосія Мандзюка та інших. Глибоке знання усної народної творчості волинян допомогло створити програму «Легенди і казки мого краю».

Г. В. Кажан творчо співпрацює з капелю бандуристок Волинського державного училища культури і мистецтв, музейними закладами області. Упродовж десяти років на кафедрі історії і культури української мови Волинського національного університету ім. Лесі Українки викладає спецкурс «Засоби художньої виразності у прочитанні літературних творів», який відзначається високим професійним і науково-методичним рівнями.

Галина Володимирівна – професійна ведуча Міжнародних фестивалів українського фольклору «Берегиня» (Луцьк), «Покуть» (Харків), «Роде наш красний» (Київ), «Дзвени, бандуро, в козацькім краю» (Дніпропетровськ) та інших.

Своєю творчістю вона підтримує і бере участь у всіх мистецьких заходах, які проводяться національно-демократичними силами краю, за що у 1998 році була нагороджена золотим тризубом НРУ, якого вручив актрисі В'ячеслав Чорновіл. Галина Кажан була одним з організаторів Волинської крайової організації УГС. Лауреат І Міжнародного фестивалю української поезії «Срібна земля» в Ужгороді (1993 р.), лауреат обласної премії Народного Руху України «Просвіток» (1995 р.), обласної премії Фонду культури «Одержимість» (1999 р.).

У 1996 і 2004 роках представляла поетичне мистецтво України у Франції.

Галина Володимирівна Кажан – член Національної спілки театральних діячів України (з 1974 року) та член Національної спілки журналістів України (2006). У 1997 році Галині Кажан присвоєно почесне звання «Заслужена артистка України».

Кажан Г. В. – активна просвітянка, голова Волинської крайової організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Наталя Гатальська

Література:

Кажан Г. Вагітні французенки співають українські колискові / Г. Кажан // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 3 лют. – С. 9.

Кажан Г. Для українців, які живуть у Сочі / Г. Кажан // Волинь. – 1997. – 13 листоп.

Кажан Г. «Невже ви досі нічого не навчились?» / Г. Кажан // Слово і діло. – 2003. – 14 листоп.

Кажан Г. «Я прибула з космосу» / Г. Кажан // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 20 січ. – С. 9.

* * *

Визнання: Галина Кажан – заслужена артистка України // Волинь.
 – 1997. – 27 груд.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк:
 Вежа, 2001. – 694 с.: іл.

Про Г. Кажан – с. 362.

Галькун Т. Слово-молитва Галини Кажан / Т. Галькун // Волинь: все-
 укр. сусп.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 1997. – Чис. 3. – С. 175–180.

Берекета Б. У саяві Лесиних самоцвітів / Б. Берекета // Голос
 України. – 1997. – 21 лют.

Бондарук Л. Коли вистава, як молитва: розмова з Галиною Кажан /
 Л. Бондарук // Шлях Перемоги. – 2004. – 5 трав.

Вербич В. Свято таланту / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2001.
 – 12 лип.

Вербич В. «Я – лицедійка»: одкровення Галини Кажан / В. Вербич // Луцьк. замок. – 1998. – 6 серп.

Віктор В. Галина Кажан дарує прем'єру / В. Віктор // Луцьк. замок.
 – 1998. – 22 жовт.

Глюта А. Театральна історія Жельсоміни / А. Глюта // Віче. – 2001.
 – 12 лип.

Гордість Народного Руху // Нар. справа. – 1998. – 26 берез.

Громадські організації: Галина Кажан очолила крайову «Просвіту»
 // Волинь-нова. – 2007. – 16 черв. – С. 2.

Гуменюк Н. Лесині дні у Франції / Н. Гуменюк // Слово і час. – 1997.
 – № 2. – С. 13.

Гуменюк Н. Свята святих Галини Кажан / Н. Гуменюк // Віче. – 1998.
 – 22 жовт.

Даниленко К. І оплески, і осінні квіти / К. Даниленко // Нар. трибуна.
 – 1994. – 18 жовт.

Згоранець О. Галина Кажан: «Я зрадила Франції!» / О. Згоранець // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1998. – 9 лип.

Згоранець О. Заслужена артистка шукає роботу... прибиральниці / О. Згоранець, В. Уліцький // Волинь. – 2003. – 27 берез.

Ковальчук Л. Галина Кажан: «З холодним та байдужим серцем в театрі нема чого робити» / Л. Ковальчук // Аверс-прес. – 2003. – 27 берез.

Лагановський Л. Моновистава про Катерину Білокур / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2002. – 5 січ.

Листопад А. Голос сумління і струни совісті: рецензія з Луганщини про вистави актриси з Волині після її гастролей / А. Листопад // Волинь. – 1995. – 11 лип.

Макарчук Н. Жельсоміна з кишеньками, повними почуттів / Н. Макарчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2001. – 12 лип.

Мелодія серця Галини Кажан // Слово і діло. – 2003. – 18 лип.

Невололов В. Три грані «Одержимої» / В. Невололов // Укр. театр. – 1991. – № 3. – С. 13.

- Нові лауреати премії «Одержимість» // Віче. – 1999. – 12 серп.
 Перша ластівка французької весни у Луцьку – Галина Кажан // Слово і діло. – 2004. – 9 квіт.
 Премія «Просвіток» – волинським просвітницям // Нар. справа. – 1998. – 12 берез.
 Присяжний П. На білому коні – у театр одного актора / П. Присяжний // Нар. рада. – 1991. – 9 жовт.
 П'ятий міжнародний фестиваль моновистав «Відлуння» // Культура і життя. – 2004. – 12 трав.
 Романюк Л. Душа і слово / Л. Романюк // Жінка. – 1995. – № 3. – С. 11.
 Стельмах Б. «Світ поділяю на рудих і білих клоунів» / Б. Стельмах // Луцьк. замок. – 2001. – 22 берез.
 Степанюк Ф. Театр одного актора / Ф. Степанюк // Нар. справа. – 1995. – 13 січ.
 Творчий вечір артистки // Волинь. – 1994. – 20 жовт.
 Філатенко А. Жорж Санд у виконанні Галини Кажан / А. Філатенко // Волинь. – 2004. – 10 квіт.
 Філатенко А. Моновистава Галини Кажан, подарована їй французькою / А. Філатенко // Волинь. – 2001. – 24 лип.
 Філатенко А. Ювілейна моновистава Галини Кажан / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 22 жовт.
 Халімон О. Жорж Санд, або Аврора Свободи / О. Халімон // Слово і діло. – 2004. – 26 берез.
 Шепель Н. У кожній жінці – трішечки Жорж Санд / Н. Шепель // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 1 квіт. – С. 4.

* * *

Кажан (Рудюк) Галина Володимирівна // Жінки України: біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 172.

12 СЕРПНЯ

60 років від дня народження М. А. Полятикіна (1948) – балетмейстера заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», заслуженого працівника культури України

Народився Микола Андрійович Полятикін 12 серпня 1948 року на Сумщині. Закінчивши місцеву школу, навчався в Гадяцькому культурно-освітньому училищі, що на Полтавщині. Після його ліквідації завершив навчання у Луцькому культурно-освітньому училищі, де основи класичного танцю пізнавав у викладача-випускника Київського хореографічного училища М. О. Шендельмана

й представниці Ленінградської хореографічної школи Є. Д. Сиротинської.

Із кінця шістдесятих років у колектив відомого ансамблю пісні і танцю «Колос» ввійшов новий працівник – Микола Полятикін. Набуті попередні знання сповна пригодилися саме там – у «Колосі», адже згодом був призначений балетмейстером колективу. Почерпнутий Миколою Андрійовичем досвід своїх попередників, адже до нього над постановкою хореографічних номерів працював директор Торчинського будинку культури О. Я. Лукін; співпраця із художнім керівником, хормейстером ансамблю привели до вдосконалення підготовлених та створення нових хореографічних композицій. Однією із перших була композиція на основі обрядово-ритуального дійства «На Івана Купала». Багато працював над тим, щоб в ансамблі майстерно виконували «Волинську польку», «Танок» та інші танці.

Надалі прийшло визнання роботи. Так, за здійснення постановок самобутніх хореографічних композицій Миколі Полятикіну у 1974 році було присвоєно звання заслуженого працівника культури України. Після цього працює над удосконаленням елементів хореографічних композицій, веде постійний пошук того, що найбільш вирізняє самобутній волинський танець, робить його цікавим, сценічним. Саме Микола Полятикін доклав зусилля, щоб в репертуарі ансамблю були підмічені в селах області, записані й відтворені такі оригінальні танці, як «Дріпак», «Шуруха», «Похода». Зібраний на Волині хореографічний матеріал після відповідного опрацювання підготовлений до видання окремою книгою про народні танці краю.

На майстерності та конструктивній ролі Миколи Полятикіна акцентує увагу керівник ансамблю пісні і танцю «Колос» Олександр Огородник: «З його приходом значно зріс рівень постановок хореографічної частини композицій. Микола Полятикін сам є невтомним танцюристом, тому вимагав і вимагає копіткої роботи і від усього складу групи й добивається належної віддачі. Його енергія, творчі пошуки значно сприяли підвищенню виконавської майстерності танцювальної групи». Висока і, головне, заслужена похвала.

Нині у Миколи Полятикіна – нові плани, створення вокально-хореографічних композицій, нові концерти, зустрічі із шанувальниками народної пісні, танцю.

Марія Філонюк

Література:

Локацька вуйма: вокал. –хореогр. композиції, ігри, обрядові дійства, танц. мелодії, укр. нар. пісні у записах М. Полятикіна і Я. Манулька. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 196 с.

Полятикін М. А. Народні танці Волині і Волинського Полісся у

записах Миколи Полятикіна: мистец. вид. / М. А. Полятикін. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 108 с.

Денисюк В. Золота нива «Колоса» / В. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 104 с.

Про М. А. Полятикіна – с. 21, 22, 26, 28, 31, 33, 39, 73, 86.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.
Про М. А. Полятикіна – с. 214.

Киричук В. Хореограф Микола Полятикін / В. Киричук // Науковий вісник ВДУ: мистецтвознавство. – Луцьк, 1997. – Вип. 11. – С. 56–58.

Гуменюк Н. Микола Полятикін: дорогами життя танцюючи / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 21 січ.

Гуменюк Н. Микола Полятикін натанцював премію імені А. Кримського / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 14 січ.

Гуртовий Г. Козарлюга Коля Полятикін / Г. Гуртовий // Віче. – 1997. – 30 січ.

Киричук В. Життя і танець / В. Киричук // Укр. культура. – 1998. – № 7. – С. 17.

Нагороди: Микола Полятикін – новий лауреат обласної премії імені А. Кримського // Волинь. – 1999. – 12 січ.

Філатенко А. А в Миколи – дві криниченьки... / А. Філатенко // Волинь. – 1997. – 4 лют.

Цюриць С. Відвойовані у небуття / С. Цюриць // Нар. творчість і етнографія. – 2006. – № 1. – С. 119–120.

20 СЕРПНЯ

80 років від дня народження О. І. Бренчука (1928) – волинського краєзнавця

Олексій Іванович Бренчук – відомий волинський краєзнавець, дослідник Любешівщини і Волині, ініціатор створення і перший директор Лобненського музею партизанської слави.

Народився Олексій Бренчук у 1928 році у с. Залізниця, тепер Любешівського району. У рідному селі встиг закінчити два класи польської школи. Потім навчався в Любешівській школі. Від їхнього хутора Медведичі Залізницької сільради до містечка Любешова (вісім кілометрів) ходив пішки.

Батько Олексія мав 20 гектарів землі і ручну віялку. Нова влада у 1939-му відразу конфіскувала віялку, а згодом забрала і землю. Щоправда, родину не встигли вивезти до Сибіру – розпочалася

війна. У березні 1944 року, коли на Волинь прийшли радянські війська, батька відразу забрали на фронт. З війни Іван Бренчук повернувся інвалідом. Весь тягар господарських клопотів ліг на плечі Олексія. Він орав, сіяв, косив, молотив, ще й добре вчився. У 1948-му юнак вступив до Камінь-Каширського педучилища, але ще на першому курсі студента направили вчителювати в село Люб'язь Любешівського району. Адже після війни в країні катастрофічно не вистачало вчителів. Проте довго працювати не довелося, юнака забрали в армію – розпочався перший повоєнний призов. Служив волинянин у Чугуєві під Харковом, але прагнення до навчання не втрачав. У 1950 році вступив у Казанське військово-політичне училище. За розподілом молодий лейтенант потрапив служити в Іркутську область. Минали роки служби в різних гарнізонах. А коли вирішив вступати до військової академії, виявилось, що це неможливо – хтось із родичів був в УПА. Олексій Бренчук звільнився зі служби, закінчив історичний факультет Київського державного університету. Вчителював у школах Любешівського району. Історик за фахом він з головою поринув у краєзнавчу роботу. Особливу увагу Олексій Іванович надавав вивченню історії рідного краю. Збирав місцевий матеріал, прагнув зберегти для нащадків пам'ять про героїчне минуле.

Для вивчення історії населених пунктів Любешівського району працював в архівах Бреста, Мінська, Гродно та Вільнюса, підтримував зв'язки з музеями та науковими бібліотеками. Як результат цієї праці – опубліковні статті з історії населених пунктів Любешівщини та Волині, а також матеріали про краєзнавчу роботу в школі. У 1996 році вийшла з друку книга «Любешівщина. Історико-краєзнавчий нарис», у написанні якої брав участь Олексій Іванович.

Зібрані О. Бренчуком матеріали про партизан-федорівців стали основою для створення музею партизанської Слави в селі Лобна. Музей було відкрито 9 жовтня 1971 року. Експозиція музею присвячена діяльності на Волині Чернігівсько-Волинського з'єднання партизанських загонів під командуванням О. Ф. Федорова.

Олексій Бренчук нині проживає в с. Рудка-Козинська Рожищенського району, де продовжує займатись справою свого життя – краєзнавством. Дає цінні поради музейним працівникам району. За дорученням Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти Олексій Іванович збирає матеріали про освітан Любешівського району. На обласному радіо в рубриці «Сільські новини» веде теми: «По місцях бойової слави», «Про що шуміли сосни».

Олексій Іванович Бренчук належить до когорти тих невтомних дослідників, які своєю подвижницькою працею сприяють розвитку музейної справи на Волині.

Лариса Криштапук

Література:

Бренчук О. Джерела з історії Любешівського району XIX – початку XX століття / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 88–91.

Бренчук О. І. З історії міста Рожище (XII–XIX ст.) // Історія України: маловідомі імена, події, факти: (зб. статей). – К., 1999. – Вип. 7. – С. 362–365.

Бренчук О. З історії містечка Любешова в XV–XVIII століттях / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура: матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 70–71.

Бренчук О. І. Історичне краєзнавство в сільській школі // V Всеукраїнська конференція «Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України»: тези доп. та повідомл. – К.; Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 415–416.

Бренчук О. І. Комплексне використання краєзнавчого матеріалу в навчально-виховній роботі / О. І. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 200–201.

Бренчук О. І. Краєзнавець-ентузіаст В. М. Кмецинський / О. І. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю: тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 17–18.

Бренчук О. І. Любешів в останні воєнні та перші повоєнні роки (1944–1949) / О. І. Бренчук // Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки: матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом. – Луцьк, 1995. – С. 14–15.

Бренчук О. Місцеві географічні назви – важливі історичні джерела; Найголовніші джерела з історії населених пунктів Північного Полісся (XIV – перша половина XX ст.) / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 193.

Бренчук О. Позакласна історико-краєзнавча робота в школі / О. Бренчук // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 356.

Бренчук О. Село Залізниця у XVII–XIX ст. / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 245.

Бренчук О. Село Рудка-Козинська / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 12.

Бренчук О. Бережимо рідну мову / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2006. – 2 лют. – С. 13.

Бренчук О. І мене непокоять любешівські проблеми / О. Бренчук // Волинь. – 2003. – 9 груд.

Бренчук О. Їхали козаки / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2005. – 3 лют.
 Бренчук О. З іменем краєзнавця Богуня / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2002. – 1 серп.

Бренчук О. Ковель: минуле і сучасне / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2003. – 13 листоп.

Бренчук О. Краєзнавець з Пінська цікавиться Луцьком / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2005. – 27 жовт. – С. 12.

Бренчук О. Необхідна справжня історія / О. Бренчук // Луцьк. замок. – 2005. – 31 берез. – С. 3.

Бренчук О. Поліський літописець // Нове життя. – 2004. – 12 черв.

Бренчук О. Про місцеві назви села Залізниця / О. Бренчук // Нове життя. – 2002. – 2 квіт.

Бренчук О. «Хто писатиме за нас власну історію?» / О. Бренчук // Волинь. – 2002. – 6 серп.

* * *

Алексєєв В. «Бандерівець» возив радянську пошту / В. Алексєєв // Волин. губерн. відом. – 2006. – 10 серп. – С. 9.

Визнання: Олексій Бренчук – один із зачинателів музейної справи на Волині // Волинь. – 2003. – 7 серп.

Гарбарчук К. «Менше взводу не дадуть, далі мами не пошлють»: волинянин Олексій Бренчук служив у містечку з дивною назвою – Мама / К. Гарбарчук // Вісник. – 2003. – 6 лют.

Дорога до Лісограда: захотілось краєзнавцю поїхати в партизанську столицю // Волинь. – 2004. – 8 квіт.

Черняк М. Давнє пожарище обпікає душу / М. Черняк // Волинь. – 2003. – 31 січ.

24 СЕРПНЯ

**50 років від дня народження М. Я. Романюка (1958) –
 голови Волинської обласної державної адміністрації,
 заслуженого економіста України**

Микола Ярославович Романюк народився 24 серпня 1958 року в славному українському селі Золочівка Млинівського району Рівненської області, в одному із найдавніших родів краю – Романюків. Старанно вчився у місцевій школі. Перші три карбованці другокласник Миколка, майбутній банкір Микола Ярославович, заробив у колгоспі, зрізуючи житні колоски на пшеничному полі. Щоліта, успішно закінчивши навчальний рік у школі, встигав допомогти і батькам по господарству, і попрацювати в колгоспі. Пізніше теж не цурався

будь-якої роботи. Працював робітником на Луцькому меблевому комбінаті у будівельній бригаді, навчився штукатурити, мішати бетон, освоїв електрозварювання.

Переломним моментом у житті Миколи Романюка був вступ до Львівського лісотехнічного інституту. Саме тут він почав більше уваги надавати громадській роботі. Спочатку виконував обов'язки комсорга групи, голови інститутського туристичного клубу, адже серйозно захопився туризмом, майже виконав нормативи кандидата в майстри спорту з пішохідного туризму. Потім очолював студентські будівельні загони, обирався заступником секретаря комітету комсомолу інституту. Після закінчення вузу Микола Ярославович працював майстром на меблевому комбінаті, де його обрали комсоргом. Пізніше був першим секретарем Луцького міськкому комсомолу, а згодом – першим секретарем Волинського обкому комсомолу. З 1991 по 1993 роки він – голова комітету у справах молоді, заступник начальника управління у справах молоді та спорту Волинського облвиконкому.

У 1993-му Микола Романюк був призначений керуючим Волинським головним регіональним управлінням КБ «Приватбанк». На такій важливій і непростій посаді він виявився енергійним, надійним, високого інтелекту керівником. Завдяки йому, та надзвичайно працелюбному колективу банку вдалося створити солідну фінансову структуру з пристойним іміджем, послугами якої користуються чимало волинян і не тільки. Саме дякуючи кредитним ресурсам створеного банку, а також діловим порадам, постійній увазі Миколи Романюка вдалося вижити не одному приватному підприємству.

А скільки підтримки одержала від Миколи Ярославовича галузь культури Волині! Тільки відкрита, щира людина, яка щедро наділена відчуттям та розумінням прекрасного, здатна усвідомити, що без духовності повноцінної держави не буде. Перебуваючи на керівній посаді, підтримував ряд благодійних програм, забезпечував участь волинян у різноманітних всеукраїнських конкурсах та фестивалях. Безмежна вдячність дітей, батьків, волинської інтелігенції давали ще більше натхнення на добрі справи, благодійництво. Результатом праці на благо культури стало відзначення Миколи Ярославовича нагородою «За подвижництво в культурі». Він має авторитет високоморальної, порядної людини. Тисячі волинян дякують за щедрю та надзвичайну потрібну меценатську допомогу. Так, за опитуванням громадської думки Микола Романюк здобув перемогу у конкурсах «Людина року» в номінаціях «Банкір року» та «Меценат року». 11 червня 2003 року Указом Президента України Миколі Ярославовичу Романюку присвоєне почесне звання заслуженого економіста України. Нагороджений Почесною грамотою Національного банку України та Грамотою Верховної Ради України. Правдиве визнання

роботи, а головне – заслужене. Повага, хороша репутація серед людей, небайдужість до рідного краю привели М. Я. Романюка до Луцької міської та Волинської обласної рад, до яких неодноразово обирався депутатом.

Указом Президента України від 10 грудня 2007 року Микола Романюк призначений на посаду голови Волинської обласної державної адміністрації. Попереду – нові плани, своє професійне бачення розвитку Волині, нові перспективи.

Марія Філонюк

Література:

Волинське головне регіональне управління Приватбанку // Хто є хто на Волині: видатні земляки: довід.-біогр. вид. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 128–129.

Жижа́ра З. «Ва-банк» гарячого літа дев'яносто восьмого... / З. Жижа́ра // Жижа́ра З. Визнання: нариси / З. Жижа́ра. – Луцьк, 1999. – С. 40–46.

Жижа́ра З. Микола Романюк – банкір року і меценат року / З. Жижа́ра // Жижа́ра З. Волинь: людина року – 97: інтерв'ю, нариси / З. Жижа́ра. – Луцьк, 1998. – С. 35–40.

Іващенко В. Рід Романюків / В. Іващенко, М. Юхта // Іващенко В. Краса і біль Золочівки: іст.-краєзн. вид. / В. Іващенко, М. Юхта. – Луцьк, 2004. – С. 77–98.

Романюк Микола Ярославович, директор Волинської філії ЗАТКБ «Приватбанк» // Лідери регіонів. – Херсон, 2002. – С. 253.

* * *

Визнання: висока оцінка діяльності Миколи Романюка // Волинь. – 2003. – 19 черв.

Грамота – за грамотність у реформуванні економіки і не тільки // Віче. – 2007. – 22 берез. – С. 3.

Жарчинська О. Микола Романюк: «Розвиток малого і середнього бізнесу – першочергове завдання для області» / О. Жарчинська // Вісник. – 2007. – 13 груд. – С. 4.

Лесюк С. Микола Романюк – виконувач обов'язків голови облдержадміністрації / С. Лесюк // Луцьк. замок. – 2007. – 22 листоп. – С. 2.

Лис В. Банківський кредит Миколи Романюка / В. Лис // Волинь. – 2006. – 21 берез. – С. 4.

Малімон Н. На Волині – новий губернатор / Н. Малімон // День. – 2007. – 20 листоп. – С. 2.

Микола Романюк, директор Волинського головного регіонального управління КБ «Приватбанк»: «Надійністю і стабільністю,

високим рівнем банківських послуг прагнемо виправдовувати довір'я людей» // Мер. – 2003. – № 5. – С. 49.

Пирожик О. Іван Плющ представив нового керівника області / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2007. – 17 листоп. – С. 2.

Пирожик О. Найкраща політика – це відстоювання інтересів волинян / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2007. – 27 листоп. – С. 4.

Повноправний голова // Волин. газ. – 2007. – 13 груд. – С. 1.

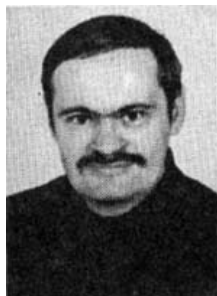
Романюк Н. На Волині – новий керівник області: ним став 49-річний Микола Романюк, котрий займав посаду директора ВГРУ Приватбанку / Н. Романюк // Віче. – 2007. – 22-28 листоп. – С. 1, 9.

Устимчук Р. Приватбанк: нова стратегія нового часу / Р. Устимчук // Волин. газ. – 2006. – 16 лют. – С. 3.

Чурило О. Лідер банків – Приватбанк / О. Чурило // Волин. газ. – 2007. – 22 лют. – С. 3.

26 СЕРПНЯ

50 років від дня народження І. Е. Ольшевського (1958) – українського письменника і журналіста

Ігор Едилович Ольшевський народився 26 серпня 1958 року в м. Володимирі-Волинському на Волині. Закінчив філологічний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки (1982). Працював у педагогічній та культурно-освітній царинах. Нині – на журналістській роботі. Працює в редакції газети Волинського національного університету імені Лесі Українки «Наш університет», де очолює відділ новин та інформації. Жодна подія не проходить

повз його увагу.

І. Е. Ольшевський є автором поезій, художніх перекладів, рецензій, літературознавчих та науково-фантастичних розвідок, друкованих на сторінках газет «Віче», «Волинь», «Народна трибуна», «Молодь України», «Літературна Україна», «Книга і культура», в журналах «Волинь», «Дзвін», «Дніпро», «Березіль», «Кур'єр Кривбасу», «Терен», альманахах «Вітрила» та «Світязь». Автор збірки поезій «Редактор снів» (2003 р.), есе «Леся Українка: містика імені й долі» (2004 р.) та «Павло Тичина: таїна життя і творчості» (2005 р.).

З 2005 року Ігор Ольшевський – член Національної спілки письменників України.

Ольга Корецька

Література:

Ольшевський І. Леся Українка: містика імені й долі / І. Ольшевський. – Луцьк: Терен, 2004. – 68 с.

Ольшевський І. Е. Павло Тичина: таїна життя і творчості / І. Е. Ольшевський. – Луцьк: Терен, 2005. – 140 с.

Ольшевський І. Редактор снів: вірші / І. Ольшевський. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 32 с.

Ольшевський І. «Де грози падають – там райдуги встають..». / І. Ольшевський // Філологічні студії: наук. часопис. – Луцьк, 2001. – № 2. – С.11–18.

Ольшевський І. Курс на відродження духовності: (спроба осмислення сучас. літ. процесу на Волині) / І. Ольшевський // Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць / Упоряд. Н. Г. Сташенко – Луцьк, 2007. – С. 188–196.

Ольшевський І. Оповідки з весіль та похоронів / І. Ольшевський // Терен: літ.-мист. журн. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 45–48.

Ольшевський І. Петро Волинський; Ганна Жежко; Степан Трофимчук; Сергій Рудик; Олександр Богачук; Кость Шишко; Людмила Лежанська; Галина Орлівна; Михайло Білецький; Микола Олійник / І. Ольшевський // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 4–6; 7–8; 9–10; 15–16; 16–20; 20–24; 29–32; 34–37; 37–39; 40–41.

Ольшевський І. [Поезії] / І. Ольшевський // Перевесло: антол. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 128–137.

Ольшевський І. Рядки, що напишуться завтра: мозаїка сновидінь / І. Ольшевський // Терен: літ.-мист. журн. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 30–31.

Ольшевський І. «У мене є любка – то рідна країна..». / І. Ольшевський // Літопис Волині. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 86–95.

Ольшевський І. Вересневі контрасти: [вірші] / І. Ольшевський // Дзвін. – 1991. – № 10. – С. 12–13.

Ольшевський І. Диптих: Lamento. Romans / І. Ольшевський // Березіль. – 1998. – № 9–10. – С. 36–37.

Ольшевський І. «Люблю астрономію, музику, жінку..»: інтим. космос Павла Тичини / І. Ольшевський // Березіль. – 1996. – № 11–12. – С.156–169.

Ольшевський І. Лялька: (уризок з фантаст. повісті «Зелений ліхтар») / І. Ольшевський // Луцьк мол. – 2004. – 9 верес.

Ольшевський І. Прокляття Астрівідьї; Персеїди: [вірші] / І. Ольшевський // Дніпро. – 1984. – № 1. – С.85.

Ольшевський І. Що місяцю зіроньки кажуть?... / І. Ольшевський // Луцьк. замок. – 2000. – 30 листоп.

Вербич В. Загадку Тичини знає Ольшевський / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 15 верес. – С.3.

Вербич В. Ігор Ольшевський: «Без Божої волі нічого не може бути» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 2–8 серп. – С. 6.

Вербич В. «Містика імені й долі» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 26 лют. – С. 9.

Двері відчинено // Луцьк мол. – 2003. – 13 берез.
 Криштальський А. Літпортрет Лесі цього разу містичний /
 А. Криштальський // Літ. Україна. – 2004. – 18 берез.
 Прийнято до спілчанських лав // Літ. Україна. – 2005. – 21 лип.
 Редактор снів // Луцьк. замок. – 2003. – 6 берез.

26 СЕРПНЯ

15 років від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993)

Музей волинської ікони, відділ Волинського краєзнавчого музею, відкритий у місті Луцьку в серпні 1993 року. Це єдиний в Україні музей, який представляє самобутню регіональну школу волинського іконопису. Унікальна збірка музею нара-

ховує більше 1,5 тисячі пам'яток сакрального мистецтва, серед яких: понад 600 ікон XVI-XIX століть, предмети металопластики (шати ікон, церковне начиння, ікони), декоративної різьби (царські врата, кіоти ікон) та скульптури. Окрему групу пам'яток (386 одиниць збереження) становлять ікони кінця XVIII – початку XX ст., вилучені на волинських митницях при спробі незаконного вивезення за кордон.

Відкриттю Музею волинської ікони передувала подвижницька праця учасників перших наукових експедицій 1976-1977 років, 1981-1985 років, які проводив Волинський краєзнавчий музей з метою виявлення, обліку, збору цінних історичних і мистецьких пам'яток у діючих та знятих з реєстрації культових спорудах Волині. Були обстежені практично всі храми регіону. Музейні працівники врятували сотні творів сакрального мистецтва, які ще залишались у напівзруйнованих закритих храмах, капличках, на горищах і дзвіницях діючих церков. Натхненником і керівником експедицій був відомий український мистецтвознавець Павло Миколайович Жолтовський (1904-1986 роки).

До фондів Волинського краєзнавчого музею надійшло 1109 пам'яток образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва, стародруки XVI-XVIII ст. Біля 300 одиниць збереження становили ікони волинської школи іконопису. Більшість пам'яток мали значні пошкодження, зокрема, осипи і здуття левкасу та фарбового шару, пліснява, забрудненість, втрачені композиційні частини.

Планомірна робота з реставрації творів мистецтва зробила можливим експонування відреставрованих пам'яток на виставках,

організованих Волинським краєзнавчим музеєм у 1989, 1991 та 1992 роках. Виставка «Волинський іконопис XVI–XVIII століть», що була відкрита в картинній галереї – відділі Волинського краєзнавчого музею, представляла 36 ікон. У наукових колах, зокрема в публікаціях львівського дослідника Олега Сидора, з'являється визначення – «волинська школа іконопису». На 1993 рік в Українському науково-дослідному реставраційному центрі, його Львівському філіалі, Київському художньому інституті було відреставровано 70 творів темперного живопису, що склали основу першої експозиції Музею волинської ікони. Музей розташований на двох поверхах приміщення по пр. Перемоги, 4. Тут знаходились шість експозиційних залів, реставраційна майстерня та фондосховище. У залах музею були представлені 59 ікон, предмети декоративної різьби та скульптури XVI–XVIII століть. Структуруванням експозиції займалися дирекція музею, наукові співробітники Музею волинської ікони, науковим консультантом був кандидат історичних наук, доцент Львівського університету ім. І. Франка Володимир Александрович. Музей стає визнаним культурним осередком Волині, відомим в Україні та за кордоном.

17 червня 2001 року до 10-річчя проголошення незалежності України була відкрита експозиція музею в новозбудованому приміщенні по вул. Ярошука, 5. Формування мікроклімату в музеї забезпечується роботою автономної регульованої системи опалення, вентиляційних систем та кондиціонерів. Фондосховища з відповідним обладнанням для різних категорій пам'яток розраховані на поповнення колекцій іконопису, декоративної різьби і скульптури. Майже вдвічі збільшились експозиційні площі, що дало можливість показати більшу частину відреставрованих пам'яток. В музеї є реставраційна майстерня, обладнана сучасним устаткуванням.

Сьогодні у восьми залах Музею волинської ікони площею 255,12 кв. м експонується 82 твори іконопису XVI–XVIII століть, які репрезентують творчість окремих іконописців та іконописних осередків Волині. Серед шедеврів – ікони «Спас у славі» XVI століття, «Юрій Змієборець з житієм» 1630 року, «Спас Вседержитель» першої пол. XVII століття, роботи Йова Кондзелевича «Спас Вседержитель» XVII століття, «Пророки», «Св. Георгій» початку XVIII століття. У музеї експонуються оригінальні зразки декоративної різьби і скульптури Волині XVII–XVIII ст.: царські врата, хрести-розп'яття, фігурки ангелів і святих. За останні п'ять років були відреставровані майже 50 ікон та 3 царських врат, 23 ікони доповнили експозицію музею.

Авторитет Музею волинської ікони як визнаного осередку колекціонування, дослідження і збереження пам'яток сакрального мистецтва спонукав членів громадського товариства «Холмщина» передати до музею у вересні 2000-го унікальну пам'ятку візантійського мистецтва XI століття Холмську Чудотворну ікону Божої Матері, яка

понад 50 років зберігалась у родині Надії Гаврилівни Горлицької. Згідно з договором про передачу ікони музею взяв на себе зобов'язання по збереженню, науковому дослідженню та реставрації пам'ятки. Для ікони облаштований окремий зал, де створені всі умови для доступу і поклоніння святині.

З 1994-го Волинський краєзнавчий музей на базі Музею волинської ікони в Луцьку проводить щорічні міжнародні наукові конференції з волинського іконопису. В конференціях беруть участь науковці, реставратори з України, Росії, Білорусі, Польщі. Видано 14 наукових збірників матеріалів конференцій. Починаючи з 2000 року, окремий розділ видання присвячується дослідженню та реставрації Холмської Чудотворної ікони Богородиці.

За 15 років музею організував більше 100 виставок творів сакрального мистецтва з музейних фондів, приватних колекцій, збірок музеїв України, зокрема «Народне малярство Волині XVII-XVIII століть» (1994 р.), «Хрест Господній – через розп'яття до спасіння» (1999 р.), «Ікона у вишивці волинських майстрів» (2001 р.), «Подільська ікона XVIII – початку XX століть», «Розмаїття іконного убору» (2006 р.), «Ти не згасла, зоре ясна» (2007 р.). Традиційними стали виставки до тематичних вечорів, присвячених Великоднім та Різдвяним святкам, Св. Миколаю, Покрові Богородиці, які проводяться для учнів та студентів. Однією з головних мистецьких подій відзначення 2000-ліття християнства в Україні стало експонування волинських ікон в Українському Домі в Києві у 1999 році.

Важливим напрямком роботи Музею волинської ікони є його пам'яткоохоронна діяльність. У 1997-му музею відновив експедиції по обстеженню культових споруд Волині з метою звірки пам'яток, стану їх збереження. Експедиції проводяться з благословення керівників волинських єпархій Української Православної Церкви та Української Православної Церкви Київського Патріархату. Експедиції стали і найважливішим джерелом поповнення колекції музею. Найбільші надходження до фондів припадають на 1999-2004 роки – 436 пам'яток сакрального мистецтва XVI-XIX ст., зокрема 105 ікон, переважно XVII-XVIII ст., серед яких ікони «Юрій Змієборець» XVI століття, «Святий Ілля» XVII століття, «Христос Недремне Око» XVIII століття, апостольський ряд кінця XVII століття.

У своїй діяльності по збереженню культурної спадщини музею надає допомогу церковним громадам у реставрації пам'яток іконопису. Анатолієм Квасюком, завідувачем реставраційної майстерні Волинського краєзнавчого музею у 1996-му були реставровані ікони XVIII століття «Апостоли Петро і Павло» та «Святий Миколай з життєвими сценами» з Михайлівської церкви села Білосток Луцького району, у 2001 році – фреска «Богородиця на престолі» початку XVI століття у Миколаївській церкві Милецького чоловічого монастиря (Старовижівський район). Реставратори Волинського краєзнавчого

музею Павло Петрушак і Анастасія Чабан відреставрували дві чудові пам'ятки – ікону «Богородиця Одигітрія» у 2003 році та ікону «Спас Вседержитель» I половини XVI століття з Різдва-Богородичної церкви міста Каменя-Каширського у 2007 році.

Дослідженню і збереженню пам'яток сакрального мистецтва Волині сприяє музейно-церковне співробітництво, зокрема, передача до музею старих ікон, які вже не використовуються у культовій практиці, фінансування реставрації окремих експонатів музейної колекції Українською Православною Церквою, збір коштів на реставрацію волинських ікон під час паломництв віруючих Української Православної Церкви та Української Православної Церкви Київського Патріархату до Холмської Чудотворної ікони Богородиці. Спільно з церквою Волинським краєзнавчим музеєм було реалізовано ряд наукових проєктів, зокрема, були проведені конференції «Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть» 1999 року та «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині» 2005 року, а також організовані виставки «Дари Святої Землі» 2003 року, «Пам'ятки сакрального мистецтва» 2004 року, «Церковне шиття: традиції і сучасність» 2005 року.

З року в рік зростає популярність Музею волинської ікони, який став своєрідною візиткою міста. За 15 років його відвідали більше 150 тисяч волинян і гостей нашого краю. Почесними відвідувачами музею були відомі духовні, політичні та державні діячі України та зарубіжні гості. Музей мав за честь приймати Президентів України Леоніда Кравчука, Леоніда Кучму, Віктора Ющенка, Президента Литви Валдаса Адамкуса, Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, Митрополита Київського і всієї України Володимира.

На сьогодні Музей волинської ікони в Луцьку відіграє значну роль у збереженні, дослідженні та популяризації пам'яток сакрального мистецтва Волині. Експозиція Музею волинської ікони, одного з провідних культурних центрів України, дає уявлення про високий рівень волинської іконописної школи, відкриває, як для широкого глядача, так і для спеціалістів одну з найяскравіших сторінок давнього українського мистецтва.

Тетяна Єлісєєва

Література:

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк, 1994. – 82 с.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: тези та матеріали II Міжнар. наук. конф., – Луцьк: Ініціал, 1995. – 56 с.: іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: тези та матеріали III Міжнар. наук. конф., – Луцьк, 1996. – 78 с.: іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: доп. та матеріали IV наук. конф., – Луцьк, 1998. – 160 с.: іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації: матеріали V наук. конф. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 160 с.: іл.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації: матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 186 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: матеріали VII міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 111 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині: матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк: Надстир'я, 2001 – 172 с.

Сакральне мистецтво Волині: матеріали IX міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2002. – 162 с.: іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали X міжнар. наук. конф. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 210 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2004. – 194 с.: іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2005. – 157 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XIII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2006. – 116 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XIV Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – 146 с.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про Музей волинської ікони – с. 268.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.; 420 іл.

Про Музей волинської ікони – с. 397.

Єлісеєва Т. М. Музей волинської ікони – перший музей іконопису в Україні / Т. М. Єлісеєва // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 31–32.

Ковальчук Є. Врятовані пам'ятки: з історії дослідження і реставрації волинського іконопису XVI-XVII століть. – Луцьк: Медіа, 2005. – 6 с.: іл.

Кордунов І. Біофізичні параметри ікон Музею волинської ікони / І. Кордунов // Нариси культури давньої Волині. – Луцьк, 2006. – С. 594–596.

Музей волинської ікони в Луцьку: путівник. – Луцьк: Медіа, 2003. – 16 с.

Чудотворна ікона Холмської Богородиці: повернення з небуття. – Луцьк: Ініціал, 2003. – 36 с.

Василевська С. Десять років Музею волинської ікони / С. Василевська // Луцьк. замок. – 2003. – 28 серп.

В експозиції – шедеври іконопису // Демократ. Україна. – 2007. – 1 лют. – С. 8.

Малімон Н. У Луцьку досліджують ікони / Н. Малімон // День. – 2007. – 31 жовт. – С. 2.

Портченко В. Український ермітаж / В. Портченко, В. Гроденцов // Луцьк. замок. – 2003. – 24 квіт.

Хотимчук Т. Музей, подібного якому немає в цілій Україні / Т. Хотимчук, Р. Ганджа // Вісник. – 2003. – 28 серп.

Якименко М. Про луцьке диво й досі пам'ятають / М. Якименко // Голос України. – 2006. – 21 груд. – С. 6.

Волинської ікони музей // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 72.

28 СЕРПНЯ

125 років від дня народження І. Ф. Власовського (1883-1969) – українського політичного, церковного і громадського діяча

Іван Федорович Власовський народився 28 серпня 1883 року на Харківщині в сім'ї церковного служителя. Навчався в духовній школі та духовній семінарії в Харкові. З 1904-го вчився в Київській Духовній Академії, де завершив навчання написанням наукової праці, відзначеної премією Митрополита Макарія. В 1908 році закінчив Академію, здобувши вищу богословську освіту, але ні продовжити навчання, ні розпочати духовну кар'єру не зміг. Молодого теолога офіційні представники православної церковної

влади в Росії покарали як революціонера. Вчений-богослов був позбавлений права викладати в духовних семінаріях і духовних школах. Іван Власовський перейшов у підпорядкування Міністерства народної освіти.

Свою педагогічну діяльність розпочав у вересні 1909 року вчителем приватної школи I розряду в місті Лохвиці на Полтавщині. Пізніше, в 1909-1910 роках працював на посаді вчителя Золотоношівської чоловічої гімназії. З 14 серпня 1914 року переведений на посаду інспектора Конотопської чоловічої гімназії. З 1917 року – директор

цього навчального закладу. За Наказом Міністерства народної освіти від 13 вересня 1918 № 146 був призначений директором Луцької державної чоловічої гімназії. На цій посаді, спочатку чоловічої, пізніше коєдукаційної гімназії перебував до 1 вересня 1926 року. В 1920-1925 роках Іван Федорович був концесіонером названої гімназії як уже приватної за часів польської влади.

Іван Федорович Власовський був світським учителем, хоча душа його тяжіла до духовної діяльності. Змістом його життя стала боротьба за відродження і збереження української національної ідеї. Він проводив широку пропагандистську роботу щодо української мови та літератури, прищеплював учням любов до України, до самобутньої культурної спадщини. Прибувши до Луцька, Іван Власовський активно включився в громадське життя. Обіймаючи посаду директора гімназії, він наполегливо почав українізацію навчального закладу (гімназія працювала в Луцьку з 1895 року). Переведення навчання в гімназії на українську мову йшло поступово, оскільки не вистачало підручників та вчителів відповідної кваліфікації. Сам Іван Власовський викладав українську мову, літературу, філософську пропедевтику, друкуючи в різних виданнях статті про Т. Г. Шевченка, П. Куліша, Лесю Українку, М. Коцюбинського, І. Франка, І. Нечуя-Левицького. Луцька Українська гімназія в 20-х роках ХХ століття стала центром національного культурно-освітнього життя краю.

Іван Власовський від активне громадське життя, був членом «Просвіти»; часто виступав перед волинянами з лекціями та рефератами. Був організатором Шевченківських урочистостей у Луцьку в 1922-1928 роках. Разом з Арсеном Річинським виступив ініціатором скликання в Луцьку 5-6 червня 1927 року Загально-Волинського Православного з'їзду, який висловився за українізацію православної церкви в Польщі. Видавав церковно-громадський часопис «Рідна церква».

В 1928 році Івана Власовського обрали до Варшавського Сейму послом від українців. У сеймі він працював референтом з церковних питань. Пізніше трудився у Варшавському Українському Науковому інституті у комісії з перекладів на чолі з митрополитом Діонісієм. У 30-х роках ХХ століття Іван Власовський редагував журнал «За соборність». Перебуваючи у Крем'янці, співпрацював із громадсько-релігійним двотижневиком Волинської Духовної Консисторії «Церква і нарід», дописував до газети «Волинське слово». За свою активну проукраїнську позицію був ув'язнений у Березі-Картузкій. З початком Другої світової війни вчителював у Кременці. В 1942-1944 роках знову у Луцьку, працював секретарем в Адміністрації УПАЦ. Був ув'язнений фашистами у Рівненській тюрмі.

У 1944 році Іван Власовський емігрував спочатку в Прагу, де працював у бібліотеках, збирав джерельні матеріали до найголовнішої праці свого життя «Нарису історії Української Православної

Церкви». В 1944-1948 роках перебував в Німеччині, де вів активне просвітницьке життя, став директором Канцелярії Священного синоду, директором Богословського інституту. В 1948 Іван Власовський виїхав у Канаду, викладав богословські науки і українську мову в Колегії Св. Андрія Первозваного, редагував журнал «Церква і нарід». У 1948-50-х роках проживав у Торонто, незважаючи на важкі побутові умови, просвітницької діяльності не полишив. Друкував статті в часописах «Українське Православне Слово», «Рідна церква», «В обороні віри». Протягом 1955-1966 років вийшло друком чотиритомне (у п'яти книгах) його видання «Нарису історії Української Православної Церкви».

10 жовтня 1969 року Іван Власовський помер. Похований на кладовищі «Проспект» в м. Торонто. В 1974 році вийшло друком видання Українського православного братства Св. Володимира «І.Власовський. Пропам'ятна книга».

Тетяна Дудар

Література:

Власовський І. Києво-Печерська Лавра та її історичне значення / І. Власовський. – Торонто, 1966. – 42 с.

Власовський І. Луцька «Просвіта» / І. Власовський. – Львів, 1928. – 70 с.

Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. – репринт. вид. / І. Власовський. – К., 1998. – Т. 1–4.

Власовський І. Безбожництво та причини його зросту в сучасному світі / І. Власовський // В обороні віри. – Торонто, 1957. – Ч. III. – С. 30–61.

Власовський І. Берестейська церковна унія 1596 року / І. Власовський // В обороні віри. – Торонто, 1955. – Ч. I. – С. 5–47.

Власовський І. Видання журналу УАПЦ «Церква і життя» / І. Власовський // В обороні віри. – Торонто, 1959. – Ч. IV. – С. 57–66.

Власовський І. Християнське життя та його характер в Україні XVII віку / І. Власовський // В обороні віри. – Торонто, 1956. – Ч. II. – С. 7–36.

* * *

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: кн. II / Г. Бондаренко. – Луцьк: Вежа, 2003. – 214 с.

Про І. Власовського – див. Іменний покажчик.

Бондарук Л. В. «Пропам'ятна книга» І. Т. Власовського / Л. В. Бондарук, Л. В. Косюк // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції до 130-річчя Житомирської обласної наукової універсальної бібліотеки. – Житомир, 1996. – С. 166-168.

Войценко О. Літопис українського життя в Канаді: т. 5. – Вінніпег, 1973. – 464 с.

Про І. Власовського – с. 348, 352, 354, 359.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про І. Т. Власовського – с. 27.

Гусак А. Іван Власовський – видатний богослов української церкви / А. Гусак // Волинський православний вісник. – Луцьк, 1998. – Ч. 1. – С. 34–36.

Іванис В. Влаштування 75-ліття проф. І. Т. Власовського / В. Іванис // В обороні віри. – Торонто, 1959. – Ч. IV. – С. 132–143.

Кульчицький Ф. Професор Іван Федорович Власовський (1883-1969) / Ф. Кульчицький // В обороні віри. – Торонто, 1984. – Ч. V. – С. 467–474.

Сташенко Н. Г. Сіяч на ниві духовної культури українського народу / Н. Г. Сташенко // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 621–627.

Українська гімназія в Луцьку: спогади гімназистів. – Луцьк, 1998. – 214 с.

На багатьох сторінках є спогади про І. Власовського.

Шваб Л. Діяльність І. Власовського на Волині у 1918-1934 рр. / Л. Шваб // «Просвіта» на Волині: минуле і сучасне: зб. наук. ст., док. і матеріалів. – Луцьк, 2001. – С. 59–70.

Власовський Іван // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 292.

Рибачук М. О. Власовський Іван Федорович / М. О. Рибачук // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 588.

7 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження Є. С. Лещук (1928) – української поетеси, громадської діячки

Земля волинська свята і вічна, зеленокоса і синьоока, щедра на добро і багата на працюючих та талановитих людей. Хто народився і зріс на Волині, той все життя несе в серці любов до неї. Відома українська поетеса Євгенія Степанівна Лещук в своїх спогадах пише: «Дуже мені жаль, що я не здійснила татової мрії, не лишилась після закінчення медінституту на Волині, а переїхала у Львів. І хоч багато літ живу у Львові, але серце моє завжди на Волині. Тому я пишу про Волинь, складаю пісні, лину

до неї завжди». Адже народилась Євгенія Лещук у селі Квасів, що на Горохівщині. Там її коріння, там вперше почула мамину пісню, там серцем відчувала батьківську доброту і ласку.

Я зроста поміж легенд Волині
З білими лілеями в руках.
Не було ні пташки ні травинки,
Котрих я б не знала на лугах.

З раннього дитинства Євгенія складала слова у поетичні рядки – ліричні та щемливі, пронизані щирою любов'ю до рідного краю, зачарованої волинської природи, своїх батьків. В юності багато писала про історичне минуле Волині, передусім про біль Волині – Берестечко. Цій сторінці історії присвячено цілий цикл поезій.

Проникливо, з великою любов'ю і пошаною писала вірші про знаменитих українців – Лесю Українку, Тараса Шевченка, Івана Франка, Василя Стуса, Василя Симоненка. Її поезії друкувались на сторінках газет, обласних та республіканських, в журналах «Радянська жінка», «Ранок», «Прапор», «Жовтень», «Україна». Багато віршів того періоду покладено на музику.

Здобувши професію лікаря, Євгенія Степанівна захистила дисертацію. Стала кандидатом медичних наук. Але вірші народжувались у душі, лягали рядками на папір, складались у поетичні збірки.

У 1985 році видавництві «Каменярь» вийшла перша збірка поезій Євгенії Лещук «Мамині квіти». Згодом вийшли збірки «Дорогою птахів» (1991 р.), «Мої ластівки» (1993 р.), «Прибій» (1997 р.), «Ритми душі» (1998 р.), «Срібна троянда» і ряд інших. На сьогодні поетеса – автор 19 книг поезії. З них – три українською та італійською мовами, одна – українською та російською мовами, і одна – українською та польською. Як самодіяльний композитор написала і видала книгу пісень.

Євгенія Степанівна Лещук – лауреат премії ім. Василя Стуса. Вона отримала визнання і високу оцінку читачів та рецензентів своїх книг – поезіофотоальбомів «Берестечко. Свята дорога» (1995 р.), «Вічність Івана Богуна» (2004 р.); трилогії «Мій храм» (2005 р.). На її твори і за її сценаріями Львівською телестудією створено 4 телефільми.

У червні 1996 року Євгенії Лещук присуджена Міжнародна премія «Giovani e Poesia» («Молодь і поезія», Трієдждо, Мілан). Ряд віршів увійшли в книгу «Antologia del Premio Internazionale» (Triuggio-Milano, 1996 р.) і антологію «L'Autodidatta-1997» (XIV Edizione Artcultura, Milano) а також у XV видання цієї антології за 1998 рік. У вересні 1998 року поетесі присуджено Міжнародну премію – Premio Biennale di Poesia «Massimiliano Kolbe», а вірш-переможець «Santa Maria» увійшов до антології «Credere nella vita» (1998 р.).

Євгенія Лещук відома в Україні та за кордоном як активний громадський діяч. За її сприяння відкрито музей Лесі Українки в Ялті,

будинок-музей Лесі Українки в Сан-Ремо (Італія). Доброчинність та жертвність Євгенії Степанівни переважно для дітей-сиріт викликає велику повагу до неї української громадськості. З 1993 року вона – член Національної спілки письменників України. Почесний академік Універсальної Академії, що діє під егідою ООН (в царині поезії). Відома в Україні як «захисниця Козацьких могил» під Берестечком, як співачка козацької слави, героїв України – вояків УПА. Як голова фонду «Богун» вона багато зробила для увічнення пам'яті Івана Богуна. У 2007 році вийшли друком дві збірки поезії Є. Лещук «Повстанська Волинь» і «Пісня для Северина Наливайка».

Напевне краще всіх відчув суть поезії Євгенії Лещук, її душу відомий український письменник теж родом з Волині – Євген Сверстюк: «В усій її істоті аж світиться легенда Волинського краю. Дивно, як цей світ вцілів у її серці під кригою чотирьох десятиліть комуністичної маскарadi і так буйно розцвів у її слові – від маминих пісень до повстанських боїв і козацьких слідів під Берестечком» – пише письменник.

Від 21 липня 2007 року Євгенія Лещук – Почесна громадянка Волині.

Ольга Гриморович

Література:

Лещук Є. Берестечко: Свята дорога: поезіофотоальбом / Є. Лещук. – Львів: Каменяр, 1995. – 102 с.

Лещук Є. Вершина: поезії / Є. Лещук. – Ареццо: Вид-во Маріо де Філіппіса, 1999. – 55 с.: іл. – Укр., італ.

Лещук Є. Вічність Івана Богуна: поезіофотоальбом / Є. Лещук. – Львів: Ліґа-Прес, 2004. – 176 с.

Лещук Є. Дорогою птахів: лірика / Є. Лещук. – К.: Рад. письменник, 1991. – 126 с.

Лещук Є. С. Мамині квіти: поезії / Є. Лещук. – Львів: Каменяр, 1985. – 44 с.

Лещук Є. Мої ластівки: вірші, пісні, казки для дітей дошк. та мол. шк. віку / Є. Лещук. – Львів: Логос, 1995. – 35 с.

Лещук Є. Повстанська Волинь: поезії, пісні, докум. нариси / Є. Лещук. – Львів: Дизайн-студія «Пануга», 2007. – 139 с.

Лещук Є. Прибій: лірика / Є. Лещук. – Львів: Стрім, 1996. – 71 с.

Лещук Є. Ритми душі: пісні / Є. Лещук. – Львів: Поллі, 1998. – 123 с.

Лещук Є. Срібна троянда / Є. Лещук. – Львів: Місіонер, 2000. – 145 с.: іл. – Укр., італ.

Лещук Є. Танцюю з вітром: лірика / Є. Лещук. – Львів: Каменяр, 1997. – 52 с.: іл. – Укр., пол.

Лещук Є. Два волинських етюди / Є. Лещук // На щедрій вечір: зб. на пошану Євгена Сверстюка. – Луцьк, 2004. – С. 98–100.

Лещук Є. Дві свічки; Свідки козацької слави / Є. Лещук // Берестецька Голгофа: антол. укр. поезії про Берестецьку битву 1651 року / Упоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк, 2007. – С. 68–69.

Лещук Є. Зустріч / Є. Лещук // Незгасна зоря України: поетич. антол. – Луцьк, 2001. – С. 42.

Лещук Є. Моя Волинь / Є. Лещук // Літопис Волині: наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1988. – Ч. 15. – С. 170.

Лещук Є. Поезія не знає кордонів / Є. Лещук // Світазь: альм. Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 109–111.

Лещук Є. Свічка до дня пам'яті легендарного Івана Богуну / Є. Лещук // Літ. Україна. – 2007. – 1 берез. – С. 3.

Гриб Л. Євгенія Лещук – поетеса з Лесиноного краю / Л. Гриб // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 218–220.

Кудлик Р. Легенда Волинського краю / Р. Кудлик // Лещук Є. Вічність Івана Богуну: поезіофотоальбом / Є. Лещук. – Львів, 2004. – С. 168–169.

Божик Є. Формула щастя поета: біла троянда – «срібна троянда» / Є. Божик // Дзвін. – 2003. – № 9. – С. 149–150.

Влашинець Л. «І тому я щаслива, я дуже щаслива...» / Л. Влашинець // Горохів. вісн. – 2007. – 4 серп.

Влашинець Л. Нова книга Євгенії Лещук / Л. Влашинець // Горохів. вісн. – 2007. – 24 листоп.

Влашинець Л. «Свою Волинь – в осінній позолоті – я серцем бачу» / Л. Влашинець // Горохів. вісн. – 2007. – 7 лип.

Гей В. Квіти серця Євгенії Лещук / В. Гей // Волинь. – 2003. – 9 верес.

Глібчук У. Будні війни на них не прописані / У. Глібчук // Слово Просвіти. – 2007. – 18–24 жовт. – С. 13.

Гриб Л. Волинь у душі, як пісня: до 75-річчя від дня народж. поетеси Євгенії Лещук / Л. Гриб // Луцьк. замок. – 2003. – 11 верес.

Дідик О. Дочкою Волині – на всій Україні / О. Дідик // Горохів. вісн. – 2006. – 11 лют.

Зоряна Н. «Завжди держала нас Велика Сила» / Н. Зоряна // Нар. армія. – 2007. – 12 жовт. – С. 7.

Квітка О. Євгенії Лещук – 75 / О. Квітка // Літ. Україна. – 2003. – 11 верес.

Лиша Р. Премія ім. Василя Стуса 2006 р. / Р. Лиша // Літ. Україна. – 2006. – 23 лют.

Нагірняк З. Про поетесу з Волині заговорив світ / З. Нагірняк // Шлях Перемоги. – 2003. – 2 лип.

Філатенко А. Євгенія Лещук – почесний громадянин Волині / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 21 лип. – С. 4.

Якубовська М. Доля людська на вітрах історії / М. Якубовська // Віче. – 2006. – 23 листоп. – С. 7.

Пашук І. Лещук Євгенія Степанівна / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 105.

Лещук Є. «...Голубе залишу слово»: бібліогр. покажч. / Є. Лещук; упоряд. О. Кріль. – Львів: Край, 2004. – 93 с.

8 ВЕРЕСНЯ

110 років від дня народження Н. М. Ужвій (1898-1986) – української актриси, народної артистки СРСР

Наталія Ужвій народилася в с. Вілія (нині м. Любомль) 1898 року в селянській родині. Раннє дитинство дівчинки пройшло за межами Волині: в селище Брудно біля Варшави сім'я переїхала у зв'язку з призначенням глави родини на Привіслянську залізницю. Там, у Брудно, вона закінчила залізничне і міське двокласне училища. 1912-го родина повернулася на Волинь у зв'язку з новим призначенням батька службовцем у Клеванське лісництво. Старша дочка у великій сім'ї (десятеро дітей) Наталя з дитинства зазнала матеріальних труднощів, нестач. Щоб допомогти сім'ї, деякий час

працювала швачкою. А душа її вбирала, як губка воду, все поетичне, українське – мову рідного народу, його поезію, пісні. 1915 року дівчина склала при Клеванському духовному училищі іспит на звання сільської вчительки. Вона поїхала на роботу на рідну Любомльщину, – працювала в селах Милятин та Вілія. Це був період в її житті, коли вона почала формуватись як актриса – вивчала народні звичаї, обряди, пізнавала людей, їх характери і особливості.

Під час Першої світової війни сім'я переїхала до Золотоноші (нині районний центр Черкаської області) Тут, у місцевому аматорському драматичному гуртку почався її шлях на велику професійну сцену.

1921 року Наталія Ужвій поїхала до Києва на інструкторсько-режисерські курси. В Києві відбулася зустріч з видатним майстром української сцени Іваном Олександровичем Мар'яненком, який розпізнав у молодій вчительці великий акторський талант. Дебют

актриси відбувся 1922 року. «Адже не відразу я стала актрисою, і вміла зовсім небагато: скільки довелося вчитися у справжніх акторів, до того ж самих азів», – згадувала пізніше Наталія Михайлівна свої перші кроки на сцені. Так, її вчителями були справжні майстри: Гнат Юра, Лесь Курбас, Іван Мар'яненко, Амвросій Бучма, Мар'ян Крушельницький, Юрій Шумський, Дмитро Мілютенко та багато інших.

До 1925 року Наталія Ужвій працювала в шевченківському театрі. Не відразу одержала самостійні ролі, але робота в допоміжному складі театру була чудовою мистецькою школою, бо давала можливість опанувати основні закони сценічної поведінки, навчила умінню володіти голосом, спілкуватися з партнерами, вивчити прийоми пластики. Грала з натхненням, втілюючи на сцені образи Г. Запольської («Мораль пані Дульської – Льокаторка, Ганка, Дульська), Олександра Олеса («По дорозі в казку» – Жінка), Ж.-Б. Мольєра («Хворий та й годі» – Туанетта, «Міщанин-шляхтич» – Дорімена, «Скупий» – Еліза), П. Бомарше («Весілля Фігаро» – Сюзанна, графиня), В. Шекспіра («Приборкання непокірної» – Біанка, Катаріна), Ю. Словацького («Мазепа» – Амелія). То був період навчання, а разом з тим становлення Н. Ужвій як актриси, майстра сцени, період змужніння і розквіту таланту.

Сезон 1925-1926 років актриса працювала в Одеській держдрамі. Найцікавіші ролі цього періоду – Маруся («Маруся Богуславка» М. Старицького), Катерина («Чорт та свинarka» М. Кшишовевського), Діани де Сегонкур («Полум'ярі» А. Луначарського), Насті («Мандат» М. Ермдмана). Преса була прихильною до молодії актриси.

1926 року Наталія Ужвій прийняла запрошення театру «Березиль», який того року переїхав з Києва до Харкова – тодішньої столиці і, таким чином, був визнаний першим театром України. Десять театральних сезонів, кілька десятків ролей. Кожна роль – інше життя, неповторні ситуації – комічні, трагедійні. Вони формували творчу індивідуальність актриси, шліфували її талант – непересічний, багатогранний. А поряд були партнери і вчителі – Г. Юра, А. Бучма, Л. Курбас, уроки яких актриса пам'ятала усе своє життя. Талант реалізувався в яскравій, виразній грі, а до таланту додавався природний щедрий дар – ніжна краса, чарівний голос, променисті очі, чудова постава, динамічні рухи.

1933 року Н. Ужвій зіграла роль Оксани у п'єсі О. Корнійчука «Загибель ескадри». З цієї ролі розпочалася багаторічна творча співпраця актриси з драматургом, її дружба з його героїнями. Ліда Коваль («Платон Кречет»), Марина Тайга («Банкір»), Наташа («Правда»), Ярина («Приїздить у Дзвонкове»), Ольга («Макар Діброва»), Наталка Ковшик («Калиновий гай»), Ганна Падолист («Крила»), Катерина Безсмертна («Чому посміхалися зорі»), Варвара («Розплата») – актриса грала майже у всіх п'єсах О. Корнійчука, які йшли на сценах «Березоля» і театру імені Івана Франка.

А популярність, славу і всенародне визнання принесло Наталії Ужвій кіно. Її ім'я стало широко відомим саме після того, як вона знялася у кіноролях – солдатки Євдокії з «Виборзької сторони» (1938, постановники Г. Козінцев і Л. Трауберг) і Олени Костюк з «Райдуги» (1943, режисер М. Донської). Це були не перші ролі актриси в кіно, бо починала вона ще в кіно німому (1927, «ПКП», «Тарас Трясило»). Різні ролі були у Наталії Ужвій – хижа, безсоромна господиня дому розпусти Настасія Макарівна («Прометей» І. Кавалерідзе), хитра і підступна Стеха («Назар Стодоля» за п'єсою Т. Шевченка), вірна подруга Устима Кармелюка Оляна («Устим Кармелюк» режисера Г. Тасіна), Палажка Часник («Партизани в степах України» режисера І. Савченка), кріпачка Ярина – сестра Шевченка («Тарас Шевченко» І. Савченка).

Знімалась актриса і в кіноверсіях театральних вистав («Украдене щастя», «Калиновий гай», «Поступися місцем...», «Пора жовтого листа»), які мали можливість подивитися мільйони телеглядачів.

Двадцять чотири ролі зіграла Наталія Михайлівна Ужвій в кіно з 1926 по 1977 роки. Деякі її образи (Олени Костюк, Євдокії Козлової) стали шедеврами в кінодіяльності актриси і кіномистецтві взагалі.

Волиняни пам'ятають свою землячку, велику актрису. Пам'ятають її на сцені Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка – в ролі Марусі у п'єсі «Ой не ходи, Грицю, та на вечорниці» М. Старицького, Варки у «Безталанній» І. Тобілевича (1965 р.), Люсі Купер у п'єсі В. Дельмара «Поступися місцем...» (1973 р.), партизанки Марфи у драмі О. Левади «Здрастуй, Прип'ять» (1976 р.).

Відомий кінорежисер, заслужений діяч мистецтв Трауберг Леонід Захарович з жалем писав: «...боже мій, як не по-господарському ми обійшлися в кіно з цією великою артисткою! Адже так просто було зняти, маючи Ужвій, Бучму, Крушельницького, фільм про небувале в історії – про український театр, театр Заньковецької, Кропивницького, Саксаганського!

Як би там не було, одна з найперших артисток радянського театру Наталія Ужвій залишилась і в кіно символом кращого, що в ньому було і є».

Наталія Пушкар

Література:

Ужвій Н. І Музи не мовчали...: зі спогадів видат. укр. актриси / Н. Ужвій // Культура і життя. – 2005. – 30 квіт.

Ужвий Н. «Я просто жила этой жизнью...» / Н. Ужвий // Правда Украины. – 1988. – 8 сент.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і вексипології. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про Н.М. Ужвій – с. 30.

Гоян Я. Біла хустка / Я. Гоян // Гоян Я. Присвята: есе / Я. Гоян. – К., 2001. – С. 227–271.

Наталія Ужвій // Народжені Україною: мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 660–661.

Не вмирає душа наша. – К.: Україна, 2002. – 172 с.

Про Н. Ужвій – с. 67–70, 157.

Пастушенко Н. Д. Наталія Ужвій і Волинь / Н. Д. Пастушенко // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т.1. – С. 387–393.

Скопиченко Г. Поетеса української сцени / Г. Скопиченко // Волинь моя: журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 125–132.

Ужвій Н. М. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 765–766.

Шаров І. Ужвій Наталія Михайлівна / І. Шаров // Шаров І. 100 видатних імен України / І. Шаров. – К., 1999. – С. 415–418.

Ющук В. Любомль: вічна молодість древнього міста: іст. -краєзн. нарис. / В. Ющук. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 208 с.

Про Н. Ужвій – с. 179–191.

Андрієвич В. Відлуння через роки / В. Андрієвич // Вітчизна. – 2003. – №5–6. – С. 139–146.

Вергеліс О. Наталія Ужвій: два цвета радуги / О. Вергеліс // Киев. ведомости. – 2006. – 21 дек. – С. 1, 8–9.

Гра української актриси вразила Рузвельта і Ейзенхауера // Культура і життя. – 2005. – 30 квіт.

Дзей М. Наталія Ужвій: до 105-річчя від дня народж. нашої славної землячки Н. Ужвій / М. Дзей // Наше життя. – 2003. – 6 верес.

Дзей М. Чарівниця української сцени / М. Дзей // Хроніка-2000. – 2001. – № 45–46. – С. 482–486.

Полищук Т. ...Она была Актрисой / Т. Полищук // День. – 2007. – 28 марта. – С. 7.

Театр: вшанували володарку Оскара // Волинь. – 2003. – 4 жовт.

Трофимук В. У Любомлі увічнено пам'ять Наталії Ужвій / В. Трофимук // Вісник. – 2003. – 11 верес.

Якименко М. Свято на батьківщині Наталії Ужвій / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 3 жовт.

Ужвій Наталія // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3301.

Ужвій Наталія Михайлівна // Жінки України: біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 462.

Ужвій Наталія Михайлівна // Шевченківські лауреати, 1962-2001: енцикл. довід. – К., 2001. – С. 567–569.

Еретенюк М. Ужвій Наталія Михайлівна / М. Еретенюк // Довідник з історії України: (А-Я). – К., 2001. – С. 898.

16 ВЕРЕСНЯ
50 років від дня народження А. М. Силюка (1958) –
музеєзнавця, історика, краєзнавця,
директора Волинського краєзнавчого музею

Анатолій Михайлович Силюк народився 16 вересня 1958 року в с. Уховецьк Ковельського району Волинської області в селянській сім'ї. 1976-го закінчив Уховецьку середню школу, відслужив строкову військову службу, і навчався на історичному факультеті Луцького педінституту ім. Лесі Українки, який закінчив у 1983 році

З 1982-го працював у Волинському краєзнавчому музеї, спочатку науковим, потім старшим науковим співробітником відділу історії релігії і атеїзму. У 1984-1987 роках був старшим інспектором по музеях Волинського обласного управління культури. У 1987-му призначений заступником директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею, а з 1991 року – директором музею.

За роки своєї діяльності А. Силюк зробив значний внесок у розвиток краєзнавчого руху та музейної справи на Волині. Він – автор низки наукових та науково-популярних публікацій з історії музейної справи та краєзнавства Волині, організатор ряду краєзнавчих та наукових конференцій, упорядник та член редколегій наукових збірників матеріалів конференцій «Волинський музей. Історія і сучасність» (вип. I-III, Луцьк, 1994, 1999, 2004), «Волинська ікона: дослідження та реставрація» (I-XIV вип., Луцьк, 1994-2007). Як член редакційних колегій А. Силюк бере участь у підготовці хрестоматії з історії Волині, «Словника краєзнавців області», «Зводу пам'яток історії та культури», тощо.

Слід зауважити, що творча і наукова праця Анатолія Михайловича вирізняється ґрунтовним підходом до кожної теми. Про це свідчать публікації у тритомному виданні «Роде наш красний... Волинь у долях краю і людських документах» (Луцьк: Вежа, 1996-1999), зокрема про Анатолія Дублянського і Андроника Лазарчука. Він також є автором історіографічних праць про В. Андріяшева і М. Теодоровича.

Основними напрямками його діяльності стали не лише організація наукових конференцій і семінарів, видання краєзнавчих збірників, а й контакти з іншими краєзнавчими установами, співпраця з відомими діячами, митцями і краєзнавцями з різних областей України

й інших держав. Свідченням таких контактів та співпраці стала організація виставок, а саме: творчих робіт Валентини Михальської з с. Хворостів Любомльського району та Марії Кравчук з с. Туличів Турійського району у різних містах і регіонах України, творів волинського іконопису в Українському домі в Києві із виданням і презентацією альбому-каталогу «Волинська ікона XVI–XVIII ст.» (Київ-Луцьк: Спадщина, 1998), волинських старожитностей в музеях Варшави, Замостя, Холма (Польща), Бреста (Білорусь) та ін. За його ініціативою в Луцьку і музеях Волині експонувалися колекції з музеїв Львова, Житомира, Тернополя, Кременця, Рівного, Острога, міст Польщі, Словаччини, США та Білорусі, з приватних колекцій відомих діячів української культури Романа Сельського, Івана Труша, Олени Кульчицької та ін.

Завдяки особистим контактам А. Силюка, фонди Волинського музею поповнилися унікальними документами і пам'ятками, зокрема з особистого архіву митрополита УАПЦ Анатолія Дублянського (Німеччина), митрополита УАПЦ Полікарпа Сікорського (Париж), гетьманівни Олени Отт-Скоропадської (Мюнхен), родини В'ячеслава Липинського з Польщі та Англії і т. п.

Значною є організаційна і координаційна діяльність А. М. Силюка на посаді директора Волинського краєзнавчого музею. За його участю створено і поновлено експозиції ряду музеїв, проводиться обмін виставками, місцеві краєзнавчі конференції, зокрема у Нововолинську, Володимирі-Волинському, Маневичах, Старому Чорториську, Четвертні, Прилісному, тощо. На радіо і телебаченні Анатолій Михайлович постійно пропагує історію і культуру Волинського краю. Його статті та інтерв'ю часто можна зустріти в газетах і журналах.

За останні роки діяльності Анатолій Михайлович значну увагу надавав проведенню заходів, видавничій справі з питання популяризації життя і творчості Лесі Українки та родини Косачів. За його участю і при його сприянні проведено три конференції: «Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури» (с. Колодяжне, 1996, 2001, 2006), «Олена Пчілка і Волинь» (Луцьк, 1999) та ін., видано наукові збірки матеріалів цих конференцій, організовано виставку «Леся Українка в екслібрисі» з виданням каталогу, опубліковано каталог «Лесезнавча філокартія» та комплект із трьох книг «...Ті вічні пісні, ті єдині спадки...», у якому представлено «Колодяженські пісні з рукописного зошита в записках Лесі Українки та Ольги Косач». Також літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному одержав два варіанти путівника, які вирізняються високою якістю тексту, ілюстрацій, друку.

Від часу утворення Волинського обласного товариства краєзнавців у 1989 році Анатолій Михайлович є його активним членом і членом президії товариства. Серед науковців, краєзнавців

Волині і за її межами Анатолій Михайлович користується заслуженою повагою як людина віддана своїй справі, як компетентний спеціаліст-професіонал у галузі музейної справи та в історичному краєзнавстві. Про це свідчить присудження йому регіональної премії «За відродження Волині» у 2001 році, премії імені М. Куделі Волинської облдержадміністрації. Він неодноразово був визнаний Людиною року у Волинській області в галузі культури.

На третьому з'їзді Всеукраїнської спілки краєзнавців Анатолій Михайлович обраний членом правління спілки від Волинської області.

Його діяльність як музеєзнавця і організатора музейної справи є важливою в поширенні краєзнавчої освіти. Сьогодні Волинський краєзнавчий музей є осередком, де відбуваються необхідні для регіону та України заходи мистецького, інтелектуального спрямування. Створені і діють програми, розраховані на краєзнавчу освіту школярів, студентів, дорослого населення. Такий досвід роботи поширюється на інші музеї області.

Важливе місце в діяльності музею і його директора займає співпраця з іншими культосвітніми та науковими закладами області, а також із закордонними. Зокрема, налагоджено творчі зв'язки з музеєзнавцями і науковцями Польщі, Росії, Білорусі, які є постійними учасниками наукових краєзнавчих конференцій, що проводяться в області. Спільно з музеєм Замойських у Замосці (Польща) видано три томи «Замосцько-Волинських музейних зошитів» (2003-2005), у яких зібрано великий історико-культурний та історико-мистецький комплекс праць польських та українських дослідників, вчених, краєзнавців.

Музеєм Замойських у Замосці і Волинським краєзнавчим музеєм підписано договори про співпрацю, виконуються спільні наукові дослідження за програмами Єврорегіону «Буг». Спільним доробком став альбом сакрального мистецтва малих форм «Зникаюча краса».

Геннадій Бондаренко

Література:

Силюк А. Арсен Річинський в документах і матеріалах Волинського краєзнавчого музею / А. Силюк, Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 57–60.

Силюк А. Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції / А. Силюк // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 6–10.

Силюк А. М. Волинський краєзнавчий музей – школі / А. М. Силюк, Л. Г. Грицина // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1992. – № 2 (22). – С. 80–83.

Силюк А. М. Волинський краєзнавчий музей / А. Силюк // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 611–612.

Силюк А. М. Волинь у долі художника Андроника Лазарчука / А. М. Силюк // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 753.

Силюк А. 20 листопада: 90 років від дня народження Д. О. Остап'юка (1914–1984) – волинського краєзнавця, організатора музейництва в краї / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 112–113.

Силюк А. 22 березня: 80 років від дня народження В. К. Гаврилюка (1926–2005) – волинського краєзнавця та філателіста / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 57–59.

Силюк А. 26 жовтня: 130 років від дня смерті М. Д. Іванішева (1811–1874) – українського історика, правника, археографа, дослідника Волині / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 97–98.

Силюк А. 19 січня: 60 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика і педагога / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 23–25.

Силюк А. 10 жовтня: 70 років від дня народження В. А. Наконечного (1936) – волинського архівіста, історика, краєзнавця / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 176–177.

Силюк А. З історії краєзнавчої бібліографії Волині / А. Силюк // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 154–157.

Силюк А. Історико-краєзнавча діяльність музеїв Волині: стан та тенденції / А. Силюк // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 30–32.

Силюк А. Колодяжненська садиба Косачів / А. Силюк // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 33–36.

Силюк А. М. Микола Іванішев – дослідник історії Волині / А. М. Силюк // Українська національна ідея: історія і сучасність: наук. зб. – Житомир, 1997. – С. 81–84.

Силюк А. Микола Теодорович: біобібліогр. нарис / А. Силюк // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 77–79.

Силюк А. М. Митрополит Анатолій Дублянський: життя, покладене на вівтар служіння української церкви і культури / А. М. Силюк //

«Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 693–701.

Силюк А. М. Нові форми роботи краєзнавчого музею в сучасних умовах / А. М. Силюк // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 33–34.

Силюк А. 50 років від дня смерті А. В. Річинського (1892-1956) – українського громадського і церковного діяча / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 226–228.

Силюк А. М. Спомини Анатолія Дублянського, митрополита УАПЦ в Західній Європі про Волинь та своє життя / А. М. Силюк // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 419–436.

Силюк А. 150 років від дня народження М. І. Теодоровича (1856-30-ті рр. XX ст.) – історика, краєзнавця, церковного діяча / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 223–226.

Силюк А. 16 червня: 75 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929) / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 57–58.

Силюк А. Андроник Лазарчук у Ковелі / А. Силюк // Краєвид. – 1995. – № 1. – С. 6.

Силюк А. Волинський краєзнавчий музей / А. Силюк // Про бізнес. – 1998. – Сигнал. номер. – С. 5.

Силюк А. Вони досліджують історію Волині / А. Силюк // Волинь. – 2003. – 11 листоп.

Силюк А. «Генерал археології» і Волинь / А. Силюк // Віче. – 1996. – 28 листоп.

Силюк А. ...І дещо про скарги східних готів / А. Силюк, А. Урбанський // Волин. газ. – 2006. – 18 трав. – (Кур'єр 7 муз. – Ч. 5. – С. 1).

Силюк А. Літописець волинських церков і приходів / А. Силюк // Волинь. – 2001. – 13 листоп.

Силюк А. Наш борг перед великим митцем / А. Силюк, Г. Бондаренко // Волинь. – 2003. – 8 лют.

Бондаренко Г. Генеалогія і визначення гербів роду Святополк-Четвертинських / Г. Бондаренко, А. Силюк, Я. Шабала // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край та межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 46–47.

Бондаренко Г. З історії геральдики Володимира-Волинського / Г. Бондаренко, О. Огнева, П. Рудецький, А. Силюк // Минуле і

сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 84–85.

Бондаренко Г. Історичні традиції краєзнавчих досліджень Волині від 40-х рр. XIX ст. до 40-х рр. XX ст. / Г. В. Бондаренко, А. М. Силюк // Замосцько-Волинські музейні зошити. – Замосць, 2003. – Т.1. – С.167–179.

Бондаренко Г. Ковельщина та Волинь у житті та творчій долі художника Андроника Лазарчука (за родинними спогадами) / Г. Бондаренко, А. Силюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 148–150.

Бондаренко Г. Колекційний набір конвертів до 125-річчя від дня народження Лесі Українки; Леся Українка і родина Косачів у сучасній філокартії Волині / Г. Бондаренко, А. Силюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 98–100.

Бондаренко Г. Леся Українка в сучасній філокартії Волині (90-ті роки) / Г. Бондаренко, А. Силюк // Олена Пчілка і Волинь: матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 55–56.

Бондаренко Г. Символіка Волинської області / Г. Бондаренко, О. Огнєва, П. Рудецький, А. Силюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 204.

Бондаренко Г. Сучасний герб Володимира-Волинського / Г. Бондаренко, А. Силюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 162–163.

Бондаренко Г.В. Такі безцінні реліквії / Г. В. Бондаренко, А. М. Силюк // Волинського цвіту по всьому світу: матеріали наук.-практ. конф. «У світах – діти України». – Луцьк, 2001. – С. 32–45.

Бондаренко Г. Через усе життя – з любов'ю до рідного краю: (до 70-річчя краєзнавця, етнографа і фольклориста О. Ф. Ошуркевича) / Г. Бондаренко, А. Силюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 4–5.

* * *

Бондаренко Г. Силюк Анатолій Михайлович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов // Краєзнавці України: (сучас. дослідники рідн. краю): довід. – К., Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 201.

Визнання: краєзнавча премія – волинянину // Волинь. – 1998. – 21 листоп.

Гуменюк Н. В музейній тиші – голоси століть // Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 15 трав.

Музеї: почесна відзнака – директору, подяки – співробітникам // Волинь. – 2003. – 20 трав.

Остап'юк О. На вітвар служіння Україні / О. Остап'юк // Віче. – 2001. – 26 лип. – С. 13.

Штинько В. Тут живе історія нашого краю / В. Штинько // Волинь. – 1999. – 15 черв.

17 ВЕРЕСНЯ

90 років від дня створення у м. Луцьку товариства «Просвіта» (1918)

Наприкінці 1918 року частина офіцерів українського війська під командуванням Симона Петлюри, що дислокувалось у Луцьку, об'єднались і створили повітову «Просвіту». Та у ті складні часи вона проіснувала недовго і лише 1920 року набрала сили і ваги у громадському житті міста. При Товаристві створювались школи, сільськогосподарські товариства і кооперативи (а 1924-го в Луцьку був відкритий український кооперативний банк), видавалась періодика, діяли курси із землеробства, пасічництва та інші. «Просвіта» формувала бібліотеки української класичної літератури, вела боротьбу за українську мову, відстоювала свою віру. При її допомозі створювались церковні братства та комітети. Активісти-просвітяни організовували і проводили літературні вечори, дні вшанування пам'яті Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, популяризували їхні твори, займалися видавничою діяльністю та постановкою вистав аматорськими драматичними гуртками.

Наприкінці 20-х років ХХ століття Луцька «Просвіта» об'єднувала понад 100 осередків і філій, у яких нараховувалось понад 3,3 тис. членів. Своєю активною діяльністю Товариство притягувало до себе все більше людей. З волинською «Просвітою» пов'язані такі особистості, як сенаторка Олена Левчанівська, професор Іван Власовський, ректор гімназії, професор Рафаїл Шкляр, голова наглядової ради Українського банку в Луцьку Іван Бондарчук, історик Олександр Цинкаловський, батько всесвітньо відомого вченого Агатангела Кримського Юхим Кримський, брати Березовські, лікар Арсен Річинський, громадські діячі Олекса Тацюра та Григорій Гладкий і багато інших визначних постатей.

Наприкінці 20-х років ХХ століття становище просвітянських організацій ускладнилось. У червні 1928 року волинським

воєводою Г. Юзевським була започаткована «нова волинська політика», яка передбачала повну інтеграцію Волині у Польщу і ліквідацію українських організацій. У липні 1934-го була закрита Луцька «Просвіта». Члени товариства зазнали переслідувань, арештовувались і за сфальсифікованими звинуваченнями притягались до судової відповідальності, а потім відправлялись у табори. З 1939 року більшовики довершили те, що не встигли зробити поляки. Сталінський тоталітарний режим розглядав просвітницькі організації як «буржуазно-націоналістичні». Так майже на півстоліття «Просвіта» припинила свою діяльність.

У липні 1988 року відновлено просвітянський рух у Луцьку. У березні 1989-го в приміщенні обласного театру ляльок відбулася установча конференція Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Це була непевна пора перебудови, та дух національної гідності, яким жила передова інтелігенція міста, переміг. 90-ті роки минулого століття відзначались найбільшою активністю Товариства «Просвіта». Саме просвітяни виступили на захист рідної мови. У цей період проводилось безліч масових заходів: вшанування пам'яті Тараса Шевченка, Лесі Українки; повернення забутих імен творців національної культури – Галшки Гулевичівни, Данила Братковського, Йова Кондзелевича, Івана Марковича, В'ячеслава Липинського, Модеста Левицького... Завдяки активній діяльності просвітян було встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку; перейменовано вулиці і площі міста, запроваджено написи українською мовою. Крім того, проведено ряд конференцій, семінарів, лекцій, «круглих столів», присвячених питанням політичного, культурного і духовного життя та міжнародний симпозіум «Леся Українка і світова культура», у якому взяли участь представники інших країн.

Активно працюють на просвітницькій ниві вчителі, викладачі вузів, письменники, робітники, службовці, пенсіонери, серед яких Катерина Шаварова, Галина Патута, Наталія Завальна, Надія Гуменюк, Василь Гей, Михайло Хлопецький, Василь Швабюк, Оксана Кучінко, яка нині очолює міський осередок Товариства.

Заходи «Просвіти» носять різноманітний характер, торкаються різних ланок духовного і культурного життя. Діяльність організації спрямована на відродження і розвиток національної культури, відновлення народних традицій, свят, звичаїв, висвітлення історичної правди, ознайомлення з надбаннями національної і світової культури, підвищення інтелектуального й культурного рівня лучан. Товариство постійно дбає про розширення своїх лав і створення нових осередків.

У Луцьку активно діє осередок «Просвіти» «Світець» при Волинському краєзнавчому музеї. Його було створено 24 квітня 1990 року. Першими активістами-просвітянами були: відомий на Волині фольклорист, етнограф і краєзнавець, лауреат премії

імені П. Чубинського Олекса Ошуркевич, реставратори іконопису Анатолій Квасюк і Леся Обухович, головний хранитель музею Наталія Пушкар, художниця Галина Івашків. Згодом до «Світця» приєдналося ряд музейних працівників, вчителі шкіл міста, а також заслужена артистка України Галина Кажан, відомий майстер вишиваного портрету Юрій Савка та інші відомі і небайдужі патріоти краю. Очолює осередок з часу його створення активна просвітянка, завідувач відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею Наталія Гатальська. «Світець» проводить низку культурно-освітніх заходів: зустрічі з цікавими людьми, вечори і концерти, лекторії, свята рідної мови та писемності й мови, організовує поїздки визначними місцями України, де члени осередку зустрічаються з місцевими просвітянами, ведуть обмін літературою. Ще чимало корисних справ на рахунку «Світця» та у його планах.

«Просвіта» була і залишається однією з найважливіших громадських організацій, адже її завдання актуальні і сьогодні.

Тетяна Хомова

Література:

Власовський І. Луцька «Просвіта» / І. Власовський. – Львів, 1928. – 70 с.

Денисюк А. С. Про волинську «Просвіту» / А. С. Денисюк, Н. К. Вічалковська // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 579–591.

Левчанівська І. О. Мої спогади про «Просвіту» / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 596–620.

Мартинюк Я. Товариство «Луцька повітова Просвіта» та українська книга / Я. Мартинюк // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 221–222.

Пономаренко С. Є. Волинська «Просвіта» і книгарський рух (1921–1939 рр.) / С. Є. Пономаренко // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 2000. – № 3. – С. 93–97.

Пономаренко С. З історії заснування товариства «Просвіта» в Луцьку / С. Пономаренко // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: історія. – Луцьк, 1997. – № 3. – С. 47–49.

«Просвіта» на Волині: минуле і сучасне: зб. наук. ст., док. і матеріалів / за ред. В. К. Барана. – Луцьк: Вежа, 2001. – 196 с.

Савчук Б. Волинська «Просвіта» / Б. Савчук. – Рівне: Ліста, 1996. – 148 с.

Тимошенко В. І. З історії «Просвіти» на Волині в 1917–1922 рр. В. І. Тимо-

шенко // Українська національна ідея: історія і сучасність: наук. зб. – Житомир, 1997. – С. 20–21.

Філіпович М. Українські школи та Луцька «Просвіта» у 20-30-х рр. ХХ ст. / М. Філіпович // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1999. – Вип. 4. – С. 113–119.

«Просвіта» // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т. 6. – С. 2371.

18 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження П. К. Сензюка (1928-2007) – українського художника і педагога

У 1961 році у Луцьку було відкрито перший в області мистецький заклад – дитячу художню школу. Ініціатором її створення, а також незмінним директором впродовж багатьох років був Петро Костянтинович Сензюк.

Народився Петро Сензюк на Хмельниччині у с. Сахни 18 вересня 1928 року. Навчався у Київській художній школі ім. Т. Г. Шевченка (1944-1946 рр.), в Одеському художньо-педагогічному інституті на факультеті живопису (викладачі з фаху: М. Павлюк, П. Злочевський, Л. Мучник). У 1951-му приїхав до Луцька. З притаманним йому творчим запалом розпочав активну роботу щодо розбудови художнього життя міста. Разом із іншими талановитими молодими людьми – Д. М. Латишевим, А. Є. Ніколаєнком, Б. М. Карабуліним – зініціював появу Товариства художників, діяльність якого відігравала важливу роль у художньому житті Луцька.

Впродовж своєї багаторічної творчої роботи в царині образотворчого мистецтва П. Сензюк сформував достоту об'ємний мистецький доробок: пейзажі, портрети, натюрморти. Був активним учасником художніх виставок. Носій традицій реалістичного мистецтва, П. Сензюк експериментував із прийомами імпресіонізму, розвиваючи традиції одеської школи живопису. Його твори легкі, динамічні, імпульсивні у виконанні. Їх домінантою виступає колір. Наповнений сонячним світлом і повітрям, він пульсує, мерехтить, передаючи красу навколишнього світу.

Природа для художника завжди була невичерпним джерелом натхнення. Його пейзажі, одні – мажорні й оптимістичні у звучанні

(«Гурзуф», «Красо України, Поділля», тощо), інші – виконані в одній тональності, сповнені умиротвореності, душевного спокою («Зимові барви», «Полісся. Хутір Віл» та ін.). У натюрмортах, захоплюючись красою і багатством барв рідного краю, Петро Сензюк демонструє свою майстерність у передачі фактури квітки, кераміки, тканих ліжників («Соняхи», «Півонії» та ін.). Багато уваги надавав історії України. Ряд творів присвятив темі козацтва. Створив об'ємну серію робіт на тему голодомору в Україні, в основу яких покладені роздуми художника про долю власного народу.

З великим пошануванням ставився Петро Сензюк до народного мистецтва. Був одним із тих, хто долучився до справи заснування у Луцьку Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва. З власної ініціативи займався етнографічними розвідками. Орнаменти, запозичені з народної вишивки, ткацтва, стали основою його методичних розробок по композиції. Часто-густо етнографічні риси є характерною ознакою портретних творів художника. У них він захоплюється колористичною красою народних строїв, а психологічна характеристика допомагає художнику увиразнити образ («Валентина», «Олена Бурдаш», ін.).

Для багатьох поколінь жителів Луцька ім'я Петра Костянтиновича Сензюка невід'ємно пов'язується із діяльністю дитячої художньої школи, натхненним директором якої він був до виходу на пенсію (1989 р.). Створення школи, організація навчального процесу, формування колективу талановитих педагогів було справою усього його життя. За роки роботи тут він виховав не одне покоління творчої молоді. Нині це відомі в Луцьку архітектори, скульптори, живописці, педагоги – М. Головань, Є. Ходаківський, О. Валента, В. Чухрай, О. Бурдаш та ін.

Петро Сензюк прожив активне й наповнене життя, впродовж якого він був невтомним популяризатором мистецтва, заохочуючи до творчості, спонукаючи до споглядання прекрасного. Помер Петро Сензюк в червні 2007 року. У 2006-му за особистий вагомий внесок у справу формування та становлення в області початкової ланки художньої освіти – Луцької дитячої художньої школи, за значні здобутки в галузі педагогіки та популяризацію народного мистецтва П. К. Сензюка було відзначено обласною премією ім. Йова Кондзелевича.

Олена Слота

Література:

Світ захоплень: живопис – Петра Сензюка. Жіночі прикраси з бісеру – Ірини Сензюк. – Луцьк, 1998. – 4 с.

Виставки: вернісаж художника в СБУ // Волинь. – 2000. – 11 квіт.

Голодомор 1933 року очима подільського хлопчика Петі Сензюка // Віче. – 2000. – 7 груд.

Гуменюк Н. Петро Сензюк: «Я мандрував дорогами великих» / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 23 квіт.

Гуменюк Н. Творчий тандем Сензюків / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 25 верес.

Клімчук Л. Вручено обласні іменні премії / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2006. – 12 жовт. – С. 4.

Левицька Т. Барвиста палітра художника / Т. Левицька // Волинь. – 1994. – 1 груд.

Лініченко С. Світ гармонії та душевної рівноваги / С. Лініченко // Нар. трибуна. – 1995. – 6 жовт.

Степанюк Ф. Коріння художника Петра Сензюка / Ф. Степанюк // Нар. справа. – 1994. – 23 груд.

Черняк В. «...І визволи мене від многих і лютих спогадів...» / В. Черняк // Аверс-прес. – 1998. – 10 груд.

29 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження В. М. Чебліна (1928) – заслуженого працівника культури України

Віктор Михайлович Чеблін народився 29 вересня 1928 року в Корсунь-Шевченківському на Черкащині в сім'ї простих, шанованих в селі людей Михайла Івановича та Теклі Климівни Чебліних. Зростав разом з братами, але, на жаль, не всім вдалося досягти повноліття і змужніти. Початкову освіту отримав у селі Ковдра Житомирської області. Професія батька, відомого муляра-пічника, потребувала частих переїздів, а потім почалась війна. Вже п'ятнадцятирічним юнаком працював в санітарній бригаді евакогоспіталю № 6069, а з червня 1944 року працював повозничим санітаром в центральному санаторії Червоної Армії. Цього ж року навчався в Залізничній школі у Вишнівці Житомирської області, а в 1945-1946 роках – уже слухач Київської Воєнної артилерійської спецшколи. В 1947 поступив до Київського державного педагогічного інституту імені Горького, де закінчив історичний та музично-педагогічний факультети. Після його закінчення переїхав на Волинь, розпочав тут свою трудову діяльність. З 1951 року викладав історію в Ківерцівській середній школі № 1. У 1952-му очолив районний відділ народної освіти, а з 1954-го став директором Ківерцівської середньої школи № 1.

Працював на партійній роботі, як другий секретар райкому опікувався гуманітарними питаннями. Працюючи в школі, зарекомендував себе як прекрасний організатор; завжди знаходив спільну мову з молоддю, брав участь у спортивних змаганнях, творчих вечорах. У 1962 році Віктор Михайлович очолив Ківерцівський культурно-освітній технікум, трохи згодом цей навчальний заклад було переведено до Луцька. Багато праці довелося вкласти Віктору Михайловичу для того, щоб підготувати приміщення та вчасно розпочати навчально-виховний процес. У 1963-му було завершено добудову навчального корпусу № 1, через рік – бібліотеки, їдальні та спортзалу. Наполеглива праця директора, його співпраця з педагогічним колективом дали результати. Луцьке культурно-освітнє училище стало одним з найкращих в УРСР. Віктору Михайловичу у вересні 1967 року було присвоєно почесне звання заслуженого працівника культури України, а в 1979-му нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. З 1975-го під його керівництвом почали добудову другого навчального корпусу і реконструкцію першого. Вже у 1982 році ця новобудова експлуатувалась; збільшилась кількість танцкласів, аудиторій. В училищі були зібрані найкращі спеціалісти у різних галузях мистецтва; випускники училища працювали і працюють в культурно-освітніх закладах області, багато з них стали визнаними фахівцями і гідно представляють культуру і мистецтво Волині.

Віктор Михайлович неодноразово обирався депутатом районної ради. У 1965-1980 роках був депутатом Луцької міської ради. У 1969-1984 роках очолював обласне відділення музичного товариства України.

3 грудня 1983-го Віктор Михайлович Чеблін за станом здоров'я залишив посаду директора училища, але не залишив викладацької роботи. І навіть зараз, перебуваючи на заслуженому відпочинку, не раз і не два звертаються до Віктора Михайловича за порадою колеги, випускники, знаючи, що завжди знайдуть щире слово підтримки і розуміння.

Тетяна Дудар

Література:

Чеблін В. Од нас, викладачів / В. Чеблін // Культура і життя. – 1981. – 30 серп.

Чеблін В. Повпреди культури на селі / В. Чеблін // Культура і життя. – 1967. – 22 черв.

Чеблін В. Творчість окрилює працю / В. Чеблін // Рад. Волинь. – 1968. – 1 січ.

* * *

Богуш М. Ківерцівщина: кризь віки і долі: іст.-краєзн. нариси / М. Богуш, Г. Павленко. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про В. Чебліна – с. 145–146.

Денисюк В. Директор культурно-освітнього училища шістдесятих – початку вісімдесятих років В. М. Чеблін / В. Денисюк // Денисюк В. Одержимі творчістю: мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк, 2004. – С. 37–41.

Філатенко А. В. Училище культури / А. В. Філатенко // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 44–45.

Балик Н. Училищу – 40 років / Н. Балик // Волинь. – 1992. – 21 трав.

Дмитрієва Н. Феномен Чебліна / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2003. – 9 жовт.

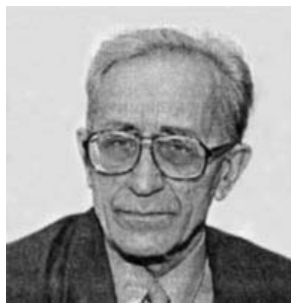
Філатенко А. Життя, як пісня / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1983. – 4 січ.

Філатенко А. Накувала зозуля щасливі літа / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1988. – 1 жовт.

Філатенко А. Рукотворний пам'ятник Віктора Чебліна / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 4 жовт.

3 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження І. П. Ющука (1933) – українського літературознавця, прозаїка, перекладача

Іван Пилипович Ющук народився 3 жовтня 1933 року в селі Черників Володимир-Волинського району Волинської області. 1952 року вступив на факультет слов'янської філології до Львівського державного університету імені І. Франка.

Доля справді мудро розпорядилася непересічним талантом і різнобічним обдарованням волинського юнака. Розпорядилася раціонально, пов'язавши його життя з чеською, сербською, словенською і, зрештою, востаннє остаточно – з рідною українською філологією. Важлива сторінка в творчій біографії письменника І. Ющука – переклади художніх творів. Не рахуючи журнальних публікацій, це майже півтора десятка прозових книг. Романи М. Селімовича «Фортеця», Е. Коша «Сніг і лід», «Сіті», повісті Б. Чопика «Орли вилітають рано», М. Матошеця «Слідами корабельного журналу», М. Божича «Пан полковник», «Бомба», оповідання та новели І. Андрича, Р. Романовича, Ф. Бевка. Ці та інші твори завдяки майстерному перекладу І. Ющука стали помітним надбанням нашої художньої культури.

У 1987-1991 роках Іван Пилипович очолював Клуб шанувальників української мови при Спільці письменників України. Саме в ту пору, глибоко збагнувши трагедію свого народу, взявся за згуртування справжніх патріотів, щирих шанувальників українського слова. Протягом п'яти років до Будинку письменників (по вул. Банковій, 2) збиралися сотні людей, які прагнули почути слово правди. Тут розглядався стан викладання української мови у вищих навчальних закладах м. Києва, стан функціонування української мови в громадському транспорті столиці України, на окремих фабриках та заводах Києва. Йшла боротьба за чистоту української мови на УТ та Уккрандіо. І в переважній більшості обговорюваних проблем відчувалася глибока ерудиція та ініціативність не втомного випускника Львівського університету, чиї вміння та всебічна підготовка були такими доречними саме на посту голови Клубу шанувальників української мови при Спільці письменників України.

Трохи менше знаємо його як педагога безпосередньо за кафедрою, хоч за враженням від написаних ним і виданих масовими тиражами підручників з української мови можемо з певністю сказати: в особі І. Ющука освітяни мають вельми цікавого, просто одержимого трудівника і в цій царині. Професор, завідувач кафедри слов'янського і загального мовознавства в Київському міжнародному університеті, Іван Пилипович Ющук сам викладає українську мову. Тож майже два десятки його підручників з української мови – плід не тільки любові до рідного слова та гарячого бажання утвердити його у всіх сферах суспільного життя, а й витвір високого професіоналізму автора.

Для зрусіфікованих українців він оперативно в перші ж роки нашої незалежності створив посібники «Я выучу украинский язык» (1991), де розглядаються питання граматики і стилістики української мови. Сюди ж можна віднести і видання книжечки «Украинский язык для начинающих» (1992). Особливою популярністю серед українських словесників користаються підручники «Практикум з правопису української мови» та «Практичний довідник з української мови».

Одночасно мовознавець плідно працює над більш ґрунтовними й складнішими підручниками, призначеними для студентів системи вищих навчальних закладів. «Українська мова: Підручник» (Київ: Либідь, 2003).

Є в І. П. Ющука дослідження «Мова наша українська» (Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2001). У науковому роздумі «Рідна мова» автор пише: «Бог, чи Абсолют, чи Універсальний закон всесвітнього існування (кому як зручніше) вділив кожному народові його неповторну мову як інструмент не тільки взаємопорозуміння, а й пізнання й осмислення навколишнього світу ... Рідна та мова, яка вироблена рідним народом на його споконвічній землі і пристосована саме до його умов існування, до його способу думання, навіть якщо за її основу колись було взято чужу мову. Вона є рідною не тільки

для всього народу, а й для кожного окремого індивіда, що належить до цього народу, незалежно від того, з якою мовою йому довелося зіткнутися при появі на світ. Рідна мова – це мова предків і землі, а не мова, привнесена ззовні.

Немає кращих і гірших, вищих і нижчих мов. Але є мова рідного народу, яку не може замінити жодна інша».

Ще одна цікава грань у діяльності І. Ющука – художня творчість. Окрім численних новел, котрі написав до своїх підручників з української мови, він автор також виданої у «Веселці» популярної науково-фантастичної повісті «Троє на Місяці».

Нині І. П. Ющук заслужений діяч науки і техніки України, член Національної спілки письменників України, член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, голова Товариства «Україна – Сербія», кандидат філологічних наук, професор. Творчий доробок ученого підносить його до рівня фундаторів незалежності нашої держави.

Олена Дубень

Література:

Ющук І. Курс ускореного обучения украинскому языку: 30 занятий / І. Ющук. – К.: Боривітер, 1994. – 208 с.

Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2006. – 25 с.

Ющук І. П. Троє на Місяці: наук.-фантаст. повість / І. П. Ющук. – К.: Просвіта, 2006. – 271 с.: іл.

Ющук І. П. Українська мова: підруч. для студ. вузів / І. П. Ющук. – К.: Либідь, 2003. – 640 с.

Ющук І. Ф. Украинский язык для начинающих: учеб. пособие / І. Ф. Ющук. – К.: Просвіта, 1992. – 88 с.

Ющук І. Ф. Я выучу украинский язык: правописание, синтаксис, стилистика; Украинская литература XX века: учеб. пособие / І. Ф. Ющук. – К.: Освіта, 1992. – 335 с.

Ющук І. Роздум про мету викладання рідної мови в школі / І. Ющук // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 10–14.

Ющук І. Якщо хочемо вижити / І. Ющук // Літ. Україна. – 2007. – 20 верес. – С. 3.

* * *

Пасемко І. Випускник далекого 57-го / І. Пасемко // Дивослово. – 2003. – № 4. – С. 49–53.

Пасемко І. Моя дорога ALMA-MATER / І. Пасемко // Дзвін. – 2003. – № 2. – С. 99–111.

Пасемко І. Іван Ющук – письменник, перекладач, учений: (до 70-річчя від дня народж.) / І. Пасемко // Слово і час. – 2003. – № 11. – С. 7–9.

Юрчук А. Професор з Черникова / А. Юрчук // Слово правди. – 1994. – 11 січ.

13 ЖОВТНЯ 100 років від дня народження Ю. Неча (1908-1939) – польського історика, дослідника Волині

Юліан Неч народився 13 жовтня 1908 року у м. Жешуві (Польща). У 1926 році після навчання в гімназії він вступив до Ягеллонського університету (Краків), де вивчав історію та право.

3 липня 1937 року жив і працював в Луцьку, очолював публічну бібліотеку, займався науковою діяльністю. Ю. Неч зробив вагомий внесок в організацію (1935 р.) Волинського товариства приятелів наук (ВТПН), згодом став його науковим секретарем та керівником гуманітарної комісії і наукових закладів товариства, до якого були включені Публічна бібліотека і Волинський музей.

Саме Ю. Неч впорядкував відділи рукописів, інспектував волинські бібліотеки, архіви, інвентаризував їх, включаючи деякі з них до зібрань бібліотеки товариства. На 1937 рік книгозбірня бібліотеки ВТПН налічувала близько 25 тисяч книг і була найбільшою на Волині. Під час війни значна частина цієї цінної книгозбірні була знищена німцями. Збережені частини нині знаходяться у Державному архіві Волинської області, бібліотеці та фондах Волинського краєзнавчого музею.

Значним також є і науковий доробок Ю. Неча. В 1935-1939 роках з'явилася велика кількість наукових статей, присвячених історії Волині: «Друкарня монастиря отців василіанів у Почаєві» («Перегл. бібліот». т. 9; 1935); «Друкарні на Волині» («Орієнс», 1936); «Відділ рукописів у бібліотеці ВТПН у Луцьку» («Архейон» т. 14, 1936). Друкувався у багатьох часописах, таких як «Волинь», «Земля Волинська», «Рочник Волинський», «Зніч», інших наукових виданнях. До видання «Книга до пам'яті Юзефа Ігнаці Крашевського» (Луцьк, 1939) написав статтю «Ю. І. Крашевський – дослідник минулого Волині».

Робота Ю. Неча була перервана Другою світовою війною. Влітку 1939 року як поручик запасу він був мобілізований до армії. Наприкінці вересня у боях з німцями на Люблінщині він був важко поранений і 1 жовтня 1939 року помер у військовому госпіталі м. Щебрешин (Польща). Похований у Жешуві.

Науковий доробок Юліана Неча з дослідження історії Волині є вагомим і потребує подальшого вивчення істориками, краєзнавцями.

Олена Дубень

Література:

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині / Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Кн. 1. – 248 с.

Про Ю. Неча – с. 101, 102.

Дмитрук В. Вибрані часом: (краєзнавці Волині 20-30 рр. XX ст.) / В. Дмитрук // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 59–62.

Дмитрук В. Юліан Неч – науковець, дослідник Волині міжвоєнного часу / В. Дмитрук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст. -краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 63.

Rzeźniak M. Julian Nieć (1908-1939), historyk, organizator życia naukowego Wolyniu / M. Rzeźniak // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 117–118.

Пшибось А. Неч Юліан / А. Пшибось // Польський біографічний словник. – Варшава, 1977. – Т. XXII / 4. – Зошит 95. – С. 726–727. – [Пол. мовою].

14 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження Г. О. Юхимчука (1933) – українського письменника, журналіста

Народився Георгій Олександрович Юхимчук 14 жовтня 1933-го в селі Милуші Луцького району. У віці 13 років вже самостійно заробляв на життя, оскільки лишився сиротою. Закінчив місцеву середню школу. Спершу працював у власному господарстві, потім – завідувачем сільського клубу. В 1953 році вступив на історико-філологічний факультет Луцького педагогічного інституту. Пізніше займався комсомольською та партійною роботою.

Здобув професію журналіста у Київській вищій партійній школі. Працював заступником головного редактора газети «Волинь», значний відрізок часу очолював обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я», був завідувачем редакційно-видавничого відділу «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Під впливом свого однокласника Олександра Богачука та друга Бориса Харчука почав писати та друкуватися в обласних і республіканських часописах.

У 1989 році вийшла його повість «Вода з нашої криниці», в якій було описано одвічну боротьбу волинян за волю. А саме історію одного з волинських сіл – Надстир'я. Повість була переповнена приказками, народними легендами, які автор почерпнув з багатих волинських народнопоетичних джерел.

А в 1998 році вийшла книга «Минуле не мовчить», в якій було відтворено події фашистської окупації. Ця книга продовжила епопею, започатковану в книзі «Вода з нашої криниці», де розкриваються драматичні долі волинян. За високу художню майстерність Георгія Олександровича можна ставити в ряд з такими відомими майстрами художнього слова, як Михайло Стельмах, Іван Цюпа, Євген Гуцало та Григорій Тютюнник.

Також проявив себе автор і як знавець історії Другої світової війни. У своїх працях Георгій Юхимчук давав оцінку діяльності Червоної Армії та ОУН-УПА, хоч і не був учасником війни. Словом, його метою було передати у своїх творах минуле, біль народу, його життя.

Валентина Глушук

Література:

Юхимчук Г. Вода з нашої криниці: повість / Г. Юхимчук. – К.: Рад. письменник, 1989. – 334 с.

Юхимчук Г. Минуле не мовчить: повість / Г. Юхимчук. – К.: Укр. письменник; Луцьк: Вид-во ВДУ, 1993-1997. – 420 с.

Юхимчук Г. Все це продовжує жити в мені / Г. Юхимчук // Книжковий сад «Надстир'я» (1992-2002). – Луцьк, 2002. – С. 33-38.

Юхимчук Г. На межі: оповідання / Г. Юхимчук // Перевесло: антол. – Луцьк, 2001. – Т. 2. – С. 172-181.

Юхимчук Г. Наш родовід: оповідання / Г. Юхимчук // Струни життя. – Луцьк, 1999. – С. 8-12.

Юхимчук Г. Спадкоємниці: новела / Г. Юхимчук // Світязь: літ. зб. Волин. орг. Співки письм. України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 104.

Юхимчук Г. Так веліла партія / Г. Юхимчук // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 156-159.

Юхимчук Г. Батькова обнова: новела / Г. Юхимчук // Ранок. – 1984. – № 11. – С. 14-15.

Юхимчук Г. Дороги і бездоріжжя: урив. з одноймен. роману-трилогії / Г. Юхимчук // Волинь. – 1997. – № 3. – С. 77-119.

Юхимчук Г. Згадка; Росинки; Розлука; Зрада: етюди / Г. Юхимчук // Літ. Україна. – 1987. – 27 серп.

Юхимчук Г. На столоченім пасовиську: урив. з повісті / Г. Юхимчук // Волинь. – 1993. – 14 жовт.

* * *

Георгій Юхимчук // Перевесло: антол. – Луцьк, 2001. – Т. 2. – С. 172.

Бородулін С. Живий голос минулого / С. Бородулін // Луцьк. замок.
– 2001. – 23 серп.

Вітаємо! // Луцьк. мол. – 2003. – 16 жовт.

Дубина М. Живий образ революційного краю / М. Дубина // Сіл.
вісті. – 1989. – 3 жовт.

Чернецький І. Летять, мов коні, вдалину літа... / І. Чернецький // Волинь. – 2003. – 14 жовт.

Георгій Юхимчук // Письменники Лесинога краю: літературозн.
довід. – Луцьк, 1994. – С. 51–52.

1 ЛИСТОПАДА

**75 років від дня народження П. Д. Ткачука (1933) –
українського історика і педагога, кандидата історичних наук**

Ткачук Петро Дем'янович народився 1 листопада 1933 року в с. Бобли Турійського району Волинської області (на той час Ковельського повіту Волинського воєводства) в селянській родині. У 1950-му закінчив Боблівську семирічну школу, а 1953-го – Турійську середню школу. Впродовж 1953–1958 років навчався на історичному (історико-філологічному) факультеті Луцького педінституту. У 1958-му почав працювати вчителем історії Боблівської середньої школи. З 1965 по 1972 роки очолював педагогічний колектив цієї школи як її директор.

У 1975 році П. Д. Ткачука було запрошено на роботу до Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки і вибрано за конкурсом на посаду старшого викладача кафедри загальної історії. У 1983-му Петро Дем'янович успішно захистив кандидатську дисертацію, а в 1988 році йому було присвоєно наукове звання доцента. З 1985 по 1987 роки працював на посаді заступника декана історичного факультету Луцького державного педінституту ім. Лесі Українки. У 2001-му у зв'язку з реорганізацією внутрішньої структури історичного факультету був переведений на посаду доцента кафедри історії стародавнього світу і середніх віків ВДУ ім. Лесі Українки.

П. Д. Ткачук читав нормативні курси «Історія первісного суспільства», «Історія Стародавнього Сходу», «Історія Стародавньої Греції та Риму», низку спецкурсів для студентів історичного факультету.

Упродовж багатьох років Ткачук П. Д. активно і плідно займався

науковою роботою. Він брав участь у багатьох всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Його науковий доробок складає близько 100 опублікованих праць. Зокрема, підручники та посібники для студентів: «Навчально-методичний посібник «Історія первісного етапу, Стародавнього Сходу й античних цивілізацій в назвах, термінах і поняттях» (Луцьк, 1995. – 7 друк. арк.), «Робоча програма з історії стародавнього світу. Методичні рекомендації для студентів-істориків заочної форми навчання та політологів (Стародавня Греція та Рим)» (Луцьк, 1996. – 3 друк. арк.), «Культура народів первісної спільності, східних та античних цивілізацій» (Луцьк, 2000. – 12 друк. арк.) та багато інших.

За сумлінну багаторічну працю П. Д. Ткачуку у 1972 році присвоєно звання «Відмінник народної освіти». Він також нагороджений медалями «За доблесний труд», «За активную работу (Всесоюзное общество «Знание»)» та низкою грамот і подяк.

Геннадій Бондаренко

Література:

Ткачук П. Д. Історія первісного етапу, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк: ПФ «Логос-89», 1995. – 170 с.

Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тів, ун-тів та вчителів історії. – Вип. 2, доп. / П. Д. Ткачук. – Луцьк: Вид-во обл. друк., 2003. – 174 с.

Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах: тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк: Надстир'я, 1992. – 114 с.

Ткачук П. Д. Культура народів первісної спільності, східних і античних цивілізацій: навч. посіб. / П. Д. Ткачук. – Луцьк: Вежа, 2000. – 290 с.

Ткачук П. Бібліографія з історії освіти Волинського краю / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: краєзнавство: здобутки, перспективи: тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 63–64.

Ткачук П. Д. Дмитро Михальський Боброк – воєвода волинський / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю: тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 35–36.

Ткачук П. Д. Економічні та культурні зв'язки Луцька в період середньовіччя / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура: матеріали VIII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 25–27.

Ткачук П. Д. Етнографія Волині в працях польських дослідників

(XIX ст.) / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 33–36.

Ткачук П. З історії літописання в Україні у XVI–XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: історія. – Луцьк, 1997. – № 2. – С. 75–79.

Ткачук П. З історії освіти в Україні у XVI–XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1996. – Вип. 3. Сер.: історія, вип. 1. – С. 14–18.

Ткачук П. Йому невіддданні віки (до 800-річчя першої згадки про Камінь-Каширський) / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 282–283.

Ткачук П. Культура Ізраїльсько-Іудейського царства: релігія та література / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 181–185.

Ткачук П. Методичні поради до спецкурсу «Історія культури Стародавньої Греції і Риму» для студентів третього курсу історичних факультетів вузів / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: історія. – Луцьк, 1997. – № 3. – С. 103–107.

Ткачук П. Д. Неперевершені витвори греків / П. Д. Ткачук // Матеріали XLI наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. II. – С. 9.

Ткачук П. Образотворче мистецтво й музична культура в Україні у XVII – на поч. XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: істор. науки. – Луцьк, 1998. – № 1. – С. 4–7.

Ткачук П. Основні архітектурні стилі міст і замків України XVII–XVIII століть / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 1999. – № 5. – С. 5–8.

Ткачук П. Писемність, географічні та наукові відкриття Вавилону / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 2000. – № 3. – С. 176–179.

Ткачук П. Писемність, література, наука Стародавньої Індії / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 10. – С. 147–151.

Ткачук П. Писемність у Стародавньому Єгипті та зародження наукових знань / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки. – Луцьк, 2000. – № 1. – С. 131–136.

Ткачук П. Ратне – давнє слов'янське поселення, західні ворота Волині / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 283–284.

Ткачук П. Д. Соціально-економічне становище трудящих волинської губернії напередодні Великого Жовтня / П. Д. Ткачук,

А. П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: (тези доп. та повідомл. Волин. регіон. іст.-краєзн. конф.). – Луцьк, 1985. – С. 115–118.

Ткачук П. Д. Третій трудовий – справжня школа гарту і виховання майбутнього вчителя / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура: (тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф.). – Луцьк, 1990. – Ч. I. – С. 136–139.

Ткачук В. 3 історії Галицько-Волинського князівства в період правління династії Романовичів / В. Ткачук, Л. Ткачук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 184–185.

* * *

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк: Ред.-вид. від. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

2 ЛИСТОПАДА

60 років від часу обрання Волинської ради профспілок (1948)

Історія розвитку профспілкового руху на Волині має свої історичні традиції і була започаткована в 20-30-х роках минулого століття за часів польської влади.

Після звільнення Волинської області від німецько-фашистських загарбників профспілки відновили свою роботу. В серпні-листопаді 1944 року були створені перші галузеві профспілкові комітети: працівників початкових і середніх шкіл, борошномельної промисловості та елеваторів, фінансово-банківських працівників, зв'язку, державних установ, державної торгівлі та громадського харчування, в січні-лютому 1945-го – робітників і службовців машинно-тракторних станцій і земельних органів, місцевої промисловості, медико-санітарної праці.

Як свідчать архівні джерела, в перші повоєнні роки створювались і активно розвивали свою діяльність галузеві профспілкові комітети. Саме з 1948 року діяв груповий комітет працівників шосейного і гідротехнічного будівництва.

2 листопада 1948 року була обрана Волинська обласна рада професійних спілок. Головою Волинської обласної ради профспілок було обрано Ільченка Олександра Кононовича. Він працював на цій посаді з 2 листопада 1948 до 14 жовтня 1952 року.

У 1948-му обласна рада профспілок об'єднувала 12 галузевих обкомів, 2 групових комітети. На обліку нараховувалось 45 630 членів профспілок. Крім того, 68 місцевих комітетів із загальною кількістю

2100 чоловік були підпорядковані безпосередньо центральним і республіканським комітетам профспілок.

Станом на 1 січня 2007 року нараховується всього 179 270 членів профспілок; 17 обласних галузевих рад; 88 міських, районних територіальних комітетів та рад профспілок; 22 об'єднаних профорганізацій та 2312 первинних профорганізацій.

Валентина Глушук

Література:

Очерки истории профессиональных союзов Украинской ССР. – К.: Политиздат Украины, 1983. – 663 с.

З історії профспілок Волині – с. 327, 329, 330, 512, 580.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Профспілковий рух Волині – с. 87-98.

Александрович М. Хай нас профспілки захищають / М. Александрович // Волинь. – 1998. – 3 листоп.

Перша обласна міжспілкова конференція: утворення Обласної Ради професійних спілок // Рад. Волинь. – 1948. – 5 листоп.

Чурило О. Іван Карпомиз: інтереси людей – понад усе! профспілки – сила, яка здатна консолідувати трудівників / О. Чурило // Волинь. газ. – 2006. – 2 лют. – С. 4.

З ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста

Мабуть, немає жодного волинського письменника, чиє б серце було так широко відкрите природі, так натхненно оспівувало її величну красу і так болісно реагувало на її проблеми. «Читати» енциклопедію волинського краю – улюблене заняття Віктора Лазарука, адже на кожній її сторінці – історія, легенди, топоніміка, а ще – людські долі.

Віктор Антонович Лазарук народився 3 листопада 1933 року в селі Дубова Ковельського повіту на Волині у родині хліборобів. Батько був сільським музиком, тому чутливі струни серця дитини озивались на пісню, поезію, музику і живопис. Обдарований юнак вступив до Львівського державного університету ім. Івана Франка, який закінчив у 1958 році. Спочатку

вчителював у с. Заболоття на Волині, пізніше очолював відділ поезії в редакції львівського журналу «Жовтень» (нині «Дзвін»). Друкувалися перші вірші, прозові й публіцистичні твори. У 1968-му Віктора Лазарука прийняли у члени Спілки письменників України.

Змальовуючи у своїх творах красу волинської землі, поет і громадянин щиро переймається проблемами живої природи. Певний період він працював завідувачем бюро пропаганди обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури, а потім директором Будинку природи в Луцьку. Саме в цей період з-під пера автора одна за одною вийшли книги поезії, прози і публіцистики «Синь озерна» (1963), «Музика верховіть» (1966), «Шацькі озера» (1975), «Сині очі Волині» (1979), «Озерний дзвін» (1982). Письменник здійснював численні авто- та авіаекспедиції, мандрував пішки волинськими стежками в пошуках безцінних скарбів: легенди, переказу, історії походження топонімічної назви, цікавих людських доль.

Письменник не лише реалізував свої творчі плани, а й послідовно боровся з місцевою бюрократією, сміливо ставав на захист унікальної волинської природи – одвічного середовища життя волинян-поліщуків, за що зазнав переслідувань.

Пізніше В. А. Лазарук працював провідним редактором редакційно-видавничого відділу «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Нині відомий письменник – на творчій роботі.

Творча письменницька праця не заважає Віктору Антоновичу займатись громадськими справами. Він був делегатом Установчого з'їзду Народного Руху України, що відбувся у Києві 1989 року. На цьому з'їзді нашого авторитетного земляка-письменника було обрано до складу Великої Ради НРУ.

Після здобуття Україною незалежності Віктор Лазарук реалізує вповні свої творчі напрацювання, видає без цензури та редакторських правок книжку художньо-публіцистичних нарисів та оповідань «Вікна» (1995), книгу віршів, коментарів, документів та фотоілюстрацій «В оправі кипарисів» (2003). Але, безумовно, найвагомішим авторським здобутком є роман-есе «Світязь» (журнальний варіант екологічної повісті побачив світ у 1987 році), перший том якого (книги перша і друга) вийшов з друку 2002 року. Саме у цьому творі письменник проявив свій потужний талант не лише чудового оповідача, а й глибокого вдумливого, скрупульозного дослідника та об'єктивного аналітика. Поява можливості доступу до колись закритих архівів допомогла автору зібрати цікаві факти й всебічно висвітлити життя поліщуків у лоні рідної природи, їх стосунки, світосприйняття, розуміння свого призначення на землі.

Відомий український письменник Віктор Лазарук продовжує роботу над другим томом роману «Світязь», зустрічається з читачами,

своїм ентузіазмом і невсипучою енергією спонукає до дослідницької праці і творчості молодих краєзнавців і літераторів.

Наталія Гатальська

Література:

- Лазарук В. В оправі кипарисів: вірші, комент., док. / В. Лазарук. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 152 с.
- Лазарук В. Нариси, статті, есе / В. Лазарук. – Луцьк: Гранослов, 1995. – 142 с.
- Лазарук В. Глаголи землі: поезії / В. Лазарук. – Львів: Каменяр, 1987. – 93 с.
- Лазарук В. Літораль: вірші, поеми / В. Лазарук. – К.: Рад. письменник, 1990. – 236 с.
- Лазарук В. Луцкий замок: [буклет] / В. Лазарук. – М.: Центр. реклам.-информ. бюро «Турист», 1976. – 6 с.
- Лазарук В. Музика верховіть: поезії / В. Лазарук. – К.: Молодь, 1966. – 95 с.
- Лазарук В. Озерний дзвін: поезії / В. Лазарук. – К.: Молодь, 1982. – 88 с.
- Лазарук В. Отрок Осінь: поезія, публіцистика / В. Лазарук. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 488 с.
- Лазарук В. Світязь: роман-есе. Т. 1 / В. Лазарук. – Луцьк: Вежа, 2002. – 420 с.: іл.
- Лазарук В. Сині очі Волині: краєзн. нарис / В. Лазарук. – Львів: Каменяр, 1979. – 95 с.
- Лазарук В. А. Синь озерна: поезії / В. А. Лазарук. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1963. – 40 с.
- Лазарук В. Шацькі озера / В. Лазарук. – Львів: Каменяр, 1975. – 40 с.
- Лазарук В. Безсмертя; Нечімне / В. Лазарук // Незгасна зоря України: поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 33–40.
- Лазарук В. Весенний гимн; Перун; Ох и ночи; Цеп; Отдаляясь; «Прощай, забытый уголок земли...»; Море шумит; Лесной холм; Нутрии; Зеленая мгла; Осень, осень; Смерть последнего тура; 1627 год; Капля; Он и она; Из весенних заповедей заборольского жаворонка; Зима Василька; Шаги весны / В. Лазарук // Галицкая брама: стихи поэтов Зап. Украины. – М., 1990. – С. 150–162.
- Лазарук В. 3 нових поезій / В. Лазарук // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 180–192.
- Лазарук В. Озерна сторона / В. Лазарук // Волинь моя: журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2002. – Вип. 2. – С. 56–60.

Лазарук В. У маєтку великого коронного гетьмана: (урив. із роману-есе «Світязь») / В. Лазарук // Струни життя. – Луцьк, 1999. – С. 28–42.

Лазарук В. Із нових поезій / В. Лазарук // Волинь-нова. – 2005. – 13 жовт.

* * *

«Ворожу на вужах, по пташиному лету...»: Вікторові Лазаруку – 70 // Світязь: альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 158–160.

Гром О. Ф. Цвіт папороті: (за творчістю Віктора Лазарука) / О. Ф. Гром // Література рідного краю: зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 15–21.

Корнелюк Д. Лазарук Віктор / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині: презент. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2005. – С. 200.

Оляндер Л. Вірш Ліни Костенко «Я хочу на озеро Світязь» і роман-есе Віктора Лазарука «Світязь»: координати волинського тексту / Л. Оляндер // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-пркт. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 350–352.

Вербич В. Полісся таємниці знає та голос вічності розтаємничує: після прочитання книги Віктора Лазарука «Отрок Осінь» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 29 черв. – С. 4.

Козлюк Т. Полісся і Волинь у романі Віктора Лазарука «Світязь» / Т. Козлюк // Віче. – 2003. – 10 квіт.

Кухарук Р. Озерна лірика поета: до 70-річчя народж. письменника Лазарука / Р. Кухарук // Волинь. – 2003. – 1 листоп.

Луцький Лукаш. Роман-озеро, або Ландшафт з багатьма невідомими / Лукаш Луцький // Політика і культура. – 2003. – № 47. – С. 36.

Співець Полісся за порогом сімдесятиліття // Краєвид. – 2004. – 23 січ.

Філатенко А. Роман усього життя / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 13 берез.

* * *

Віктор Лазарук // Письменники України: біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 224.

Лазарук Віктор // Письменники Волині: (члени Нац. Спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 17.

Павлюк І. Лазарук Віктор Антонович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 193–194.

Пашук І. Лазарук Віктор Антонович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 101.

6 ЛИСТОПАДА

35 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973)

Художній музей у Луцьку – скарбниця духовних багатств, осередок мистецького життя і дійовий культурно-науковий центр Волині.

Вперше питання створення загальнодоступного міського художнього музею було порушено у 1930-ті роки шанувальниками старовини й мистецтва. У 1965 році уже в умовах Радянської України питання про музей

порушив директор Волинського обласного краєзнавчого музею Анатолій Каліщук. У «Доповідній записці», адресованій бюро Луцького міського комітету Комуністичної партії України, він констатував, що у музеї знаходиться біля 400 картин, проте експонується лише 25 полотен в одній невеликій кімнаті. Решта цінних творів зберігається у фондосховищі в дуже поганих умовах.

Тільки через 8 років, 6 листопада 1973 року, було відкрито в окремому приміщенні першу експозицію картинної галереї (нова назва – Художній музей у Луцьку – з 1998 року). Її розмістили в одноповерховому будинку колишньої повітової канцелярії і шляхетських судів, збудованому в 1789 році на руїнах княжого палацу Луцького замку – видатної пам'ятки архітектури і історії XIV століття. Тоді, у 70-ті роки минулого століття, музей зазнав шаленого туристичного буму. Більше музейні зали не бачили такої кількості відвідувачів, екскурсантів. Музей працював щодня, крім понеділка, з 10-ї до 18-ї години. Вартість за вхід складала 10 копійок, для учнів – 5 копійок. Екскурсійне обслуговування проводилось безкоштовно.

В основу експозиції художнього музею була покладена колекція творів зарубіжного і вітчизняного живопису, графіки, скульптури з фондів і приватних збірок. Сюди ж митці Волині передали низку власних робіт.

Найбільш цінним і відомим є зібрання західноєвропейського і польського малярства XVII – початку XX століття, куди входять полотна таких уславлених майстрів пензля, як фламандець Франс Снейдерс, іспанець Хосе Рібера, італійці Маньяско і Франческо Лондоніо, австрійці Йозеф Грассі і Генріх Гольпейн, французи Нікола Пуссен, Жак Куртуа (Бургіньон), Арі Шеффер, німці Франц Вінтерхальтер і

Фріц Гуммель, поляки Ян Матейко, Леопольд Лефлер, Войцех Коссак, Юзеф Брандт, Януарій Суходольський, Володимир Тетмайер, Петро Михайловський. Картин цих митців в Україні – одиниці.

Великий інтерес також становлять твори російських і українських митців другої половини XIX – першої третини XX століття. Тут полотна знаменитих мариністів Івана Айвазовського і Руфіна Судковського, жанровий живопис Лук'яна Попова і Кирила Лемоха, міські краєвиди Гаврила Остапенка, пейзажі Володимира Орловського і Фотія Красицького.

Багата і різноманітна колекція творів уродженця Волині, випускника Санкт-Петербурзької Академії мистецтв Андроника Лазарчука. Тут картини ранні і зрілі, з жанровими сюжетами, портрети, автопортрети, пейзажі.

Фрагментарно, нечисленними, але цікавими творами скульптура в залах музею супроводжує розвиток живопису. Представлено кілька станкових портретних робіт (портрет композитора Фридерика Шопена, Папи Римського Пія X), жанрові і релігійні композиції, виконані в гіпсі, бронзі, мармурі і алебастрі.

У 2003 році, до ювілею музею, було створено нову експозицію українського портрета XVI–XVIII століть. Ядро її склала збірка творів, що походить із родового замку князів Радзивіллів в Олиці. Полотна родинно-меморіальної портретної галереї дуже різні за художнім рівнем, виконані здебільшого невідомими або ж придворними художниками клану Радзивіллів (Б. Зіневич, К. Геске). Деякі твори виказують руку майстрів західноєвропейського вишколу (портрет героя багатьох літературних творів князя Кароля Радзивілла [Пан Коханко], парні портрети жінки з орденом Яна Непомука і віленського воєводи Михайла Радзивілла).

У дні святкування 30-ліття музею також були відкриті зали мистецтва Волині другої половини XX століття. В одному експозиційному просторі опинилися майстри живописної традиції, творчість яких уже стала класикою українського малярства (К. Якубек, О. Байдуков, Г. Чорнокнижний, О. Вольський) і вільне від офіційних замовлень мистецтво О. Валенти, «суворий стиль» невтомного мандрівника О. Шмакова і андеграунд М. Кумановського, безпредметне малярство К. Борисюка і полістилізм 80-х, 90-х років минулого століття. В експозицію також були включені роботи, отримані в дар від авторів, нащадків, колекціонерів, що значно розширило загальну картину мистецтва Волині в зібранні музею, дало можливість зримо представити зв'язок часів і поколінь, діалог епох і індивідуальностей.

Перші кроки молодого музею були пов'язані з іменем художника і педагога Олександра Коленка, який його очолював трохи більше року. Видатна роль у подальшому становленні і формуванні колекції музею належить Миколі Черенюку, художнику, досліднику, багатолітньому

завідувачу, справжньому подвижнику музейної справи, людині, яка розуміла завдання музею і працювала на перспективу. Період, в який керував художнім музеєм Черенюк, – це велика сторінка в його (музею) історії. Він зібрав і виховав колектив ентузіастів, спонукав їх до наукової і збиральницької роботи. У питанні формування мистецьких колекцій дотримувався комплексного підходу. Робота з комплектування фондів і реставрації була визнана пріоритетною.

У різні часи музей очолювали: Олег Сидор, Антоніна Лініченко, Тамара Левицька, Зоя Навроцька.

Найбільш важливою подією в житті картинної галереї 1980-х було формування колекції творів давнього українського мистецтва, початки якому були покладені ще у 1960-ті роки краєзнавцями Й. Струцюком і О. Ошуркевичем. Проведені спільно з відділом історії релігії і атеїзму наукові експедиції дали багатий ужинок: понад 1000 експонатів, серед яких стародруки, скульптура, декоративна різьба, металопластика, твори волинського іконопису XV–XVIII століть.

Багато зусиль також доклали наукові працівники – Войницька Л., Левицька Т., Хабло С., Черенюк М., – аби зібрати зникаючі скарби народного мистецтва (15 000 одиниць збереження: вишивка, ткацтво, кераміка, вироби з дерева). Ці збірки стали основою двох новостворених підрозділів Волинського краєзнавчого музею – відділу етнографії і народних промислів (1989 р.) та Музею волинської ікони (1993 р.).

Інший напрямок збиральництва – комплектування колекції роботами професійних майстрів сучасного українського образотворчого мистецтва. Нині ця проблема – одна з найболючіших. Колекція поповнюється лише за рахунок окремих дарунків волинських митців. Планомірна ж робота з комплектування зібрання не ведеться. Кошти на це не передбачені.

1983–1987 роки – найдраматичніший період в історії музею. Вольовим рішенням його перевели з Луцького замку у вологе непристосоване приміщення по вулиці Шопена, 20А. Спроба колективу наукових працівників протистояти злочинному рішенням, вберегти зібрання від руйнації зазнала краху. Унікальні твори, які потрапили в умови майже 100% вологості (90–95%) і температури, що ледь сягала +7°, +9°C руйнувались на очах. Експозицію довелось демонтувати і на довгі 4 роки скласти картини в актовому залі краєзнавчого музею. Восени 1987-го музей повернувся на своє початкове місце. Тут не лише комплектували фонди, вивчали колекцію, дбали про реставрацію, вели науково-атрибуційну роботу; водночас проводилась інтенсивна виставкова діяльність, підтримувались контакти з колекціонерами і музеями країни.

Резонансними стали виставки останніх років: «Щаблі до раю», «Промінь воскресіння», «Художник про художника і про себе» (рекордна за кількістю експонатів – 150 одиниць збереження). Вона

об'єднала митців Волині кінця XIX – початку XXI століття, тих, чия творчість уже належить історії, і тих, хто тільки робить свої перші кроки у мистецтві.

В Художньому музеї Луцька працюють люди, закохані у свою професію. Вони бережуть, примножують мистецькі скарби, широко їх пропагують і роблять надбанням наступних поколінь.

Тамара Левицька

Література:

Картинна галерея у Луцьку // Волинь моя: журн. міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2003. – Вип. 3. – С. 329.

П'ясецький В. Волинський регіональний художній музей: плани, дійсність, перспективи / В. П'ясецький // Волинський музей: історія і сучасність. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 116–117.

Художній музей у Луцьку: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки: відділ Волинського музею: путів. – Луцьк: Медіа, 2003. – 16 с.

Черенюк М. Художній відділ Волинського краєзнавчого музею. – Львів: Каменяр, 1982. – 63 с.

Благання «Святого Ієроніма» // Волин. газ. – 2007. – 22 берез. – (Кур'єр 7 муз, Ч. 2.)

Гуменюк Н. Великі шедеври «маленького Лувра»: позавчора художній музей у місті Луцьку відзначив своє 30-річчя // Віче. – 2003. – 27 листоп.

Дьомін М. Мистецтво і подвижництво Миколи Чернюка: до 60-річчя мистця / М. Дьомін // Визвол. шлях. – 2006. – № 12. – С. 88–93.

Зубчук К. Шляхетський будинок збирає шанувальників мистецтва / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2005. – 10 верес. – С. 3.

Клімчук Л. Волинському художньому музею 30 років // Луцьк. замок. – 2003. – 20 листоп.

Козак І. Художня спадщина – безцінне надбання / І. Козак // Досвіт. зоря. – 2003. – 11 груд.

Лагановський Л. Чи у кожного в нас золото в душі? / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2005. – 4 берез. – С. 9.

Штинько В. Урочиста академія / В. Штинько // Волинь. – 2003. – 29 листоп.

10 ЛИСТОПАДА

**75 років від дня народження З. І. Дейни (1933) –
ткалі, члена Національної спілки майстрів народного
мистецтва України**

Ім'я Зіновії Іванівни Дейни відоме далеко за межами Волині. Її високохудожні роботи: рушники, серветки, накидки, доріжки, рядна – демонструвались на багатьох виставках народного мистецтва.

Зіновія Іванівна – уродженка села Крижівка Рожищенського району – одного із потужних осередків ткацтва на Волині. У сім'ї майбутньої майстрині зберігалися давні ткацькі традиції, де навички ремесла передавались їй від бабусі, мами, тітки. Вперше сіла за верстат у дванадцять років, а у п'ятнадцять вже виготовила свої перші роботи – рядна, – якими прикрасила рідну домівку. Зіновія Іванівна трудилася на

різних роботах, але з тканням не розлучалася ніколи, незважаючи на те, що виготовлення тканин було тривалим і трудомістким процесом. Нині вона досконало володіє усіма без винятку технологічними процесами домашнього ткацтва: від підготовки сировини до ткання високохудожніх робіт. І хоч майстриня уже з 1975 року мешкає у Луцьку, але основу для майбутніх виробів і дотепер снує у своєму рідному селі Крижівці на снівниці, яка належить С. К. Ткачуку. Сюди, до Луцька, Зіновія Іванівна перевезла і ткацький верстат (його виготовлено у 20-х рр. XX ст. у с. Четвертня Маневицького району), який належав свекрусі Дейні Ганні Мартіянівні 1904 р. н. Під майстерню було відведено окрему кімнату, де верстат ткалі постійно в робочому стані. Тут протягом тридцяти років наткано близько тисячі метрів полотна. Гордістю майстрині є волинське народне вбрання, створене для онуки Оксани. Її вироби стали окрасою осель рідних та знайомих.

Високим визнанням доробку З. І. Дейни було представлення її робіт на виставці «Творча дорога пісенної нації» у Національному палаці «Україна» під час звіту майстрів мистецтв і художніх колективів Волинської області «Душа народу піснею цвіте» в березні 2001 року; виставці «Волинський рушник: від минувшини до сьогодення», організований в рамках творчого звіту «Дзвенить струна пісенної Волині» у жовтні 2003 року. Зіновія Іванівна брала участь у Всеукраїнському фестивалі майстрів народної творчості, присвяченому 10-й річниці незалежності України.

З 2003 року Зіновія Іванівна Дейна – член Спілки майстрів

народного мистецтва України. Її вироби демонструвались на виставці «Під знаком Сонця» в дні проведення Міжнародного фестивалю «Берегиня» (2004 р.), на обласній виставці декоративно-ужиткового мистецтва «Древо. Розвиток традицій народного мистецтва у творах сучасної Волині», розгорнутій у галереї обласної організації Національної спілки художників України (2006 р.). Збірка ряден З. Дейни прикрасила виставку «Народне килимарство Волині і Західного Полісся», яка працювала у Волинському краєзнавчому музеї протягом серпня-жовтня 2006 р.

Мистецтво ткання Зіновія Іванівна передала своїм дітям, навчає онуків, ділиться досвідом із зацікавленими людьми.

Тетяна Хомова

Література:

Грабинська Л. Берегиня народних традицій: (про життя і творчість ткалі З. І. Дейни) / Л. Грабинська // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 82–84.

Грабинська О. «Дай мені, боже, охоту і роботу»: (ткалі села Крижівка Рожищенського району) / О. Грабинська, Л. Грабинська // Минуле і сучасне Волині й Полісся: роде наш красний: матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2007. – С. 121–123.

17 ЛИСТОПАДА

95 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913) – краєзнавця, фотолюбителя, кіноаматора

Ірина Олександрівна Левчанівська народилася 17 листопада 1913 року в с. Линів Локачинського району в маєтку родини Гродзінських у шляхетній сім'ї Олени та Олександра Левчанівських.

Мати Ірини Левчанівської – Олена Левчанівська була першою жінкою-сенаторкою від Волині у сенаті Речі Посполитої 1922-1927 років. Пані сенаторка відстоювала права українців, що були колонізовані Польщею, по всіх куточках світу виступала вона на конференціях з рефератами французькою та німецькою мовами, чим викликала

високу повагу і шану. В 1940-му Олену Левчанівську розстріляли енкаведисти.

Під час Першої світової війни сім'я залишила Линів, бо село було у прифронтовій зоні недалеко австрійського кордону. Повернулися вони на свою батьківщину в 1921 році.

Восени 1921 року Ірина Олександрівна вступила до першої української школи в м. Луцьку. Під час навчання відвідувала школу танців В. Авраменка. З 1923-го «Першу українську» перейменували в польську жіночу № 4, після чого батьки її звідти забрали. Десятирічна Ірина почала готуватися до вступу в гімназію. З 1925 по 1931 роки навчалася у Луцькій українській гімназії. Заочно закінчила Українську господарську академію в м. Подєбради (Чехія).

Після Другої світової війни працювала економістом Луцького маслопрому, з 1960-го – кіоскером в облкниготорзі, військторзі, облспоживспільці.

Ірина Олександрівна має багато талантів, чим би вона не займалася, усе з успіхом! Вона є членом фотоклубу «Промінь» та кіностудії «Волинь». Ряд її робіт відзначені дипломами та нагородами. За фотографіями Ірини Левчанівської можна вивчати історію міста Луцька, вони дають уявлення про те, який вигляд мав певний куточок міста у той чи інший період.

Створювала слайд-фільми і озвучувала їх віршами українських поетів, українською мовою: «Щоб мої товариші почули, які є гарні українські вірші, вони ж їх не знають..», отримувала за них нагороди. Нещодавно відбулася цікава мистецька подія – кінофестиваль «Моє місто – моє життя», в якому брала участь Ірина Олександрівна, отримала другу премію серед аматорів за фільм «Кольорові сни». Її помічниками були Валерій Белов та Борис Ревенко. Саме цей фільм здобув приз глядацьких симпатій.

У творчому доробку Ірини Левчанівської чотири книги «Далеке і близьке» (2000), «Згадалось мені» (2001), «Сенаторка» (2004), «Ще не забулося...» (2006), а також два фотоальбоми: «Луцьк у 50-х роках ХХ століття на світлинах Ірини Левчанівської» (2003), «Мій кольоровий Луцьк» (2004). Ірина Олександрівна – відомий на Волині краєзнавець, автор багатьох історико-краєзнавчих праць, учасник наукових конференцій.

І. О. Левчанівська справжня патріотка своєї держави, мови, традицій. Ідучи крізь складнощі життя, вона не похитнулася, не відцуралася всього українського. Такий приклад гідний наслідування для молодого покоління.

Марина Рак

Література:

Левчанівська І. Далеке і близьке: нариси, статті / І. Левчанівська. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 216 с.

Левчанівська І. О. Згадалось мені...: спогади дитинства / І. О. Левчанівська. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 94 с.

Левчанівська І. Мій кольоровий Луцьк / І. Левчанівська. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 60 с.

Левчанівська І. Сенаторка: (мемуари). – Львів; Дубно; Луцьк: Джерело; Надстир'я, 2004. – 258 с.

Левчанівська І. «Ще не забулося...»: спогади / І. Левчанівська. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 124 с.

Луцьк у 50-х роках ХХ століття на світлинах Ірини Левчанівської. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 106 с.

Левчанівська І. О. Колекція О. М. Левчанівського / І. О. Левчанівська // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 55–59.

Левчанівська І. Луцьк у поштових листівках / І. Левчанівська // Минуле і сучасне Волині: краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 145–147.

Левчанівська І. О. Мої спогади про «Просвіту» / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 596–620.

Левчанівська І. О. О. Левчанівська про першу світову війну: «Щоденник», статті / І. О. Левчанівська // Документально-художня проза про першу світову війну: матеріали і тези доп. та повідомл. міжнар. наук.-теорет. конф. – Луцьк, 1994. – С. 130–134.

Левчанівська І. Пам'яті моєї мами Олени Левчанівської: у 110 річницю з дня народж. / І. Левчанівська // Літопис Волині. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17–18. – С. 145–150.

Левчанівська І. О. Пам'яті моєї мами Олени Левчанівської; Дозвілля учнів Луцької української гімназії (1925–1931 рр.); Моє навчання в Луцькій українській гімназії / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. I. С. 169–187, 340–344.

Левчанівська І. О. Польсько-українські відносини на Волині в 30-х рр. ХХ ст. / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 259–267.

Левчанівська І. Спогади про Луцьку українську гімназію / І. Левчанівська // Луцька українська гімназія: спогади. – Луцьк, 1998. – С. 16–21.

Левчанівська І. Спогади про маму: додаткові матеріали: додаток № 12 / І. Левчанівська // Нескорена Берегиня: жертви москов.-комуніст. терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 253–259.

Ярмусь С. В країні моїх батьків / С. Ярмусь. – Канада. Вінніпег, 1991. – 175 с.

Про І. Левчанівську – с. 119–120.

Андрієвич В. Династія природознавців Гродзинських / В. Андрієвич // Демократ. Україна. – 2006. – 12 верес. – С. 7.

Борисюк Л. «Сонячна людина» / Л. Борисюк // Досвіт. зоря. – 2003. – 27 листоп.

Вербич В. На варті української незнищенності / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 27 листоп.

Вовк М. Магія життєпису Ірини Левчанівської / М. Вовк, О. Пацюк // Луцьк. замок. – 2000. – 1 черв.

Гуменюк Н. А маленькому прибулді – великий телевізор / Н. Гуменюк // Віче. – 2005. – 6 жовт. – С. 7.

Гуменюк Н. Ірина Левчанівська: спіймати мить, щоб вік переповісти / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 10 трав.

Зубчук К. Берегиня древнього українського роду / К. Зубчук // Волинь. – 2000. – 21 листоп.

Івашко О. Ірина Левчанівська: «Я вибрала мудре щастя» / О. Івашко // Селян. життя. – 2003. – 23 серп.

Клімчук Л. Дві Ірини з різних континентів і поколінь згадували свого вчителя Василя Авраменка / Л. Клімчук // Луцьк замок. – 2006. – 19 жовт. – С. 12.

Клімчук Л. Ірині Левчанівській дев'яносто літ // Луцьк. замок. – 2003. – 27 листоп.

Мандзюк Ф. Колись у Луцьку кругом стояла вода і було багато скверів / Ф. Мандзюк // Луцьк. замок. – 2003. – 24 лип.

Мозолевська І. В Левчанівській Ірини – незвичайні іменини / І. Мозолевська // Віче. – 2006. – 30 листоп. – С. 2.

Наумук С. Далекі й близькі світи Ірини Левчанівської / С. Наумук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2000. – 1 черв.

Пахолок З. Ірина Левчанівська очима німецького журналіста / З. Пахолок // Волинь-нова. – 2007. – 17 листоп. – С. 7.

Пахолок З. Спогади Ірини Левчанівської / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2007. – 8 лют. – С. 12.

Романюк Н. Хранителька роду / Н. Романюк // Слово і діло. – 2003. – 21 листоп.

Філатенко А. Хризантеми для Ірини Левчанівської / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 2 груд.

Харченко О. Квіти душі Ірини Левчанівської / О. Харченко // Нар. справа. – 2002. – 21 листоп.

Штинько В. Зв'язкова епох, берегиня славного роду / В. Штинько // Волинь-нова. – 2005. – 17 берез.

Якименко М. 75 років з фотоапаратом / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 22 листоп.

17 ЛИСТОПАДА

60 років від дня народження П. К. Комарука (1948) – соліста Волинського державного академічного народного хору, заслуженого артиста України

Останні тридцять років діяльності Петра Кириловича Комарука тісно пов'язані з Волинським народним хором.

Родинне коріння артиста – на Волинському Поліссі, у селах Уховецька Волошки. Народився П. К. Комарук 17 листопада 1948 року у селі Волошки Ковельського району в родині службовців. Батько – Кирило Тимофійович, вчитель історії та англійської мови, багаторічний директор шкіл Ковельщини, мати – Галина Радіонівна – за фахом агроном. У цій сім'ї любили народну пісню, музику, книгу, з повагою ставились до освіти, але й привчали дітей до фізичної праці. Дитинство майбутнього артиста пройшло серед розкішної природи села Колодяжна, де ще жили спогади односельців про родину Косачів.

Навчався Петро Комарук у Колодяжненській восьмирічці та середній школі № 3 м. Ковеля. Свій трудовий шлях розпочав слюсарем з ремонту тракторів у Ковельській сільгосптехніці. А після спорудження Ковельського районного будинку культури в селі Колодяжне працював інструктором з клубної роботи.

«Співати почав ще у двадцятирічному віці, з того часу зрозумів, що цим варто займатися», – говорить Петро Кирилович. Щоб здобути спеціальну освіту, вступив на хоровий відділ Луцького культосвітнього училища; спочатку навчався заочно, потім – на стаціонарі. Досвідчений співак з повагою розповідає про своїх учителів, викладачів училища – Надію Григорівну Корбут, Ольгу Феодосіївну та Богдана Олександровича Жуків, Богдана Васильовича Прокоп'юка.

Після закінчення навчального закладу у 1971 році отримав спеціальність клубного працівника, керівника самодіяльного хорового колективу. За спрямуванням почав працювати методистом Турійського районного будинку культури, а після переїзду до Ковеля – завклубом заводу «Ковельсільмаш» (1973-1978 рр.).

З 1978 року, коли було відроджено як колектив Волинський народний хор, і по сьогоднішній день – артист Волинського державного академічного народного хору. У складі цього колективу побував у багатьох кутках колишнього СРСР. Географія гастролей подорожей широка: Росія, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Нагорний Карабах, Бурятія, Білорусь, а також Польща.

Петро Комарук – артист вищої категорії, соліст хору. Його соковитий, благородний і сильний бас-баритон зачаровує слухача і

довго тримає в своєму полоні. Улюблена пісенна тема – Шевченкіана: «Зоре моя вечірняя», «За байраком байрак», «Думи мої, думи мої», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Така її доля», «Бандуристе, орле сизий». Крім того, в репертуарі артиста – українські та російські романси, народні пісні героїчного плану і лірика, а також арії з опер вітчизняних та зарубіжних композиторів.

П. К. Комарук – людина небагатослівна, але у відвертій розмові звучить його чітка громадянська позиція, щирий патріотизм: «Це від батька, – говорить співак. – Мене дуже цікавить наша історія: і Київська Русь, і Козаччина, повстанський рух, національно-визвольні змагання. Люблю читати – хочеться знати більше».

Петро Кирилович зізнається, що полюбляє мандрувати, відвідувати історичні місця. «Та понад все – люблю своє Колодяжне», – освідчується в почуттях до рідного села митець. І це зрозуміло: адже там пройшло його дитинство і юність, там проживає старенька мати, там могила батька. Тому стежки Колодяжна щоранку ведуть артиста до автотраси, якою він їздить на репетиції до Луцька, а ввечері зустрічають його додому.

Комарука П. К. нагороджено багатьма почесними грамотами і дипломами. А в 1988 році за високу виконавську майстерність та багаторічну працю на ниві пісенного мистецтва йому присвоєно звання заслуженого артиста України.

Тридцять років співає визнаний майстер у відомому творчому колективі. Інколи доводиться допомагати самодіяльним хорам, додавати своїм співом нової, особливої барви у звучанні. І митець охоче це робить. Розкішний голос знаного артиста часто звучить і під час служби у православних храмах. Спів став не просто фахом, а долею і змістом життя митця. Попереду у П. К. Комарука – нові творчі плани, цікаві подорожі і зустрічі, нові здобутки.

Наталія Гатальська

Література:

Про присвоєння артистам Волинського народного хору почесного звання заслуженого артиста Української РСР: Указ Президії Верховної Ради УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1988. – № 31. – С. 641.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про П. Комарука – с. 363.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. і культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про П. Комарука – с. 204–205.

Єфименко В. Співає хор Волинський / В. Єфименко. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 64 с.

Про П. Комарука – с. 46, 49.

22 ЛИСТОПАДА**80 років від дня народження Т. П. Андрєєвої (1928-2005) –
музеєзнавця, лесезнавця, волинського краєзнавця**

Невтомною трудівницею на ниві краєзнавства можна назвати незабутню Тетяну Петрівну Андрєєву – музейного науковця з понад 50-річним стажем роботи в одній установі. Віддавши півстоліття свого життя музейництву, Тетяна Петрівна утвердилася сама як першокласний дослідник-науковець, експозиціонер, добившись водночас визнання в Україні і на Волині.

Народилась Андрєєва Т. П. 22 листопада 1928 року в стародавньому місті Новгороді-Сіверському на Чернігівщині. Навчалась у Новгород-Сіверській середній школі № 1. 1953-го закінчила філософський факультет найпрестижнішого вузу України – Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.

Як молодий спеціаліст поїхала за спрямуванням у Волинське обласне управління культури. З 1 серпня 1953 року працювала там старшим інспектором музеїв й охорони пам'яток історії та культури, а з 12 травня 1954 року перейшла на роботу до краєзнавчого музею, тоді єдиного музейного закладу Волині. У штаті було всього два науковці, тому вся наукова, пошуково-збиральницька, фондова, експозиційна та екскурсійна робота лягала на їх плечі.

За півстоліття роботи Тетяна Андрєєва працювала на посадах старшого наукового співробітника, завідувача відділу історії, майже двадцять років – заступником директора з наукової роботи. На цій посаді (аж до виходу на пенсію) наша колега, мабуть, найбільше проявила себе як талановитий науковець-методист і здібний організатор. Адже саме під її керівництвом було розширено мережу музейних закладів Волині, удосконалено їх структуру, поповнено новими цінними знахідками. Тоді тижнями доводилось бувати у відрядженнях, за деякими експонатами виїжджати не лише у найвіддаленіші волинські села, а й до Житомира, Львова, Києва, Санкт-Петербурга. Часто треба було долати пішки кілометри поліського бездоріжжя, годинами очікувати на якусь вантажівку, щоб потрапити в село чи повернутись до Луцька.

Багато сили, здоров'я, невтомної праці було покладено Т. П. Андрєєвою на те, щоб почали діяти Володимир-Волинський, Ковельський та Кортеліський історичні, Любомльський і Маневицький краєзнавчі музеї. Ціла мережа музейних закладів, кімнат-музеїв, що працюють на громадських засадах, почали функціонувати при безпосередній участі в їх створенні цієї дивовижно працювитої жінки.

Особливо багато довелось попрацювати колективу науковців Волинського краєзнавчого музею під керівництвом Тетяни Петрівни для створення досконалих експозиційних розділів обласного музею. Адже для вивчення важливих матеріалів з історії, природознавства, етнографії доводилось працювати в багатьох архівах та експедиціях. Гордістю Тетяни Петрівни був і музей Лесі Українки в с. Колодяжне. Народившись на Чернігівщині, вона присвятила своє життя Волині, розвитку музейної справи у нашому краї, збору, охороні та збереженню історичних і культурних пам'яток.

Неодноразово Андрееву Т. П. як досвідченого фахівця залучали до перевірки музеїв України. Науковець стала автором перших у державі виставок, присвячених Олені Пчілці «Світло добра і любові» (1990 р.), «Олена Пчілка. Сторінки життя і творчості» (1999 р.), Ользі Косач-Кривинюк «Берегиня родинної пам'яті», видатному українському вченому, досліднику природи Волині П. А. Тутковському. Навіть з цього невеликого переліку можна судити, що досвідчений музейник не любила ходити второваними стежками, а вишукувала оригінальні теми, відкривала музейному відвідувачу нові імена, своєрідно інтерпретувала зібраний матеріал в експозиціях виставок.

Тетяна Петрівна брала участь у наукових конференціях, матеріали краєзнавчих досліджень друкувала у наукових збірниках та періодичних виданнях. Вона була автором публікацій «Берегиня родинної пам'яті» (1996 р.), «Збір та використання в музейній роботі матеріалів досліджень П. А. Тутковського» (1998 р.), «Йосип Конрадович Пачоський» (1994 р.), «Діяльність Павла Аполлоновича Тутковського на Волині» (1999 р.), «Олена Пчілка. Сторінки життя і творчості» (1999 р.), «Олена Пчілка. З досліджень та популяризації українських народних узорів» (2003 р.), «Олена Петрівна Косач-Кривинюк: сторінки біографії» (2002 р.), а також спогадів про діяльність музейних закладів області.

Усім цим здобуткам передувала велика науково-дослідницька робота. Працюючи над архівом Лесі Українки у відділі рукописів Інституту літератури АН України, Тетяна Петрівна мала можливість ознайомитись з матеріалами Олени Пчілки. З тих пір родина Косачів у творчій долі науковця посіла чільне місце. Завдяки своїй високій інтелігентності, невтомному пошуку Тетяні Петрівні пощастило спілкуватися з видатними людьми: народною артисткою Наталею Ужвій, літературознавцем Євгеном Шабліовським, першим українським космонавтом Павлом Поповичем.

Активно співпрацюючи з Волинським обласним відділенням «Укрпошти», Тетяна Андреева збрала велику колекцію філателії. Саме завдяки їй з'явилися на поштових конвертах зображення пам'яток культури Волині, портрети видатних історичних осіб краю, рідкісні рослини області, вироби народних майстрів.

За п'ятдесят років роботи на ниві музеєзнавства Т. П. Андреева

зібрала десятки тисяч експонатів, провела тисячі екскурсій, прочитала тисячі лекцій, створила десятки музейних експозицій та виставок. Вона була мудрим і добрим наставником молодим фахівцям музейної справи, щирим порадиником.

Т. П. Андреева була учасником Другої світової війни. За самовіддану працю нагороджена п'ятьма медалями, серед них – «За трудову доблесть», «Ветеран праці», «Захисник Вітчизни». До кінця свого подвижницького життя Т. П. Андреева працювала у Волинському краєзнавчому музеї на посаді провідного наукового співробітника.

Науковець була бажаним гостем-лектором у «Союзі українок», активним учасником музейного осередку «Просвіта». Своїй життєвій позиції – бути небайдужою до подій у державі, виховувати дітей і молодь на прикладі родини Косачів, працювати на розв'язанні мови і культури – Тетяна Петрівна не зраджувала до останнього подиху.

Наталія Гатальська

Література:

Олешко В. Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека: із фондів Волин. краєзн. музею / В. Олешко, Л. Савчук, Т. Андреева. – Луцьк, 2005. – 582 с.

Андреева Т. П. Берегиня родинної пам'яті / Т. П. Андреева // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 3.

Андреева Т. Діяльність П. А. Тутковського на Волині: на основі матеріалів з фондів Волин. краєзн. музею / Т. Андреева // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 30–32.

Андреева Т. П. Збір та використання в музейній роботі матеріалів досліджень П. А. Тутковського / Т. П. Андреева // Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. – Луцьк, 1999. – Кн. 2. – С. 21–23.

Андреева Т. З історії Волинського краєзнавчого музею (1960–1985 рр.) / Т. Андреева // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 8–12.

Андреева Т. Йосип Конрадович Пачоський / Т. Андреева // Волинський музей: історія і сучасність: тези та матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 43–44.

Андреева Т. Олена Пчілка: з досліджень та популяризації українських народних узорів / Т. Андреева // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 32–34.

Андреева Т. Олена Пчілка про українські народні вишивки /

Т. Андреева // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 157.

Андреева Т. Олена Пчілка: сторінки життя і творчості: на основі матеріалів Волин. краєзн. музею та Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки / Т. Андреева // Олена Пчілка і Волинь: матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 10–12.

Андреева Т. Ольга Петрівна Косач-Кривинюк: сторінки біографії / Т. Андреева // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 157–158.

Андреева Т. П. Й. К. Пачоський – дослідник природи Волині / Т. П. Андреева // Історія міст сіл Великої Волині: наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 2). – С. 9–11.

Андреева Т. Про роботу Волинського краєзнавчого музею в післявоєнні роки (1944–1961) / Т. Андреева // Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 27–29

Андреева Т. Спогади про пережите: з історії Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки / Т. Андреева // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 106–110.

Андреева Т. П. А. Тутковський – дослідник природи Волині / Т. П. Андреева // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 265–267.

Андреева Т. Волинські сторінки Олени Пчілки / Т. Андреева // Досвіт. зоря. – 2004. – 26 черв. – С. 5.

Андреева Т. «Воно славне дівча, ся Олеся...» / Т. Андреева // Аверс-прес. – 2002. – 23 трав.

Андреева Т. Леся Українка і Волинь / Т. Андреева // Аверс-прес. – 2001. – 22 лют.

Андреева Т. Нові експонати музею / Т. Андреева // Рад. Волинь. – 1976. – 10 лют.

Андреева Т. Пошановуючи матір Лесі Українки / Т. Андреева // Нар. трибуна. – 1990. – 8 листоп.

Андреева Т. Стефан Мацко – дослідник природи Волині / Т. Андреева, Т. Тищенко // Віче. – 1997. – 18 верес.

Андреева Т. Тутковський і Волинь / Т. Андреева // Нар. трибуна. – 1993. – 13 берез.

Андреева Т. Унікальні матеріали із Вроцлава / Т. Андреева, В. Дмитрук // Віче. – 1997. – 9 жовт.

Андреева Т. Учений, що дав ім'я волошці / Т. Андреева // Волинь. – 2002. – 14 лют.

* * *

Грицина Л. Хроніка виставкової діяльності музею, 1999–2003 рр.

/ Л. Грицина // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 50–56; 161–165.

Про Т. П. Андрееву – див. № 21, 27, 88, 117, 150, 151.

Нагорна О. Хроніка громадського музейного будівництва / О. Нагорна // Педагогічний пошук: наук.-метод. вісник. – Луцьк, 2003. – № 3. – С. 68–73.

Андреева Тетяна Петрівна: [некролог] // Волинь-нова. – 2005. – 29 листоп.

«Вітрила її долі» // Волинь. – 1995. – 6 лип.

Гатальська Н. Любити Волинь по-чернігівськи // Слово Просвіти. – 2004. – 13–19 трав. – (Ч. 20). – С. 11.

Гінайло В. Вечір Ольги, сестри Лесі / В. Гінайло // Демократ. Україна. – 1996. – 22 лют.

Штинько В. Наказ міністра не виконала / В. Штинько // Волинь. – 2003. – 28 листоп.

27 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк (1933) – письменниці, політичної та громадської діячки

Народилася Тетяна Байда (Барбелюк), дівоче прізвище Дейнега, 27 листопада 1933 року в селі Забороль на Волині. Це прилуцьке село виплекало чимало патріотичної молоді, яка вміла шанувати традиції. Багато заборольців було ув'язнено в польському концтаборі Береза Картузька. Також серед в'язнів Луцької тюрми, що були розстріляні енкаведистами, знаходилось 25 жителів с. Забороль.

Батьки Тетяни жили на хуторі Підпожарниця, де було кілька повстанських криївок. Мати Федора та батько Мусій належали до «Просвіти». Відповідно і виховували своїх дітей в атмосфері любові до України через Шевченкове слово,

рідну пісню.

Коли Тетяна навчалася у 8-му класі Луцької школи, то почала цікавитись забороненою літературою та писати власні вірші. Весною 1949 року вступила до юнацької мережі ОУН.

На першому допиті на столі слідчого лежало фото, де Тетяна в українському народному вбранні, та два зошити з її власними віршами. Здав дівчину А. Школьник, кравець, який пізніше став міліціонером. Саме він викрав з портфеля учениці особистий щоденник, листівки і

зошити з віршами, щоб передати їх органам НКВС.

Тетяна з гідністю витримала всі допити в підвалах слідчого ізолятора. Після чого її відправили до Луцької в'язниці. 19-річного брата Тетяни, на той час студента Львівського залізничного технікуму, теж було арештовано. Тетяну засудили за ст. 54-10 ч. 1 на 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Спершу її направили в колонію для неповнолітніх злочинців у Львові. Там дівчина знайшла однодумців, з якими на 1 травня пошили синьо-жовтий прапор і підняли його у Львові на вулиці Теотинській. З дитячої колонії № 1 їх, ще зовсім юних дівчат-патріоток, відправили на Колиму.

У бухті Ваніно тих, хто не вмер від дизентерії, відправили в Уссурійську тайгу. Саме там довелося тяжко працювати, розчищати від дерев площу, будувати бараки. При цьому «блатні» часто знущалися, грабували, називали «бандерівками» та «фашистками».

На початку вересня 1950 року Тетяна ще з однією жінкою вирішили тікати, щоб піти в підпілля. Адже вони свято вірили в те, що Волинь і Галичина бореться за волю України. Та не зовсім так сталося. Після того, як дівчат піймали і кинули до карцеру, їм загрожував новий суд. Але справу не підняли. Тоді Тетяну поселили в барак до політичних в'язнів з великими строками.

Всього в таборах Тетяна пробула 5 років, 1 місяць і 7 днів. Після смерті Сталіна разом з «політичними» страйкувала, брала участь в голодуванні.

Восени 1954-го Тетяна повернулася в рідне село до батьків, яким вдалося уникнути вивезення на Сибір, влаштувалася на роботу вантажницею та пішла вчитися у вечірню школу. Закінчила школу з медаллю, але вступити до Львівського медичного інституту не вдалось. Проте не полишила мрії стати медиком. Спочатку закінчила Луцьке медичне училище, а вже у віці 29 років, маючи сина, поступила на стаціонар Івано-Франківського медінституту, по закінченню якого працювала лікарем-гінекологом в м. Калуш. Все життя перебувала Тетяна під пильним оком КДБ. А виклики на «профілактичні розмови» припинились лише після народження другої дитини.

Була одружена з Олексієм Барбелеюком (1923-1979), має сина Олега (1957), доньку Тетяну (1966).

З початком національно-патріотичного відродження Тетяна Барбелюк активно включилась в громадську роботу. Вона є членом КУНу, Братства вояків ОУН-УПА Волинського краю ім. Кліма Савура, Союзу українок та Товариства політв'язнів. Реабілітована Тетяна була вже на 2-му році незалежності України, а посвідчення про реабілітацію отримала 28 травня 1999 року.

Тетяна Байда є автором поетичних збірок та прозових творів. 3-під її пера вийшли: збірка поезій «Вірші мої – діти мої» (1995 р.), казки для дітей «Бабусин спадок» (2001 р.), художньо-документальна повість про УПА «Довго мовчали смереки» (2001 р.), автобіографічна

повість «Свічі гаснуть від вітру» (2002 р.), повість «Біла хустка» (2003 р.), роман «Покоління приречених» (2004 р.), роман «Море і соняхи» (2004 р.), збірка віршів «Мереживо долі» (2005 р.), казки і легенди «Катрусіна криничка» (2006 р.), нарис «Забороль – наше рідне село» (2006 р.), історичний роман «Цариця і німий карлик» (2007 р.). Неодноразово друкувалася в газетах «Дзвони Підгір'я», «Народна справа» та альманасі «Зона».

Сьогодні пані Тетяна продовжує брати активну участь в громадському житті краю: зустрічається та спілкується з молоддю області, підтримує зв'язки з громадськими організаціями патріотичного спрямування. Словом, продовжує гідну справу всього свого життя – будує вільну Україну, виховуючи молоде покоління українців, в руках яких майбутнє нашої країни.

Валентина Глушук

Література:

Байда Т. Біла хустка: худож.-докум. повість / Т. Байда. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 156 с.

Байда Т. Вірші мої – діти мої: поезії / Т. Байда. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 123 с.

Байда Т. Довго мовчали смереки: худож.-докум. повість / Т. Байда. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 180 с.

Байда Т. Забороль – наше рідне село / Т. Байда, Г. Мялковська. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 60 с.

Байда Т. М. Мереживо долі: поезії / Т. М. Байда. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 200 с.

Байда Т. Море і соняхи: роман / Т. Байда. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 376 с.

Байда Т. Покоління приречених: роман / Т. Байда. – Луцьк: Терен, 2004. – 280 с.

Байда Т. Свічі гаснуть від вітру: повість / Т. Байда. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 372 с.

Байда Т. Цариця і німий карлик: роман / Т. Байда. – Луцьк: Волин. книга, 2007. – 163 с.

Байда Т. Йшли стрільці до бою...: уривки з роману / Т. Байда // Світязь: альм. Волин. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 78–96.

Байда Т. Трагедія, заметена снігами: вірші / Т. Байда // Нескорена Берегія: жертви москов.-комуніст. терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 155–157.

Барбелюк Т. [Байда]. Хрест на корі; Закривавлена сорочка; Бунтівна ліра; Прощальний вальс; Зневіра; «На світ народилось лошатко маленьке»; «Письменнику, чи є у тебе гроші»; Соло під

гітару; «Дзвіночку синій, польовий...»; Кумонька зубата; Твердиня / Т. Барбелюк [Байда] // Перевесло: альм. – Луцьк, 2006. – Вип. II. – С. 4–13.

* * *

Баяк Г. Тетяна Байда – з Україною в серці крізь роки і табори / Г. Баяк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцький район: історія, сучасність, перспективи: матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С.82–84.

Слапчук В. Тетяна Байда. Довго мовчали смереки: худож.-докум. повість / В. Слапчук // Слапчук В. В очікуванні на інквізитора / В. Слапчук. – Луцьк, 2003. – С.97.

Василевська Л. Нетлінна пам'ять нації / Л. Василевська // Слава праці. – 2002. – 5 січ.

Гей В. Лист з неволі Тетяни Байди / В. Гей // Луцьк. замок. – 1996. – 24 серп.

Гей В. Таємниця гори Яворини / В. Гей // Літ. Україна. – 2002. – 12 верес.; Волинь. – 2002. – 24 серп.

Кушнір В. Горде ім'я нескореної волинянки / В. Кушнір // Волинь. – 2005. – 7 квіт.

Лівіцька О. Такій любові треба вчитися / О. Лівіцька // Слава праці. – 2005. – 23 серп.

Михальчук Л. Сонячне світло в дощову погоду / Л. Михальчук // Луцьк. замок. – 1998. – 30 лип.

Слапчук В. Зерна надії й жнива турбот / В. Слапчук // Луцьк мол. – 2001. – 29 серп.

6 ГРУДНЯ

**60 років від дня народження Л. Ф. Зеленової (1948) –
актриси Волинського академічного українського музично-
драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
заслуженої артистки України**

Лариса Феодосіївна Зеленова народилась в м. Луцьку Волинської області в сім'ї службовців.

З раннього дитинства вона проявляла здібності до перетілення, мріяла стати актрисою. Свою першу роль Лисички в дитячій опері «Коза-дереза» зіграла в семирічному віці. Будучи студенткою Луцького музичного училища, яке закінчила 1968-го, брала участь у виставах народного драматичного театру Луцького міського будинку культури. Художнім керівником театру був талановитий актор і

педагог, народний артист України Анатолій Іванович Юницький, якого Лариса Феодосіївна вважає своїм першим і найдорожчим вчителем.

У 20-річному віці Лариса прийшла працювати у Волинський музично-драматичний театр і все своє творче життя присвятила волинській сцені. Вищу театральну освіту вона здобула у Московському інституті театального мистецтва ім. Луначарського за спеціальністю «актриса драми та кіно».

Вже перша велика робота сцені театру – «Харитина» у «Наймичці» Карпенка-Карого розкрила талант Лариси Федорівни, як драматичної актриси.

Подальша творчість актриси – це різнопланові ролі в сучасних та класичних п'єсах українських, російських та зарубіжних авторів. Серед них особливо запам'ятались театральним шанувальникам саме в талановитому виконанні актриси – Мавка «Лісова пісня» Лесі Українки, Адель – «Світанкова фея» А. Касона, Оксана «Бояриня» Лесі Українки, Терпелиха – «Наталка-Полтавка» І. Котляревського, Сеньйора – «Неаполь – місто попелюшок» Н. Ковалик та багато інших.

Оплески, квіти, щира вдячність глядачів за талановиту прекрасну гру супроводжують Ларису Феодосіївну все її творче життя, яке відзначене і високими державними нагородами. У 1978 році Л. Ф. Зеленова була нагороджена дипломом 3-го ступеня Міністерства культури України. У 1985 році за роль Зінки в «Іркутській історії» О. Арбузова – Грамотою Президії Верховної Ради України. За творчі досягнення і внесок в розвиток театального мистецтва у 1993 році Лариса Федорівна Зеленова удостоєна звання заслуженої артистки України.

Ольга Гриморович

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. Ф. Зеленову – с. 200.

Молодіжний аматорський театр «Гармидер» // Волинь / Ін-т біогр. дослідж.: Укр. наук. т-во. геральдики і вексилнології. – К., 2006. – С. 246.

Гуменюк Н. Три золоті ювілеї на одній сцені / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 24 груд.

Должко Т. 9-й місячний день / Т. Должко // Наш університет. – 2006. – № 4. – С. 18.

Должко Т. Суцільний «Гармидер» / Т. Должко // Наш університет. – 2006. – № 1. – С. 9.

13 ГРУДНЯ**80 років від дня народження Є. О. Сверстюка (1928) –
українського письменника, літературного критика,
філософа, громадського діяча**

Від Сільця з Горохівщини до Києва та столиць могутніх держав світу проліг шлях Євгена Сверстюка – письменника, релігієзнавця, культуролога, есеїста, літературознавця, правозахисника.

Середню освіту здобув у Горохові. 1952 року завершив навчання у Львівському державному університеті ім. Івана Франка, відділ логіки та психології при філологічному факультеті. Після закінчення вузу вчителював у Почаєві та Богданівці, що на Тернопільщині. 1956-го закінчив аспірантуру при Науково-дослідному інституті психології Академії наук

України. Викладав класичну українську літературу в Полтавському педагогічному інституті.

Після трьох років, проведених у Полтаві, Є. Сверстюк повернувся до Києва і влаштувався до редакції журналу «Вітчизна». Вже після перших літературно-критичних публікацій його ім'я почали називати поряд з іменами Івана Дзюби, Івана Світличного, Василя Симоненка, інших авторів, що творили ядро шістдесятників. Згодом молодого автора часто звільняли з посад, доки не влаштувався секретарем у далекому від літератури «Українському ботанічному журналі» (1965 р.).

Євген Олександрович в Україні і на Заході відомий як учасник національного опору, організатор «самвидаву», активний шістдесятник. За вільнодумство, за літературні твори, зокрема, за книжку есеїв «Собор у риштуванні» (Париж, 1970), відбув дванадцятирічне ув'язнення та заслання.

Перебуваючи в неволі, намагався не полишати літературної праці. Євген Сверстюк знаходив можливість займатися перекладами, писав і власні вірші. Вони публікувалися за кордоном. 1979 року в Нью-Йоркському видавництві «Пролог» вийшла збірка творів Євгена Сверстюка «Вибране». На той час Євген Олександрович був уже почесним членом міжнародного ПЕН-клубу (обраний 1978 року).

Лише 19 жовтня 1990 року пленум Верховного суду тодішнього УРСР визнав безпідставність усіх звинувачень, що їх інкримінували Сверстюку.

В Мюнхені 1992 року Євген Сверстюк захистив докторат за узагальнюючою науковою працею на основі своїх попередніх публікацій «Українська література і християнські традиції». 1993-го у видавництві «Пам'ятки України» вийшла друком книга «Блудні

сини України». Саме за цю книгу 1995 року Є.Сверстюк удостоєний Державної премії України імені Тараса Шевченка. Окрилений цим визнанням, він продовжив працювати над переосмисленням творчості Т. Шевченка. Власна концепція аналізу творчості й життя Тараса Шевченка відображена у книзі Євгена Сверстюка «Шевченко і час» (1996).

1999 року вийшла книга «На святі надій», куди увійшли есе, літературознавчі й публіцистичні праці, а також коментарі і примітки до своєї творчості. За цю книгу 2000 року Є.Сверстюку було присуджено премію ЮНЕСКО за міжетнічну і міжконфесійну толерантність «Корнеліу-Копосу».

У луцькому видавництві «Терен» 2004 року вийшла книга «Євген Сверстюк. На хвилях «Свободи», до якої увійшли популярні виступи Є. Сверстюка на радіостанції «Свобода» про реалії життя в Україні. Одночасно в цьому ж видавництві вийшов збірник на пошану Євгена Сверстюка «На щедрий вечір». Це книга – дарунок друзів письменнику. Серед авторів цієї книги відомі письменники Волині. У цьому ж видавництві («Терен», 2005) з'явилась ще одна збірка Євгена Сверстюка «Олександр Довженко вчора і сьогодні. Затемнені місця в біографії». В ній письменник разом із літературознавцем Іваном Кошелівцем по-новому переосмислює життя і творчість О. Довженка.

Нині Євген Сверстюк – президент Українського ПЕН-центру, президент Асоціації незалежної української інтелігенції, доктор філософії, головний редактор газети «Наша віра» – один із тих, кого називають совістю української нації. До його слова дослухаються президенти, глави церков, еліта не лише України.

Наталія Карабін

Література:

Сверстюк Є. Блудні сини України / Є. Сверстюк. – К.: Т-во «Знання» України, 1993. – 256 с.

Сверстюк Є. На святі надій: вибране / Є. Сверстюк. – К.: Наша віра, 1999. – 784 с.

Сверстюк Є. На хвилях «Свободи»: короткі есеї / Є. Сверстюк; Ред. А. Криштальський. – Луцьк: Терен, 2004. – 312 с.

Сверстюк Є. Шевченко і час / Є. Сверстюк. – К.; Париж: Воскресіння, 1996. – 159 с.

Олександр Довженко вчора і сьогодні: затемнені місця в біографії: зб. матеріалів / упоряд. Є. Сверстюк. – Луцьк: Терен, 2005. – 200 с.

Сверстюк Є. Жива скорботи й ужинок історії / Є. Сверстюк // Конквест Р. Жива скорботи: радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест; Пер. з англ. Н. Волошинович, З. Корабліна, В. Новак. – Луцьк: Терен, 2007. – С. 7–19.

Сверстюк Є. Батько / Є. Сверстюк // Кур'єр Кривбасу. – 2007. – № 3–4. – С. 181–192.

Сверстюк Є. Бліда поганка в театральній обгортці / Є. Сверстюк // Літ. Україна. – 2007. – 18 січ. – С. 3.

Сверстюк Є. Високість фатальних роздоріж / Є. Сверстюк // Жінка. – 2005. – № 3. – С. 2–3.

Сверстюк Є. Гоголь і Шевченко – рік високого сонця в Україні / Є. Сверстюк // Літ. Україна. – 2004. – 26 трав.

Сверстюк Є. Дар правдивості / Є. Сверстюк // Кур'єр Кривбасу. – 2006. – № 200 (липень). – С. 183–185.

Сверстюк Є. Де трава не росте / Є. Сверстюк // Терен: літ.-мист. журн. – Луцьк, 2003. – Ч. 4. – С. 8–13.

Сверстюк Є. Мовознавці і колабораціоністи / Є. Сверстюк // Березіль. – 2004. – № 6. – С. 186–189.

Сверстюк Є. My devoted friend Pit: постаті // Кур'єр Кривбасу. – 2006. – № 196. – С. 191–193.

Сверстюк Є. Надійка / Є. Сверстюк // Березіль. – 2006. – № 7–8. – С. 172–175.

Сверстюк Є. Найперше було слово... / Є. Сверстюк // Укр. мова та л-ра. – 2003. – № 29–30. – С. 17.

Сверстюк Є. На моїм віку / Є. Сверстюк // Культура і життя. – 2003. – 24 груд.

Сверстюк Є. «Налітайте, воріженьки, я вас накликаю... / Є. Сверстюк // Сучасність. – 2004. – № 9. – С. 134–137.

Сверстюк Є. Осквернення храму / Є. Сверстюк // Шлях Перемоги. – 2005. – № 6. – С. 4.

Сверстюк Є. Передплата – це ваша свобода / Є. Сверстюк // Укр. Слово. – 2003. – № 48. – С. 13.

Сверстюк Є. Поет і символ / Є. Сверстюк // Наша віра. – 2004. – № 2–3. – С. 14.

Сверстюк Є. Слово – культура – духовність: ідеологія як злочин / Є. Сверстюк // Укр. мова і л-ра. в шк. – 2005. – № 8. – С. 68–69.

Сверстюк Є. Слово має тяжіти до істини / Є. Сверстюк // Літ. Україна. – 2006. – 14 верес. – С. 3.

Сверстюк Є. У щедрий вечір / Є. Сверстюк // Укр. мова та л-ра. – 2004. – № 25 – 28. – С. 3.

Сверстюк Є. Франко: поеми / Є. Сверстюк // Дзвін. – 2006. – № 9. – С. 135–137.

* * *

Криштальський А. Євген Сверстюк: феномен великої віри / А. Криштальський // Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць / Упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк: Твердиня, 2007. – С. 148–153.

Литвин В. Шістдесятники / В. Литвин // Литвин В. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965) / В. Литвин. – К., 2004. – С. 180–186.

На щедрий вечір: зб. на пошану Євгена Сверстюка. – Луцьк: Терен, 2004. – 228 с.

Біляїв В. У поспіху буднів: (спогади, спостереження, роздуми, листування): 1945-2003 / В. Біляїв // Самост. Україна. – 2003. – 15–21 черв. – С. 7; 22–28 черв. – С. 7.

Вербич В. Євген Сверстюк: спочатку – самоочищення і покаяння / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 21 лип. – С. 9.

Вербич В. На поклик Євгена Сверстюка / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 22 лип. – С. 9.

Вербич В. Обдарованість любов'ю / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 7 жовт. – С. 9.

Вербич В. Помаранчева революція – лише репетиція / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 22–28 лют. – С. 4.

Вербич В. Три чвертьстоліття Євгена Сверстюка / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 18 груд. – С. 9.

Демська-Будзуляк Л. Національне відродження у думках і відчуттях / Л. Демська-Будзуляк // Укр. мова та л-ра. – 2003. – № 16. – С. 7–8.

Жук О. Рятуюнок націоналізмом / О. Жук // Україна мол. – 2006. – 24 лист. – С. 9.

Корогодський Р. Феномен і проблеми великої віри / Р. Корогодський // Сучасність. – 2004. – № 11. – С. 128–142.

Косицький М. Істина, вистраждана життям / М. Косицький, П. Марусенко // Дзеркало тижня. – 2003. – 13 груд. – С. 21.

Коцюбинська М. Великі літери душі: Євгеніві Сверстюку – 75 / М. Коцюбинська // Уряд. кур'єр. – 2003. – 13 груд.

Лещук Є. Тривожний ранок: філософські вечорниці / Є. Лещук // Укр. мова та л-ра. – 2004. – № 25–28. – С. 46.

Лис В. Наш життєвий простір треба окультурювати / В. Лис // Волинь-нова. – 2005. – 7 лип.

Лучка А. Совість українського літературознавства / А. Лучка // Демократ. Україна. – 2005. – 16, 18 берез.

Макаренко О. Крути...: історичний біль і тривога за втраченим: розмова з Є. Сверстюком / О. Макаренко // Культура і життя. – 2004. – 28 січ.

Марусенко П. Вираз обличчя незвичайний / П. Марусенко // Шлях Перемоги. – 2003. – № 10. – С. 13.

Машталер Г. Духовна єдність двох митців: Тарас Шевченко і Євген Сверстюк / Г. Машталер // Укр. л-ра. в ЗОШ. – 2006. – № 11. – С. 28–31.

Ми вибрали життя: розмова з Є. Сверстюком // Укр. мова та л-ра. – 2006. – № 14–15. – С. 12–14.

Портрет на осінньому плесі: інтерв'ю-діалог Овсієнка з Сверстюком // Березіль. – 2006. – № 2. – С. 102–162

Резолюція // Літ. Україна. – 2007. – 18 січ. – С. 4.

Ткачук О. На хвилях свободи: нова книжка Євгена Сверстюка в українському політичному інтер'єрі / О. Ткачук // Україна мол. – 2004. – 2 листоп.

* * *

Євген Сверстюк: «Це вибір»: біобліогр. нарис. – К., 2002. – 126 с.

Євген Сверстюк: профіль на тлі покоління: метод.-бібліогр. матеріали до 75-річчя від дня народж. Є. Сверстюка. – Луцьк, 2003. – 24 с.

Пашук І. Сверстюк Євген Олександрович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 159.

Сверстюк Євген Олександрович // Хто є хто на Волині. видатні земляки: довід.-біогр. вид. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 200.

Сверстюк Євген Олександрович // Шевченківські лауреати, 1962 – 2001. – С. 466–467.

18 ГРУДНЯ

100 років від дня народження Ю. М. Косача (1908-1990) – українського письменника, племінника Лесі Українки

18 грудня 2008 року минає 100 років від дня народження Юрія Миколайовича Косача, українського письменника, публіциста, племінника Лесі Українки. Працював під псевдонімами Колодяжинець, Андрій Скиба, Крига Гордій, Вадим Іскра, Ю. Р-ко, К. Ю., Ю. К. та ін. Народився 18 грудня 1908 року в с. Колодяжне Ковельського повіту, помер 11 січня 1990 року в м. Пасейк, шт. Нью-Джерсі, США.

Українська Радянська Енциклопедія вказує, що він народився 22 листопада (5 грудня) 1909 року в Києві (Т. 5. – Вид. 2. – К., 1980). «Історія української літератури» (кн. 2, ч. I, К., 1944) та Українська Літературна Енциклопедія (Т. 3. – К., 1995) також подають рік народження – 1909.

Наталія Пушкар та Віра Комзюк в статті «Три автографи Юрія Косача», надрукованій у науковому збірнику «Олена Пчілка. Матеріали науково-практичної конференції 29-30 червня 1999 року», на основі архівних джерел довели, що Юрій Косач народився 18 грудня 1908 року за новим стилем.

У справі луцького судового процесу над членами УВО (Української Військової Організації), який відбувся 1932 року, є офіційна виписка з метрики, де вказано: «Георгій Косач, син Миколи і Наталії, народився в с. Колодяжне 5 грудня 1908 року старого стилю. Акт записаний в метричній книзі православної парафії в с. Колодяжне Ковельського повіту під №29 за 1909 рік» (ДАВО, ф. 191, оп. I, спр. 205, арк. 117).

А Ольга Косач-Кривинюк у книзі «Леся Українка. Хронологія життя і творчості». (Нью-Йорк, 1970), описуючи події 1909 року, наводить лист Ізидори з Києва до Лесі Українки в Телаві, в якому подає такий факт: «Брат Микола з жінкою і сином Юрієм в Колодяжному». Лист датовано 8 серпня 1909 року (с. 833).

Подаючи хронологію за 1912 рік, Ольга Косач-Кривинюк переповідає листа Наталії, дружини брата Миколи, до Лесі Українки (кінець серпня): «Микола працює в земстві, в Колодяжному господарює його друг Володимир Просяниченко. Вона з 4-літнім сином «бездельничают» (с. 855). Якби Юрій народився 1909 року, у серпні 1912-го йому було б неповних три роки, неповних же чотири мати округлила до чотирьох, що цілком природно. Отже, рік народження Юрія Миколайовича Косача – 1908, 5 (18) грудня.

1992 року вийшла книга відомого дослідника М. О. Мороза «Літопис життя та творчості Лесі Українки», в якій він подає вже справжню дату народження Юрія Косача: «Грудня 5, 1908, Колодяжне. У сім'ї брата Лесі українки Миколи та його дружини Наталії Григорівни народився син Юрій» (с. 442).

Ті хто стежать за українською літературою, зокрема діаспори, чули і знають ім'я заокеанського письменника та публіциста Юрія Косача. Написав він понад тридцять книг, серед яких – кілька історичних романів, повістей, п'єси, збірки новел, поезій, оповідань, есе, памфлетів.

Жив Ю. М. Косач у Франції, Німеччині. Вчився у Паризькому університеті. Ув'язнений 1943 року фашистами, пробув у концтаборі до 1945 року. З 1949 року жив у США, у тіснині вулиць Нью-Йорка – Манхеттені.

Ця людина ніколи не мала часу для творчої праці. Поневіряючись по світу, він змушений був заробляти на прожиття фізичною працею. Був і вантажником, і матросом, і чистильником вікон на висотних будинках, і верхолазом, і лісорубом у диких хащах, і робітником на суднобудівних верфях, і друкарем, і конторським клерком, випробував свій хист у малярстві – і ще крізь чимало професій пройшов він, виборюючи засоби для існування та можливість після виснажливої роботи писати.

Сам Юрій Косач дивувався собі й сам відповідав своєму подиву:

А хто ж тобі, ізгою, міць сувору

Навіки дав? Настроїв хто на мужній лад? –

Вітчизною живу і славлі непокору,

Не знаю я ні розпачу, ні зрад.

Він кілька разів бував у нашому краї, на землі його батьків і тривожної юності (червень 1964 р., лютий 1971 р. і листопад 1981 р.). «Подорож на Україну – це найбільша подія мого життя. Я зазнав там такої дружності, такого чудесного приятного відношення, що мені іноді здавалось цілком буквально, що я омився в кришталі чистому,

цілющому джерелі. Хвилини ці неповторні і незабутні», – говорив Ю. М. Косач в інтерв'ю кореспонденту «Українських вістей».

Перебував на Україні майже весь червень 1964 року. Приводом до подорожі були урочистості у зв'язку із 150-річчям з дня народження Т. Г. Шевченка. Він побував у багатьох містах України, Волині, а також відвідав с. Колодяжне. Вдруге відвідав наше село 27 лютого 1971 року, в рік 100-річчя від дня народження Лесі Українки. Залишив власні книги з дарчими підписами. У Києві побував у вересні 1973 року на відкритті пам'ятника Лесі Українки. Про свої враження писав: «Пам'ятником, спорудженим у Києві, український народ може з повним правом пишатися... Завдяки скульпторові Г. Кальченко і архітекторові А. Ігнащенку на площі, названій ім'ям Лесі Українки, славна поетеса, як і мріялось їй, нині в «крицю сповита», стоятиме, поки буде життя на землі.

Ні, Леся Українка, хоч би там що, буде зі своїм народом, як і була завжди. Повз її монумент проходять усі нові й нові покоління під оспівану нею «ясною червоною короугою», що «творить дива». І кожен з тих поколінь як нині, так і завтра залишатиме по собі дедалі величніші й вагоміші звершення».

Останній раз Юрій Косач приїздив в с. Колодяжне в листопаді 1981-го – в рік 110-річчя від дня народження Лесі Українки, на свято «Лесина пісня».

Не забував Ю. М. Косач Волинь – край свого дитинства, юності. Один із віршів назвав «Волинь»:

...А ось там – зарізьбились бійниці Любарта,
Крякне ворон над валом, над Стиром ревучким
І, сповита віками, стоятиме башта на варті:
Не вмирає каміння, минаються люди й роки.
Наступає хмарою бір, відторочивши обрій,
І цвістиме, мов папороть, серця племінного лад:
Зустрічається з вічністю юність на ниві хоробрій,
Де на засіві криці весна золота проросла.

Віра Комзюк

Література:

Косач Ю. М. Вибране: поезії, публіцистика / Ю. М. Косач. – К.: Дніпро, 1975. – 152 с.

Косач Ю. Володарка Понтиди: роман / Ю. Косач. – Нью-Йорк: Нові обрії, 1987. – 445 с.

Косач Ю. Жовті води: фрагмент з роману «Цезар степів», присвяченого 300-літтю революції 1648 р. / Ю. Косач // Календар-альманах на 1948 рік. – Мюнхен, 1948. – С. 49–69.

Косач Ю. М. Літо над Делаваром: поезії / Ю. М. Косач. – К.: Рад. письменник, 1980. – 99 с.

Косач Ю. М. Лиха доля в Маракайбо: новели / Ю. М. Косач. – К.: Молодь, 1976. – 86 с.

Косач Ю. М. Мангаттанські ночі: балади, елегії, вірші / Ю. М. Косач. – К.: Рад. письменник, 1966. – 71 с.

Косач Ю. [Оповідання]; Еней та життя інших: повість / Ю. Косач // Проза про життя інших: Юрій Косач: тексти, інтерпретації, коментарі / Упоряд. В. Агеєва. – К., 2003. – С. 17–349.

Косач Ю. Остання атака поручника фон Гагенав: повість / Ю. Косач // Скрипторії історичної прози. – Львів, 1996. – Т. 1. – С. 130–145.

Косач Ю. Рубікон Хмельницького: роман / Ю. Косач. – К.: Україна, 2001. – 253 с.

Косач Ю. Сонце в Чигирині: іст. повість / Ю. Косач. – Львів, 1992. – 91 с.

Косач Ю. Сузір'я лебедя / Ю. Косач. – Нью-Йорк; Вид-во М. П. Коць, 1983. – 275 с.

Косач Ю. Чортківська скеля / Ю. Косач. – Нью-Йорк; Вид-во М. П. Коць, 1988. – 456 с.

Косач Ю. Сеньйор Ніколо: розділи з роману про М. Гоголя / Ю. Косач // Сучасність. – 2000. – № 11. – С. 10–47.

Косач Ю. «Уст коралі, що ними ти мариш»; Мумія; Опівночі; Джоконда; Спокуса; Мандрований лицар; Франціско Гойя; Свята Софія; Американська готика; Мангаттен. 103-тя вулиця: вірші / Ю. Косач // Вітчизна. – 2006. – № 1–2. – С. 111–116.

Бойчук Б. Юрій Косач / Б. Бойчук // Бойчук Б. Спомини в біографії / Б. Бойчук. – К., 2003. – С. 102–107.

Гординський С. Проблема тенденційної повісті / С. Гординський // Гординський С. На переломі епох: літературозн. ст., огляди, есеї, рецензії, спогади, листи. – Львів, 2004. – С. 322–326.

Гупало С. Доля Юрія Косача / С. Гупало // Гупало С. Привид замку Радзівілів / С. Гупало. – К., 2003. – С. 125–130.

Комзюк В. Три автографи Юрія Косача / В. Комзюк // Олена Пчілка і Волинь: матеріали наук.-прак. конф. – Луцьк, 1999. – С. 74–78.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчості. – Репринт. вид. / О. Косач-Кривинюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 928 с.: іл.

Про Ю. М. Косача – див. Індекс.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки / О. М. Мороз. – К.: Наук. думка, 1992. – 632 с.

Про Ю. М. Косача – див. Покажчик імен.

Проза про життя інших: Юрій Косач: тексти, інтерпретації, коментарі / упоряд. В. Агеєва. – К.: Факт, 2003. – 352 с.

Родина Косачів і волиняни: спогади, перекази / Записи, впорядкув. і примітки О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Про Ю. М. Косача – див. Покажчик імен.

Романов С. Людина в історії: художня інтерпретація Ю. Косача та М. Алданова / С. Романов // Проблеми славістики: наук. часопис. – Луцьк, 2003. – Ч. 3. – С. 34–41.

Романов С. Образ Богдана Хмельницького в історичних романах Юрія Косача / С. Романов // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 101–102.

Романов С. Ранні твори Ю. Косача на сторінках «ЛНВ» / С. Романов // Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць. – Вид. 2-е, доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 86–88.

Романов С. Юрій Косач – письменник у третьому поколінні славетної родини / С. Романов // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: філолог. студії. – Луцьк, 1999. – № 15. – С. 62–65.

Чашук М. Трагедія письменника; Архів Юрія Косача з фондів Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки: каталог / М. Чашук, Н. Пушкар // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 275–281.

Юрій Косач // Історія української літератури. – К., 1994. – Кн. 2. Ч. 1. – С. 252–260.

Агеєва В. Відкритість світові: Юрій Косач: український «лицар свободи» / В. Агеєва // День. – 2003. – 7 берез.

Архів Юрія Косача // Демократ. Україна. – 2002. – 21 черв.

Войтенко В. День людської ери / В. Войтенко // Слово Просвіти. – 2005. – 9 листоп. – С. 10.

Мариненко Ю. «День мусить ясніти на рідній землі...» / Ю. Мариненко // Диво слово. – 2004. – № 7. – С. 30, 52, 54; № 8. – С. 57–61.

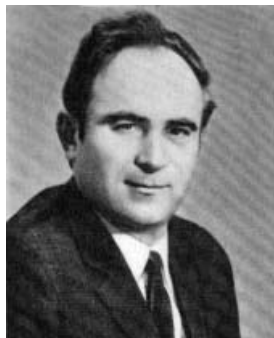
* * *

Косач Юрій // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1144.

Косач Юрій Миколайович // Укр. літ. енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 11–12.

Пашук І. Косач Юрій Миколайович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / Пашук І. – Рівне, 2005. – С. 88.

18 ГРУДНЯ
75 років від дня народження О. Т. Богачука (1933-1994) –
українського поета

Олександр Теофілович Богачук, український поет, народився 1933 року в селі Сокіл Рожищенського району на Волині в сім'ї коваля. З діда-прадіда ковалями був увесь рід Богачуків. Саме з тієї кузні, з рідної оселі виніс малий Сашко вогонь батьківської щедрості і любові до людей, вогонь служіння народові, жагу творіння. В родині культивувались ідеї відданості рідному краю, шанобливе ставлення до українських народних традицій. Талант до слова, пісні почав проявлятися в ранньому дитинстві. Мабуть, у цьому відіграла важливу роль мати. Саме вона зуміла прищепити синові любов до поезії та народної української пісні.

Навчався в середній школі та в Луцькому педінституті ім. Лесі Українки на історико-філологічному факультеті, який закінчив у 1958 році. Вірші почав писати ще за шкільною партою. Перший вірш «Як живі з живими» був надрукований в 1953 році в газеті «Радянська Волинь». З тих пір систематично друкувався в обласній газеті, літературних альманахах, в республіканських газетах «Молодь України», «Радянська Україна» та в журналах «Дніпро», «Вітчизна», «Жовтень». «Незабутнє» – перша збірка поета – вийшла в Луцьку 1958 року, а наступного, 1959, – «Вересневий грім» – друга книга поета, – у видавництві «Радянський письменник» (Київ). І хоч загалом переважна більшість віршів збірки присвячена «темі дня» – 20-річчю «возз'єднання українських земель в єдиній Українській радянській соціалістичній державі», але у ній є щемливо-ніжні ліричні твори: «Ой, чого ти, чайко», «Жайворонок»; вірші, що стали піснями: «Там, де Стир до Луцька тулиться», «Тиша навкруги».

Після закінчення Луцького педінституту Олександр Теофілович Богачук працював у районній та обласній газетах, у Волинському управлінні в справах видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі. В. П. Осипенко згадує про цей період співпраці: «...в січні 1977 року сталися деякі зміни в складі колективу. З тим, щоб присвятити себе суто поетичній творчості, звільнився з роботи О. Т. Богачук, автор багатьох чудових збірок віршів та пісень. Він залишив прекрасні спогади про себе.

Це була чуйна, з добрим серцем, дотепним гумором людина, яка оспівувала в своїх поезіях ратний труд своїх земляків, висміювала нероб та чиновництво. Згадаймо хоча б поему про драму Кортеліс «Крик попелу» або збірку гуморесок, байок «Нуль». Вдячні волиняни

ще й нині співають його пісні, згадують теплим словом».

Він був справжньою людиною і талановитим поетом. Своєрідний і цікавий поетичний світ О. Богачука. Він залишив нам багату спадщину з широким жанрово-тематичним діапазоном. Олександр Богачук – автор двох п'ес. На його вірші написано чимало пісень і романсів відомими композиторами – Георгієм Майбородою, Климентієм Домінченим, Віталієм Кирейком, Володимиром Верменичем, Іваном Сльотою. Поет і сам пробував свої сили в музиці, одна з перших його пісень «Тиша навкруги», присвячена дружині Люсі, співається далеко за межами України.

Членом Спілки письменників України став у 1969 році. Останні роки життя працював відповідальним секретарем Рівненської письменницької організації.

Помер О. Богачук у травні 1994 року в м. Рівне. Похований в м. Луцьку. Пам'ятник відомому волинському поету О. Богачуку відкрито в селі Сокіл Рожищенського району, на його малій батьківщині (автор пам'ятника – скульптор Ірина Дацюк). Девізом усього життя О. Богачука був заповіт, особливо актуальний нині:

Шануймося, єднаймося та будьмо,
Тримаймося родинного стебла.
Забудьмо чвари і себе не гудьмо.
Доволі нас упало із сідла.

Людмила Кревська

Література:

Богачук О. Т. А час не жде...: вибране / О. Т. Богачук. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 364 с.

Богачук О. Вересневий грім: поезії / О. Богачук. – К.: Рад. письменник, 1959. – 70 с.

Богачук О. Горно: поезії / О. Богачук. – К.: Дніпро, 1984. – 214 с.

Богачук О. Зелене руно: поезії / О. Богачук. – Львів: Каменяр, 1976. – 71 с.

Богачук О. Золота жінка: сатира і гумор / О. Богачук. – К.: Рад. Україна, 1976. – 63 с.

Богачук О. Крик попелу: поезії / О. Богачук. – К.: Рад. письменник, 1978. – 70 с.

Богачук О. На лісовому озері: поезії / О. Богачук. – К.: Веселка, 1974. – 16 с.

Богачук О. Незабутнє: поезії / О. Богачук. – Луцьк, 1958. – 34 с.

Богачук О. Ні!: поезії / О. Богачук. – К.: Рад. письменник, 1967. – 70 с.

Богачук О. Світи мені, Дніпре / О. Богачук. – К.: Муз. Україна, 1984. – 80 с. – (Вокал. твори на слова укр. поетів).

Богачук О. Стогін землі: поема / О. Богачук. – Львів: Каменяр, 1983. – 70 с.

Богачук О. Вишита колоссям і калиною / О. Богачук // Волинь: всеукр. сусп.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2004 – Чис. 6. – С. 11–26.

Богачук О. Джерело; Пісня сивої туги; Руки матері; Народна пісня; «Обнялися журавлі з весною...»; На лісовому озері / О. Богачук // Уроки рідного слова: письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 9–17.

Богачук О. Руки матері / О. Богачук // Книга про матір: укр. поети 19 – 21 ст. – К., 2003. – С. 22–23.

* * *

Книжковий сад «Надстир'я» (1992–2002). – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 152 с.

Про О. Богачука – с. 25, 28, 29, 37, 41, 112.

Рисак О. Син коваля. І сам коваль / О. Рисак // Струни життя: поезія, проза, публіцистика. – Луцьк, 1999. – С. 81–87.

Вербич В. Богачук постане у камені в Луцьку / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 29 січ. – С. 9.

Гуменюк Н. Соколинний лет поета / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 25 груд.

Гулько В. Пристрасть до правди і ненависть до брехні / В. Гулько // Вісник. – 2006. – 21 груд.

Клімчук В. Волинський поет із Рівного / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 21 груд. – С. 5.

Олійник Б. Палаюче серце / Б. Олійник // Рад Волинь. – 2006. – 21 груд. – С. 2.

Пастушок П. Поетичне слово Олександра Богачука / П. Пастушок // Наш край. – 2004. – 29 квіт.

Черняк М. Пісенний колосок на мужньому стеблі / М. Черняк // Волинь. – 2004. – 18 груд.

Якименко М. Сокіл із Сокола: до 70-ліття з дня народж. Богачука / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 17 груд.

* * *

Гаган С. Пам'яті Олександра Богачука: вірш / С. Гаган // Педагогічний пошук: наук.-метод. вісник. – Луцьк, 2006. – № 1. – С. 78.

Пашук І. Богачук Олександр Теофілович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 20.

Шморгун Є. І. Богачук Олександр Теофілович / Є. І. Шморгун // Енциклопедія сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 125.

19 ГРУДНЯ

**80 років від дня народження О. А. Ольхової (1928) –
вишивальниці, члена Національної спілки майстрів
народного мистецтва України**

Високий, відточений рівень майстерності, естетичний смак у виборі орнаменту та колориту – основні принципи, яких дотримується у своїй творчості Ольга Антонівна Ольхова.

Ще з дитинства мала потяг до всього прекрасного, перейнявши його від своєї мами Марфи Федорівни. Народилась Ольга Антонівна 19 грудня 1928 року на Полтавщині в селі Хорошки, що недалеко від Лубен, в сім'ї службовця А. Д. Макаренка. Нелегкі випробування випали на долю сім'ї: колективізація, розкуркулення, голодомор, поневіряння по світу, війна, тяжкі повоєнні роки (родина була вивезена на Кубань, пізніше деякий час мешкала в Якутську).

Незважаючи на складні умови життя, закінчила 7 класів, а згодом здобула професію агронома. Та завжди прагнула вишивати-мережити, прикрашати свій побут.

У 1958 році родина переїхала до Луцька. Робота, сімейні клопоти не дозволяли з повною віддачею займатися мистецтвом. Та у вільні хвилини завжди вишивала, освоювала нові техніки. На становлення молодшої майстрині великою мірою вплинуло знайомство з лучанкою Н. Г. Гуль, яка була закохана у мистецтво вишивки. Вона підказувала і пояснювала, де справжня краса, справжнє мистецтво.

У 1980 році вишивані речі Ольги Антонівни експонувались на виставці творів самодіяльних митців Луцька і були включені до каталогу. Та по-справжньому плідно працювати почала з 1983-го, вийшовши на пенсію. У творчому доробку майстрині вишиті і мережені серветки, рушники, скатертини, доріжки, чоловічі сорочки і жіночі блузи, ляльні жіночі сукні, по-мистецьки прикрашені досконалими візерунками. Адже володіє Ольга Антонівна багатьма техніками художнього оздоблення тканин, у її арсеналі, зокрема, хрестик, занизування, художня гладь, низинка, вирізування, філе, зерновий вивід, виколування, мережка та інші.

Виявила майстриня себе і в іншому виді мистецтва: плетіння прикрас із бісеру. У 1987 році створила перший гердан і з того часу не розлучається з бісером. Виготовленням прикрас захопилася вся родина: невістки, онуки, племінниці, сестра – створивши власний мистецький осередок. Ольга Антонівна не може сказати, що любить більше – вишивку чи бісер, – їх, як рідних дітей, не можна розділити...

Колекція прикрас із бісеру нараховує більше двох сотень виробів: це строгі гerdани і строкаті корали, загадкові жгути і чудернацькі «вихилясики», скромні «силянки» і вишукані кольє. Часто майстриня виготовляє цілі комплекти: (кольє з сережками і браслетами, брошки і кліпси, кулони і сережки), надаючи їм поетичних назв. Викликають захоплення серії робіт намиста квіткового, брошок-букетиків квітів, дитячих прикрас. Та це далеко не повний перелік виконаних робіт. Багато з них було подаровано родичам, друзям, знайомим. Для створення своїх робіт Ольга Антонівна використовує не лише якісний бісер, склярус і намистини, але і напівкоштовне каміння: бурштин, рубін, малахіт, бірюзу... Майстриня запевняє, що в роботі з бісером немає обмежень у виборі технік і кольорів, все залежить від фантазії і відчуття естетичного смаку.

Незважаючи на свій поважний вік, рукодільниця вправно працює. Роботи О. А. Ольхової неодноразово демонструвались на виставках, фестивалях, святах народних ремесел у Києві, Львові, Луцьку. Майстриня брала участь у семінарі з відродження національної регіональної вишивки; її не один раз нагороджували подяками і дипломом за вагомий внесок у розвиток української культури та високі творчі досягнення.

До 75-річного ювілею Ольги Антонівни у Волинському краєзнавчому музеї була розгорнута виставка «Чарівна скриня Ольги Ольхової», на якій експонувалось понад три сотні найкращих творчих робіт майстрині.

Ольга Антонівна Ольхова – надзвичайно цікава, щедро обдарована людина, митець за покликанням. Її роботи вражають неперевершеним виконанням, естетичною довершеністю, а попри все – пройняті материнською любов'ю і душевною теплотою, бо творить вона для рідних людей.

Тетяна Хомова

Література:

Виставка творів самодіяльних митців міста Луцька: каталог. – Луцьк, 1980. – 48 с.

Про О. Ольхову – с. 18.

Каталог обласної виставки народного декоративно-прикладного мистецтва. – Луцьк, 1987. – 24 с.

Про О. Ольхову – с. 7.

Гуменюк Н. Із чарівної скрині майстрині / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 18 груд. – С. 4.

Хомова Т. Чарівна скриня Ольги Ольхової / Т. Хомова // Луцьк. замок. – 2003. – 18 груд.

Штинько В. Чарівна скриня Ольги Ольхової / В. Штинько // Волинь. – 2004. – 15 січ.

25 ГРУДНЯ

**60 років від дня народження А. І. Романюка (1948) –
актора Волинського академічного українського музично-
драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
заслуженого артиста України**

Романюк Анатолій Іванович народився 25 грудня 1948 року в селі Сморгва Млинівського району Рівненської області. Батько працював у сфері сільського господарства, мав спеціальність агронома. Мати – вчитель української мови і літератури. Саме вони вплинули на світогляд хлопця, прищепили любов до українського слова, літератури, поезії, до драматургії і театрального мистецтва. У зв'язку з переїздом батьків навчався у місті Дубно. Якраз у шкільному драматичному гуртку зробив свої перші кроки на сцені. Потім був Дубнівський народний театр, праця в Проектному інституті – техніком-будівельником, заочне навчання у Рівненському інституті інженерів водного господарства на будівельному факультеті, який після третього курсу покинув. В 1970 році Анатолій Романюк вступив у Київський інститут театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, де навчався акторській майстерності у прекрасного педагога, заслуженого діяча мистецтв України, професора Ірини Олександрівни Молостової.

Після закінчення інституту в 1976-му почав працювати в Рівненському обласному драматичному театрі. За 15 років зіграв понад сімдесят ролей. Серед них: Риф («Вестсайдська історія»), Карпо («Лимарівна» Панаса Мирного), Хома («Ой, не ходи, Грицю» М. Старицького), Голохвастий («За двома зайцями» М. Старицького), Дженаро («До ваших послуг, удовице!»), Буслай («Поріг» О. Дударева), Гуска («Отак загинув Гуска» М. Куліша) та інші.

У 1989 році Анатолій Іванович Романюк отримав звання заслуженого артиста України. У тому ж таки 1989-му був запрошений у Кіровоградський обласний музичний драматичний театр ім. Кропивницького, де зіграв близько п'ятнадцяти ролей. Серед них: Нечіпор («Пошилися в дурні» М. Кропивницького), Цокуль («Наймичка» І. Карпенка-Карого), Сталинський («Гріх» В. Винниченка).

З 1993 року Анатолій Романюк працює у Волинському обласному музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка. Зіграв такі ролі: Булкін («Синдром молодої дружини» О. Гончарова), Месія («Одержима» Лесі Українки), Ной («Ковчег» В. Босевича), Дудкін («Без вини винні» О. Островського), батько («Суєта» Карпенка-Карого) та багато інших.

Нині – виховує молодих акторів, викладає курс акторської майстерності у студентів Волинського державного училища культури

і мистецтв. Крім цього, Анатолій Іванович Романюк спробував свої сили у режисурі. Поставив три вистави у театрі: «Музика, любов і чорт» Ю. Грушака, «Проста історія» М. Радо та музичну казку «Білосніжка та семеро гномів».

Марія Філонюк

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.) . – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про А. Романюка – с. 359.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. і культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про А. Романюка – с. 174.

28 ГРУДНЯ

25 років від дня створення Шацького національного природного парку (1983)

Шацький національний природний парк розташований у північно-західній частині Волинської області, на території Шацького адміністративного району. Площа Шацького НПП – 32,5 тис. га. Протяжність території з півночі на південь – 32 км і з заходу на схід – 36 км.

У 2002 році Шацький національний природний парк включений до мережі біосферних резерватів як Шацький біосферний резерват.

Для території Шацького НПП характерне панування рівнинного рельєфу. Це зандрова рівнина з незначним нахилом поверхні на північ, формування якої проходило після дніпровського зледеніння.

Клімат району, де розташований парк, помірно-континентальний, з вологим теплим літом, м'якою похмурою зимою, затяжними весною і осінню. Переважають вітри західного напрямку.

Найбільш поширені дерново-підзолисті ґрунти під сосновими лісами, луками, сільськогосподарськими угіддями. Характерне значне поширення боліт, серед яких переважають низинні. Перехідні і верхові зустрічаються рідше. Шацький національний природний парк належить до водно-болотистих угідь міжнародного значення.

Переважаючим типом рослинності є ліси (42,4%), а основними лісоствірними породами – сосна звичайна, береза повисла, вільха чорна. Луки займають 13,7% площі парку, болота – 6%, водойми – 20,2%, решта – орні землі, садиби, дороги. Флора парку нараховує біля 802 видів дикорослих вищих судинних і спорових рослин. 28 видів рослин занесені на сторінки Червоної книги України, майже 60 – є регіонально рідкісні. Серед рідкісних рослин – зозулині черевички справжні, лілія лісова, любка дволиста, меч-трава болотна.

На території парку зустрічається 249 видів птахів, серед них: сіра чапля, чорний лелека, сірий журавель тощо. Під час сезонних перельотів через територію Шацького національного природного парку пролітає до 50 000 птахів. Було відмічено 33 види хребетних і 8 видів безхребетних, занесених до Червоної книги України. Серед них: ропуха очеретна, мідянка, горностай, борсук, кутора мала тощо.

На території Шацького національного природного парку є 24 озера. Серед них одне з найбільших озер України – Світязь. В озерах трапляється 34 види риб: щука, лин, лящ, плітка, сазан, річковий вугор, карась тощо.

Численні озера із прісною, прозорою водою, соснові ліси, щедрі на гриби, ягоди, неповторні поліські краєвиди – чудові місця для відпочинку.

Оксана Стасюк

Література:

Про створення Шацького державного природного парку: пост. Ради Міністрів Української РСР // Зібрання постанов уряду УРСР. – 1984. – № 1. – С. 18.

Клімат Шацького національного парку. – Луцьк: Вежа, 1995. – 144 с.

Кухтей Р. Р. Екологічний аналіз гідромакрофітів Шацького національного природного парку / Р. Р. Кухтей, А. В. Панталієнко, М. М. Мусієнко // Проблеми охорони генофонду природи Полісся: зб. наук. пр. – Луцьк, 2001. – С. 56–60.

Наседкін І. Ю. Оцінка економічної та гігієнічної стійкості озер шацької групи за водобалансовими та гідрохімічними показниками / І. Ю. Наседкін, Г. П. Рябцева // Екологія, водне господарство та проблеми водних ресурсів Західного регіону України. – Луцьк, 1997. – С. 50–57.

Стасюк О. Матеріали про Шацький національний природний парк у фондах Волинського краєзнавчого музею / О. Стасюк // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 126.

Стойко С. М. Шацький природний національний парк: ілюстр. нарис / С. М. Стойко, П. Т. Яценко, М. П. Жижин. – Львів: Каменяр, 1986. – 48 с.: іл.

Тарасюк Ф. П. Кліматична характеристика сезонних та багаторічних коливань метеоелементів Шацького національного парку / Ф. П. Тарасюк, Ф. В. Зузук, Н. А. Тарасюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. – Луцьк, 2004. – С. 60–67.

Українське Полісся вчора, сьогодні, завтра: зб. наук. пр. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 200 с.

Про Шацький НПП – с. 34 – 46, 80 – 81, 95 – 96, 183 – 184, 194 – 197.

Федік Л. Ю. Шацький національний природний парк і рекреація / Л. Ю. Федік // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. – Луцьк, 2004. – С. 215–221.

Формування режиму природних вод району Шацьких озер в сучасних умовах. – К.: Аграр. наука, 2004. – 96 с.

Шацький національний природний парк – перлина Європи. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 25 с.

Шацький національний природний парк: наук. дослідж. 1994 – 2004.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю створення Шацького нац. природ. парку. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 224 с.

Яценко Г. М. Про потенційно алмазонасні формації Шацького поозер'я (Прип'ятський вал) / Г. М. Яценко, В. Г. Яценко. Є. М. Сливко та ін. // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – № 1. – С. 145–147.

Яценко П. Т. Популяції рідкісних видів флори Шацького національного природного парку; Рослинність і типи лісу Шацького національного природного парку / П. Т. Яценко, Л. Ю. Федік // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. – Луцьк, 2006. – № 5. – С. 112–119.

Гальченко Я. Щоб зберегти екологічний коридор Полісся / Я. Гальченко // Голос України. – 2006. – 8 груд. – С. 10.

Данилюк В. Озерний край: район цивілізації чи регіон резервації? / В. Данилюк // Віче. – 2004. – 8 січ. – С. 8-9.

Дмитрів І. Чому тьмяніють блакитні очі Волині? / І. Дмитрів // Демократ. Україна. – 2006. – 15 квіт. – С. 7.

Дубук М. Пішки навколо озера Світязь / М. Дубук // Вісник. – 2002. – 15, 22, 29 серп.; 5, 12 верес.

Жарчинська О. Світязька вода – найкраща у Європі / О. Жарчинська // Вісник. – 2005. – 8 верес. – С. 9.

Ліс із особливим статусом: про затвердження розподілу лісів Шацького нац. природ. заповідника за лісотаксовими поясами та розрядами // Волинь-нова. – 2005. – 27 груд.

Листопад О. Якого кольору Світязь? / О. Листопад // Дзеркало тижня. – 2006. – 25 листоп. – С. 16.

Маригода Г. Шацькому національному природному парку – 20 / Г. Маригода // Шацьк. край. – 2003. – 27 груд.

Мельник В. На острові Світязя / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2007. – С. 11.

Нагорний О. Чи збережемо красу Шацьких озер? / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2006. – 28 листоп.

Сакура В. Володимир Найда: «Шацький національний парк поряд з основною роботою працюватиме над втіленням в життя проекту розвитку» / В. Сакура // Шацьк. край. – 2006. – 4 лют. – С. 2.

Шацькому національному парку – «міністерський» статус // Волинь – нова. – 2007. – 12 трав. – С. 8.

Якименко М. Радість називається Світязем / М. Якименко // Голос України. – 2005. – 5 серп.

Як розвиватиметься Шацький національний природний парк // Луцьк. замок. – 2007. – 11 жовт. – С. 3.

* * *

Шацький національний природний парк // Хто є хто на Волині: видатні земляки: довід.-біограф. вид. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 158–159.

Шацький природний національний парк // Географічна енциклопедія України. – К., 1993. – Т. 3. – С. 441–442.

575 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Михлин, тепер Горохівського району (1433)

«Милістю Божою ми великий князь Свидригайло литовський і руський даємо відати цим нашим листом кожному... що за службу нам вірну... нашого вірного слуги Андрія Воловича... дали йому... село Михлин в Луцькому повіті.» Ці слова з грамоти князя Свидригайла, написаної 9 грудня 1433 року в Києві, є першою писемною згадкою про село Михлин. Андрій Волович отримав це село з правом розпоряджатися на власний розсуд всіма навколишніми угіддями: лісом, луками, водоймами. По його смерті це право успадкували його нащадки.

Наступним власником села документи називають Страйковського. Швидше за все, нащадки Андрія Воловича відпродали Михлин.

У 1577 році власником села значиться землянин Яків Шибенський, який платив з Михлина від 3 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в одному димі проживало в середньому 6-10 осіб) і 3 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи), а з городища платив від 1 лана (лан – поземельна міра в Західній Україні XIV–XVIII ст.; малий лан становив 30 моргів (16,8 га), великий лан – 43,5 морга (≈ 25 га). Після запровадження «Устави на волоки», лан почали називати волокою) і 1 города.

У 1583 році князь Марко Сокольський платив від Михлина від 10 димів, 5 городників, 2 вальних коліс (млин на 2 колеса) і попа (отже, в селі була церква). В цьому ж році Марко Сокольський помер і власницею села документи називають Магдалену Сокольську, ймовірно, дружину князя. Ці згадки пов'язані зі втечами селянських родин як з маєтку Сокольських у Михлині, так і від інших власників у Михлин. Такі втечі фіксуються у 1595, 1596, 1599 роках. Цікаво, що у першому і третьому випадках власницею села вказана Магдалена

Сокольська. А от під 1596 роком власником села вказаний князь Януш Янушович Заславський – підляський воєвода у 1591-1604 роках, згодом житомирський староста (1595-1606), волинський воєвода (1604-1629), переяславський староста (1620-1629). З цього можна припустити, що село Михлин було поділене між кількома власниками.

Якдовгоцетривало, нам невідомо, але в жєна перед одні визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького село перебувало у власності Станіслава Корчмінського, який протягом 1637-1649 років займав посаду виборного земського судді Володимирського судового округу Волинського воєводства. В цей час у селі нараховувалося 48 димів, отже, кількість жителів колилася в межах 230-480 осіб. Наприкінці XIX століття у Михлині налічувався 81 будинок і мешкало 514 жителів, був водяний млин і дерев'яна церква, збудована у XVIII столітті.

До 1914 року село було приписаним до села Городище, що за 2 версти. Богослужіння в Михлинській церкві Різдва Богородиці відбувалося кожної другої неділі, тобто два рази на місяць. За переписом 1911 року до великої земельної власності Григорія Беляєва належало 1114 десятин.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVIII ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Михлин – с. 65.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. Михлин – с. 206.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Михлин – див. Географічний покажчик.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна) / Н. М. Яковенко. – К.: Наук. думка, 1993. – 416 с.: іл.

Про власників с. Михлин – с. 189, 219, 278.

* * *

Цинкаловський О. Михлин / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 105.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К.: Київ, 2001. – 189 с.

Про с. Михлин – с. 88–89.

500 РОКІВ від часу заснування м. Вижва, тепер с. Нова Вижва, Старовижівського району (1508)

Село Нова Вижва Старовижівського району Волинської області, колись містечко Вижва Ковельського повіту, щераніше Володимирського повіту, розташоване при річці Вижівці – притоці Прип'яті.

26 серпня 1508 року Сигізмунд I надав локаційний привілей Василю Михайловичу Сангушку на заснування міста Вижва «на землі Смідинській, у Володимирському окрузі, на р. Вижві».

Поселення під назвою Вижва згадується й у більш ранній період. У часи правління литовського князя і польського короля Казимира IV (1440-1492) князь Михайло Сангушко самовільно «посадив собі волю на Вижві, на мосту, на королівському миті (королівській митниці – **О. Б.**)», тобто заселив тут Волю біглими селянами. Король Казимір наказав своєму писарю Малку знищити це поселення: «тії люди змитати». Однак невідомо, чи був наказ виконаним, бо в 1545 році населення сусідньої Смідинської волості жалілося на Михайлового сина – князя Василя Сангушка, що той буцімто використовує захоплену ще за Казимира IV частку їхньої землі. І справді, в 1538 році король Сигізмунд I підтвердив Сангушкові право на володіння вижівською землею і звелів знищити грамоту Казимира IV.

Містобудівна ініціатива 1508 року здійснювалась повільно, тому ще у 1538-му місто згадувалось як новоосаджуване. В наступні роки: 1543, 1546, 1548 та 1549 Вижва згадувалась уже як місто. Замок у Вижві вперше віднотований 1538 року: «...на миті нашому (королівській митниці – **О. Б.**), де міст був, замочок свій Вижев і містечко на себе осадив...» Обов'язковим атрибутом кожного міського поселення була церква, яка споруджувалась на початкових фазах локації. Починаючи з 1549 року (а потім і в 1590 і 1610 рр.) в місті функціонувала церква Преображення Господнього.

1543 року Василь Михайлович Сангушко добровільно обмінявся своїми маєтками з королевою Боною Сфорца, дружиною польського короля Сигізмунда I. 1548 року місто Вижва було наділене королівським привілеєм на магдебурзьке право. Оскільки Вижва була приватновласницьким володінням, то атрибути магдебургії носили неповний характер, тобто міська громада отримувала відносну свободу своїх дій.

З 1564 по 1683 роки Вижва перебувала в руках московського вигнанця князя Андрія Курбського, котрий перейшов під протекцію польського короля. Урядником у місті був призначений москвитин Іван Посник. Після смерті князя увесь Ковельський маєток, у тому числі «замок Вижва з містом і з дворами, що до нього належали на ім'я Хотяшово, село Вижва Стара, Брод» та ін. перейшли до вдови Олександри Семашківни, але ненадовго. 1590 року, за розпорядженням короля, маєток повністю відійшов

у державну власність і був переданий у посесію Андрію Фірлею.

За тарифом подимного податку 1629 року Вижва все ще належала до державних володінь. Посесором, тобто тимчасовим власником містечка був Станіслав Конєцпольський, коронний гетьман, ковельський староста. До королівщини також відносилось село Вижва, яке мало 89 димів в посесії того ж С. Конєцпольського. 4 дими в селі у посесії тримав Прокоп Посник, нащадок вихідця з Москви Івана Посника.

Протягом XVII століття Вижва часто потрапляла до рук різних орендарів чи тимчасових власників, що не сприяло її розвитку. В описі 1765 року засвідчується, що містечко обнесене парканом, від якого на момент опису залишилися рештки і п'ять гаківниць для оборони. Особливо руйнівним для економічної стабільності Вижви виявився кінний загін, що перебував у місті на постої приблизно 20 останніх років. У 1775 році польський король подарував Ковельський маєток разом з Вижвою та іншими селами краківському воєводі Вацлаву Ржевуському.

Після третього поділу Польщі, 1795 року, Західна Волинь увійшла до складу Росії. Вижва перейшла до російської казни і була в підпорядкуванні Ковельського повіту Волинської губернії. В 1812 році неподалік Вижви відбулася сутичка російських військ з французькою армією Наполеона. У той час поряд з офіційною назвою – містечко Вижва – вживалася також назва Вижва-Нова на противагу поряд існуючому населеному пункту – селу Стара Вижівка.

В кінці XIX століття у Вижві жило біля 3000 мешканців, з котрих половина – православні. Містечко оточене болотами. Замок давно згорів. У поселенні діяли 2 церкви, синагога, ярмарки. У 1914 році розпочалося навчання в новозбудованій церковно-парафіяльній школі.

Напередодні II світової війни Вижва втратила свій міський статус, нині це село Нова Вижва. А натомість у 1940 році село Стара Вижва (чи Стара Вижівка) стало центром Старовижівського району.

Олена Бірюліна

Література:

Берекета Б. Арго кожухарів – таємна мова поліщуків / Б. Берекета // Берекета Б. Вічні розмови: нариси, репортажі, інтерв'ю / Б. Берекета. – Луцьк, 1998. – С. 20–23.

Заяць А. Урбанізаційний процес по Волині в 16 – першій половині 17 століття / А. Заяць. – Львів: Добра справа, 2003. – 206 с.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 745 с.

Про с. Нова Вижва – С. 676.

Мазурик Ю. 3 історії містечка Вижва / Ю. Мазурик / Минуле і сучасне Волині та Полісся: Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся: матеріали 21 Волин. обл. наук.-практ. іст.-

краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю перш. писем. згадки про смт. Стара Вижівка – с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – С. 190–193.

Наумук С. Економічний розвиток волинських міст і містечок першої половини 16 століття / С. Наумук // Науковий вісник ВДУ: іст. науки. – Луцьк, 1998. – Вип. 1. – С. 35–38.

Наумук С. Зміцнення королівської влади як головна мета державної діяльності королеви Бони / С. Наумук // Консерватизм і державотворення в центрально-східній Європі. – Луцьк; Люблін, 1997. – С. 29–30.

Наумук С. Соціально-економічний розвиток волинських міст першої половини 16 ст. / С. Наумук // Збірник наукових статей «Волинського історичного молодіжного товариства». – Луцьк, 1996. – С. 37–42.

Оліферович Н. Історія села Нова Вижва / Н. Оліферович // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся: матеріали 21 Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю перш. писем. згадки про смт. Стара Вижівка – с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – С. 165–168.

Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.

Про с. Нова Вижва – див. Географічний показник.

Блінова В. Шнайтери чихрили гардибалку і хилили пуймани з рахманкою / В. Блінова // Фермер. госп.-во. – 2007. – № 2. – С. 26.

Коваль Ю. Нова Вижва готується до 500-ліття / Ю. Коваль // Сіл. новини. – 2007. – 19 черв.

Коваль Ю. Поважний ювілей Старої Вижівки і Нової Вижви не за горами / Ю. Коваль // Сіл. новини. – 2007. – 4 верес.

Лестовнича Л. І пам'ять болем проросла / Л. Лестовнича // Сіл. новини. – 1992. – 15 серп.

Лестовнича Л. Із літ давно минулих / Л. Лестовнича // Сіл. новини. – 1993. – 6 лип.

Наумук С. Нова Вижва: злет і падіння / С. Наумук // День. – 1999. – 22 жовт.

Нова Вижва мала магдебурзьке право. Через це містечко у 16 столітті пролягав торговельний шлях із Володимира до Балтійського моря // Вісник. – 2003. – 11 груд.

Село моє, для мене єдине: Нову Вижву знала Європа // Волинь. – 2002. – 17 верес.

Супрунович М. Із глибин віків: майстри на всі руки / М. Супрунович // Сіл. новини. – 2000. – 21, 28 берез.

Супрунович М. Літопис продовжується / М. Супрунович // Сіл. новини. – 1989. – 23, 28 верес.

Цинкаловський О. Вижва Нова / О. Цинкаловський // Цинкаловсь-

кий О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 189.

500 РОКІВ від часу першої писемної згадки про с. Жабче, тепер Горохівського району (1508)

У лінгвістичному дослідженні В. П. Шульгача «Ойконімія Волині. Етимологічний словник-довідник», яке базується на великому комплексі історичних, археологічних та статистичних джерел, зазначено, що село Жабче вперше згадується в документах під 1508 роком.

Наступна задокументована згадка про село датується жовтнем 1547 року. Тоді польський король Сигізмунд Август у Вільно видав універсал про передачу в оренду красноставським купцям Олехну і Йону Борзобагатим луцьких і володимирських зборів. Тобто, в цьому документі зазначалося, що, зокрема, Йона Борзобогатий, який займав посаду митника, мав призначити в одинадцяти митних пунктах своїх представників чи то намісників. Серед населених пунктів, де були митниці, названо і Жабче.

На переконання дослідника урбанізаційного процесу на Волині Андрія Зайця приблизно в II половині XVI століття Жабче набуває статусу міста (за ініціативою луцького владики, якому, серед інших, належало і це село). Під 1570 роком у Луцькій гродській книзі є згадка про містечко Жабче, власником якого був луцький і острозький владики Йона Борзобогатий-Красенський. Локаційного привілею для цього поселення досліднику виявити не вдалося, не занотований він і у поборових реєстрах 70-80-х років XVI століття, але ще двічі – у 1580 і 1585 роках зафіксовано міський статус Жабча.

Впродовж першої половини 1579 року документи фіксують втечі підданих луцького старости, ключника і городничого Олександра Жоравницького з належних йому населених пунктів, в тому числі й з Жабча. В цей період Олександр Жоравницький володів містечком на правах оренди.

У 1583 році орендатором Жабча був Василь Жоравницький, що засвідчують документи з реєстраційної книги берестейської митниці про митні збори. В одному з них зафіксовано, що В. Жоравницький – ротмістр його королівської милості, через своїх повірених Гаврила Ремеза і Вавренція Карпинського відправив до Гданська 5 ком'яг (сплавне судно без щогл, вантажопідйомністю 30-70 тонн), наповнених збіжжям, зібраним в його маєтках, в тому числі і в Жабчі. В цей період в містечку існував прикоморок-митниця, оскільки Жабче було проміжним пунктом жвавого торгового шляху. В різні роки прикоморок у Жабчі «прислухав» (підпорядковувався) до митних комор в Луцьку, Володимирі, Ковелі. Існування таких державних митних прикомороків зменшувало прибутки шляхти, в даному випадку

Жоравницьких, і, як правило, вона опиралася їх встановленню.

Наступним орендарем містечка був Марко Жоравницький – син луцького старости Олександра Жоравницького. У 1585 році він скаржився на луцького єпископа Кирила Терлецького, який відібрав у нього маєтки Жабче, Колодязі і Губин.

У першій третині XVII століття Жабче втратило свій міський статус і на 1629 рік фігурувало у документах як сільське поселення, яке й надалі належало Луцькій єпископії. На цей час в селі був 21 дим (дим – одиниця опадаткування, господарська оселя, в якій проживало в середньому 6-10 осіб), кількість жителів коливалася в межах 130-210 осіб, село не орендувалося.

На кінець XIX століття в селі було 56 будинків і 386 жителів, на фільварку – 12 будинків і 65 жителів. За твердженням О. Цинкаловського – дослідника Волині, в селі була церква, збудована у 1876 році. Детальний опис церкви і її майна подає М. Переверзєв. За його даними церква була збудована у 1883 році, під титулом Св. Петра і Павла. Була великою, просторою, мінімально оздоблена. Парафіян налічувалось 800 осіб. Церковний причт складали священник і псаломщик. За 20 сажнів від церкви були споруджені причтові приміщення. Був город і молодий сад. Всього церкві належало 65 десятин 1261 квадратний сажень землі в 12 наділах, розташованих від 100 сажнів до 5 верст від причтового будинку. Присадибної землі було 5 десятин 950 кв. сажнів, орної – 51 десятина 293 кв. сажнів, сінокоосу – 9 десятин 72 кв. сажні. Був план церковних земель. До церкви Св. Петра і Павла було приписане село Смиків. Крім православних, у селі проживало 85 католиків.

За переписом 1911 року в селі Жабче проживало 361 житель, була одна крамниця, паровий млин потужністю 150 тисяч пудів річного перемолу. До великої земельної власності Кароля Омецинського належало 1500 десятин орної землі і 1800 десятин лісу.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: ч. I. Залюднення Волинського воєводства, в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Жабче – с. 55, 69.

Заяць В. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVIII століття / В. Заяць. – Львів: Добра справа, 2003. – 206 с.

Про с. Жабче – с. 55, 69.

Каталог колекції документів Київської археографічної комісії, 1369-1899. – К.: Наук. думка, 1971. – 183 с.

Про с. Жабче – с. 71-72.

Селянський рух на Україні: 1569-1647 рр.: зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Жабче – див. Географічний покажчик.
 Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина. – К.: Наук. думка, 1990. – 196 с.

Про с. Жабче – с. 74, 198, 343.

Барабаш І. Як горохівські селяни стояли за свою віру / І. Барабаш // Волинь-нова. – 2006. – 25 лип.

Луцюк О. Якби «Надія» оправдала надії / О. Луцюк: розмова з Л. Фандич, жабченським сіл. головою // Горохів. вісн. – 2005. – 8 листоп.

Фандич Л. Моє село, для мене ти єдине і найкраще / Л. Фандич // Горохів. вісн. – 2006. – 16 лип.

* * *

Жабче // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 661.

Цинкаловський О. Жабче / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 388.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К.: Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Жабче – с. 47.

500 РОКІВ від часу першої писемної згадки про с. Кульчин, тепер Турійського району (1508)

Село Кульчин вперше згадується як маєток землянина Богдана Вітинського в акті 28 лютого 1508 р. – мандаті короля Сигізмунда І, який був виданий на скаргу дворянина Богдана Івашкевича на вдову Богдана Вітинського і її сина Грицька. Вони не дали йому обіцяного «посагу» за його дружиною і не повернули 45 коп литовських грошей, взятих у борг, для викупу у Митька Ставецького села Кульчина – дідичної маєтності його дружини. Грицько Вітинський в інших актах іменується як Битинський Вохнович.

19 червня 1531 року Грицько Вохнович Кульчинський продав князю Андрію Олександровичу Сангушку своє село Кульчин, яке отримав в спадок від матері, за 50 коп литовських грошей. В описі Володимирського замку від 1545 року село Кульчин фігурує як маєток князя Федора Андрійовича Сангушка, старости Володимирського. У XVIII столітті село Кульчин належало Підляському воєводі Йосифу Оссолинському.

У 1772 році в селі Кульчин була збудована на цегляному фундаменті і покрита залізом дерев'яна церква св. Архістратиґа Михаїла. При церкві був молодий сад і город. Загальна кількість парафіян – 588 осіб, причт складали священик і псаломщик. Причтові приміщення, збудовані на кошти прихожан у 1896 році, були зі старого матеріалу, «хисткі і холодні», а надвірні будівлі були зручними. Церква до 1896 року була приписана до Євстафіївської парафії м. Турійська, а в 1896 році на прохання селян

знову перейшла до громади села, як було до 1850 року.

У кінці XIX століття в селі Кульчин було 46 будинків, в яких проживало 315 жителів, діяла церковно-парафіяльна школа.

Орися Яковець

Література:

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. Кульчин – с. 709.

Теодорович М. Волинь въ описании городовъ, мѣстечекъ и селъ: историко-статистическое описаніе церквей и приходоѡ Волинской епархіи: т. 5. Ковельскій уѣздъ. – Почаевъ: Тип. Почаево-Успен. Лавры, 1903. — 560 с.

Про с. Кульчин – с. 440–471.

Ярмолюк З. Кульчин / З. Ярмолюк // Ярмолюк З. Вверх по Турії / З. Ярмолюк. – Луцьк, 2003. – С. 51–55.

* * *

Цинкаловський О. Кульчин / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 585.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимолог. слов. – довід. / В. П. Шульгач. – К.: Київ, 2001. – 189 с.

Про с. Кульчин – с. 74.

425 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Духче, тепер Рожищенського району (1583)

Духче – село на території Рожищенського району, належить до сільської ради села Сокіл. Село було залюднене ще в епоху бронзи, про що свідчать знайдені на його території бронзові вироби.

Духче вперше згадується у писемних джерелах під 1583 роком «зъ Дуща». Можна припустити, що назва виникла за аналогією давніх утворень населених пунктів на че (у цьому ж районі села Кобче, Любче) й пов'язана з церковним святом на честь сходження Духа Святого.

Село належало родині князів Сокольських – від села Сокол, яке було їхнім основним обійстям у цьому ключі сіл.

Духче згадується під 1584 і 1591 роками. Перший документ свідчить про втечу підданих Марка Сокольського з сіл Духче, Корсин, Підліси, Житовичі до маєтку князя Романа Сангушка у с. Ситниця.

Другий документ повідомляє про втечу п'яти родин підданих княгині Магдалени Сокольської з сіл Духче, Копиле до маєтків Матвія Висоцького та Андрія Загоровського.

Згідно з подимним тарифом 1628 року село Духче було у

власності однієї з родини князів Сокольських – Олександри з Сокола Криштофової Шимковичової Шклінської. На той час Духче нараховувало 24 дими.

У XIX ст. Духче – село і ферма Луцького повіту Рожищенської волості. У 1887 році тут було 71 димів і 468 жителів, на фермі 2 дими і 8 жителів.

Нині Духче – село, розташоване за 1 км від Сокола. У селі є молочно-переробний комплекс, восьмирічна школа, клуб.

Тамара Садовник

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. Волинське воєводство / О. Баранович. – К., 1931. – С. 121.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. Духче – с. 638.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Духче – див. Географічний показчик.

Боярин Т. Село моє! Для мене ти – єдине... / Т. Боярин // Наш край. – 2003. – 13 берез.

* * *

Цинкаловський О. Духче / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 382.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К.: Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Духче – с. 46.

400 РОКІВ

від часу народження А. Вишоватого (1608-1678) – українського релігійного діяча

У 1608 році народився Андрій Вишоватий – український релігійний діяч, філософ, дисидент – керівник одного з найрадикальніших напрямків у Реформації – соцініанства.

Теологічну і філософську освіту отримав у Раковській академії (Польща) – одному з найпотужніших протестантських освітніх закладів на теренах Речі Посполитої.

Соцініанство – раціоналістичний напрямок у Реформації, який заперечував догмат про Трійцю; Ісуса Христа вони вважали людиною, наділеною божественними якостями. Соцініани не визнавали безсмертя душі, обстоювали рівність людей, віротерпимість. Під час закордонної подорожі у 1631-1642 роках Андрій Вишоватий навчався у Лейпцігському університеті у Німеччині, деякий час проживав у

Англиї та Франції. У Парижі він познайомився з відомими філософами того часу – Гассенді, Гроцієм.

Після закордонних подорожей Андрій Вишоватий оселився на Волині, де був проповідником соцініан у Берестечку, Іваничах, Галичанах. Часто навідувався у Кисилин, куди після закриття була перенесена Раківська академія, а також село Береськ, де діяла протестантська школа середнього типу і ректором якої був відомий письменник-соцініанин Йоахім Рупневський. Вищеназвані села були власністю шляхтича Юрія Чаплича-Шпановського, у маєтках якого існував потужний центр протестантського руху на Волині.

У 1660 році Андрій Вишоватий покинув Річ Посполиту і оселився у Амстердамі. Тут він видав «Бібліотеку польських братів», куди ввійшли твори провідних ідеологів Реформації. Серед його філософських творів найбільш відомим є «Про релігію відповідну розумові». У своєму трактаті він висловив думку, що основним критерієм у філософських питаннях повинен виступати розум.

Тамара Садовник

Література:

Волинь / Ін-т біограф. дослідж.; Укр. наук. т-во геральдики і векселології. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про А. Вишоватого – с. 27.

Крालюк П. М. Андрій Вишоватий і Волинь / П. М. Крालюк // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю: тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 51.

Нічик В. М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні / В. М. Нічик, В. Д. Литвинов, Я. М. Стратій. – К., Наук. думка, 1991. – 380 с.

Про А. Вишоватого – с. 126.

Андреева М. «Суд розуму» Андрія Вишоватого / М. Андреева // Київ. старовина. – 1993. – №1. – С. 84–87.

Про А. Вишоватого – с. 27.

* * *

Цинкаловський О. Новосілки / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 149.

225 РОКІВ

від часу спорудження Петропавлівської церкви у с. Новосілки, тепер Володимир-Волинського району (1783)

Село Новосілки лежить недалеко від Володимира-Волинського, всього за 5 км. Це одне з п'яти сіл під такою назвою, які наприкінці XVIII століття були у Володимир-Волинському повіті. В кінці XIX століття в селі було 40 димів і 432 жителі. На початку XX століття в селі нараховувалось 1445 жителів. Перша згадка про православний

храм у с. Новосілки стосується XVIII століття. Мова йде про кам'яну церкву оборонного характеру, фундаторкою якої була дружина київського і брацлавського воєводи Адама Киселя. Професор Олександр Цинкаловський подає відомості, що в підземеллях церкви знаходилась труна фундаторки.

В останній чверті XVIII століття на фундаментах старої будівлі було зведено споруду нової Петропавлівської церкви.

Нині церква Святих Петра і Павла у с. Новосілки 1783 року включена до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) і перебуває під охороною держави (охоронний номер 1014).

Будівля Петропавлівської церкви належить до малопоширеної на Волині модифікованої арочного типу хрестової споруди з однією баштою на фасаді. У другій половині XIX століття будівля зазнала перебудов. Була зведена дерев'яна главка і четвертий ярус башти-дзвіниці на головному фасаді (каркасна конструкція).

Церква цегляна, однефна з трансептом з виділеною в плані прямокутною апсидою і чотириярусною баштою на головному фасаді. Всі об'єми споруди рівновисокі. Перекрита хрестовими і напівциркулярними з розпалубками склепіннями. Дерев'яна главка і четвертий ярус башти зроблені в псевдоруському стилі. Під споруду є підвал із залишками захоронень.

У 60-ті роки XX століття церква в с. Новосілки була закрита. Інтер'єр храму знищений. Нині Петропавлівський храм у с. Новосілки діючий і перебуває в користуванні релігійної громади Української православної церкви.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 48.

Петропавловская церковь (с. Новоселки) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 62.

Шаран І. Духовність / І. Шаран // Володимир вечір. – 2004. – 9 верес. – С. 5.

225 РОКІВ

від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Смолява, тепер Горохівського району (1783)

Село Смолява Горохівського району – одне з давніх волинських сіл. Перша писемна згадка про село датується 1561 роком, коли воно належало князям Сангушкам-Коширським. У документах XVI століття Смолява згадується неодноразово.

У 1783 році коштом парафіян у селі була збудована дерев'яна Свято-Михайлівська церква. При ній в окремому приміщенні була відкрита церковно-приходська школа.

В кінці XIX століття в селі Смолява було 119 димів і 650 жителів.

Михайлівська церква 1783 року занесена до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) і перебуває під охороною держави (охоронний номер 1017).

Церква характерної для Волині архітектурної форми. Дерев'яна, тризрубна, однокупольна. Зруби рівновисокі. Центральний має в плані квадратну форму, бабинець і апсида – прямокутні. Нава перекрита замкнутим зрубним склепінням на світловому восьмирику. Зруби на кам'яному фундаменті, обшиті вертикальними дошками з нащільниками.

Споруда церкви відзначається монументальністю і лаконічністю композиції, її об'єми мають пропорції куба, узгоджуються між собою. В інтер'єрі простір нави висотно розкритий. Всі частини церкви об'єднані арокними прорізами, контури яких гармонійно поєднуються з формою верха церкви.

У 1877 році до західного фасаду храму була прибудована триярусна дзвіниця, яка надала характерному для Волині силуету церкви риси московської архітектури XIX століття.

Євгенія Ковальчук

Література:

Михайловская церковь (с. Смолява) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 68.

Пам'ятки архітектури Горохівщини // Горохів. вісн. – 2006. – 7 листоп.

225 РОКІВ

від часу спорудження Георгіївської церкви у смт. Голоби, тепер Ковельського району (1783)

Село Голоби розміщене у рівнинній місцевості, тягнеться зі сходу на захід. Центральна вулиця села йде паралельно міжнародній трасі з Києва на Брест (Києво-Брестське шосе). У письмових джерелах Голоби вперше згадуються у XVI столітті. Село належало до королівських володінь і знаходилось у віданні Луцького замку. В описі Луцького замку 1545 року сказано, що на облаштування замкового мосту дерево возять з Мельницької волості. У переліку населених пунктів згадуються «Голоби». У різні історичні періоди власниками села були Тихон Козинський, князь Андрій Сангушко-Кошерський, родина

Фірлеїв. У XVIII столітті Голоби належали дворянам Єрузальським.

Нині діючий Свято-Георгіївський храм у с. Голоби був побудований у кінці XVIII століття, коли село складало вотчинне володіння дворянської родини Вільга. Саме один з них, Людвік Вільга, воєвода Черняхівський, побудував у 1783 році нині діючу Георгіївську церкву у Голобах. Будівля розміщена в географічному та адміністративному центрі села, в тій його частині, де сходяться всі три вулиці села. Через дорогу навпроти церкви – Свято-Михайлівський костел.

Свято-Георгіївський храм с. Голоби 1783 року і дзвіниця XVIII століття входять до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) і перебувають під охороною держави (охоронний номер 1028).

Споруда храму перехідного типу від бароко до класицизму з традиційною дерев'яною дзвіницею у формі народної архітектури Волині. Церква цегляна, оштукатурена, одне нефна з п'ятигранною апсидою і двома баштами на західному фасаді. Башти – двохярусні; завершуються главками-цибульками. Фасади розчленовані лопатками. Перекрита дерев'яною стелею XIX століття, яка замінила первісне склепіння. У 1885 році черепична покрівля була замінена на залізу.

На південний захід від церкви знаходиться дзвіниця. Дерев'яна, двохярусна, квадратна в плані. Перший ярус – рублений, накритий широким піддашшям, другий – каркасний, вирішений у вигляді відкритої кругової аркади, чотирискатний дах і піддашшя обмиті гонтою. Композиція дзвіниці характерна для дерев'яного зодчества XVII–XVIII століть.

У письмових джерелах збереглися відомості про інтер'єр і перебудови Георгіївського храму в Голобах. Священик Микола Теодорович в «Історико-статистичному описі церков і парафій Волинської єпархії Ковельського повіту» пише, що в 1835 році, тобто через 50 років після спорудження храму у ньому був облаштований новий іконостас. Автор – живописець Ігнатій Квятковський. (На жаль, цей іконостас не зберігся). У 1841 році І. Квятковським був відремонтований кіот, який зберігся до нашого часу.

М. Теодорович подає також основні параметри храму та інші відомості. Церква має у висоту біля 6 сажнів, а в довжину і ширину біля 3 сажнів, 9 дзвонів: найбільший вагою біля 12 пудів, датований 1787 роком з фамільним гербом роду Вільги, фундаторів Голобського храму. У церкві зберігається чудотворний образ запрестольної ікони Богородиці, перенесений сюди з закритого василіанського Різдва-Богородичного монастиря в селі Погиньки.

Серед унікальних пам'яток сакрального мистецтва, які належали Голобській церкві і дійшли до нашого часу, храмова ікона «Святого Георгія» XVI століття, яка нині перебуває у Музеї волинської ікони в Луцьку. Правдоподібно ікона могла бути створена в Ковельському

малярському осередку. Голобський образ «Св. Георгія» є одним з найбільш давніх в Україні і підтверджує значення Ковеля як центру малярства Волині у вказаному періоді. Пам'ятка була виявлена експедицією Волинського краєзнавчого музею у 2001 році.

Євгенія Ковальчук

Література:

Георгиевская церковь (пгт. Голобы) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 83–84.

Ковальчук Є. До проблеми збереження пам'яток історії і культури у церквах Ковельського району: за матеріалами наук. експедицій Волині. краєзн. музею 2000-2002 рр. / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: матеріали XI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Т. 1. – С. 75–76.

Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. – К.: Дніпро, 2001. – 444 с.

Про Георгіївську церкву в смт. Голоби – с. 82.

Теодорович М. Волынь въ описании городовъ, мѣстечекъ и сель: историко-статистическое описаніе церквей и приходо́въ Волынской епархіи: т. 5. Ковельській уѣздъ. – Почаевъ: Тип. Почаево-Успен. Лавры, 1903. — 560 с.

Про Георгіївську церкву в смт. Голоби – с. 414–425.

Мельник А. Нашому храму – 210 років / А. Мельник // Православ'я. – 1993. – Жовт. – С. 1.

225 РОКІВ

від часу спорудження Успенської церкви у с. Краска, тепер Ратнівського району (1783)

Село Краска знаходиться за 76 км від Ковеля над річкою Прип'ять. Село має давню і цікаву історію. Перша писемна згадка про село, іменоване Крайско, зустрічається в документальних джерелах (люстрації) 1565 року. У XVIII столітті село Краска належало до Заболоттівської волості Ковельського повіту.

У селі Краска знаходиться церква в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці, побудована в 1783 році коштом парафіян на місці старої XVII століття. Церква розміщена на піщаному пагорбі. Церква дерев'яна з такою ж дзвіницею. Обшальована. Досить велика. Спочатку мала статус кладовищенської і належала до парафії села Заліси. Церква була побудована з благословіння уніатського єпископа Порфирія Важинського. Храм був відреставрований у 1870 році.

На 1898 рік у селі було 725 душ. У радянські часи в 1961 році

церкву в с. Краска закрили, а релігійна громада була знята з державної реєстрації. Будівля була збережена завдяки її внесенню у 1979 році до реєстру пам'ятників архітектури місцевого значення. 26 серпня 1989 року стараннями місцевих жителів села храм був відкритий для богослужіння. Попередньо було зроблено капітальний ремонт, впорядковано інтер'єр храму.

Євгенія Ковальчук

Література:

Денисюк В. Т. З історії вірувань і церков Ратнівщини / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівщина: іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 1998. – С.240–278.

Про церкву в с. Краска – с. 269.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля: іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про церкву в с. Краска – с. 317–318.

80 РОКІВ

від часу створення Волинського українського театру (1928)

Важливою і цікавою подією у суспільно-культурному житті волинян 20-х років ХХ століття стало створення професійного, постійно діючого українського театру.

У 1928 році до Луцька приїхав Микола Певний, у минулому актор Московського Художнього, а пізніше Київського Державного Європейського театру, вихованець М. Саксаганського. Наприкінці цього ж року ним організовано аматорський драматичний гурток, що згодом переріс у Волинський український театр, колектив якого складався як із професійних артистів, так і аматорів.

На святкуванні 10-ї річниці Луцької повітової «Просвіти» волинські глядачі мали нагоду побачити частину історичної драми української письменниці Людмили Старицької-Черняхівської «Гетьман Дорошенко». Це була перша постановка тоді ще аматорського гуртка. А в кінці 1933 року, під час святкування Волинським українським театром свого 5-річного ювілею, було показано завершену роботу трупи над п'єсою, про яку добре відгукувалися і глядачі, і українська та польська преса того часу.

До складу трупи театру, яка нараховувала 30 чоловік, входили обдаровані актори – Г. Білогубова, М. Орлова, А. Мирощенко, Г. Крихівна-Сувчинська, О. Неділко, Н. Певна, Й. Поляков, Ю. Шафарчук та інші, художник-декоратор Ю. Миць, диригент хору і оркестру О. Колісниченко, а також артисти балету і хору, музиканти.

За свідченнями архівних документів тих часів, матеріальне становище Волинського українського театру було скрутним, умови роботи артистів через постійний брак коштів і виїзну форму роботи були

нелегкими. Та, незважаючи на це, постійний репертуар складав понад тридцять назв вистав. Гастролі трупи проходили по населених пунктах Волинського воєводства. Театр відвідував Ковель, Любомль, Ківерці, Володимир-Волинський, Рівне, Здолбунів, Острог, Дубно, Кременець, Почаїв та інші міста і містечка, не минали артисти і волинських сіл. Іноді, гастролюючи по селах, театр давав безкоштовні вистави.

Найчастіше сезон відкривався п'єсою І. Котляревського «Наталка Полтавка», крім того, до репертуару входили твори відомих українських авторів: «Суєта», «Мартин Боруля», «Хазяїн», «Чумаки», «Гандзя» І. Карпенка-Карого; «Ой, не ходи, Грицю», «Циганка Аза», «Останній сніг» М. Старицького; народна драма «Хмара» О. Суходольського; «Сорочинський ярмарок», «Вій» М. Гоголя; «Гріх» В. Винниченка. Особливим успіхом користувалась у глядачів постановка музичної картини з народного життя українського поета і композитора П. Ніщинського «Вечорниці», участь у якій брала вся трупа. Перлиною репертуару була вистава за драматичною поемою Лесі Українки «Бояриня».

Серед постановок були п'єси іноземних класиків, зокрема, комедія «Тартюф» Мольєра та комедія італійського драматурга К. Гольдоні «Мірандоліна», схвальні відгуки про яку можна було прочитати в пресі того часу. Зокрема, часопис «Przegląd wołyński» (№ 23, 1929 р.) відзначав: «Трупа, яка складається з досвідчених і талановитих артистів та здібних аматорів, успішно вирішила складне завдання – перенести до сучасного театру стиль давньої комедії і навіть умовності тієї епохи, коли цю комедію було написано», а з Луцької газети «Українська нива» (№24-25, 1929 р.) ми дізнаємось таке: «...ось прибув М. Певний зі своєю групою й дав нам доказ того, що українською мовою можна грати не тільки «Гриців» та «ковбасу з чаркою», а й п'єси класичного європейського репертуару. На цей раз поставлено було «Мірандоліну» – комедію на 3 дії Карло Гольдоні в чудовому українському перекладі Марії Загірної».

Для підтримання Волинського українського театру на початку 1930-х років утворилось Українське театральне товариство, до складу якого входили люди, не байдужі до стану культури Волині. На засіданнях товариства обговорювались існуючі проблеми та способи їх вирішення, розглядалися питання заснування театральної бібліотеки, організації різноманітних гуртків, читання лекцій та рефератів серед населення та ін.

Основним доходом театру були кошти, які надходили від організації вистав і гастролей. Хор і оркестр давали окремі концерти в Луцьку, Ковелі, Острозі, Володимирі-Волинському та інших містах і селах. Разом з Українським театральним товариством Волинський театр брав участь в організації урочистих святкувань річниць Лесі Українки, Тараса Шевченка, І. Котляревського. Через брак коштів театр не мав свого приміщення, тому святкування, урочистості, вистави проходили в Луцькому міському театрі або у приміщенні

міського клубу «Рідна хата».

Долаючи різні труднощі, колектив театру на чолі з М. Певним працював над створенням по-справжньому народного театру, над його утвердженням, піднесенням стилю гри від аматорського до професійного. Волинський театр, поширюючи культурні надбання українського народу, був не лише осередком української культури, а й символом культури взагалі.

Ілона Несторук

Література:

Гаврилюк С. В. З історії Волинського українського театру (за матеріалами часопису «Українська нива») / С. В. Гаврилюк, М. М. Клічук // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства: тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 152–154.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів: Світ, 1991. – 192 с.

Про український театр у м. Луцьку – с. 101.

Миць М. Я. Історія Волинського українського театру / М. Я. Миць // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура: тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С. 41–44.

Кучерепа М. ВУО: Волинське українське об'єднання (1931-1939 рр.): моногр. / М. Кучерепа, Р. Давидюк. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.

Про Волинський український театр – див. Предметний покажчик.

Певний Б. Майстри нашого мистецтва: роздуми про мистців та мистецтво / Б. Певний. – Нью-Йорк; К., 2005. – 432 с.

Про Волинський український театр – с. 405, 418.

Грали не тільки «Гриців», а й Гольдоні // Волинь. – 1999. – 18 лют.

* * *

Волинський український театр // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 71–72.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

Андреева Т. П.	158–162	Ольхова О. А.	179–180
Антонович В. Б.	38–41	Ольшевський І. Е.	102–104
Байда-Барбелюк Т. М.	162–165	Ошуркевич О. Ф.	41–45
Байдуков О. В.	75–77	Пашкевич А. М.	19–23
Береза Б. С.	67–68	Пащук І. Г.	24–29
Богачук О. Т.	176–178	Полятикін М. А.	94–96
Бренчук О. І.	96–99	Пчілка Олена	68–71
Бурдаш О. І.	79–81	Пуц І. К.	65–66
Вишоватий А.	194–195	Романюк А. І.	181–182
Власовський І. Ф.	109–112	Романюк М. Я.	99–102
Волошина С. О.	49–51	Рубан З. З.	61–63
Григоровський А. М.	33–35	Савельєва Л. І.	89–90
Грушка Є. Л.	77–79	Сверстюк Є. О.	167–171
Дейна З. І.	151–152	Сензюк П. К.	129–131
Завгородня Л. В.	63–64	Силук А. М.	120–126
Зеленова Л. Ф.	165–166	Скоклюк С. А.	51–54
Кажан Г. В.	91–94	Сміян П. К.	13–16
Кмецинський В. М.	16–18	Танюк Л. С.	71–75
Комарук П. К.	156–157	Ткач Т. П.	47–49
Комзюк В. М.	86–89	Ткачук П. Д.	139–142
Косач І. П.	35–38	Тутковський П. А.	29–32
Косач Ю. М.	171–175	Ужвій Н. М.	116–120
Лазарук В. А.	143–146	Українка Леся	82–85
Левицький О. І.	54–58	Цинкаловський О. М.	10–13
Левчанівська І. О.	152–155	Чеблін В. М.	131–133
Лисюк В. Л.	45–47	Юхимчук Г. О.	137–139
Лещук Є. С.	112–116	Ющук І. П.	133–136
Неч Ю.	136–137		

АВТОРИ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Білик В., старший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О., завідувач відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бондаренко Г., кандидат історичних наук, голова Волинського обласного товариства краєзнавців, член-кореспондент Української Академії історичних наук, заслужений працівник народної освіти України

Булига О., директор Рівненського обласного краєзнавчого музею

Вернидубов О., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Глушук В., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Гриморович О., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Дубень О., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Дудар Т., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Єлісєєва Т., завідувач Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею

Зінько Д., молодший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Ігнатійчук Н., молодший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Каліщук О., кандидат історичних наук, завідувач відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею

Карабін Н., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Комзюк В., завідувач Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Корецька О., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Костюк О., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Кревська Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Криштапюк Л., старший науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Ланшина Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Левицька Т., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Мірошниченко-Гусак Л., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Несторук І., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Пушкар Н., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею

Рак М., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Садownik Т., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Слота О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Стасюк О., науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Тищенко Т., завідувач відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Тронеvич Н., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Філонюк М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Хомова Т., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Чашук М., старший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Яковець О., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Бабій В., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Гнатюк О., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Давидова Г., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Рибачук О., бібліотекар I категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік

Редактори-упорядники **Євгенія Ковальчук та Емілія Ксендзук**
Відповідальні за випуск **Анатолій Силук і Людмила Стасюк**
Редактор **Петро Коробчук**
Художній редактор **Володимир Камінський**
Комп'ютерна верстка **Анни Смаль**

Здано до набору 24. 12. 2007. Підписано до друку 28. 12. 2007.
Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.
Ум. друк. арк. 11,52. Обл.-вид. арк. 13,00. Наклад 1000 прим.

Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня»
п/с-9, м. Луцьк-21, 43021
тел. : 8-050-2950250
tverdyna@ukr.net

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
ДК № 2030 від 14. 12. 2004 р.

Друк МП «Зоря»
просп. Волі, 2, м. Луцьк, 43025

Свідоцтво Держкомінформу України
ВНЛ № 13 від 20. 07. 2001 р.

К 17 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік /
Ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк: ПВД «Тверди-
ня», 2007. – 208 с.

ISBN 978-966-2115-23-9

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чії життєві шляхи пролягли через Волинь.

Книга відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2008 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань, збірників, довідників та бібліографічних посібників.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

УДК 94(477, 83)(059.3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25